

Bibliothèque numérique

medic@

**Marcucci, Caspare / Marcucci,
Gasparo / Gasparis Marcucius.
Quadripartitum melancholicum : quo
variae quaestiones de melancholiae
morbo, essentia, differentiis, causis,
prognosi, curatione habentur, et plura
de morbo hypocondriaco ...**

*Romae : ex typographia Andreae Phæi, 1645.
Cote : 6062*

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?06062>

©BIB
**QVADRIPARTITVM
MELANCHOLICVM,**

Gasparis Marcucij Nobilis Lucensis.

QVO VARIÆ QVAESTIONES

DE MELANCHOLIAE MORBO, ESSENTIA,

Differentijs, Causis, Prognosi, curatione

Le habentur. Vigicaw. ed. par

ET PLVRA DE MORBO HYPOCONDRIACO

veris Melancholicorum Somnijs, & Amantium

Melancholia innotescunt.

**OMNIA PHILOSOPHICIS, HISTORICIS;
eruditisque locis referta.**

ROMAE;

Ex Typographia Andreae Phæi MDCXLV.

SVPERIORVM PERMISSV.

Sumptibus Hermanni Scheus.

QUADRIPARTITUM
MELANCHOLICUM
GASPARIS MARCUCCII NOBILIS LUCENSIS
QUO VARIAE QVAESTIONES

Imprimatur si videbitur Reverendiss. P. M. Sac. Pal. Apost.
I. B. Eps Camerin. Vicegerens.

DE Ordine Reuerendiss. Patris Fr. Reginaldi Lucarini Sacri & Apostolici Palatii Magistri
accurate perlegi Quadrupartitum Melancholicum Perill. & Excellentiss. Philosophiæ &
Medicinæ Doctori. D. Gasparis Marcuccii Nobilis Lucensis, opus quidem omni scien-
tiarum genere cumulatissimum; In quo nihil Orthodoxæ fidei dissonum, aut a bonis mo-
ribus alienum inueni; Imò non solum tanquam Medicinæ studiosis utilissimum, cunctisq;
alijs maximè incundum, publicæ lucis vsura dignissimum iudicau. Dat. Romæ die 20.
Septembris 1642.

Ita est Dominicus Guidarellus Almæ Urbis, ac totius Status Ecclesiæ Protomedicus Generalis

Imprimatur. Fr. Reginaldus Lucarinus Sac. Pal. Apost. Mag.

ROMÆ
In Typographia Andreae Pazzi MDCXLV.
Superiorum P. R. M. S. N.
Superiorum Hermannii Schenck.

EXCELLENTISSIMO
 SENATUI
 LVCENSI

P.P.F.

GASPAR MARCVCCIVS.

Vadripartitum Melancho-
 licum à me annis lætitiæ
 fabrefactum, Excellentif-
 fimo Senatui Lucensi of-
 fero : Nec me quisquam
 arguat tradentem tristia
 non enim tristia, quæ iuuenilia studia,
 fuerunt dicenda sunt, imò læta potius
 appellanda, quæ tristibus remedia præ-
 stant, & melancholica infringunt. Cæ-
 terum & Excellentissimo Senatui opti-
 mo meæ Patrię Principi meritissimo Mo-
 deratori, & Sapientissimo Gubernatori
 opusculum hoc dicare animus fuit, non
 tantum ob sancitam legem, omnia Deo,
 & Patrię hominem debere, maximam

* 2 qui.

quidem, & omnes animos coarctantem,
 sed quia ab ipso tanquam optimo elar-
 gitore beneficijs quamplurimis & hono-
 ribus in dies me refertum agnoscam.
 Tantillum quidem est, quod offero, sed
 si optabiliora vota retulero non hæc tan-
 tum paucula verum etiam maiora liben-
 tissimè dabo: Tu interim, ò terque, qua-
 terque optimè imò millies & millies
 Sapientissimè, & Inuictissimè Liberta-
 tis Princeps hilari fronte aspicias, & ac-
 cipias quod tibi do, dedico, & consacro,
 Vale, iterumque Vale. **Luce Kal. Octo-
 bris MDCXLIV.**

QVADRI PARTITVM Melancholicum.

GASPARI MARCVCCII
Nobilis Lucensis.

PARS PRIMA.

*An Melancholia sit principum actionum deprauatio cum
timore, & tristitia? Caput I.*

MELANCHOLIAM esse affectum, qui mentem lædit, non sine graui animi molestia, atq. auersione à rebus charissimis docemur ab authore libri definitionum medicarum, & Galen. 13. cap. eius libri, qui Medicus inscribitur, melancholiam mentis alienationem esse fatetur, unde melancholicos tenebriones, ac lucifugas, tristesq; de omnibus suspiciosos, hominum consuetudinem odentes, ac solitudinibus gaudentes apparere ait; præterea cap. 7. lib. 3. de loc. aff. narrat inter melancholicos alium esse, qui se testam esse factum putat, alium, qui gallos cantare audiens, eos brachiorum plausu, & cantu imitabatur, alium, qui metuebat, ne Athlans cælum sustinere posset, ita vt ex his omnibus manifestè appareat in melancholicis principes actiones deprauatas esse; Amplius huic præternaturali affectui timorem, ac tristitiam adnecti non negabit ille qui legerit metum, & tristitiam tanquam signa pathognomonica melancholiæ constituta fuisse, ab Hippocrate, & cum imitante Galen. 6. aph. 23. unde & 3. de loc. aff. iam citato melancholicos timorem numquam deferere scripsit Galenus idem, & hoc rationi valde consonum est, nam fit hæc affectio ab humore melancholico, qui niger, & ater est, atræ autem bilis color (vt citato loco Galenus edocet, mentis sedem tenebris similem reddens timorem efficit, quemadmodum externæ tenebræ omnibus: serè hominibus: pauorem inducunt, nisi vel audaces admodum, vel docti fuerint; idq; confirmauit etiam 2. de sympt. caus. cap. vlt. his verbis: [Ergo cū tenebræ rationalis animæ parti sunt circumfusæ, necesse est homin. temere, vt qui semper vna cum corpore suo timoris causam circumferat; vbi autè timor, ibi & tristitia necesse est: timentes enim animo semper anguntur, & tristantur propter vel imminens sibi, vel præsens malū, quod mente reuoluunt;] Fuit tamen ingeniosissimus, ac doctissimus

Quadripartitum Melancholicum

vir Hercules Saxonia Patavinus, qui non semper in melancholia timorem, & mœrorem adesse, nec in ea semper deprauari Principes actiones existimabat, quod vt confirmaret, tria melancholicorum genera adducebat, vnum in quo melancholici, neque insania, neque mœrore, aut timore laborant. Alterũ in quo prauas habent imaginationes; non tũ timent aut tristantur. Tertium deniq. in quo tristes, sed non timidi melancholici sunt. In primo genere reponebat eos, qui sine arte, & studio futura vaticinantur, quos Cicero 2. de Diuinat. insanos vocat; inque horum serie Cassandra Troiana, Mopsus, Mantho, & alij fuerunt, sic qui sine præceptore, & studijs Astronomiam, aut Philosophiam, aliamue artem, aut scientiam sibi ipsis comparant, melancholici vocantur; quemadmodum Aretæus 1. Acut. 6. hos omnes furore agitados fuisse docet, quos tamen si quis rectè, & attentè animaduertat; neque insania laborare, neque proinde timore, aut mœrore affectos inueniet, dicebat ille; nam si de vaticinio fiat sermo; quid quæsò insaniæ in vaticinio? si quis ex indocto, & inerudito fiat doctus, & eruditus, quidnam erit in illo aut imaginationis, aut discursus vitium? In secundo genere illos collocabat, qui se Principes, ac Reges esse fatentur: in his enim praua quidem imaginatio, nullus tamen timor, nullusq. mœror est; quemadmodum refert se inuississe nobilem Venetum, qui cunctas nobiles, ac pulchras mulieres sui amantes esse, illumq. expetere dicebat perpetuo latus, ac minimè timens. Tertiò tandem illam melancholiam enumerabat, quæ est vitium imaginationis cum mœrore, sed sine timore; qualis est perditorum amantium melancholia; nam in hoc decipiuntur isti, quia rannam putent esse Dianam; tristantur præterea, quia desiderata re potiri non valeant; numquam tamen metuunt: imò intrepidi sunt; omniaque audent, & in cæteris maximè valent ingenio. Inter hos etiam ab eo recensentur illi qui putant se esse testas, se esse mortuos; nã timor, inquit, est perturbatio futuri mali; tristitia est timor ex conceptu mali; itaque qui insunt in extremo omnium malorum nihil timent, quia nihil deterius expectant; quare melancholici qui iam credũt aut se esse mortuos aut se esse testas; nihil ampliùs timent.

Haec sunt rationes à doctissimo Saxonia adductæ, quæ tamen mihi necessariò concludere non videntur quandoquidem melancholicorum, alij intra naturalis status, & sanitatis limites reperiuntur; nec morbofi appellantur; alij verò qui naturalis status, sanitatisq. terminos egressi sunt & morbofi dicuntur; illi melancholici quidem appellantur; quia circa propria studia cogitabundi sunt, & solitudinem amant vt ipsis incumbant; siq. timidi, & mæsti euadant interdũ id sortiuntur immunito, ac refrigerato propter vigilias, ac studia nativo calore, ac spiritu; non tamen ad id mæstitiæ, aut timiditatis deuenient; quod in ipsis ne tantillum quidem deprauatas esse principes actiones commonstret; amplius isti facillimè quascunque artes, & scientias; præmonstratas tamen aut ptoprijs studijs addiscunt; atra enim bilis ex Aristotele (vt suo loco vide-

videbimus) maximè ad sapientiam facit; & isti propria prudentia, & dō-
ctis coniecturis aliqua futura prædicere, seu vaticinari possunt; non ta-
men ignotis linguis loqui, nec varias scientias momento temporis ad-
discere; nec quæcunque futura prædicere valent; quare de his non te-
net argumentum: si verò de melancholicis morboſis sermo fit, nec ip-
ſis re vera argumentum quadrat; ad hos enim si nos conuertamur, il-
lorum perfectò plurimos; imò ferè omnes nullo modo vaticinari quo-
tidiana videmus experientia; sed hoc dixerunt antiqui. Obijciat ali-
quis, & Aristoteles etiam annuit 30. sect. probl. primo; de melancholicis
enim morboſis intellexisse antiquos credere oportet, cum ipsos modò
infanos, modò furore, modò atra bile percitos appellauerint; imò a-
pertè hoc Aristoteles loco citato ait, hæcque sunt ipsissima verba. :
[In quibus per multa, & calida est atra bilis, ij perciti, & ingeniosi,
amasi, propensi ad omnem excandescentiam, & cupiditatem, nonnulli
etiam loquaciores, multi etiam propterea quod ille calor sedi mentis in
vicino est, morbis vesaniæ implicantur, aut instinctu lymphatico infer-
nescunt, ex quo Sybillæ efficiuntur, & Bacchæ, & omnes qui diuino spi-
raculo instigari creduntur] ex quibus manifestè patet decipi virum
doctissimum quando ait nihil infaniæ in vaticinio, nullumq. vitium ra-
tionis, aut imaginationis reperiri in ijs qui ex indoctis, & ineruditis do-
cti, & eruditi euadunt: quid enim obstat aliquem excepto vaticinio,
aut illa excepta scientia, in pluribus alijs dementare; deq. alijs pluri-
bus deprauatè imaginari, & discurrere posse? quemadmodum Cassan-
dræ, Baccantibus, & alijs antiquorum vaticinatricibus contigisse legi-
mus? nam Plutarchus in problem. sympos. ait, huius Dei (scilicet Bac-
chi) sacerdotes fœminas plerumq. fuisse, quæ nunc ab infania Men-
ades, nunc ab impetu & furore Thyades, vel à Thya, quæ prima sacra
Bacchi instituit, nunc ab intemperantia, morumque prauitate Bacchæ
vocabantur. At ex his aliquis suspicans percunctari posset, an tales
fuerint antiquorum prophetæ, ac sybillæ, & præsertim cum de Sybillis
hoc annuat Aristoteles, cui verissimè respondendum est, nequaquam
tales fuisse, sed diuino spiritu afflatas mente optimè constasse, atque
infallibili modo futura prædixisse. Non ignorandum est autem in hoc
non parùm aberrasse veteres, dum vates, ac futura prædicentes, & alios
qui miranda efficiebant, melancholicos vocant, vt qui in humorè me-
lancholicorum referrent ea quæ non naturali causâ, sed supernaturali
veritàs tribuenda fuissent; nam si de sybillis, ac prophetis loquamur;
hos diuino spiritu afflatos futura prædixisse scimus; si verò Bacchas,
cæterasque vates afferamus, & has cacodæmone obsessas vaticinatas
fuisse credere par est; vnde optimè Montefortius in suis commentarijs
ad illa carmina Virgilij in 6. Aeneidos:

Insanam, inquit, uatem aspicias, quæ rupe sub ima

Fata canit, &c.

ait violentiam spiritus, quo correpta vaticinaretur, cum non fari posset,

A 2 furo-

Quadripartitum Melancholicum

furere agitari cæpit in quo mentem phæbadis præscientia rerum futurarum dæmon ita complebat vt mentis impos statim horrendas ambages caneret; sic spiritus ille cor suo arbitrio finxit, quoties vatibus id genus cæu organis ad detinendos stultos mortales in caligine, & idolumania vteretur. Verùm facile fuit antiquis in hoc aberrare, tū quia corpora cacodæmone obsideri ignorabant, cum ne dæmones quidem reperiri vel crederent, vel dubij essent, tū quia vt plurimum eos, qui melancholia laborant, cacodæmones inuadunt, & in ipsis quæ humanū ingenium excedunt proferunt, quare non mirum si hæc omnia antiqui in melancholiam retulerint.

Ad exemplum verò illorum, qui se Reges, ac summos Principes putant respondendum est hoc melancholia nomen variè accipi posse, & præsertim strictè, vel largè; nam melancholia largo modo sumpta, & ad desipientiam sanguineam, & ad maniacum delirium trahitur; si verò stricto modo sumatur, de ea tantum affectione intelligitur, in qua delirant agri cum timore, & mœrore; quare si aliqui se Principes, aut Reges credentes non metuant, neque tristentur: (plus enim non secus, ac veri Principes veneno interfici metuunt) hi non verè melancholici, sed aut maniacy aut ex sanguinis vitio insani censendi sunt; præterea quod sæpè huiusmodi affectus commisceantur, quoniam & humores, à quibus efficiuntur, sæpè commisceri solent, cuius rei nobis erit testis Galenus in 3. de morb. vulg. comm. 3. ægroto 15. dùm ita scribit: [Sanè uidetur hæc delirij speciem ez melancholia, & phrenitide habuisse mixtam; nam hoc multa loquebatur, aut perpetuò tacebat, ostendit huiusmodi mixtionem; sed & hoc idem lib. 2. de diffic. resp. cap. 5. testatur; hæcque sunt illius verba [Quod igitur ab initio, & ad finem hæc ipsa, (de Dealcis uxore loquitur) desipuerit, didicimus: neque enim una desipientiæ species ipsi accidit, neq. vulgaris, sed multe & fortes, partim silenti, partim loquenti, & partim cum lachrymis, partim cum risu.

Quoad Amantium verò melancholiam attinet (etenim & ipsi verè melancholici appellari possunt, ubi eò usque creuerit amor, ut ipsorum imaginationem corrumpat) hos non solum tristari, sed semper de re amata timere; nemo igitur ignorat, cum de zelotypia prouenit, quamuis pro re amata tuenda intrepidi omnia audeant: Qui autem se mortuos, aut se testas esse putant; & si non maius, aliquod aliud tamen expauescunt malum; hinc Galenus dum uaria melancholicorum exempla proponebat; aliquem putantem se esse testam enarrabat, qui frangi metuens obuiam sibi uenientes euitabat, sic qui se mortuos existimant, quod eorū corpus à feris deuoretur, timere possunt; quemadmodum contigisse uidi cuidam Nobili presbytero Patauino, dùm in ea Vrbe sub doctissimo præceptore Benedicto Syluatico praxim exercebam.

Sed rursus aliquis obijcere posset, non esse necesse, ut deprauata imaginatione sequatur metus, & tristitia; nam si in melancholia deprauatur imaginatio, & affectio cerebri; metus autem, & tristitia sunt passiones

nes

nes cordis, ita ut necessariū non sit affecto cerebro semper coaffici cor.

Respondetur fortè necessarium non esse, ut affecto cerebro coafficiatur cor; sed necessarium esse, ut deprauata imaginatione circa tristitia & timenda sequatur metus, & tristitia; quemadmodum deprauata circa leta, letitia, quæ pariter est cordis affectio, consequitur; nam ad actus superiorum facultatum subsequuntur inferiorum actus; imò ad actum quemlibet irascibilis facultatis necessariò prequiruntur actus superiorum facultatum, qui apprehendant rem, circa quam uersantur actiones sub ratione boni, uel mali; atqui cum ex morbosa causa imaginatiua potentia ledatur, futuri mali opinione semel concepta, protinus irascibilis potentia mœrore, seu tristitia afficitur.

An solum imaginatio, uel etiam cum imaginatione ratio ledatur in melancholia? Cap. I I.

Ilures ex Medicina scriptoribus non imaginationem solum, sed sepe cum imaginatione rationem quoque ledi uolunt: alij modò imaginationem, modò rationem, & separatim ledi cõtendunt; alij tandem nullam aliam ex præcipuis actionibus excepta imaginatione offendi asseuerant, & hi mouentur auctoritate Galeni 2. de sympt. caus. c. 7. scribentis melancholicorum deliria multarum esse specierum ex corruptis, scilicet speciatim imaginibus, quo loci nihil læsæ ratiocinationis meminit; eandem autem sententiã, & ex Aetio, & ex Tralliano cõprobare sibi persuadent; ille enim lib. 6. c. 9. ait melancholica deliria multiformia esse ob particulares corruptas imaginationes, hic uerò lib. 1. c. 17. scribit non omnes melancholicos eadem symptomata sustinere, neque similiter eisdem imaginationibus agitari. Hos postremos doctissimus Saxonia refellit ex eo quod Pueri, & Bruta melancholiã non subijciantur; nam dùm melancholiã, non imaginationis solius, sed simul etiam rationis uitium esse opinatur, si solius (inquit) esset imaginationis uitium, & prædicta melancholiæ subiecta forent, sed nos qui aliquo pacto solam interdum imaginationem (ut mox apparebit) in melancholia ledi posse non dubitamus; ostendemus etiam suo loco pueros melancholiæ subijci posse. Mihi sanè illorum sententia magis arridet, qui non solum imaginationem, sed sepe cum imaginatione rationem ledi in melancholia arbitrantur; nam si ex Galeno 3. de loc. aff. c. 7. (quod & experientia confirmat) quosdam melancholicos sibi mortem inferre habemus, quomodò ipsos deprauatam rationem non habere negabimus? & quamuis præallati auctores deprauatæ rationis non meminissent; non tamen ob id ipsam excludunt, fortè solius imaginationis mentionem fecerunt, quia hæc semper in melancholia deprauatur. Galenus tamen 2. de sympt. caus. loc. cit. cū paulò inferiùs dicat melancholicorum nonnullos timere mortem, tum alia quæ non sunt timenda, nec alios deesse, qui mori uehementer expectant,

petant, & amplius atram bilem principium rationalis animæ occupare, non solum imaginationem, sed rationem lædi confiteri videtur; imò si quis melancholicorum actiones intueatur, ex ipsis plurimos imprudentes animaduertet, sed imprudentia ad læsam rationem pertinet; quæ admodum prudentia est rectæ rationis opus. Sunt præterea viri doctissimi, qui volunt læsa imaginatione necessariò semper lædi & rationem; præcipuo rationis organo læso, vt & ratio lædatur necessarium est: sic enim videmus in naturalibus, & vicalibus actionibus, læso vetriculo cibi coctionem, læso corde pulsus ex necessitate lædi; nec dicat aliquis rationem, seu ratiocinandi actionem à ratiocinatrice facultate immediatè pendere, quæ cum sui natura abstracta, incorporea, & immortalis sit, nullo modo organica censenda est, nec vlllo modo indiget organo, vnde nec præallatum argumentum concludere: nos enim & si sciamus facultatem illam incorpoream, & inorganicam esse; nõ ignoramus etiã eandem ad hoc vt operetur indigere aliquo existente in corpore, & sibi phantasmata subministrante, nempe imaginatiua; hinc Aristot. 3. de an. t. 39. scribit intelligentem necesse est phantasmata speculari; idcirco ratiocinatrix ista facultas, quoad propriam operationem considerata aliquam corporis partem non veluti sedem (namque sedes corporibus propriè competit) sed veluti locum in quo functiones proprias promat, sibi vendicare dicitur, & cum imaginatiua in cerebro absoluitur ex sententia etiam Aristotelis propterea & non in cerebro intellectus, seu ista facultas quodammodo locatur ex 18. sect. probl. 1.

Hinc ergò colligitur læsa imaginatiua, seu præcipuo rationis organo, necessarium fore, vt per viam causæ instrumentariæ discursus, seu ratio quoque offendatur; quemadmodum & cõtra, læsa ratiocinatiua nos per viam signi cognoscemus læsam esse imaginatiuam, quoniam ambæ hæ facultates ferè semper simul læduntur; hoc tamen discrimine, quia imaginatio per se: ratio verò per accidens læditur; ad læsionem scilicet vel imaginatricis, vel memoratricis etiam facultatis: hæ enim potissime tanquam è sinu materiæ emergentes gaudent proprijs organis, quæ à morbificis causis immediatè affici possunt. Difficultatem tamen facere posset exemplum Theophili à Galeno allatum lib. de diff. symp. c. 3. in quo prudentiam, & rationem seruata; imaginationem verò deprauatam fuisse colligit; deinde videmus quotidie plures, qui hypocondriaca laborant, numquam in ratione, aut quam rarissimè aberrare, nisi affectio iam progressa, vel consumata sit, sed solum tristitia, & metu affici; imò isti probè intelligunt metum, & tristitiam esse citra occasionem, & rationem: ergo manifestè videtur imaginationem lædi posse illæso remanente discursu. Tandè colligitur ex philosopho lib. 2. de an. t. 154. imaginationes nihil magis lædere mentem, quàm faciant picturam, vt propterea sicuti quispiam intuens picturam terrificam, si sanus fuerit, ac prudens non veretur illam; ita & imaginationes internæ quamquam multæ, & terrificæ non perturbant mentem. Respondetur imaginationem
dupli-

dupliciter lædi posse, vel quoad receptionem phantasmatum, & specierum oblatarum, vel quoad earundem iudicium, si imaginatio lædatur solum quoad receptionem, non autem quoad iudicium; tunc melancholici prae illius obiecti imaginationi non assentiuntur; quemadmodum euenit in predictis hypocondriacis, & ideo integra fruuntur ratione; si verò imaginatio non tantum quoad receptionem, verum etiam quoad iudicium corrumpatur; tunc & discursus simul lædi necesse est, & hanc responsionem non alienam ab Aristotele censemus, cum ipse 3. de an. t. 57. duplicem imaginationem constituat; sensitiuam vnam, alteram deliberatiuam; ita vt sensitua imaginatio sit quædam receptio speciei sensibilis receptæ in sensu communi, & oblatae imaginationi separata à materia; deliberatiua verò sit illa quæ in specie iam recepta format conceptum amicitiae, aut inimicitiae; boni aut mali, fugiendi aut prosequendi; potest itaque in melancholicis affici imaginatio sensitua, seruata, & illæsa deliberatiua, quæ si afficiatur, & ipsa; discursus quoque lædi necesse sit. Sed quid de Theophilo? in eo aperte læsa erat imaginatio, cū putaret, verè adesse tibicines in angulo cubiculi: (falsitatem enim imaginationis non agnoscebat) & tamen rectè ratio cinabatur, cum illos abijciendos esse deduceret? Fatemur quidem Theophilum non errasse in forma syllogistica: bonas enim deducebat consequentias, sed errasse in materia (& ob id peccasse in discursu, seu ratione;) materia autem, sunt propositiones necessariae, quas ipse omninò falsas concepit, & propterea errorem quoque commisit in simplicium terminorum apprehensione; nam illa prædicata attribuebat subiectis, quæ nullo modo erant attribuenda; & ita ex accidenti, ex læsione nempe imaginationis deprauata erat Theophili ratio circa illud ab imaginatione tamquam verum oblatum obiectum, seu phantasma de tibicinibus; sic & Aristotelis similitudo, quam inter imaginationes, & picturas habet tantum verificari videtur de imaginationibus quoad receptionem, & non quoad iudicium læsis: hæ enim cum ipsis assentiantur ægri mentem peruertunt quemadmodum innumera melancholicorum testantur exëpla, & præsertim apud Gal. 3. de loc. aff. c. 7. Siquidem alius, vt in superiori quæstiuncula dicebamns testam se factum putabat; atque idcirco obuianibus cedebat ne collideretur; alter gallos cantare audiens, vt hi alarum ante cantum, sic ille brachiorum plausu latera quatiens gallorum cantum imitabatur, & tandem qui se mortuos existimant comedere nolunt; & ita inedia interficiuntur, hinc in omnibus istis imaginationem quoad iudicium læsam fuisse; & proinde rationis quoque offensam extitisse colligas. Sed non erit abs re examinare, an ratio lædi possit imaginatione illæsa; ita vt per se, & non ex accidenti lædatur cui satisfecerimus ostendentes hoc non posse contingere, declarata fortè saterit præsentis quæstiunculae veritas.

Post hæc scripta, conuenit me studiosissimus vir, qui quæstiuncula perlecta, statim impugnavit argutissimis rationibus diuisionem illam

in

in qua diximus imaginatiuam potentiam lædi interdum tantum quo ad receptionem phantasmatum, non autem quoad eorundem iudiciū, & primò arguebat non posse fieri rectum iudiciū ab imaginatione, circa sensibiles species, si ipsarum praua receptio fiat in imaginatione, quia quotiescumq. fit aliqua læsio in organo, vel est defectus ex parte obiecti, imaginatiua potentia, quæ est organica, & materialis, non potest bene operari, sed quando fit praua receptio phantasmatum fit læsio in organo, & oritur defectus ex parte obiecti, ergò non potest bene operari. Secundò aiebat totam vim specierum consistere in representando obiectum sensibile imaginationi; iste igitur, cum sint materiales & physice, si in subiecto turbato, & caliginibus perfuso recipiuntur in se quoque turbabuntur, ac tenebris perfundentur: clypeum enim non habent, vt rejicere queant obscuritatem sui subiecti, ne in se etiam turbentur; ergò si prauè recipiuntur, prauè etiam representabuntur; ergò, & prauum consequetur iudiciū. Neganda vtriusq. rationis consequentia est, quia non rarò obseruarunt Medici lædi imaginationem, quoad receptionem phantasmatum; nequaquam verò, quoad iudiciū, nec mirum videbitur illi, qui rectè perpendet maiorem, & minorem, actiuitatem morbificæ causæ; item maius, & minus robur imaginatiuæ potentiæ, hinc fortè contingat causa morbifica minoris actiuitatis, quæ agat in potentiam validioris roboris, ità vt ista potentia etiam si coacta sit recipere caliginosum phantasma ob defectum, seù laborem instrumenti, nempe caliginosi spiritus, non tamen in iudicando illo, malè iudicare cogatur, quia illius præcipuum instrumentum, nempe propriū cerebri substantiæ temperamentum non afficiatur tali, tantaq. intemperie, vel alia labe, sub qua validum prædictæ potentiæ robur elanguet, & ità rectè illa quoad iudiciū suas possit edere actiones. Res clarior reddatur exemplo. Representetur quoddam terrificum spectrum pluribus hominibus eodem tempore, ex his alij magis, alij minus, alij nihil timebunt, vnde nam hoc? idem re vera est spectrum, non tamen idè robur variorum animorum, hinc viliori, & imbecilliori animo constantes metus incutit, qui ne quidem mouet robustiori animo præditos, sic ex spectris ab interna causa contingere par est; sed his, & aliam addamus rationem, qua dubietates istas facili negotio diluat; omnes principes potentiæ, quæ in cerebro suas actiones perficiunt, præter propriū cerebri temperamentum, etiam animali spiritu tamquam instrumento vtuntur, & quo principales sunt, eò puriore, lucidioreque spiritu fruntur, & vtuntur; imò, & eadem potentia ad nobiliorem actionem depurato magis spiritu vtetur, hinc imaginatiua potentia ad iudicanda phantasmata puriori, ac lucidiori spiritu vtetur, quàm ad ipsa recipienda. Hoc stante mirum non erit, si hæc potentia depruari possit circa phantasmatum receptionem, non autem circa eorundem iudiciū quia etiam si obtenebretur ille impurior spiritus, quo vtitur ad species recipienda; ille tamen quoad easdem iudicandas vtitur, cum tenuior,

ac splendidior sit, non tam facile ab eadem caligine obtenebratur; & id circa hoc mediantē rectē adhuc imaginatio circa iudicanda phantasmata procedere potest: Sed & vltimus acutissimus vir assererat nullo pacto rationem ledi posse, vel deprauata imaginatione quoad iudiciū. Nam cōtra hoc dicebat facere, quod docet Aristoteles, in libris de An. de intellectu agente; ipse enim illustrat phantasmata; ergo licet sit læsio in phantasia suppleri potest per intellectum agentem, qui illustrando phantasmata, potest quamcumque phantasticam caliginem procul amandare, ac puriores species intelligibiles elicere, quas postea inicit in intellectum possibilem, & ipse intelligit iuxta species spirituales per agentem elicitas à phantasmatis illustratis, & quod intellectus agēs possit huic malo mederi, probatur, quia qui potest perfectius, potest, & imperfectius sed intellectus agens exiit ipsa phantasmata materialitate, & elicit species spirituales, ergo multo magis exiit caligine accidentali, quam habent, ac certē videtur mirum (subdebat ipse) quod materialitas essentialis non obstat; læsio verò accidentalis in organo obstat, ne intellectus suas liberas operationes exerceat. Respondetur quod quemadmodum argumētum à maiori ad minus optimē currit ceteris paribus, ita ceteris non paribus perditē corrui; quare quemadmodum non est negandum intellectum perfectē editurū proprias actiones mediante optimo, & inculpato instrumento, ita hoc læso, & deprauato illas prauē, & imperfectē ab eodem proferri necessarium esse asseuerandum est, vnde cessat mirari, cur inculpato instrumento materialitas essentialis non obstat accidentalis causa organo vitiato, ac læso. Certē nisi intellectui obstat organi, seu imaginatiuæ læsio, cum ille immortalis sit, nec proinde morbificis causis subiectus, nūquā innotuisset hic morbus, nec vnquam melancholia afficerentur homines, cum tamen hoc monstro plures diuexari quotidiana nos doceat experientia.

An sola ratio ladi possit. Cap. III.

Mnes actiones ab anima pendere mediātibus eiusdem facultatibus apud omnes sanæ mentis in cōfesso est, ita vt determinata actio à determinata facultate pendeat, quam præter facultatē requiritur etiam pars, in qua promatur talis vel talis actio, nec non instrumentum quo talis actio fiat; hæc omnia inquam ad perfectas edendās actiones requiruntur, quorum si desit vnum, & actio cessat; si verò peruertatur, & actio quoq. peruertitur; sic vt fiat imaginatio requiritur cerebrū (in hoc enim perficitur) requiritur facultas imaginatrix, requiritur, & instrumentum, quod quidem instrumentum duplex est, primarium alterum, & est cerebri temperamentum; alterum verò secundarium, & est spiritus animalis His igitur ita se habentibus cur non & ratio ladi continget, si cerebrum morbo corripiatur, si temperamentum ipsius immutetur, aut animalis spiritus inficiatur, & opacus

B redda-

reddatur? læsa parte, & instrumentis ad huiusmodi actionem necessariò concurrentibus, necesse est, vt & ipsa actio offendatur; vana tamen est ista argumentatio, iam enim superius ostensum est, ratiocinatricem facultatem tamquam incorporeã, & à materia abstractam organo non indigere; si autem cerebrum, cum sit pars in qua fit ratiocinatio, corripatur morbo, non solum ratio, sed imaginatio simul, aut memoria lædetur, quarum vtraq. læsa potest esse in causa, vt noxam incurrat ratio. Sed dicit aliquis ratiocinatricis actionem fieri in media parte cerebri, imaginatricis in anteriori, quemadmodum scribit Galenus libello de oculis; modò cum pars anterior, vt ex Galeno colligimus 4. de loc. aff. c. 2. lædi possit, & si diù saltèm duret offensa, alteri comunicet affectionem, nulla est maior ratio, quin non possit affici media, & ad tempus saltem ita manere affecta non communicata alteri parti propria ipsius noxa quo casu poterit lædi discursus absq. læsione alterius actionis. Galenus similiter com. 27. sect. 1. Prorrheth. hanc rem comprobare videtur, dum ait, quod si humor in vna parte firmetur, fiet phrænitis, in qua erit vna symptomatis species, tum naturæ partis, tum humoris virtuti peculiaris; si verò humor transfluat in cerebro ex vna parte in aliam seruetur species affectionis, sed pro parte affecta mutantur symptomata, sed si mutantur symptomata; ergò modò imaginatio, modò ratio lædetur, & consequentia Galeni est: paulò enim inferius hæc habet verba. [Quo autè modo in sensitiuis percurri, ita in ratione, mète, memoria, & cogitatione permutationes phrænitidis fieri videmus. Sed & lib. de diff. symp. c. 3. exemplū extat de Phrænitico, qui vasa vitrea, & lanifici puerum proiecit, quo in phrænitico dixit seruata esse imaginationem, & solum rationem fuisse læsam. Respondent huic exemplo nonnulli, ibi Galenū obiter loquutum fuisse, quia in 4. de loc. aff. c. 2. vbi speciatim de differentijs phrænitidis agit, non ait in illo phrænitico seruata fuisse imaginationem, sed sensitiuam notitiam circa ea, quæ oculis offeruntur, quare phræneticus ille, dum singula vasa proprijs nominibus nuncupabat, non rectè imaginabatur, sed potius rectè memorabatur, imò tunc præuè imaginabatur, cum pueri præcipitium in phantasia perperam sibi proponens, optimum, esse falso existimabat, & ita vna cum ratione imaginatio quoque in ipso erat deprauata. Alteram verò responsionem, & optimam meo iudicio attulit mihi Excellentissimus Biringuccius nobilis Senensis, dum ipsi huiusmodi argumentum proposueram, nimirum imaginationem lædi, vel in prima notionem, seu prænotione, vel in secunda notionem, seu subnotione, in allato Phrænetico à Galeno lædebat, imaginatio non in prænotione: (rectè enim vasa, rectè puerum existimabat) sed in subnotione, dum & vasa, & puerum proiecere bonum esse præuè imaginabatur. Ad locum Prorrheth. adductum dicimus, quod si humor ab vna in aliam cerebri partem transfluat mutatur quidem symptomata, vt modò imaginatio, modò ratio lædatur; sed imaginatio, & ratio læduntur in eadem numero phrænitide: Aegri enim

enim sermo modò versatur circa prauè imaginata, modò breui interposito spatio prauum discursum ostendit, & hoc rationi consonum est, quia si firmato humore in anteriori cerebri parte tātū læditur imaginatio, minimè dubium est, quod ad alias etiam partes se extendente humore affectio augebitur, qua aucta, & plures actiones offendi credendum est; hinc incipiente delirio primū imaginatio lædi solet, & eò vsque sola læditur, quousq. secundum phantasmatum receptionem tantummodò afficitur; progrediente autem morbo imaginatio quoq. vterius, & secundum iudicium offenditur, & tunc ex accidenti etiam rationem offendi necesse est, vt præcedenti quæstionula tactum fuit; si alij aliter Galenum sentire velint, & ipsum decipi fateantur oportet; quandoquidem solatio lædi non potest laesa quacumq. cerebri parte cum facultas à qua pendet, tamquam ea, quæ è sinu materiæ non educitur, nec indigeat organo, nec egeat loco tamquam subiecto, sed in cerebro tantummodò dicatur esse, vt scholastici dicunt per operationē, præterea vt experientia patet, numquam videmus solam rationem deprauatam in vilo delirij genere, nullum de hac re exemplum habemus; imò quod Galenus attulit de illo Phrenitico iam manifestè falsū reperimus, nec mirum in hac re Galenum, vel deceptum fuisse, vel varia protulisse, quandoquidem an ista ratiocinatrix facultas esset omnimodè à materia abstracta ipse fuit anceps, cum animæ essentiā se prorsus ignorare fateatur lib. 7. de vs. part. c. 8. imò ipsam potiùs temperamentum esse putauit, vt pluribus in locis apud illum videre est, & præfertim lib. quod animi mores corporis temperaturam sequantur c. 3. vnde & Responso patet authoritati ex 4. de loc. aff. de sumptis, quauis re vera Galenus nec principes actiones in distinctis cerebri partibus fieri voluerit, sed in tota cerebri substantia, quemadmodum patet lib. de art. med. c. 12. vbi nullā sedijum distinctionē facit; ampliùs 2. de motu musculorum c. 6. affirmat partem animæ imaginatiuam, quæcumque ea sit hanc eandem recordari, at si vna & eadem animæ pars, seu facultas imaginatur, & recordatur, quomodo ipsas in cerebro sedibus distinguere dicemus? Superest, vt nonnullis rationibus à doctissimo Saxonia in suo de melancholia tractatu in contrariū adductis satisfaciamus, quarum altera est hæc: Imaginatio versatur circa speciem sensibilem, absente obiecto, at melancholicorum affectiones versantur etiam circa speciem insensibilem: concipiunt enim speciem boni, vel mali fugiendi, aut prosequendi, & ex specie sensata extrahunt; nec dicat aliquis bruta etiam extrahere, quia re vera bruta non extrahunt hos conceptus, sed ex proprietate nature concomitanter, seu consequutiue illos concipiunt, sic ouis inspecto lupo propria nature instinctu lupi inimiciam concipit, in melancholicis alia est ratio, nam ipsi intellectuæ partis beneficio extrahunt huiusmodi conceptum in illo subiecto, quod re vera neque bonum, neque malum ipsis inferre potest, verbi gratia opinatur quis cælum aliquando casurum defatigato Atlante, at quis non nouit

Quadripartitum Melancholicum

hanc esse fabulam, Atlantem sustinere cælum? Altera illius ratio est; quod imaginatio ex Arist. 2. de an. neque affirmat, neque negat; cõponit quidem species sensibilibus inter se, & illas quoque, quæ numquam simul stare possunt, figit chimeram, sîngem, centaurum, & alia; non tñ affirmat, aut negat, melancholici omnes affirmant, & negant, at opinio nem sequitur fides, fides non fit absque ratiocinio, ideo tandem opinio, fides, & ratiocinium, vt docet Aristot. loc. citat. à phantasia distinguuntur, & ad intellectum pertinent. Hęc vtraq. ratio discursum quidem deprauari cõcludit, sed eodem tempore, vel in eodem affectu non deprauari imaginationem, nequaquam, quia & si in melancholicis, vel phreneticis affectibus intellectus extrahat à sensibilibus, & affirmet & neget; nihilominus non extrahit à sensibilibus, neque affirmat, neq. negat, nisi quæ ipsi deprauata imaginatio subministrauerit, sic melancholicus defatigato Atlante cælum esse casurum ope intellectus deducit, quia Atlantem sustinere cælum iam prauè imaginabatur. Additur & doctissimi viri tertia ratio ex 2. de an. t. 162. desumpta: ibi enim habet Aristoteles imaginationem regere bruta animantia, & aliquando homines, vbi intellectus obruitur passione, aut aegritudine, aut somno, intellectus igitur egritudine obrui potest, imò nisi propria ratione laboraret, corrigeret phantasia. Respondetur non per se, & propria ratione intellectum affici (vt iam toties replicatum fuit) sed ex accidenti tantum, nimirum, vel læsa, vt plurimum imaginatione, & non quoad receptionem tantum phantasmatum, quo casu phantasia corrigere potest, sed quoad iudicium etiam, vel interdum memoria læsa, & hoc satis esse, ne possit corrigere phantasia; Sed posset aliquis obijcere ex Philosopho 3. de an. t. 20. passiuum intellectum sine quo nihil intelligimus, corruptibilem esse; at nihil corrumpi potest, nisi præcedant præiua alterationes, quæ e si alterari; ergo & proprie aegritudine affici poterit intellectus; Pro diluenda obiectione vnum verissimũ supponi debet; nimirum nos tunc improprie loqui, quando facultates lædi preferimus: cum enim facultates sint animæ potentiæ quedam, & anima pati vel alterari nequeat, hinc & facultates ipsas impassibiles esse scimus, sed nomine facultatum læsarum non facultates proprias, sed earundem læsas actiones intelligimus, namque actionem cum facultate sepe confundunt Medici; quemadmodum & nos in presenti, ac superiori questione iunctura fecisse fatemur. Aristoteles tamen in allato contextu non de actione, sed de facultate verè intelligit, & hanc corruptibilem vocat, nõ quia alterationem, aut egritudinem patitur in nobis: (facultates enim quamuis sint de numero illarum emergentium de sinu materiæ, nõ patiuntur ipsæ, sed temperamentum, aut potius, substantia partis temperamento donata, ex qua resultant, alteratur, & egrotat) sed corruptibilem inquam vocat, quia mortuo homine, & ipsa desinat esse; non tamen per intellectum passiuum intelligit illam animæ rationalis partem, quæ intelligibilia, intelligit, & quæ cum intellectu agente totam animam con-

sti-

fituit, sed per intellectum passiuum intelligit phantasiam, sicuti in 3. de an. com. 33. optimè declarat Auerroes, quod etiam cōprobari potest ex ipso met Aristot. eod. lib. t. 4. cum enim ibi verba faciat de intellectu passiuo propriè sumpto, ait huiusmodi intellectum esse immixtū, quare nisi t. 20. ageret de phantasia, manifestè sibi contradiceret Aristoteles; sed de re difficillima satis, de qua si nihil, vel parū boni protulerimus, non mirabitur ille, qui viderit Aristotelem 2. metaph. t. 1. dicentem, intellectum animæ nostræ se habere ad ea, quæ manifestissima sunt in natura, quemadmodum se habent oculi vespertilionum ad lumen diei, modo ad magis medica accedamus.

Cur imaginatio in Melancholia potissimum ledatur. Cap. IV.

Fortè ex nonnullis, quia cum humores, & vapores melancholici maximè sint infesti omnibus corporis partibus hos conentur à se expellere, quò fit, vt cum hi sint depulsi in aliquam partē ignobiliorem, ibi facillè conqueſcant, & secundum sui naturā, operentur, vnde cum pars anterior cerebri sit cūctis alijs partibus debilior, & ignobilior, fiat, vt humores melancholici, eò detrufi ſistantur ac propterea imaginationem, quæ ibi collocata est, offendant? An fortè, quia in parte cerebri anteriori habitant Spiritus crassiores, qui similitudine humoris melancholici magis deturpati, & promptiores ad patiendum, consequenter imaginationem, cui famulantur, ledant? Neutra ex dictis rationibus problema soluit, nam re vera, (& vt Excellentiss. Iul. Cæsar Claudinus Bononiensis olim meus amatissimus Præceptor exactissimè ostendit in appendice ad ingressum ad infirmos) actiones principes non magis in vna, quàm in altera parte, sed in tota cerebri substantia fiunt, & proinde spiritus, qui crassiores in anteriori parte reperiuntur (quamuis hoc in ventriculis verificetur, nam in cerebri substantia spiritus sunt eiusdem census) non minus imaginatrici, quàm memoratrici facultati inferuire valent. Vera ratio est, tum quia in huiusmodi affectibus melancholicis, quemadmodum, & in phræneticis etiā, prius sensus externi, & subinde communis, vitiari solent (hinc Galenus floccos, & festucas colligebat, dum febre ardente laborans parum abfuit, quin phreniticus euaderet) at vitiato sensu cōmuni facillimè phantasia compatitur, cum sint vnum & idem re; ratione verò sint diuersa, tantum, tum quia (cum discursus per se ledi non possit) si imaginatiuæ, & memoratiuæ facultatis actiones inter se conferantur illius in agere, huius verò potiùs in quodam pati consistant, at facilius est in hoc casu actionem, quàm passionem offendi, nam recordatio uersatur tantum circa præterita, & hæc iam sunt impressa, ita vt facillè nō adeò deleri possint, vel aliter quam fuerint impressa representari. Memoria igitur, & si difficilius, læditur, sed an quemadmodū imaginatio, & ratio deprauantur in melancholicis, ita & in ipsis memoria deprauati possit, sequenti quæstiuncula disputabitur.

Ar

Vamuis in tractatione de phrenitide (ibi enim memoria manifestè læditur cum ægri aut mingere, postquam matulam petierunt, aut linguam intromittere, vbi Medici iussu extra-xerint, obliuiscantur) vel in proprio de lasa memoria tractatu potius huiuscemodi quæstiuicula locum haberet; nihilominus cum iam de aliarum principum actionum deprauatione egerimus, illā hic subnectere non displicuit, & præsertim cum non in paucis melancholicorum memoriæ offensa appareat: sæpè enim eorum quæ dixerant, aut egerint melancholico delirio correpti non recordantur. Sed quæadmodum imminuitur in ipsis, ita & deprauetur, iam agamus. Communis omnium ferè opinio est memoriā non posse deprauari, nam cum memoratricis facultatis munus sit phantasmata, & ratiocinia tantūmodo recipere, & conseruare, & idcirco non in actione, sed in passione versari, profectò ex sui ratione deprauari nullo pacto potest; vel enim omnia recipit, & cōseruat; & hoc modo est perfectissima memorandi actio, vel nō oīa, & ita diminuta est, vel nulla prorsus retinet, aut breuissimo tēpore & sic prorsus, aut ferè ablata dici debet; si verò prauas imagines, aut rationes prauas interdum retineat, tunc ex se non deprauatur, sed probè fungitur proprio munere, & peccatum omne reliquis facultatibus, quæ sibi praua obiecta subministrarunt, acceptum refert. Contrariam nos tamen sententiam potius insectandam esse arbitramur: quod enim memoria potentia passiuā sit, & ob id non corrumpatur, nequaquam rectè statuitur, aliud habet memoria munus, cuius vitio aberrare potest; & idcirco corrumpi: duplicem hinc actum memoriæ constituerunt Philosophi, vnum cum rerum simulacra quasi in thesauro adseruantur, & insistant; ita vt imaginum adseruatio memoria sit, & hæc dicitur memoria patiens. Alterum cum quis affectionem illam, seu similitudinem alterius rei spectat, & intuetur cum temporis præteriti cognitione, quo facta est impressio; quippè tunc meminisse dicitur, ipsaq. spectandi actio memoria est, sed ratione à prima diuersa, illa quod imagines conseruet, hæc quod ex imaginis apprehensione, rem ipsam representet, illa quidem passio & affectio quædam est; hæc verò actio, vnde memoria agens, & patiens; & huius rei amplissimū testem Aristotelem habemus lib. de mem. & reminisc. in calce tertij capitis, vbi hæc habet verba. . . [Cum igitur simul rei sit motus, & temporis, tunc memoria agit; vbi igitur actio erit, quam facultas organica efficiat, illa actio deprauari poterit, vnde Galenus actiones omnes tripliciter lædi asseruit, ablatè nimirum diminutè, & deprauatè, nec mirum est memoriā corrūpi posse; quid enim vetat quo minus contrahi possit in organo memoriæ calida in temperies? quæ si contrahatur, necesse est eius actionem corrūpi; quem admodū enim à frigida aboletur, & imminuitur; frigidi enim

est torpidos reddere spiritus & immotos, sic à calida corrumpitur, calidi enim est exagitare & peruertere, vt hinc aliquis vnum pro alio referat, & vnius pro alio recordetur. Sed cur Galenus, & alij huius deprauata memoriae nō meminerunt? Rūdetur Galenū, & si non explicitē de memoria deprauata egerit; eam tñ deprauari posse non negasse, & p̄fertim cum lib. de fet. format. c. 4. hęc habeat ad litteram. [In ijs, qui mēte, & memoria quomodocumque lesi fuerint, &c. Si quomodocūq. ergō & deprauatē; praterā de ea Galenum, & alios expressē non meminisse dicendum est: quia vitiata, & deprauata operatione memoratricis facultatis, necesse est itē (vt adnotat Aetius ex Possidonij sententia) imaginatricis, & cogitatricis facultatis operationes corrumpi: neque enim hęc rectē possunt operari. si p̄perā memoria illis species subministret, quod & innuisse visus est Galen. 3. de loc. aff. c. 5. dum vniuersaliter loquens de memoriae lesione ait, qđ memoria lesio vnā cū lesione quadā rōnis fieri cōspicitur; sic nos qđ ex defectu deprauata memoriae euenit in vitiū rationis, & imaginationis referimus; nam quæ quis prauē memoratur non ex alio, nisi ex prauo discursu conijcere licet, ita vt discursus vitium existimemus id, quod potius deprauata memoriae tribuendum foret; imō etiam sapē decipi possumus, ea quæ quis prauē recordetur, ipsum prauē imaginari putantes; quapropter si nos deprauatam memoriā agnoscere non possumus nisi per deprauatas aliarum principum facultatum actiones, mirum non est si ad has tantummodō respexerunt Galenus, & alij, illa relicta silentio, quam & nos quoque hic relinquamus.

An semper in Melancholia cerebrum afficiatur? Cap. VI.

Rincipes actiones restrictum facultatum in cerebri substantia edi tanquam in p̄cipua parte, illius temperatura veluti predictarum facultatum p̄cipuo organo mediāte, apud Medicos sancitum est, quæ cum temperatura pro ijs edēdis actionibus necessariō concurrunt animales spiritus; hi enim secundarium sunt instrumentum, quibus omnibus & calidum innatum, atque cerebri cōformatio inferunt. Exemplo sit oculus in quo visionis p̄cipua pars est humor cristallinus, cum tamen ad hanc edendam & spiritus visorij, & totus oculus requirantur. Manifestum igitur sit nos per cerebrum non solam ipsius substantiam, sed omnia p̄dicta intelligere, quæ si rectē se habeant, atque secundum naturam, rectē prodibunt actiones; si verō ex his aliqua sint lesa, ac p̄ter naturam se habeant, vt quoque ledantur actiones necessarium est. Cum igitur in melancholia non solum imaginatio, sed plures interdum ex principibus actionibus ledantur, vt cerebrum p̄ter naturam afficiatur, fateamur oportet; deinde sicuti in phrenetide, quia p̄ter naturam cerebrum afficitur, actiones principes deprauantur; ita & in melancholia cum de-

pra-

16 Quadripartitum Melancholicum

praenuntur cerebrum offendi dicendum est; ac tandem si ex laedentibus, & iuuantibus Medici certa sumunt affectæ partis indicia, quænam certiora expectamus indicia, quod in melancholia cerebrum afficiatur, quàm utilitas allata in huiusmodi affectu à remedijs humectantibus capiti administratis? quæ topica remedia in principum actionum offensis, & illi quoque Medici adhibebant, qui in corde rationalem animam statuebant, vnde eos iure irridet Galen. 3. de loc. aff. c. 5. quod quasi aliter sentirent, quàm ore proferrent. Nec dicat aliquis Auicennam lib. 3. fen. 1. tr. 4. c. 18. scripsisse hanc melancholiae aggritudinè maximè fieri à corde calido, & capite humido; quare caput humidum nõ posse laborare intemperie sicca, quali donatus est humor melancholicus, nec insuper humore melancholico scatere posse, tùm quia in cerebro humido humor siccus generari nequeat, tùm quia si in ipso immoraretur, non humidum amplius, sed siccum euaderet cerebrum; & propterea in huiusmodi melancholia non affici cerebrum tanquam sedem huius affectus, sed potiùs cor. Nam respondetur caput humidum non per esse ntiam; (sic enim sicca intemperie afficeretur) sed ex consensu in allata ab Auicenna melancholia affici; imò quatenus humidum est promptius recipere potest ab alijs partibus, & à corde, præsertim calido humorem, aut vaporem melancholicum, quorum neuter ad efficiendam melancholiam, quæ est per consensum, necesse est, vt diutius immoretur in cerebro, & ita ipsum ad sui temperiem trahat; sed fat est ad ipsum, per interualla transmitti, quo tempore cerebrum ex ipsius deprauatis actionibus affectum conijcimus; præterea nisi ex melancholici humoris transmissione, vel melancholici vaporis effumatione non lædatur cerebrum, quoad sui substantiam, & temperiem, ipsum quoad animales spiritus lædi nobis fat erit, cum & hos ad ipsius perfectã constitutionè requiriam supra sit explicatum. Sed huic omninò contrariam sententiam videtur Hippocrates afferre in lib. de morb. virg. dum ait ex impe dita menstruorum purgatione sanguinem præ multitudine in cor resillire, atque ad septum transversum, ibique stuporem quemdam inducere, vnde postmodum, & melancholia, & terrores ad insania suboriuntur; idem primo Prorrh. inquit, dolores circa vmbelicum palpitantes mentis perturbationem ostendere, & Galenus in com. id tribuit septo transuerso flatuosum spiritum accipienti. Aristoteles quoque eandem sententiam significat lib. 3. de part. animal. c. 10. cum inquit, Vbi phrenes ex ventre inferiori propter vicinitatem attraxerint humorem calidum, atque excrementitium continuò mentem, sensumq. planè perturbant, præterea ex Auicenna loc. cit. si in corde propter ipsius intemperiem, generantur spiritus vitales syluestres, & obscuri, qui in cerebrum rapti melancholiam producant, hoc non cerebri, sed cordis vitio tribuèt omnes; Galenus tandem in art. med. c. 35. de signis frigidi cordis loquens, iater alia proponit timorem, qui ex Hippocrate 6. Aph. 23. est vnus ex proprijs characteribus melancholice; timor autem, vt colligitur ex Galeno

leno 3. de loc. aff. c. 4. fit in corde; ergo cor, non cerebrum afficietur in melancholia; imò ex vehementibus animi motibus, qui sunt cordis passiones melancholiam oriri in comm. eiusdem Aphorismi Galenus asserit; Hippocrati tamen, & Auicennæ satisfacimus, dum dicimus locum affectum, vel accipi pro sede ipsius affectus, atque hoc pacto cerebrum est semper locus, & sedes ipsius affectus, vel pro sede causarum ipsius affectus, quo modo ipsius affectus causa non solum in cerebro, sed etiam in corde, & in alijs partibus reperiri potest; nam spiritus vitales syluestres obscuro, & mēstruus sanguis in cor restagnās sunt quidem melancholici delirij, cause, non tamen quatenus cor, aut septum afficiunt, sed quatenus illi spirituum animalium materia sunt, & hic nigris fumis prædictos spiritus animales reddit opacos, & tenebricosos; quibus omnibus modis cerebrum affici, iam statutum fuit, quod & Galenus confirmat in præcit. com. Prorrh. dùm ait à spiritu flatuoso circa septum transuersum collecto mentē ledi; propterea quod nervosis partibus principium compati assuevit: nervosarum autem partiū principium cerebrum esse nullus medicorum ignorat; nec mirari debemus ex septo transverso flatuosum spiritum accipiente, vt Galenus dicebat, vel humorem calidum & excrementitium attrahente, vt Aristoteles, mentem deprauari: quid enim obstat flatuosam materiam, in septo receptam impertiri cerebro, atque animalibus spiritibus, & ita principes perturbare actiones, quemadmodum & humorem calidum, atq. excrementitium à diaphragmate attractum in cerebrū effumare? imò natura rei nos docet tūm flatuosam materiam semper sursum impetere, & præsertim cum à septo in cerebrum patentissima sint viæ, tūm humores calidos, & excrementitios semper in vapores digeri, atque ab insita ipsorum, atque à partis caliditate, quam obsident; quoniam cū in alimentum conuertinequeant, natura ipsos expellere tentat, ex qua pugna, & agitatione magis effumant: Galeno tandem timorem in corde fieri dicenti aliàs responsum fuit: dicebatur enim timorem quidem in corde fieri, non tamen prius fieri, quam imaginatrix facultas aliquid sub specie mali conceperit: timorem enim esse imaginationis affectū docuit Aristoteles lib. 2. Rethor. c. 5. inquiens nihil aliud esse timorem, quam perturbationem ex imaginatione futuri mali corruptiui; verum quidem est, alium esse timorem nobis à principio generationis insitum qui naturalis affectus vocatur, & naturali vitio, seu culpa fit cordis, unde homines quò frigidiori sunt corde, eò timidiores existunt propter quascumque, vel læuissimas imaginationes futuri mali; & de hoc loquebatur Galenus in art. med. alium verò præter naturalem, & morbosum esse, qui causas tantum morbosas insequitur, nempe deprauatas imaginationes, & in homine etiam calidissimi cordis contingere potest, ad quod fortè respiciens Hippocrates lib. de morbo sacro, timorem, & mororem fieri vitio ipsius cerebri scripsit, & hic timor est ille qui verus melancholiam caracter existit.

C

An

An cerebrum afficiatur in melancholia, ut pars instrumentalis, vel ut pars similis. Cap. VII.

Melancholicos magna ex parte comitiali morbo affici, & contra morbo comitiali laborantes melancholicos effici dicebat Hippoc. 6. epid. propè finem: si enim (addebat ipse) in corpus infirmitas repat, epileptici; si verò in mentem, melancholici redduntur, quam sententiam dum Gal. 3. de loc. aff. c. 7. interpretatur, cerebrum in melancholia, ut similem partem affici pronunciat, nam cum anima, inquit, sit temperamentum actiuarum qualitatum, aut ab ipsarum temperamento alteretur, bilem, cum cerebro veluti parti instrumentali nocet ad cerebri corpus Hippocrates conuerti ait, id quod in obstructionibus fieri constat; cum verò temperamentum mutando ei ut simili nocet, ad mentem eam reperere dicit; sed & cerebrum ut simile affici ratio suadet, quoniam cum sit temperies præcipuum organum efficiens actionum, & hæc in similaribus partibus consistat verisimile est ad hanc læsam, & proinde ad læsas etiam similes partes consequi cerebri læsas actiones; obijciat aliquis tamen sapissimè cerebrum esse intemperatum, & præter naturam; indeq. tamen nullam sequi melancholicam affectionem, & rursus ipsum naturali, & recta temperatura frui; atque nihilominus melancholica deliria apparere; cui respondetur non esse necesse, ut in melacholia semper cerebrum quoad sui parenchima, seu medullarem substantiam intemperie vexetur; imò nec ad huiusmodi intemperiem qualiscumq. sit, melancholiam immediatè sequi; nam cum duplex sit principum actionum instrumentum, temperies nempe, & animalis spiritus qui dicitur instrumentum quo numquam delirium sequitur, nisi animalis spiritus afficiatur, & hic prout diuersimodè afficitur, diuersa producuntur deliria, & immediatè; ab eo enim ad animæ potentias deferuntur species, & phantasmata, quare cum prædictus spiritus affici possit, & à cerebri intemperie, & ab alijs præter ipsam, mirum non est, si melacholia produci possit, nulla existente in cerebro dyscrasia si tamen spiritum animale tamquam cerebri integram partem consideremus, quemadmodum in præcedenti quæstiuncula explicatū fuit, cerebrum quoque affici dicere poterimus, & ut simile, cum nullis ex organicis morbis spiritus affici possint. His tamen non obstantibus cerebrum, ut instrumentalem quoque partem in melancholia affici posse contendunt; alij nam fiunt (inquiunt ipsi) melancholici ex ebrietate: ebriorum enim aliqui stent, tristantur, & timent, quæ præter imaginantur, quod & Arist. 30. sect. problem. 1. confirmat, dum ait: Vinum immodicū tales maxime homines reddere, quales melancholicos esse affirmamus, sed ebrietas fit à copiosis vini vaporibus in caput eleuatis, qui cerebri temperamentum non immutant; ergò illud non ut similem partem offendunt, sed ut instrumentalem potius, obstruendo, grauando, distendendo,

do, & quod vini vapores cerebri temperamentum non immutent, patet ex eo, tum quia intemperies non nisi longo temporis tractu fit, vt colligitur ex Galeno 2. de sympt. caus. c. vlt. tum quia transacta ebrietate, prædictæ intemperiei aliqua appareret noxa. Verum quod de ebrietate dicunt, idem de melancholia hypocondriaca pronunciant; nam in ipsa præsertim incipiente caput nulla intemperie labefactatum adinueniri potest: non enim melancholici vapores ab aliquo hypocondriorum elati possunt tam cito cerebri temperaturam pervertere; sed in captu rapti statim obstruunt, statim distendunt, aliosq. organicos morbos procreant; præterea cerebrum abscessus patitur, vt nos docet Gal. lib. de ineq. intemper. c. 3. nec ex abscessu, propter crassarum, & nigrarum fuliginum euaporationem melancholiã induci aliquid obstat, sic videmus læthargicos per interualla delira loqui, & tamen inter organicos morbos reponuntur abscessus à Gal. 3. de sympt. caus. c. 1. Tandem à capitis ictu desipientiam oriri testatur Hippoc. 7. sect. aph. 14. Vbi autè ictus intra ad cerebrum penetrauerit, quemadmodum in hoc casu cõtingere scribit Galen. in com. nihil aliud efficere potest, quàm cerebrum comprimere: compressio autem est organica, non similis partis morbus; sic in eadem sect. aph. 24. in ossis præcisione desipientiam fieri habemus, quia, vt Galenus declarat, tunc passio proxima existit membranis, & cerebro, qua quidem passio cerebrum vt simile consideratum, cum sit sensus expers, non afficeretur, sed vt organicum, quatenus scilicet membranis integratur, illa coæfficitur. Hæ sunt rationes in contrarium adductæ, sed leuissimi momenti; imò si res exactius perpendatur, veritatem magis elucescere faciunt; nam si ab ebrietate melancholia inducatur, non quia copiosiores vini vapores obstruant grauent, aut cerebrum distendant, inducitur (ita enim & in capitis dolore grauius, & extensius melancholia adesset) sed quia, aut animales spiritus obscurent, & obtenebrent, aut rectius, quia melancholicum humorem excitent, indeq. in atros fumos conuertant, qui spiritibus animalibus commixti tenebriosa phantasmata inducant, rationalemq. animam perterrefaciant, quo in casu spiritus animales non solum quoad sui substantiam, luciditatem, & motum, verum etiam quoad sui temperiẽ alterantur, aerea enim substantia facillimè, & statim non longo temporis interuallo, quascumque alterationes suscipit; hoc idem & de melancholia hypocondriaca responderi debet, quamuis hac progrediẽte non tantum spirituum, sed & substantiæ cerebri temperamentum immutetur, quod tamen in quacumq. melancholia immutari hand necesse est. Ex cerebro autè abscessu correpto melancholiam excitari fortè non omnes admitterent, cum potius phrenitis, aut læthargus ex abscessu diuersitate fiat, sed esto; nolumus tamen vt abscessus, quatenus abscessus melancholiã producat, sed quatenus obscuro vapores ex ipso elati animalibus commiscentur spiritibus, præterquam quod, & abscessus absque substantiæ cerebri intemperie consistere nequeat. Quod denique ad desipientiam ex capitis ictu,

vel ex cranij præcisione ortam attinet; hinc non melancholicâ, sed phrēniticam oriri desipientiam dicimus: in vtroque enim casu inflammationem suboriri compertum est; imò Hippocrates si ex his desipientia fiat, subiungit malum: tunc enim desipientia inflammationis indicium est; cerebri autem, aut eius membranarum inflammatio pessima est, cum ab hac nemo, aut vix paucissimi euadant: præterea inflammatio cum sit morbus, & in aucta magnitudine, & in intēperie, nō tumoris, sed intēperiei ratione phrēnitidem efficit; vnde Galen. in Prorrhēt. com. 1. t. 34. cerebri intemperaturas magnas mentis lētionem consequi asseruit.

An melancholia fiat à spiritu animali tenebricoso? Cap. VIII.

Spiritum animale tenebricosum factum, vel in sui generatione, vel propter nigre materie, quęcumque fuerit, admixtionē, melancholię proximam, & immediatam causam ferē omnes Medicinę authores constituunt, & iure optimo, nam cum animalis spiritus sit ille, qui principibus animę facultatibus species, & phantasmata defert, si obscurus, & ater fuerit, terrificam representabit phantasmata, & timoris plena, quibus imaginatrix assentiens, illaq. vera existimans deprauatur, ex quo tūm ratiocinium lædi, tūm metum, & tristitiã suboriri necesse est. Sed inter neotericos clarissimi viri aliter senserunt; nam doctissimus Capiuaccius ab affectione tenebricosa melancholiam immediatē pendere pronunciauit, & ingeniosissimus Mercurialis pro affectione tenebricosa perturbationem scripsit, ita vt ex affectione tenebricosa, seu perturbatione, quomodocumque dicas resultet imaginatio, & imaginatio corruptiui mali, vnde postea timor, & tristitia; certē nodus iste non facillē soluitur, nisi perscrutemur quid sit ista affectio tenebricosa, quid sit ista perturbatio; & vt quicquid ego sentio, liberē proferam, mihi isti clarissimi viri, quod idem ab eodem fiat, & à se ipso, innuere videntur; nam certē ista perturbatio, seu tenebricosa affectio indicat in anima, aut in eiusdem potentijs, seu facultatibus aliquam actionem, & actionem præter naturam, quę actio præter naturam versatur de necessitate circa aliquid obiectum; quibus ita se habentibus, idem est ac si diceremus in imaginatiua animę potentia præter naturam imaginationem fieri, aut in ratiocinatiua præter naturam discurre, & ista fieri circa vnum, vel plura obiecta, quę nulla alia esse possunt præter species, seu phantasmata; ita vt dū dicimus perturbationē, seu affectionē tenebricosam alicuius principis facultatis; idem sit ac dicere actionem deprauatam illius facultatis; nam ex. gr. erit melancholicus, qui putans Atlantem defatigari, cælum inde casurum imaginabitur, quanam erit in hoc melancholię causa immediata? erit ne imaginatio illa, nempe quod Atlans defatigetur? nequaquam, quia hæc actio deprauata imaginatio, nempe putare, quod Atlans defatigetur, est eadem melancholia; nihil aliud enim melancholia est, quam actio princeps deprauata, & hæc eadem

eadem actio deprauata in illo melancholico, nēpē imaginari, quod Atlans defatigetur, est perturbatio, est affectio tenebricosa; nam quemadmodum melancholiam dicimus esse affectionem melancholicam, ita & melancholiam esse affectionem tenebricosam dicere possumus; imō idem dicemus, quandoquidem melancholicum, & tenebricosum nomine tantū, non re differunt, sed idem important; ex his igitur patet aliud ab affectione tenebricosa, esse melancholiam immediatam causam. Verū quemadmodum huius tenebricosæ affectionis immediatam causam statuebat tenebricosum phantasma doctissimus Capiuaccius, ita & melancholiam statui posse concludet aliquis. Huic dicendum est, quod habito respectu diuersorum, & hæc sententia veritatem habet nam & spiritus animalis tenebricosus, & phantasma tenebricosum erunt melancholiam immediata causa, nam re vera spiritus animalis tenebricosus est causa deprauatarum principum functionum quatenus scilicet phantasmata atra, terrificæ, melancholicæ animæ representat, sed hæc ita representet, & imprimat, vt tanquam vera existimentur, quæ postea tanquam vera existimata quatenus futurum malum corruptiuum præferunt, atque præmonstrant, in causa sunt timoris, & tristitiæ, ita vt si totam melancholiam ideam, atque essentiam complectamur (nimirum quatenus ipsa est non solum principum functionum deprauatio, sed deprauatio cum timore, & tristitiæ) partim tenebricosus spiritus, partim tenebricosum phantasma immediata melancholiam causa statui possit. Caterum si quis obstinatius non admittat tenebricosum spiritum, sed tantummodò tenebricosum phantasma immediatam melancholiam causam esse contendat hic saltem contentus abeat, quod spiritus animalis syluester sit causa præcipua ad quam dirigatur curatio; nam sæpè consueuerunt medici in morbois affectibus eam agnoscere causam, atque præferre, quæ ad se præcipuè curationem trahit, relicta ea, quæ quamuis immediata sit causa; præcipuum tamen medelæ scopum non requirit, & tale re vera tenebricosum phantasma est; ad hoc enim tanquam incorporeum curatio dirigi nequit; non negamus tamen, vt mox dicitur, solis deceptionibus interdum melancholicos curatos fuisse, quæ deceptiones in phantasmata tantum diriguntur, sed certè hæc sunt, ex ijs, quæ non semper, nec vt plurimum, sed vt rarò contingunt, & ob id talia parum obseruanda censebat Arist. 3. de hist. animal. c. 15. Nos igitur spiritum animale tenebricosum, seu syluestrem causam melancholiam ponamus cum Auicennâ proprio de melancholia tractatu, quod & ante ipsum nobis etiã indicauit Gal. 2. de symp. caus. c. vlt. & 3. de loc. aff. c. 7. nam cum tenebræ (inquit ipse) rationalis animæ parti sint circumfuse, necesse est hominē timere, vt qui semper vna cum corpore suo timoris causam circūferat, sed si timere, ergò & melancholicum esse, nam qui sine causa manifesta timent & tristantur, melancholici sunt, vel eodem Galeno teste in com. 23. Aph. secta 6. Sed cōtra hanc sententiã insurgit doctissimus Saxonia dicens, quò fieri possit, vt eadem tenebræ in spiritu homines reddant ingenio-

Quadripartitum Melancholicum

geniosos, vates, poetas summos artifices; alios verò stupidos, ignaros, & amentes, quosdam faciant hylares; alios autem perpetuò tristes, nonnullos perpetuò timentes; alios omnia audentes? ergò nō erit spiritus tenebricosus solūm, aut semper melancholiæ causa; sed ipsum decipi dum plura refert, quæ propria melancholicorum non sunt iam supra à nobis prima quæstiuncula monstratum fuit; ecquis sanæ mentis fieri dicat ab opaco spiritu ingeniosos, vates, poetas, ac summos artifices? hos quidem à melancholico humore naturaliter præcalido tales faciliè reddi posse rectè sentiat, sic stupidos, ignaros, & amentes ab eodem quatenus præter naturam exassato, ac præcalido, sic hylares ab admixto sanguine, quemadmodum perpetuò tristes, ac perpetuò timētes ab humore melacholico quatenus nigro, ac tenebras simul in spiritibus animalibus inducente. Amplius instat doctissimus vir dicens nos non ignorare homines ex frequenti, & assidua cogitatione incidere in melancholiam, ut qui putant se esse reges, vel nō habere caput, quare complures ex istis absque medicamentis sola cogitationis mutatione sanantur, vel plumbeo imposito pileo, sic mulier illa relata ab Alexandro Tralliano lib. I. c. de melancholia quæ serpentem, se deuorasse putabat vomitu excitato, & sibi ostenso vase in quod reiectum fuit (in ipso enim collocarāt paruam bestiam per omnia imaginationi illius similem) sanitatē statim recuperavit, se serpentem euomuisse credens. Huc ergo spiritus tenebricosus non spectat: alias enim oporteret humores spiritum tenebricosum reddētes expurgare; in eadem classe sunt perditī amantes, & qui ex inordinata appetentia melancholici fiunt, ut plus iusto gloriam honores, dignitates, ac pecuniā ambientes: hi enim falsis nuncijs plerūq. sanantur; nam si auidis nuncientur pecuniæ, & ambitiosis honores, sanitatem recuperant. Responndetur tamen ex assiduis cogitationibus, ex amore, ex inordinata appetentia, atq. ex alijs animi pathematibus melancholicos non nisi tractu temporis fieri, nec prius fieri quàm spiritus animales denigrentur, & opaci fiant; vnde non immediatē ab his animi pathematibus melancholia inducitur, principesq. actiones deprauantur: commodè enim hæc omnia spiritus animales exobscurare possunt ut suo loco ostendetur, & quando dicitur spiritus tenebricosus huc nō spectare, quoniam alias oporteret humores spiritum tenebricosum reddētes expurgare, animaduertendum est spiritum tenebricosum iam tunc adfuisse, quando tale, vel tale prauum fantasma representabatur imaginatrici, quod dū representabatur adeò firmiter, & profundè in ipsius organo fuit impressū, ut quamuis tenebricosus spiritus euanuerit, aut tenebricosus esse cessauerit phâstasma tamen prauum remanserit, & per consequens deprauata semper steterit imaginatio; Hinc etiam intelligi potest, mirum non esse, si absque medicamentis, & sola cogitationis mutatione, vel plumbeo imposito pileo, vel solis deceptionibus sanitatem recuperauerint ægri, cum non ampliùs in corpore materia, quæ spiritus opacos redderet, reperta fuerit, illa enim satis erant

ad

ad impressa praua phantasmata delenda ; Sed aliquis hic percunctari posset in sanis somniantibus fieri interdum eadem accidentia timoris, & tristitiæ, non secus, ac in morbis melancholicis, quæ pariter ab animali spiritu ob nigros vapores admixtos tenebricoso reddito prouenire fatendum est ; & nihilominus nobis expurgiscentibus cessant ista accidentia: cur autem in his cessent; in illis verò persistant? facilis responsio est, quoniam metus, & tristitia nobis expurgiscentibus cessant, cum nullam fidem in somnijs adhibeamus, in melancholia verò persistant ob vitium imaginationis, ac proinde rationis, quæ assentitur, & male iudicat de eis, præter quamquod in somniantibus vix admodum leuis fit specierum, & phantasmatum impressio, quæ fortis in melancholicis fit. Addit tandem doctissimus Saxonia extrinsecam melancholiæ causam, & in hanc triplicem, nempe veneficas potiones quas philtromatoria vocant, morsum animalis rabidi, ac fascinationem, ob veneficas enim potiones homines dementare posse satis docet exemplum. Lucretij philosophi, & poetæ, quem hac potione dementatum fuisse scribunt; sic morsus animalis rabidi, & præsertim canis melancholiæ illam speciem infert, quæ hydrophobia, seu timor aquæ dicitur. Sed respondetur ex morsu rabidi canis non statim hydrophobiam sequi; sed tractu temporis, quo tractu paulatim non solum humorum, sed corporis etiam totius temperatura peruertitur, ac immutatur, ita vt facile sit ex hac peruersione animales quoque spiritus obtenebrari; vnde postea prauum phantasma de timore aquæ cõsurgat, idq. representatum imaginationi, ipsam quoque deprauet, ac peruertat; sic & de venefica potione statuendum est, quæ si fortè statim mente aberrare faciat, ac melancholiam inducat, non ob aliud certè, nisi quia caput replendo sit in causa, vt spiritus animales extranea, ac tetra materia infecti exobscuretur, ac tenebrofi fiant; remanet fascinatio, sed hæc (vt ipse optimè subdit) re vera supernaturalis est, & ideò non naturaliter agit: Medici verò de rebus, quæ naturaliter eueniunt, verba faciunt, & vim fascinationis non esse naturalem manifestè patet, quia per characteres, verba, imagines cereas, & alia superstitiosa fiunt istæ fascinationes, nec aliquis putet naturales fascinationes esse, quia aliqui modi fascinationis naturales videantur, vt est inspectus, tactus, & anuli quidam, seu alia corpora ex varijs metallis composita huic, vel illi planetæ dicatis sub quibusdã Zodiaci signis, additis varijs figuris, vel verbis, nam hæc omnia figmenta sunt superstitionis plena, nullamq. vim continentia, nisi quatenus mafico his fidem præstanti diabolus vim inferat, vt hac ratione obsequiũ & adorationem ab his accepisse videatur; & ideò nemo quidquam per huiusmodi characteres, aut signa peragit, qui pacto aut tacito, aut expresso cum dæmone habito obedientiam illi non polliceatur. Quamobrem falsissimum est affirmare, hominem, qui sanus fuerit, aut inspectu, aut tactu morbum alteri inferre, nisi causa accedat superior, propter quam hoc fiat: morbus enim ex vno in alterum transit per contagium quod

quod fit vel per tactū corporis solidi, vel vaporosa substantiæ existētis primū in agente, mox in patientem transeunte; sed malefici sani sunt: ergō maleficium non fit ex contagio, multo minus fieri potest vi corporum cęlestium, quæ omnia à Deo in tutelam nostri corporis sunt ordinata; ipsaq. debent hæc sublunaria regere, non autem à sublunaribus cogi; at si corpora cęlestia ex signis, aut figuris factis cogerentur ad inferendum maleficium, à sublunaribus regerentur cęlestia, quod ab omni philosophia, & theologia alienum est: itaq. tandem fatendum est, omnem vim maleficij à demone prodire. Auerroes deniq. & ipse in hanc sententiam inuehitur, pugnacissimèq. contendit melancholiam non à spiritu tenebricoso, sed à tota substantia, seu occulta qualitate melancholici humoris proficisci; ait 3. collect. c. 45. colorem non esse qualitatem actiuam, quæ mutare possit animæ functiones, nam mores, non humorū, ed corporis temperamenta sequuntur; deinde inquit tenebras non in visum imprimere, vt quæ priuationes sint, neq. sentiri actu posse, & adhuc minus in interiori sensu, quo neq. colores ipsi percipi possunt: Tandem addit, quod si immediatè ledatur interior actio ex colore, iam color morbus erit; hoc neque Galenus concedit; ergo alia erit causa melancholiæ. Ad hæc omnia facilis est responsio; nam quoad postremam rationem attinet, dicimus non semper à morbo immediatè, sed mediatè quoque pendere symptomata, hinc Galen. lib. de opt. secta ad Thrasyb. c. 18. inquit symptomatum aliqua causas, aliqua passos locos, aliqua facultates, aliqua egrotates ipsos subsequi, præterea quando à morbo Galenus symptomata pēdere scripsit, morbum non strictè, sed latè sumptū intellexit, sub quo nomine, & causas morbificas comprehendit; sic 5. de loc. aff. c. 6. scripsit ea accidentia, quæ vel cerebrum, vel oculos afficiunt, vitiosorum humorum vaporationē sequi, sed vaporatio morbifica causa, non morbus est; sic & affectuum præter naturam vnum pro alio generice accipi non negabit, qui Galenum consulit lib. de sympt. diff. c. 1. ibi enim, & morbum, & causam morbi sub generali symptomatis appellatione quoque comprehendi posse declarat. Ad alias verò respondetur, quod etiam si color melancholiæ non percipiatur ab aliquo sensu, neq. virtutem ipsam immutet, à qua animæ functiones dependent; est tamen causa, & omnia obiectiuè repræsententur sensibus interioribus sub specie opaca, & horrenda, haud secus quàm color existens in cornea, qui non videtur à cristalloide, sed est causa deprauatę visionis, ita vt Galenus colorem nigrum męstitiam, & timorē inducere voluerit; quatenus spiritus animales, atque eorundem splendorem turbat, & obscurat: hos enim spiritus lucidos esse oportere, ad hoc, vt rectè fiant operationes principes idem docuit lib. de vtil. resp. c. 5. Hinc Græci phantasiā, quæ vna est ex principalibus actionibus *ἀπὸ τοῦ φανῆ*, idest à luce denominarunt. Tandem an melancholia fiat à tota atrę bilis substantia (vt placuit Auerroei) suo loco examinabitur.

An ex

An spirituum animalium intemperie fiat melancholia. Cap. IX.

AM superius probatum fuit à spiritibus animalibus tenebricosis melancholiam fieri, nec ipsos spiritus tenebricosos euadere posse quin simul illius humoris, aut vaporis, à quo tenebricosi redduntur qualitatem recipiant, & hoc propter aeream, tenuissimamq. illorum substantiã; sed modò cum intemperies, quacũq. fuerit, possit illos detinere absq. eo, quod ipsi tenebricosi sint, quaritur an illorum sola intemperies absq. tenebrositate, seu nigredine possit melancholiam inducere, & vt breuibus agam, hoc probare conatur Doctissimus Saxonia; nam si ex Galeno (inquit ipse) omnis actio animalis, precipue autem princeps, inter quas adnumeratur imaginatio fit à spirituum animalium temperie 3. de loc. aff. c. 7. cur quæso intemperato spiritu reddito non vitiabitur imaginatio? hinc Gal. 8. de vs. part. c. 13. non quantitati spirituum, sed qualitati, & temperamento vim, & facultatem operationum animalium tribuit. Hoc etiã (subdit ipse) confirmant varie melancholicorum imaginationes; quã enim putamus causam imaginationis melancholicæ cum risu, & iucunditate præter caliditatem spirituum animalium? neque valet ratio, ex caliditate fit furor. Furor enim seu mania fit ex intemperie calidissima, cum fluxione vaporis exusti eleuati ex bile, vel flaua, vel atra exustis, ex 3. de loc. aff. iam cit. melancholica autem deliramenta, quæ cum risu, & iucunditate fiunt, calida quidem sequuntur intemperiem, sed moderatã, & potius ex sanguine, quã ex bile genitam. Tertio ad probandum quod ex frigida spirituum intemperie melancholia fiat, adducit Arist. 4. de part. animal. c. 11. & lib. de rep. c. 8. dicentem, metuentibus cerebrum refrigerari, & 11. probl. 53. timentibus sanguinem deserere ipsum cerebrum, at vbi sanguis deserit cerebrum, necessario spiritus refrigerantur; tandem quid prohibet (inquit ille) quò minus intemperies hæc frigida imaginationem vitiet, imagines timoris, ac mœroris continuo suggerendo? & ideo inuenietis non paucos melancholicos, stupidos, & bardos, insipientes, & fatuos, nam ex hac intemperie melancholica imaginatio coniungitur cum fatuitate, & amentia. Vt tamen veritas inconnussa maneat, dicendum est, ex frigiditate vitiari quidem imaginationem, quatenus ipsa imminuitur, vel auferitur; non tamen ipsam deprauari, quandoquidem non imagines timoris, & mœroris frigiditas suggerit, sed tenebricosus spiritus, & quamuis non pauci melancholici, stupidi, & fatui sint hoc ex nigredine, quæ frigiditati vt plurimum iungitur euenit, contra tamẽ admodum pauci ex stupidis, & fatuis melancholici erunt, cum frigiditati spirituum non necessario coniungatur nigredo, & tamen si sola frigiditas melancholiam faceret, omnes stupidi, & fatui de necessitate melancholici forent; quod autem Galenus qualitati, & temperamento spirituum vim operationum animalium tribuerit, concedendum, non tamen negandum est, hanc ip-

foris

D

fam

fam à consequentibus temperamentum adiuuari, & perfici; imò Gal. 1. de vs. par. c. 9. docet actiones quasdam non fieri primò ex temperamen- tis, sed ex consequentibus temperamenta, vt est visio in oculo, quæ fit propter colorem, quare, & temperie, & consequentibus temperiem læsis poterunt lædi actiones; imò nonnullæ magis læsis consequentibus tem- periem, quam læsa temperie. Si autem de melancholia quæ fit cum ri- su, & iucunditate sermo sit, hæc si propriè loqui velimus, melancholia, verè è dici non potest, cum ipsa nunquàm sit immunis à metu, & tristitia, sed infania est, & quàmuis interdum in melancholicis risum, & iucun- ditatem obseruemus, hoc fit propter sanguinem exuperantem, qui aut humori melancholico cõmiscetur, aut in cerebrum mouetur quiescen- te melancholico humore, ita vt tunc temporis non adsit tenebrositas in spiritibus, & si adsit aded parua sit, vt plus possit in ipsis caliditas, & humiditas sanguinis, quam melancholici humoris nigredo, & est pro- priè affectus quidam mixtus ex melancholia, & infania; at obiter obij- ciat aliquis, contrariorum esse eandem rationem; ita vt si ex intempe- rie calida, & humida sanguinis communicata spiritibus animalibus ri- sus, & iucunditas fiat; necessariò quoque ex intemperie frigida, & sic- ca humoris melancholici iisdem impertita fletus, & mæstitia oriatur, vel si ex nigredine melancholici humoris eisdem spiritibus, inficiente na- scatur melancholia, necesse sit à sanguine letitiam producente ipsosmet dealbari, quod dicere ridiculum est. Sed huius nodi solutio habebitur quæstiuncula 17. quare non est vt pluries eadem scribamus; ad Aristo- telem verò dicimus ipsum ostendere cerebri refrigerationem, & sangui- nis retractionem esse potius timoris effectus, quàm causas, sed quid plu- ra? scimus intemperiem frigidam ad spirituum penuriam facere, at ex paucis spiritibus fatuitas, non melancholia sequitur; vnde obseruamus eos, qui in vltimo senio constituti sunt, & iam decrepiti non memorari, diminutè ratiocinari, ita vt ipsos repuerascere dicamus; hos tamen me- lancholicos fieri non videmus, etiã si iisdem frigido, & sicco totius cor- poris, & ex consequenti frigido, & sicco cerebri, ac spirituum tempera- mento donati sint, sed incæpta disputatio tunc perfectius dilucidabitur, vbi illorum sententiam, qui melancholiam à frigida, & sicca cerebri in- temperie absque materia fieri volunt, discutiendam proposuerimus, modò ad spirituum motum, & noster moueatur sermo.

An ex motu spirituum animalium fiat melancholia. Cap. X.

RUcherrimè sanè quæstiunculæ ansam nobis præbuit ingenio-
sissimus, ac nunquàm satis laudatus vir doctissimus Hercu-
les Saxonia, cui tribuenda volo plura, quæ in hoc tenui opu-
sculo contexta legentibus non displiceant. Vnica tamen in-
ter cæteras ratio est, quæ à spirituum animalium motu nequaquàm fieri
melancholiam mihi suadet, quoniam rei natura attenta ex immobilitate
potius

potius animalium spirituum, vt ita dicam, quam ex eorundem motu melancholiam exoriri conijcere est quandoquidem melancholici circa quaedam phantasmata adeo fixantur, vt de illis semper discurrant, vel timeant, vel agant, & in illa toti se tradant, quibus cum phantasmatibus ad plures etiam annos ita delirantes vixisse compertum est, horum autem phantasmatum fixa imaginatio non in spiritibus motum, sed quietem, ac immobilitatem potius prater naturam, vt dixi, commonstrat; sed iam rationes, quibus doctissimus Patavinus contrarium demonstrare nititur, diluere oportet, hoc ille pacto ratiocinatur: Animalium spirituum motus duplex est; localis vnus, alterationis alter, & localis adhuc subdiuiditur tripliciter; quandoquidem vnus dilatationis, & constrictionis, alter confusus, omnique ordine carens, tertius contra naturæ leges est. Quoad motum dilatationis, & constrictionis spirituum attinet, vterque est causa melancholiam; nam sicut dilatatio moderata lætitiā parit, ad hæc maioris efficit, & si adhuc magis augeatur facit lætitiā cum risu gestientem, in qua homines currunt, saltant quasi volaturi, ita hæc dilatatio vbi modum excedit, vt partes cerebri interiores quasi deserantur, exterioresque (sensus, & motus instrumenta) spiritu, & caliditate repleantur, tunc imminuitur facultas estimatiua, & augetur hæc motiua, & sentiens, vt isti putent se esse aues, aut corpora leuia, & volare, neque rimaginationem possunt corrigere non colligente se spiritu ad interiores partes, sed in exteriores diffuso. Quoad constrictionem hæc prater inorem, & mœrorem, alias prauas imaginationes aliquando efficit, vt patientes putent se esse corpora artificialia, saxea testacea, immobilia. Ego tamen dum considero dilatationem spirituum non esse causam lætitiæ, sed potius effectum, & quid consequens ipsam lætitiā, sic & dilatationem excedentem non esse causam melancholiam iudico, praterquam quod cum melancholia sit illa, cui timor, & mœstitia semper adiuncta sunt, quomodo in timore, & mœstitia, fiet dilatatio? ille constrictionem fieri dicit, sed responsio allata de dilatatione constrictioni quadrat, contrariorum enim extat eadem ratio, cuius rei, & Galenum testem adducere possumus lib. 2. meth. c. 5, & lib. 2. de sympt. caus. c. 5. quibus in locis docet in profusa lætitiā nimiam spirituum, & caloris dilatationem fieri, sicuti in timore, & mœrore constrictionem, ita vt dilatatio, & constrictione sint potius effectus quam predictorum causa, nam neque esse causam, certiores nos reddunt, qui in calido balneo, vel in hypocausto manent, nam his spiritus dilatantur, & ita interdum, vt ferè exanimis sine sensu, & motu remaneant, neque tamen in ipsis ingentem, imò nec auctam prater eorundem consuetudinem lætitiā videmus. At deinde vir doctissimus ex confusione, idest inordinato motu spirituum, quoque melancholiam fieri, sed istam confusione, vel esse insignem, vel moderatam; si insignis fuerit, rerum omnium sensibilibium, & intelligibilium imagines delet, nam sicuti in aqua vehementer agitata nulla apparet imago, ita & in spiritibus valde confusis, & agitatissimis delentur

Quadripartitum Melancholicum

delentur imagines; si moderata, non delentur imagines, sed aut disiunctæ uniuntur, aut coniunctæ disiunguntur; & primo quidem modo variifunt melancholici, qui sibi ipsis varia fingunt monstra, & phantasmata, quod exéplo explicari potest ab Aristotele accepto lib: de somnijs cap. 3. ubi scribit, somniantibus monstra plerumque apparere coniunctis simul speciebus in vigilia separatim receptis; addit phræniticos lineas, quæ in muris sunt, vario modo in mente propria formare, atque certò arbitrari illas esse animalia, aut plantas, &c. Quia scilicet species recepta in spiritibus agitatissimis intrinsecus coniungitur, ipsi verò putant exteriores illas lineas copulatas esse; quod itaq; somniantibus & phræniticis per somnum, & acutum morbum contingit; melancholicis contingit propter internam causam, quæ spiritus ipsos agitat, & confundit, ut exempli gratia Vapor, vel flatus, vel humor ad confusionem faciendam aptus; si verò nimium disgregentur imagines, putant melancholicis se nihil egisse aut agere eorù, quæ quotidie egerunt, & agunt. Adest quoque spirituum animalium agitatio, quæ quid diuersum extat à confusione, nam agitationis nomine intelligo quasi titubationem, vel trepidationem quamdam, sicuti in aqua videmus post vehementem agitationem, quæ aliquando motu hoc trepidationis aliquo téporis spacio mouetur, in hac agitatione imagines multò maiores representantur, quàm sint, ut exemplo aqua manifestum fiet, & ex hac imaginum amplificatione fit, ut patientes quædam esse maiora, quàm reuera sint, animo concipiant, se referunt quemdam fuisse, qui nasum sibi vsq; adeò magnum extare credebat, ut omnem credulitatem superaret; Adest tãdem motus spirituum animalium contra naturæ leges, qui, ut qualis nam sit, intelligatur, primum intelligere oportet, quinam sit naturalis, naturalis autem motus fit quasi per circulum quendam à rete mirabili ad priores cerebri ventriculos, à prioribus ad medios, à medijs ad postremos, & cerebellum, ab his in totam cerebri substantiam, priorem, posteriorem, ac mediam, hanc enim spiritu esse repletam docuit Galenus 8. de vs. par. cap. xij. quare si contingat, ut spiritus aliquam ob causam, vel ab ipso cerebro, vel à postremis ventriculis ad priores partes repellantur, & circulus fiat opposito modo illi, quem iam proposuimus, ex huiusmodi motu quandoque fit fatuitas, quandoque insania, seu furor, quandoque melancholia, prout patientes huius, vel illius temperamenti, huius, vel illius humoris donati fuerint, etenim isti propositiones, & conclusiones opposito prorsus modo, quàm sani, faciunt, quandoquidem aut non copulant congrua prædicata cum subiectis, aut ex falsa præmissa conclusionem veram, aut ex vera falsam inferunt; causæ autem propter quas fit hic motus naturali cõtrarius, aut sunt impedimenta circa cerebrum, & ventriculos existentia, aut sunt ingentes animi affectus; impedimenta sunt insignes cerebri obstructions, tumores, ex quibus causis spiritus quasi repelluntur, ne possint per totam cerebri substantiam transire, hinc repulsi retrocedunt, & hinc est, quod

post

post phrenitides, & lethargos fatuitas, & melancholia solent succedere; ex animi ingentibus affectibus idem fit, & ex timore praesertim, reuocatis enim spiritibus à cerebro ad ipsum cor cerebrum densatur, & ne detur vacuum humore, ac vapore excrementitio impletur, qui deinde locum cōsuetum spiritibus prohibet; Haecenus Saxonia; quæ certè pulchra, ingeniosa, ac scitūdigna sunt, sed si rem intimiùs consideremus, nec à confusione, nec ab agitatione, nec à spirituum animalium motu contra naturæ leges melancholia fit; vnum verum supponatur, nimirum multiplex esse delirium, & melancholicum delirium, quod propriè melancholiam vocant, à phrenitico, maniaco, & alijs, si quæ sint differre, & de hoc nos in praesentia, non autem de alijs intelligimus; hoc igitur supposito à confusione spirituum fieri melancholiam negamus, quandoquidem spirituum confusio per longum tempus perdurare nequit, at in melancholia inter morbos diuturnos recensetur, praeterea si spiritus agitentur, & confundantur, necesse est, vt ab aliqua causa praeternaturali confundantur, quæ cum sit vapor, vel flatus, vel humor (vt ipse etiam doctissimus vir testatur) non ne rationi magis consentaneum est, vt praedicta causa se ipsam spiritibus immiscendo, dum illos tenebricosos efficit, melancholiam producat, quam per agitationem, aut confusione nec obijciatur antedictam praeternaturalem causam posse opacitate, aut nigredine carere quandoquidem si careat, non melancholiam, sed phrenitica potiùs, aut maniaca excitabit deliria, in quibus tantum abest, vt timeant, quin potiùs omnia audent agrotantes, & quamuis interdum phrenitici, aut maniaci lachrimentur, & metuant, hoc nõ propter agitationem spirituum contingit, sed quia huiusmodi morbi simul iunguntur, cum bilem, & melancholiam frequentiores eorundem causas simul iungi, & misceri non raro contingat, ita vt modò hæc, modo illa suos prodeat effectus, quem admodum prima quæstioncula, vel Galeni testimonio comprobatum fuit; Quod verò de agitatione, & confusione diximus, idem, & de spirituum motu contra naturæ leges dictum fit, hæc enim omnia spirituum mobilitas pater naturam complectitur; sed quid, quando ait ad phreniticos, & lethargicos succedere melancholiam, quia ex relictis obstructionibus spiritus liberè pertransire nequeunt contra naturæ leges moueantur? Certè si hoc verum esset, & in obstructionibus relictis ab apoplexia pituitosa, & à comate melancholia succederet, quam tamen non obseruamus; sed quis non videt ad praedictos affectus melancholiam succedere propter densos humores in cerebro remanentes, qui atrii atros, ac tenebricosos reddunt spiritus? Hoc possumus elicere ex Galeno 3. de loc. aff. cap. 7. dum ait in capite melancholicum humorem genitum esse, cum videlicet multus eius loci calor aut flauam bilem, aut crassum, atrumque sanguinem superassauit, item quando asserit ob eandem causam fieri melancholiam ex animi ingentibus affectibus, & ex timore praesertim, quis non videt à doctissimo viro nostram sententiam confirmari? Nam dum vapore, & humore excrementitio

crematio impletur cerebrum, iam ex retractione spirituum refrigeratum, non deest materia, quæ vel sui natura, vel adscititia propter frigiditatem cerebri exprimentem, & ob id crassitiam, ac terrestreitatem inducentem, possit animales spiritus, qui pauci remanent, deobscurare ac tetros reddere; Tandem motum alterationis addit doctissimus Saxonia, ostendens ex spirituum alteratione melancholiam fieri, atque hoc loci per alterationem meo iudicio non intelligit intemperiem manifestam, siue simplicem, siue compositam, sed hanc alterationem, vel à specie morbi, vel à specie humoris in corpore predominantis prodire ait; À specie morbi prodit, ut quando morbus est confirmatus, aut magnus, & patienti ignotus, qui propterea cum imprimat, & continuo, & vehementer sui speciem in spiritum, impellit patientem ignarum ad quædam extranea animo concipienda, quæ cum illo morbo aliquam habent similitudinem, sic qui frequentes habent in ventre rugitus, putant in eo se habere ranas, ut contigit germano cuidam Patauij medicinz studioso; alij qui morsus in ventre sentiunt ex vermibus, dicunt se se habere serpentes, ut de illa muliere Trallianus scripsit, alij laborantes Tympanitide dicunt se totos corio constare, & quasi tympanum essent, ventrem sibi pulsant, ut refert Marcellus Donatus lib. 2. de Historia mirab. cap. 1. Hastenus ille, sed qui nam quæso in prædictis morbis, si non ex toto, aliqua saltem ex parte pro materiali causa humorem, crassum, nigrum, & melancholicum non constituat? neque solum hoc fat est, sed cerebrum debile, & ideo ad recipiendum aptum, & vno verbo ad huiusmodi melancholica deliramenta dispositum constituere oportet, quorum omnium veritas ex eo patet, quia non ex omnibus in ventre rugitibus, non ex omnibus à vermibus morsibus, neque ex omni tympanitide talia melancholica deliria oriuntur; itaque positis melancholiz causis non mirum est, si postea illi melancholici effectus producantur, qui cum morbis in corpore existentibus aliquam similitudinem habent, non tamen dicendum est ab hac sola similitudine tales produci effectus, quia cum in omnibus non producantur, adhuc querendum remanet, cur potius in hoc, quam in illo producantur; Rem aneret, ut de specie humoris ageremus, sed quia de particularibus humoribus quæstiunculas suo loco exagitabimus, hoc in illis exactius dijudicabitur, modò de spiritibus animalibus nostra prosequatur oratio.

An spiritus animales tenebricosi fieri possint à sola intemperie?

Cap. XI.

Melancholico humore spiritus animales tenebricosos reddi plures memoria prodiderunt, & ab eo tales reddi non solum ob propriam ipsius nigredinem, atque opacitatem, sed quia sua frigiditate, & siccitate eosdem in crasset, constringat, exprimat, atque absumat, quare si hoc agit materia melancholica sui frigiditate,

gilitate, & siccitate, ergo & intemperies frigida, & sicca agere poterit, hoc autem ex eo corroborari potest, quoniam spiritus animales sunt corpora mixta, non autem simplicia, & mixtorum corporum si partes tenuiores, & ideò lucidæ absumantur, crassiores verò, quæ remanent, magis adhuc constringantur, & increassentur à frigiditate, cui siccitas iuncta sit, certissimum est huiusmodi corpora partem luciditatis amittere, & obscuriora euadere, ergo & ab huiusmodi intemperie animales spiritus tenebricosi fient, quod autem prædicti spiritus sint corpora mixta probatione non eget, cum non ignoremus ipsos ex aere, & vitali spiritu constare, qui vitalis spiritus est vaporosa quædam sanguinis arteriosi exhalatio, imò, & ut nonnullis placet, subtilior sit arteriosus sanguis, præterquam quod, & aerem simplicem propè nos non reperiri omnes consentiant, sed & exemplis res ipsa fit illustrior, nam ab aqua, & à vino, vel alio liquore, dum vitreis organis distillantur, scimus vaporem tenuissimum eleuari, qui tamen in pileo, tamquam in frigidiori loco adeò increassatur, ut in humorem aqueum vertatur, & eò magis, ac citius, quò pileus linteis frigida imbutis contegitur; similiter aerè, quem per os, atque nares expiramus, nullo pacto videmus, cù tenuissimus sit, at hyberno tempore ipsum circa os veluti nubeculam quamdam concrefcere propter immensum frigus omnibus patet, quid ergo, & hoc in animali spiritu propter frigiditatem contingere prohibeat? Hæc sententia etsi probabilis appareat, à viris tamen grauissimis reiecta est, & inter hos doctissimus est Capiuaccius, qui scribit animale spiritum tenebricosum reddi, vel ob materiæ melancholicæ admixtionem, vel secundum propriam substantiam, etsi secundum propriam substantiam, aut ratione spiritus vitalis tenebricosi, aut ratione impuri aeris, ex quibus generatur; his autem benè se habentibus, quomodocumque intemperatum sit cerebrum, nunquã tamen tenebricosus fiet secundum propriam substantiam, nam cum spiritus animalis ratione, vigoris sit a prædominio igneus, & ratione molis sit a prædominio aeris, ratione ignis obtinet partes luminosas, ratione aeris Diaphanas, ut quasi sit expers portionis terrestris, & opacæ, quæ diaphanum terminat, ideoque sit inuisibilis, vnde dùm spiritus vitalis bonus fertur in caput intemperatum non fit tenebricosus, quia partes opacæ desiderantur; hætenus Capiuaccius, ad rationes verò in contrarium adductas dicendum est frigidam, & siccam intemperiem spiritus quidem absumere ipsosque pauciores reddere exsiccando, & condensando, non tamen ipsos obscuriores efficere, quia animales spiritus sunt corpora, quidem mixta, sed corpora simularia, & luminosa, quæ corpora simularia, & luminosa vbi densantur, tantum abest, ut tenebricosa euadant, ut potiùs magis lucida fiant, sicut enim rara ignis substantia minus lucida est, quam densa, ita & animalis spiritus quò densior, eò magis luminosus, materiæ autem melancholica, quantum vis frigida, & sicca, nisi spiritibus immisceretur, eos numquam obscuriores redderet; Exempla

platandem, quæ de distillatione, & de aere expirato afferuntur, nulla sunt, quandoquidem spiritus animales generantur in cerebro, & ubi generantur ibi tanquam in proprio loco aptissime conseruantur, hinc cerebrum intemperie quantum vis frigida affectum, quousque animalium spirituum generationem admittit, eousque, & eorumdem cõseruationem molitur, ita vt spiritus condensari nequeant, quemadmodum, fortè condensarentur, si ex cerebro in alium frigidiorum locum transportarentur, sicuti vaporibus, qui ab aqua, & a vino in distillatione, eleuantur, contingit, nec non expirato aeri, qui ab internis spiritualibus partibus calidissimis in ambiens frigidissimum hyberno tempore exhalat; præterea spiritus animales continuo dissipantur, & regenerantur, ita vt ijdem numero non diu perseuerent in cerebro, & qui remanent assiduo motu placide agitantur, quæ omnia ipsorum incrassationi, & proinde opacitati valde repugnant, etiam si spiritus (vt dictum est) dum condensantur lucidiores euadant.

An animalis spiritus tenebricosus fieri possit ex aere?

Cap. XII.

SI numquam in melancholico delirio fit animalis spiritus tenebricosus ad quid querere an fiat tenebricosus ex aere, vel intemperie, vel alia re? Certè est oleum, & operam perdere; quod autem nunquam in melancholico delirio tenebricosus fiat, ex eo manifestè patet, quoniam in animali motu cuiuscumque partis nulla læsio apparet, & nihilominus, aut auferretur, aut imminueretur motus in eo, saltè extremarum partium, si spiritus animalis tenebricosus foret, nam cum ex Galeno lib. de oculis cap. 5. motiua facultas a cerebro ad musculos deferatur per irradiationem spirituum animalium, cumque irradiatio nequaquam a nigris, atque opacis, sed a lucidis, ac splendidis prodeat corporibus, quomodo tunc temporis fieri possit irradiatio ista, & ad extremos usque pedes perungere, si animalis spiritus ater, ac tenebricosus extet? Nec respondeatis spiritus, qui sunt in ventriculis cerebri, deferuire motui, ac etiam externis sensibus, non autem, qui per cerebri substantiam disseminati sunt, & id circò hos posse obscuros esse, illos verò nitidos, & ita non impediri irradiationem istam, quod proculdubio quoque comprobari potest ex Galeno illa Hippocratis verba sexti Epidem. interpretante, nempe si bilis atra in mentem repat, hoc est, in simillarem cerebri substantiam, melancholia fit, si verò in cerebri corpus, hoc est, in organicas eius partes, nempe in ventriculos, Epilepsia oritur, nam rectè quidem procedit responsio, si de animali spiritu intelligamus, qui per atræ bilis, aut alterius nigrae materici in cerebri medullarem substantiam irrepentis admixtionem tenebricosus fiat, hæc enim nigra, & opaca materia potest prædictam cerebri substantiam petere, ac eius ventriculos immunes relinquare,

inquere, sed si de spiritu animalitenebricoso genito intelligamus, nulla est, etenim, tam spiritus, qui in ventriculis, quam qui in substantia cerebri existunt atri, & sylvestres sunt, imò & qui in ventriculis manent nigriores erunt, cum sui natura minus puri, minusque elaborati sint; certè vt hic effugiatur scopulus, dicendum est, aut animales spiritus non generari in cerebro, sed tantummodo attemperari, & idè esse eosdemmet vitales in corde iam genitos, quemadmodum sensit Aristoteles, & cum eo subtilissimus Argentarius, quod nos omninò negamus, nam rectius cum Galeno, animales spiritus in cerebro per vltiorem coctionem gigni sentimus, aut dicendum est, & veriùs, opacitatem spirituum animalium, qui in ventriculis continentur, non esse impedimento, quin deferatur motina facultas etiam ad externas partes per irradiationem, nam & si irradiatio ista turbida, & obscura sit, non ob id motum prohibet, ad peragendum enim motum, nihil facit luciditas, aut splendor animalium spirituum, quemadmodum etiam, nec ad sensationes externas efficiendas requiritur, nisi visum excipere velimus, de quo non immeritò aliquis fortè dubitare posset, an in melancholicis à spiritu in cerebro tenebricoso genito lædatur, cui respondendum est, istam spirituum animalium opacitatem magis, ac minus suscipere, ità vt si minor sit, etiam si principibus actionibus officere possit, ac melancholicum delirium inferre, visui tamen manifestè nequeat officere, & ratio est, quia animales spiritus minori opacitate infecti possunt ab aere externo luminoso, & ipsi lumen, ac splendorem, acquirere, ità vt nulla sensibilis noxa in visione succedat, at si maior sit opacitas, & impuritas prædictorum spirituum, tunc sic affecti proculdubio diminuta visione laborabunt, hinc optimè animaduertit clarissimus Eustachius Rudius in sua praxi capit. de laesa visione nihil æquè visum hebetare, & obscurare, ac melancholiam, timorem, mæroremq; ac fletum, & huiusce generis melancholica symptomata, nam cum hæc omnia ab atra bile originem ducāt, illa quoque pluribus numeris spiritibus animalibus obesse potest, hos enim paucos, crassos, impuros, & opacos reddit, ex quibus, & imminutio, & obscuritas visus pariter succedunt; sed iam redeamus ad rem; Cum igitur ex aere, & vitali spiritu spiritus animales generentur, si aer turbidus, ac nebulosus fuerit, vt & animales spiritus, rurbidi, ac nebulosi gignantur, ratio expostulat, & experientia confirmatur, nam homines aere nubiloso existente, ac turbido tristiores, ac magis melancholici euadunt, quam sint sub hilari celo, ac sereno aere, & non ob aliud, nisi præpter obscuritatem illam spiritibus animalibus ab aere impertitam, quam veritatem etiam apertissimè ex Galeno colligere possumus cum m. i. in 1. Epidem. t. 8. Sed aliquis fortasè ità arguere posset, si tenebricosus fieret spiritus ex aere, deberet profectò tenebricosus si ri nocturno tempore, hanc ob causam omnes essent melancholici, & presertim hyeme, quo tempore tenebræ super terram longiores sunt, quam lux ipsa; Respondetur ac-

E rem

rem nocturno tempore non esse nigrum per se, & positivè, sed privativè, quia non illuminatur à radijs solaribus, aer. n. ex se est omni colore orbatus, & corpus Diaphanum, quo mediante, dummodo illuminatum sit, in omnibus visibilibus obiectis spectantur colores, absque eo quod aer cerni possit, quare non ex ipso tenebricosi redduntur spiritus animales nocturno tempore, sed si sit impurus, eosdem quoque impuros reddet, qui si ad tantam impuritatem devenierint, ut amittant luciditatem illam, qua donati sunt tãquam aptissimum instrumentum ad rectè obeundas actiones principes, tunc tenebricosi, & nigri appellari possunt, non quia fortè sint coloris nigri, ut atramentum est, vel extinctus carbo, sed quia nec splendeant, nec luceant eo modo, quò ipsos rectè, & naturaliter constitutos, de ceret.

An spiritus animalis fieri tenebricosus possit à vitali?

Cap. XIII.

Mnes ferè medici, & inter neotericos Capinaccius, & Rudius viri clarissimi in eorum praxibus, proprijs de melancholia capitibus, volunt à spiritu vitali tenebricoso, & animales spiritus tenebricosos reddi; ille quia à corde refrigerato, & exsiccato spiritus vitalis tenebricosus gignatur, cum exprimantur sanguinis partes Diaphana, & luminosa, è quo spiritu vitali tenebricoso generetur postea in cerebro animalis tenebricosus; hic quia omnis spiritus generetur in corde, ita ut si vitalis sit tenebricosus, & animalis quoque ex necessitate tenebricosus extet, cum idem sit cum vitali, nec ob aliud animalis vocetur, nisi quia in cerebro exactius purificetur, & contemperetur, non autem quia per ulteriorem coctionem generetur, cum nullum viscus corde reperitur calidus; Alia verò ex parte ingeniosissimus Saxonia hos omnes decipi existimavit; quia (inquit ille) etiam si vitalis spiritus sit animalis spiritus materia, non est tamen materia, quæ in animale transseat absque alteratione, & transmutatione, ut propterea sicuti non valet consequentia, sanguis est ruber, ergò nervi, membranae, & ossa, quæ sunt alba, debent esse rubra, sic non valet. Consequentia, materia spiritus animalis est nigra, ergo & idem spiritus; deinde (subdit ipse) si materia spiritus animalis, quæ est spiritus vitalis, non potest vllò modo in propria substantia tenebricosa esse, quomodo tenebricosos efficiat spiritus animales? ex adversarijs enim spiritus vitalis tenebricosus fit, aut ex cordis intemperie, aut ex materia, & ubi ex intemperie, vel calida, vel frigida, sed non ex calida intemperie fieri potest, quia hæc dum agit in spiritum vitalem, ipsum calefacit, subtiliat, rariorem reddit, at spiritus quò subtilior, & rarior, eò magis Diaphanus, diaphaneitas tenebrositati est contraria; si augeatur caliditas spiritum absumit, sed aliud est spiritus consumptio, aliud tenebrositas, & opacitas; nec item ex frigida intemperie fieri potest,

test, hæc enim aut condensat, aut extinguit. si condensat, spiritum efficit magis lucidum, nam corpus lucidum, & Diaphanum, quò magis densum est, eò quoque lucidius est; si extinguit, tunc non erit opacitas in spiritu, sed defectus, præterquamquòd in corde totius caloris fontalis frigida intemperies adinueniri nequeat manente vita, quæ calorè innatum, & spiritum in quo positus est, extinguere valeat; Huic tamen doctissimo viro respondetur futurum fore ne produceretur ab hac intemperie, siue calida, siue frigida spiritus vitalis opacus, ac tenebricosus, si ab ipsa solum ageretur in spiritum, hoc enim pacto, quæ ipse dixit, vera essent, sed cum ab ipsa in spiritus vitalis materiam, nempe sanguinem, quoque agatur, ipsum ineraffando, & proinde nigrum reddendo, siue per adustionem, siue per tenuium partium expressionem, hinc ille decipitur, quandoquidem talis est spiritus, qualis est eiusdem spiritus materia; obstat tamen huic rei doctissimus vir, & hanc consequentiam negat, nimirum materia est melancholica, ac tenebricosa, ergo spiritus est tenebricosus, nam (ait ille) ad generationem spiritus vitalis in corde, non secus, ac animalis in cerebro opus est alteratione, ac transmutatione, in qua quòd est nigrum, potest transire in lucidum, sic carbones, & elichnium, & similia nigra, dum flammam recipiunt, splendorem recipiunt, at spiritus est igneus, flammæ comparatur, ut propterea materia nigra accensa, & ignita lucidam possit edere flammam, quam flammam ex fuliginosâ substantiæ ad mixtionem tenebricosam reddi concedo, sed lucidum spiritum in propria substantia tenebricosum esse adeò absurdum existimò, perinde ac si dicamus ignem, & lumen in propria substantia tenebricosum esse; Sed tanti viri pace, & ipsù decipi iterum, dixerò quandoquidè materia crassa, tenebricosa, ac nigra, & si accensa, & ignita flammam quantumuis lucidam edat, non tamè ista materia diaphana erit, ita ut nec carbo, nec elichnium quamuis ignita, sint corpora diaphana, ac transparentia; sic quicumque spiritus, qui sit crassus, & tenebricosus non omninò transparentis, ac diaphanus erit, quia spiritus quamuis sit igneus, & luminosus, nò tamè est ignis, nec lumen, sed corpus spirituosum, ac vaporosum, quod generatur ex materia sanguinea, & aerea, & cui ex parte quoque materiæ, modò magis, modò minus igneum, & luminosum esse contingit, prout materia, ex qua generatur, modò crassior, modò tenuior, modò obscurior, modò splendidior est, ita ut si materia sit melancholica, ac tenebricosa, & spiritus quoque talis esse debeat, nec obstat ex huiusmodi materia, spiritum fieri per transmutationem, siue generationem, etenim quò magis est inepta materia, eò magis inepta quoque, & imperfectior erit spiritus generatio, sic videmus in diuersis, quæ destillantur, materiis, ex tenuioribus, tenuiores spiritus, ac vapores ascendere, ex crassioribus verò, crassiores; præterea si verum hoc esset, sequeretur tamè ex subtilissimo, ac laudabilissimo sanguine, quàm ex crasso, & melancholico eque perfectum, ac laudabilem spiritum gigni, quod an sit ab-

lardum, nec nē, alijs dijudicandum relinquo; nec tandem valet superius allata similitudo, quemadmodum videlicet nerui, membranæ, & ossa, quæ ex rubro generantur sanguine, sunt alba, & non rubra, ita & spiritus, qui ex nigra, & melancholica producitur materia erit splendidus, & non niger, seu tenebricosus, quia si de materia loquamur ex qua generantur nerui, membranæ, & ossa, hæc non sanguis, sed semen seu sperma est, quod est album, non rubrum, vnde, & spermatica partes dictæ sunt, rectius quidem ab harum partium nutritione argumentari posset, quæ sanguinem, & si rubrum in propriam tamen substantiã albam conuertunt, ita vt cum non inconueniens, imò naturale sit rubrum sanguinem in albam substantiam transmutari, sic, & ex atro sanguine splendor spiritus generari posse non repugnet; Sed & hæc obiectio diluitur, quoniam ex natura est, vt quælibet partes pro sui nutritione sibi eliciant, & alliciant ex sanguine propriam magis, ac similiorem partem, ad hoc vt rectè celebretur nutritio, ita vt prædictæ spermatica partes seligant à sanguine partem magis frigidam, ac pituitosam, & proinde in sanguine albidiorē; contra verò musculosam calidiorē, ac magis rubram seligant, nam in habentibus symbolum ab vno in alterum facilius est transitus, ac transmutatio; sic rationi consonum est, vt spiritus tanquam tenuissimi, atque splendidi ex tenuiori quoque, ac floridissimo sanguine gignantur, qui si forte ex nigro, atque melancholico sanguine produci debeant, vt isti quoque atrii, atque typhes (vt Auicennas vocat) producantur necesse est, nam & simile quoddam fieri videmus in nutritione, quando quidem, si musculosæ partes, quæ debent nutriri ex florido, ac puriori sanguine, forte pituitosiori, & aquosiori nutriantur, nequaquam recta, sed imperfectissima celebratur nutritio, cui cachexia, cui tractu temporis anasarca hydrops succedit, nec tamen hoc in casu videmus, quod transmutatio ex improporcionado alimento rectam valeat efficere nutritionē quare nec ex improporcionado humore melancholico crasso, & atro spiritus rectè splendor efficere valebit, quia de re non est inculpanda causa transmutans, & generans, sed omninò materia, sic ex prauo chylo non potest generari bonus sanguis, nec ex prauo sanguine bonus spiritus vitalis, quamuis omni vitio generans causa careret, hinc sancitum est, errata primæ coctionis non corrigi in secunda, ac similiter secundæ coctionis errata non corrigi in tertia; Tandem Rudius vitali spiritu tenebricoso existente, & animale de necessitate tenebricosum esse asseuerat, vtrumque enim vnum, & idem esse contendit, & ea potissimum ratione ductus, quia fieri nequeat, vt vitales spiritus (quos animalium materiam esse volumus) geniti in corde calidissimo viscere vltiorem acquirant coctionē in cerebro, quod omnium frigidissimum est viscus, potius recrudescerent isti, quam vltiorem possent acquirere coctionem; quare si res ita se habeat, superuacaneum erit querere an animalis spiritus tenebricosus fiat à vitali; Si quis hanc rem exactius rimari velit, doctissimum ad-

cat

eat Andream Laurentium in suo opere anatomico, nobis enim ab infirmitate nostro de melancholia recedere non licet; tantummodo nostra veritatis authorem Galenum afferamus, qui lib. 12. meth. cap. 5. animalis spiritus veluti fontem cerebrum esse statuit; rationi vero in contrarium allata respondetur vitales spiritus etiam si in corde calidissimo viscere genitos, esse tenuissime substantia, & ob id citissime quamlibet alterationem recipere, ita ut, antequam per generationem euadant animales, attemperantur, & refrigerantur in anterioribus cerebri ventriculis, ubi rudimenta coctionis accipiunt, praterquamquod, & aeri inspirato perque nares in cerebri sinus attracto misceantur, qui calidissimus frigidissimo cerebro frigidior est teste Galeno 8. de vi. par. ca. 2. quapropter mirum non sit si vitalis spiritus a cerebro per vltiorem coctionem, atque ideo per generationem in animale mutari possit.

An à sola intemperie frigida, & sicca fieri possit melancholia?
Cap. X I V.

Sola intemperie frigida, & sicca fieri melancholiam viri gravissimi contendunt tum autoritatibus, tum rationibus, nam Galenus 3. de loc. aff. capit. 7. quando cerebrum redditur intemperatum, melancholiam fieri dixit, sic etiam, & in fine eiusdem capituli ait, apoplexia non totius substantia cerebri intemperiam causam esse, veluti lethargi, phrenitidis, mania, melancholia, &c. Avicennas lib. 3. fen. 1. tr. 4. cap. 18. Melancholia causam afferens, ait, ipsam aut esse in cerebro, aut extra cerebrum, & illa, quae est in ipso cerebro, aut est ex malitia complexionis frigida, & sicca sine materia permutante substantiam cerebri, & complexionem spiritus luminosi ad tenebras, aut est cum materia; Alexander etiam 2. problem. 26. quarens rationem, propterquam melancholici munera naturae recte obeant, cum coquant cibos, & in sanguinem vertant, animi vero functiones lasas habeant, ait non ob aliud esse, nisi quia sedes cerebri occupatur ab affectu, & intemperie, quasi intemperies possit esse causa immediata laesionis operationum animae in melancholia; praterea si intemperies cerebri non faceret interdum melancholiam, numquam ab hac intemperie hauriretur curatiua indicatio, & tamen calefaciendi, & humectandi cerebrum indicationem in melancholia desumi, ut plurimum apud omnes practicantes videbitis; At respondendum est à frigida, & sicca intemperie indicationem curatiuam desumi, non quia melancholia sit immediata causa, sed quia excrementitium humorem frigidum, & siccum producit, qui melancholiam fouere potest, praterquamquod, & sanguinem, seu alimentum cerebri refrigerando, & ex siccano in humorem melancholicum, & nutritioni ineptum conuertit, adde quod, & cor in consensum trahit procedente tempore, vnde postea generantur spiritus vitales frigidiores, & melancholici, qui cum sint animalium materia,

in ateria, & animales tales euadere necesse est, ut in superiori quaestiu-
cula monstratum est; ad auctoritates vero adductas dicitur, Galenum
non nudam intemperiem, sed cum materia intellexisse, quis enim phre-
nitidem, aut lethargum absque materia fieri affirmetur imò Galenus 3.
de loc. aff. cit. dum Hippocratis verba in fine 6. Epidem. relata inter-
pretatur, ait, si materia in cerebrum irreat, ipsiusque temperamentum
immutet, melancholiam fieri, ex quo intemperiem cum materia ipsum
intelligere manifestissime cognoscitur; Auicennas dum frigidam, &
siccam intemperiem sine materia melancholiam causam recenset, deci-
pitur, nam ab hac sola animale spiritum tenebricosum reddi non pos-
se iam superius ostensum, imò si animalis spiritus tenebricosus ad effi-
ciendam melancholiam requiritur, ut & ipse fatetur, & hic ut plurimum
tenebricosus fiat propter admixtionem melancholicæ materiæ, vel hu-
moralis, vel vaporosæ, quis non videt vanum esse velle à nuda intem-
perie melancholiam produci, & si Principem tueri velimus, ipsum de
remota causa intellexisse dicendum erit, nam fieri potest, ut nuda intem-
peries frigida, & sicca proprium cerebri alimentum per tenuium par-
tium expressionem, & reliquarum incrassationem in atrum humorem
conuertat, qui postea spiritus tenebricosus reddat, & ita melancholia
succedat; imò, & prædicta intemperies, dum proprium cerebri alimen-
tum in atrum humorem mutauerit, non amplius nuda, sed cum mate-
ria appellanda erit; Alexander pro nobis est, dum enim sedem cerebri
occupari ab affectu, & intemperie ait, per affectum nihil aliud, nisi ma-
teriam intelligit, quandoquidem ibi non morbus in mala compositio-
ne, non in soluta vnitatem est, & intemperiei meminit, ergo per affectum,
cum copulatiue non disiunctiue loquatur, morbificam materiam sub-
audit, imò quamuis intemperies cum materia copuletur, non debemus
nos existimare ob id melancholiam ab intemperie fieri, sed à sola ma-
teria, quæ spiritus opacos reddit (& si intemperiem frigidam, & siccam
propter allatas causas plurimum ad melancholiam conducere non ne-
gemus) si enim vacuetur materia melancholica, & relinquatur intem-
peries frigida, imaginatio non amplius corrumpitur, sed imminuitur,
aut aufertur, ut non sit affectus melancholicus, sed potius fatuitas, a-
mentia; exemplum sumatur à ventriculo frigido cum materia acris, qui
ratione materiæ acris corrupet cibos, euacuata materiæ acris, non am-
plius corrupet, sed imminuet coctionem, frigiditatis enim est auferre,
vel imminuere actiones, non deprauare, quare cum melancholia sit a-
ctio deprauata, non à frigiditate, sed à materia fit, quatenus scilicet spi-
ritus animales tenebricosos reddit, nec dicant isti plures esse actiones
deprauatas, quæ à frigiditate fiunt, uti sunt tremor, appetitus caninus,
& deprauatus in prægnantibus, ac corruptio cibi in ventriculo ad aci-
dum, namque appetitus ij fiunt ab humore melancholico non quate-
nus frigidus, sed quatenus acidus, vel alia qualitate indicibili prædi-
tus est; aciditas enim est illa quæ os supernum ventriculi corrugat, &

in

in explebilem famem excitat, nam si à sola fieret frigiditate, humor vitreus non secus, ac melancholicus istos appetitus produceret; si verò de ciborum corruptione ad acidum sit sermo, sciendum est prius illorum coctionem à frigiditate imminui, qui postea, cum diutius in ventriculo inconcocti maneant, facile acescunt, ita vt primò, & per se frigiditatem sequatur imminuta coctio, deinde ex alio corruptio ad acidum; demùm quoad tremorem attinet, non est par ratio, hic enim est affectus mixtus, ad quem agendum concurrunt tum debilis facultas, tum grauitas mixti, & quantum virtus attollit, tantum grauitas deprimit, quare si consideretur hic affectus, vt solummodo à facultate ob frigiditatem imbecilliori reddita proficiscitur, non deprauatus, sed imminutus est motus; Sed præter hæc Galenum adducunt, qui 3. loc. aff. cap. 7. inter melancholiam causas, commemorat curas, sollicitudines, & inediam, quæ omnia alterant temperaturam partis, humores euacuant, corpus refrigerant, & exiccant, vt de inedia sigillatim docet 2. acut. 22. & 24. & de morore 1. de tu. san. cap. 12. sic ex effectibus etiam melancholiam nos temperaturam frigiditatem, & siccitatem absque materia cognoscere posse aiunt, quia dantur melancholici ex prædictis causis perpetuò vigiles, emaciati, consumpti, oculis cauis, quæ omnia materia defectum ostendunt, atque idcirco melancholici quidam sunt, qui absque purgatione solis humectantibus tractantur; Respondetur curas, & sollicitudines, quæ admodum, & inediam non esse immediatas melancholiam causas, quandoquidem hæc cum spirituosam sanguinis substantiam, proindeque innatum calorem dissipent, sunt in causa, vt sanguis, qui prius laudabilis, & temperatus erat in melancholicum degeneret, sanguine autem melancholico existente, quid mirum si corpus refrigeretur, & exsicceetur, siquæ animales spiritus tenebricosi reddantur, vnde postmodum melancholia? quid adhuc mirum, si emaciatio, consumptio, & oculorum cauitas appareant, si sanguine melancholico, & nutritioni inepto existente carnosarum partium substantia absumatur? ac tandem quid mirum, si in huiusmodi melancholicis curandis à purgantium medicamentorum vsu medici abstinant, cum in hisce casibus, in quibus calidi innati maxima penuria est, purgantia lethalia essent? Et quamuis Galenus 3. de loc. aff. iam cit. se frequentibus balneis, & solo victu humido melancholicos curasse affirmet, qui fortè non ob animi pathemata in huiusmodi affectionem inciderint non tamen ab intemperie, sine vilo humore delirium inferri ex ipso colligimus, ibi enim scribit affectionem leuiorem, nec dum confirmatam fuisse, & ideo humorem non multum vacuationi restitisse, ex quibus liquet humorem præxitisse, paucum tamen, quem recreata natura facile potuit euincere, ac protrudere; Nullius adhuc roboris est argumentum illud, quo deducunt, si ex intemperie cum materia fit melancholia, ergo & ex intemperie absque materia, quod probant, quia si per purgationem sublata materia in affectu melancholico essentiali, qui fit ab intemperie, cum

cum materia remanet melancholia ex nuda cerebri intemperie, ergo potest dari aliquando melancholia ex intemperie sine materia, sed si talis aliquando est post purgationem, ita & talis aliquando esse potest nulla facta purgatione; at falluntur isti, dum per purgationem sublata materia melancholiam remanere ex nuda cerebri intemperie credunt, nam in affectu melancholico essentiali difficillimum est morbificam materiam omninò educere quæ si omninò educatur, tunc aut melancholia cessat, aut si remaneat, non ob intemperiem remanet, sed ob phantasmata profundius ac vehementer impressa, quod vtrumque experientia commonstravit, hoc enim nos docuit Trallianus exemplo mulieris, quæ cum in proprio ventre serpentem habere imaginaretur, solo leui vomitorio sanata fuit, quod signum euidentissimum erat, muliere in illam non ob intemperiem, nequè ob materiam, sed solum ob phantasma fortiter impressum melancholicam permanere; non quidem ob materiam, quandoquidem materia diutiùs, & essentialem melancholiam efficiens leui vomitorio nequit euacuari; sed minùs ob intemperiem, quis enim vomitorio diuturnam cerebri intemperiem corrigi asserat? melancholiam deniquè sublata omninò morbifica materia cessare (dummodò tenebricosa phantasmata non sint profundius impressa) colligimus ex historia a Balduino Ronseo descripta in suis miscellaneis Epist. 3. namquè ibi author refert mulierem, quæ cum antea sibi plura, & per longum tempus adhibita essent remedia, sed frustra, tunc a melancholia libera euasit, postquam se ab alto proiecit in pauimentum cuius rei rationem reddens, hoc de melancholia illa intelligendù scribit, quæ fit ex sanguine tantum iuxta cerebrum, alterato, reliquo in toto corpore illaso permanente, verisimile siquidem est violento illo, ac forti casu corporis compagem concuti, atquè melancholicum humorem forti illa concussionem a cerebro ad partes inferiores delabi, quare sublata materia a cerebro in quo melancholia fit, & melancholiam quoque sublata fuisse certiores reddimur; sed non ne videmus interdum melancholiam habere accessiones, & remissiones, momento temporis accedere, & recedere? Intemperies autem non nisi longo temporis intervallo aut generatur, aut corrigitur; præterea deprauata melancholicorum imaginationes innumera sunt, quomodo ergo ab vna frigida, & sicca intemperatura provenire poterunt? statutum igitur sit, intemperiem frigidam, & siccam, quemadmodum, & omnes alias, quæ melancholiam facere creduntur, esse quidem melancholiam causas non immediatas, sed mediatas, quatenus scilicet sanguinem nigrum, & faeculentum reddunt, nigrescit enim interdum humor ultra modum calefactus, sæpè etiam frigidatus, sic & in externis nos corpora liuida, ac nigra, a frigiditate reddi videmus; ceterum antequam sermoni de intemperie finis imponatur, non nihil de humida subiungamus.

An

An ab humida intemperie fieri possit melancholia? Cap. XV

Quod superius rationibus, & experientia ostensum est, hic tanquam fundamentum supponatur, nimirum quamlibet intemperiem, quæ melancholiam efficere credatur, illius non immediatam, sed mediatam existere causam; quærentes igitur an humida intemperies melancholiam excitare possit, dicimus non esse rationi consonum, ut idem effectus prodeat à diuersis, & prorsus inter se contrarijs causis, sed frigida, & sicca, vel calida, & sicca intemperies est melancholiam causa, quatenus sanguinem in melancholicum succum transmutat ergo non erit humida; vniuscuiusq; enim effectus vnica tantum est immediata causa, at si iam dicta transmutationis sanguinis in melancholicum succum est causa absumens, & exsiccans, non ergo erit humectans; præterea melancholia est affectus, qui à causa putata nempe ab humore melancholico, à quo fit, nomen desumpsit teste Galeno lib. 2. meth. cap. 2. at nullam cum humida intemperie conuenientiam habet melancholicus humor, cum siccus sit; tandem ab humida cerebri intemperie homines redduntur obtusiores, stolidi, pigri, maximè somnolenti, & tamen melancholicos, callidos, solertes, impigros, maximèq; vigilijs infestari obseruamus, qui effectus cum prædictis è diametro contrarij sint, siccitatem potius, nullo pacto humiditatem ostendunt; Qui tamen contrarium opinantur plura afferunt ex Hippocrate, & Galeno, Hippocrates enim lib. de dieta ait, Aquam si superet ignem in humano corpore, esse fatuitatis causam, si ad huc magis superet, desipientia melancholiam cum timore connexa, sed vbi superat aqua, ibi necessitate humida prædominatur intemperies, ergo ab humida intemperie melancholia; deinde cum timor, & mæror sint (ut toties diximus) proprii melancholiam characteres, Galenus in 6. Epid. comm. 2. tit. 38. ait pituita serum timiditatem afferre, aut pituitam ipsam, si acida sit, & corrupta; Idem in arte med. c. 35. inter signa frigidi, & humidi cordis timorè reponit, argumentum sane clarissimū, timorem posse et à cerebro prouenire intemperie frigida, & humida affectio vnde 2. de tempera. c. 6. pituitosos omnes esse timidos docet. Hanc et sententiam confirmant exēplo, nam Eracitū, qui totā in lacrimis vitā deguit, & tanquam melancholicus ab omnibus profertur, nō modo ex lacrimarū copia, sed hydrope, quo interiit morbo, conijciendū est frigida, & humida intemperie laborasse, ex effectibus etiam innotescit, quidam enim putant se constare ex glacie, aut ex niue, aut habere clunes vitreas, ut nolint sedere, alij confectos se ex butyro, ut Marcellus Donatus refert, alij verentur mictionem, prætant enim tantam esse in proprijs corporibus urinam, ut totum terrarum orbem submergant, quæ omnia ex abundantia pituitosi seris proueniunt, hinc iure dictum est, tot esse melancholiam species, quot sunt somniorum differentia, at somnia sunt varia ex humorum varietate, & qui somnia faciunt niuis, pluuiæ, glaciei, ex Aristotele lib. de

fom. & vigil. & ex Galeno lib. de dignot. ex insomnijs, hæc patiuntur ob pituitam, itaq; & melancholicorum deliramenta, quando niuis aut pluuia, aut glaciæ fuerint, in pituitam sunt referenda; sic maxime confirmat fieri ex pituitosis humoribus melancholiam hypocondriacus affectus, qui & si vel plurimum sensum habeat caloris circa ventriculi regionem, aliquando tamen nec raro sine illo caloris sensu reperitur, neq; aliud redolet præter pituitam, humoresq; frigidos, hinc facile videas plerosq; hypocondriacos habere vomitus pituitosos, acidos, ex ipsiq; subleuari, perpetuo expuere, flatibus abundare, omnia sanè pituitosi succi argumenta; sed hæc facillimè diluuntur, nam Hippocrates lib. de dieta per aquam potest intelligere humorem melancholicum, quem admodum per ignem biliosum, intelligit, nam alias humorem melancholicum aquam vocauit, sic lib. 4. de morbis liene, nisi ægrotet iuxta suam ipsius naturam plurimum aquæ trahere scripsit, sed cum hæc atrahat, ut nutriatur (sic enim, & cerebrum pituitam, & cor sanguinem, ex eodem Hippocrate trahunt ut in primis notiantur) nos scimus lienem non verè aqua, sed melancholico sanguine nutrir, quare per aquam melancholiam intellexit Hippocrates, quando verò Galenus in epidem. ait pituitæ serum, aut pituitam ipsam si acidam sit, & corrupta, timiditatem afferre, respondendum est, non omnem timiditatem cum melancholia morbo coniungi, & idcirco non negatur illos humores tanquam frigidos posse hominem timidiorum reddere, quemadmodum, & ex eodem Gal. in art. medicin. cor frigidius, & humidius hominem talem reddit, si autem Galenus per timiditatem, eam, qua melancholicorum est, intelligat, dicemus prædictos humores non ratione humiditatis ipsam producere, sed famosa exhalationis, que spiritus animales appellatos obscurat, tenebricososq; reddit, præterquam quod in dubium verti possit, an acidus humor potentia humectet, vel potius exsiccet; quod autem Eracritus totam in lachrimis vitam degenerit, & hydrope perierit, qui melancholicus vixerit, non ob id volumus in eo factam fuisse melancholiam ab humida intemperie, sed a sicca potius, & frigida, nam quod corpus duplici intemperie, quamuis contraria eodem tempore simul laboret, nullum inconueniens est, dummodo vna sit conaturalis facta, altera ad scititia siue vna per se, ex accidenti altera, sic Eracritus quamuis lachrymarum copia, & aqua inter cutem laboraret, & proinde frigida, & humida intemperie, nihilominus quo ad ipsius solidas partes ex se, & conaturali facta, frigida, & sicca intemperie laborabat, qua quidem frigida, & sicca intemperies pituitosos, serofos, & proinde humidos succos excrementitios producere aptissima est, quod re vera vel Galeno teste lib. 2. de temperam. cap. 2. in senibus obseruamus, Senes enim cum temperamento frigido, & sicco sint, nihilominus frigidis, & humidis abundant excrementis; Tandem cum tot esse melancholice species, quot sunt somniora differentia dicant, & non secus insonia, quæ
me-

melancholica phantasmata pluuia, niuis, glaciei, pituita ostendant, cōcedimus, non tamen ab hac melancholiam prouenire dicemus, quando quidem potest in cerebro melancholici humoris portiuncula residere, quamuis in alijs partibus, vel in vniverso corpore copiosius abundet pituita, imò & cum melancholico humore sæpè admixta est pituita, ita vt mirum non sit, si sæpè etiam egri circa phantasmata delirent, quæ pituitam præferant, namq; pituita ex admixtione melancholici humoris nigredinem acquirit, quæ spiritus animales melancholiz auctores tenebrosos reddere est apta; Postremò non ex affectu hypocondriaco confirmant isti sententiam propriam, quoniam in eo affectu pituita pronentus, ex qua quidem fiunt flatus, carentia sitis, expulio perpetua, & hisce similia, non est melancholiz causa præcipua, quamuis ipsam fouere possit, sed potius signum, quod calidi innati penuriam ostendit, siue illud à caliditate, siue à frigiditate depauperetur, vt suo loco dicemus, quamobrè statutum sit, omnes prædictas rationes concludere quidem melancholicam affectionem delirio iunctam reperiri posse cū humida intemperie, eam tamen ab ipsa proficisci, nequaquam.

An propter naturam humoris melancholici seu proprietatem occultam fiat melancholia? Cap. XVI.

Hoc vno, & sanè fortiterruit argumento Auerroes, nimirum si ex nigredine fit melancholia; necesse est, vt ex albedine fiat latitia; contrariorum enim est eadem ratio, sed hoc falsum, & ridiculum est, quoniam ex sanguine fit latitia, qui rubri, & non albi coloris est, quare referendum hoc erit in naturam humoris melancholici, sicuti de natura sanguinis est, vt ipsum sequatur gaudium, & latitia. Plures plura respondent, sed nullo pacto argumentum soluere mihi videntur, nam quamuis dicat Galenus 3. de præfag. ex puls. cap. 5. confugere ad naturam, & proprietatem rerum non esse hominis philosophi, sed eorum, qui nihil docent (ita enim facile esset unicuiq; se ab omni difficultate explicare) hoc verum est, ubi rerum causas inuestigare possumus, sed quo modo ex græcur magnes attrahat ferrum, aut succinum paleas, reddamus causam nisi in illorum naturam, seu proprietatem occultam id referamus? Respondent alij non tantum ob atrum colorem fieri metum, & tristitiam, sed etiam ob intemperamentum frigidum, & siccum, quo cerebrum prædictæ melancholiz efficienda redditur idoneum; esto cerebrum frigidum, & siccum, ad patiendam melancholiam aptius esse, sed in omni melancholia cerebrum tale esse debere negandum est, cum ex Avicenna detur melancholia, in qua cerebrum est humida intemperie affectum; deinde sint exemplo, qui in somnijs melancholica accidentia patiuntur, non enim necesse est ipsos tunc temporis laborare frigida, & sicca cerebri intemperie cum experrecti sani sint; si vero

dicant nigredini, seu atro colorī melancholici humoris, aut spirituum non contrariari albedinem, sed lumen, quis modo affirmet, quod sanguis det lumen animæ? nam si humor melancholicus; aut vapor melancholiam efficiat, quia obtenebrer spiritus, sanguis latitiam pariet, quia ipsos reddat nitidos; & perlucidos, sed quomodo quæso sanguis animalibus spiritibus immixtus tales reddat, si sit illis ipse satis densior, & opacior non ex colore igitur, sed potius ex propria humorum natura ista prouenire cum Auerroë fatendum erit; Attamen si res intimius inuestigetur non ex tali propria natura, sed à manifesta causa, hæc omnia pendere intelligemus; Animales igitur spiritus tum in cerebri ventriculis, tum in porositatibus continentur, quare ut sanguis ipsis immisceatur, aut in cerebri ventriculos, aut in porositates effundi, extrahenariq; debet, quod si fiat, non latitia, sed Epilepsia, aut apoplexia à sanguine potius sequetur, præterquam quod sanguis extrahenatus, aut putresceret, aut concreseret, si putresceret hinc inflammatio, hinc phrenitica deliria; si concreseret, ubi spirituosam illa substantiam, ubi luciditas, quæ latitiam pariat, non igitur sanguinis propria substantia spiritibus animalibus immisceri potest, remanet ergo, ut illius vapores ipsis immisceatur, sed sanguinis vapores (tenuis enim, & purus succus est sanguis) & si spiritibus animalibus aliquo pacto crassiores sint, non tamen eam obtinent crassitatem, quæ valeat ipsos obscurare, & tenebricosos reddere, valent quidem vapores isti propria caliditate, & humiditate spiritus afficere, qui calidiores, & humidiores redditi, cum sat sit ipsis, quo præditi sunt, splendor, latitiam pariunt, ita ut sanguis non albedine, non splendore, non lumine, sed caliditate, & humiditate, quam obtinet, ipsam spiritibus animalibus impartiendo producat latitiam; certum est enim spiritus animales; quocumq; humore, aut vapore insiciantur, eiusdem etiam vaporis, aut humoris qualitate coaffici, namque aerea, & tenuissima illorum substantia ad quasq; alterationes recipiendas aptissima est; at aliquis fortasse obijciat, si sanguis caliditate, & humiditate latitiam inducit, ergo melancholicus humor quatenus frigiditate, & siccitate spiritus animales afficiat, melancholiam producat; hæc consequentia negatur, nam quamuis prædicta intemperies homines ad melancholiam promptiores reddat, sola tamen; & per se melancholiam inducere non valet, frigida enim, & sicca intemperiei proprium est imminuere, non deprauare actiones; nec nobis difficultatem faciat, quod eadem sit contrariorum ratio, ita ut si excedens caliditas, & humiditas deprauet, ita frigiditas, & siccitas actiones deprauare debeat, nam si recte consideremus, hæc propositio currit, quando quidem animalium spirituum caliditas, & humiditas augent in hoc casu actiones, quemadmodum frigiditas, & siccitas imminuunt, latitia enim exuperans nihil aliud est, quam hominis aucta affectio, quas affectiones, cum natura limites excedant sub genere deprauate læsarum actionum medici comprehendunt; manifestum igitur,

& ex

& ex presenti, & ex 14. quæstionculis, non frigiditate, & siccitate, non natura, non proprietate occulta, sed præcipuè nigredine ab atrabile melancholiam produci; Caterum nonnulli obijcient, quod si propter nigredinem humor melancholicus timorèm faceret, semper ubi reperitur in cerebro deberet inducere huiusmodi timorèm, sed cum nõ inducat, sequetur etiã veram timoris causam minimè nigredinem esse, & quod melancholicus humor in cerebro existens non faciat timorèm, apparet ex maniacis, qui cum habeant humorem atrum perpetuò in cerebro, tantum abest eos quicquã timere, vt potius quilibet audeat; vnum tamen verissimum supponendum est, antequã responsio afferatur, nimirum ad animales, & præsertim principes perfectè edendas actiones non solum requiri spirituum temperiem, sed etiã temperiè consequentia, vt luciditatem, motum conuenientem, & mediocrem substantiam; & quemadmodum ex his alia ad hanc, vel illam actionem magis faciunt, ita præternaturam constituta hanc, vel illam magis laudant; his ita se se habentibus respondetur plus posse in maniacis caliditatem, siccitatem ad furorèm, & audaciam, quã nigredinem ad timorèm, vbi enim simul hæc insunt, & vna longè superat aliam, superantis tantummodò apparent effectus, sed iam an alius humor à melancholico melancholiam inducere possit perquiramus.

An humor melancholiam efficiens sit calidus, vel frigidus.

Cap. XVII

Venitq; toties decantatum est ab vnico animali spiritu tenebricoso reddito melancholiam excitari, vt nihil magis; quare hoc iactofundamento, & eandem à quocumq; humore produci posse, siue calido, siue frigido, arbitrari possumus; dummodo hic animales spiritus opacos, ac nigros reddere sit potens; quare, & suprà vacanea omnino foret quæstioncula, nisi nobis porrigeretur occasio Galeni nonnulla loca explicandi, quæ inter se contrarietatem præferre videntur. Interim si quis argueret, melancholicos nunquam deferri à timore, & tristitia, sed hæc frigidis, non calidos insequuntur humores, ergo melancholia, à frigido humore producitur, neganda est consequentia, quia etiã si timor naturaliter frigidius hominum temperamentum, ac proinde frigidiores humores comouet, contra quã faciat audacia, timor iste morbosorū melancholicorū, de quo loquimur, non immediatè temperaturas, aut humores, sed terrificū, seu tenebricosum phantasma sequitur, circa quod imaginatrix, vel etiã ratiocinatrix facultas deprauatur, ita vt ex hoc nõ possimus inferre melancholiam fieri ab humore frigido; sic lycantropias, & chynantropias melancholiam species, in quibus, & timor, & tristitia reperiuntur, ab humore excalesfacto prodire omnibus in confesso est. Imo viri grauissimi extant, qui à Galeni placitis apertissimè recedentes melancholiam omnino

46 Quadripartitum Melancholicum

omnino ab humore excalesfacto, nequaquam autem frigido fieri autumant; per hanc rem vero excalesfactum non nigram bilem, seu sanguinis faciem adustam, superassatam, atq: retorridam (ab hac enim mania- ca, atq: phrenitidis deliramenta potius suscitantur) sed eam aliquo pacto accensam, atq: incalescentem magis quam propriae illius naturae, seu naturali temperamento conueniat, intelligunt, atq: propriam sententiam rationibus corroborant, & primo sic; Si melancholicus humor naturalis melancholici delirij causa foret caloris nulla precedente opera, frequentissimus esset affectus, cum tamen vix millesimus quisq: melancholia corripiatur; secundo si melancholicus succus, & atra sanguinis sex à quibus melancholicas demencias prouenire san- citum est, aliqua de causa non incalescant nulla melancholiae rudimen- ta apparebunt, sed stupiditatis potius, & fatuitatis. Tandem si melā- cholici humor quando copiosior abundat melācholias excitare pos- sit, & tunc copiosior redundet, vbi hepar calidiori temperatura dona- tur, quis incalescentiam melancholici humoris, quam diximus, melā- choliae concausam esse repugnet? Ego certè huiusmodi incalescentiam humoris ad promouendum delirium non parum posse existimo, quasi calor quiescentem, ac tardi motus sua natura humorem commoueat, & exagitet, & ita sit in causa, vt ab enarrato humore promptius, ac ma- gis melancholia inducatur, eam tamen ad omnem melancholiam ex- citandam prorsus necessariam esse minimè puto, quod idem, & Gale- num sensisse fatendum est, dum in comm. Aph. 11. sect. 6. laudat ha- morroidas in melancholia, quia ipsa sanetur ad euacuationem crassi sanguinis, qui est veluti sax in vinis; hunc autem frigidiorum succum esse pluribus in locis edocuit, & idcirco lib. de succ. bon. & vit. c. 10. scripsit, quod quicumq: sanguinem habent plus iusto melancholicum, his alimentis opus est temperamento calidis, & humidis, imò Galenus aperte opponit hunc humorem melancholicum tanquam frigidum atrae bili tanquam calidam, dum 14. meth. c. 9. ait, quod hic cum in ce- rebri corpore abundat, eam insaniam speciem quam Graeci melancholiam vocant, efficit, quemadmodum alter atrae bilis succus, qui praestata fla- ua bile nascitur, ferina deliramenta inducit, modo cum febre, modo sine febre in cerebri corpore abundans; & tandem apertissime hoc idè efficit in lib. 2. de sympt. caus. c. 7. hac ad litteram proferens, Mania vero interdum mordaces sequitur succos, qualis est praecipue fla- ua bilis, interim vero à calidiori cerebri temperatura nascitur, sola autè melancholica (vt vocant) demencia a frigidiori succo, vt causa, euenire solet, qua propter ex his Galeni locis non est necessaria incale- scentia aliqua melancholici humoris ad melancholicam demenciam excitandam, hinc mirum non est si ferè omnes medicinae scriptores eū Galeno in primo de temperam. c. 3. statuunt melancholiam esse mor- bum frigidum, & siccam; Caterum neq: incalescentiam illam reijcere videtur Galenus 3. de loc. aff. c. 7. tum in melancholia, quae fit per con- sensu m

sensum à toto, tum in ea, quam hypocondriacum, flatuosumq; mor-
 bum nominant; de illa enim loquens ait, quod magis, & nigri, & hirsu-
 ti, & quibus lata sunt venæ, aptissimi sunt, vt huiusmodi in ipsis hu-
 mor cuuletur; fitq; interdum (subdil 4.) vt prarubro colore homines af-
 fatim in melancholicam temperiem decidunt, atq; post hos flauis, idq;
 maximè, quando, & vigilijs, & multis laboribus, & sollicitudine, & te-
 nui victu fuerint educati; quæ quidem omnia totum corpus excalefa-
 cere, atq; exficcare possunt, vnde non mirum etiam si in his curandis
 vel vsq; ad animi defectum, interdum fiat sanguinis euacuatio; Sic &
 de hypocondriaca loquens melancholia assentitur Diocli scribenti fla-
 tuosos vocatos plus caloris, quam decet habere in ijs venis, quæ ali-
 mentam, à ventriculo excipiunt, sanguinemq; in ipsis (nempe ob eum-
 dem calorem) crassiorem factum; Tandem & in melancholia, quæ per
 essentiam in capite fit, huiusmodi calorem posse contingere neq; nega-
 uit Galenus eodem 3. de loc. aff. iam cit. non tamen audiendi sunt qui
 Galenū sibi met ipsi contradicere affirmare audent, inter quos est mo-
 dernus, & elegantissimus Scriptor Curtius Marinellus Venetus in suis
 controuersijs, in const. atq; admirat in Galeni dictis, hic autem totam
 vim contradictionis ponit in verbis Galeni 3. de loc. aff. c. 7. quæ sunt
 ista. „ Cerebro accidit, vt nō nunquam vniuerso in venis sanguine me-
 lancholico effectu ob commune vitium ipsum quoq; ladatur nō num-
 quam verò reliqui corporis sanguine prorsus innocuo solus is, qui in
 cerebro contentus est, alteretur, idq; bifariam fit, aut enim aliunde in
 ipsum deriuatur, aut in ipsum melancholicus humor genitus est, cum
 videlicet (notentur hæc verba) multus eius loci calor, aut flauam bilem
 aut crassam, atrumq; sanguinem superaffauit; En Galeni (infert ille)
 contradictio apparens dum superioribus locis pronunciat bilē præas-
 fatam ferina deliramenta suscitare, cum in cerebro continetur. Sed pa-
 ce tanti viri ego contradictionem hanc non reperio, quandoquidem
 sententia Galeni est, vt melancholia fiat ab humore melancholico ce-
 rebrum occupante, qui humor sicuti superioribus in locis asseruit, fri-
 gidus, & siccus est; imò & in eodem 3. de loc. aff. iam cit. vt excellen-
 tissimus Marinellus refert Galeno melancholiā ab humore frigido, &
 crasso initium suæ generationis ducere memoria tradidit, dum impul-
 fore Hippocrate decreuit melancholicum succum melancholiā gigne-
 re cum repit in mentem, seu temperiem cerebri transmutat, ac cum in
 corpus, scilicet in ventriculos, Epilepsiam, quando tam immemor sui
 fit Galenus, vt in eodem capitulo essentialē melancholiā fieri a præas-
 fatis, ac feruidioribus humoribus scribat hoc qui credunt, certo deci-
 piuntur, & deceptio à verbis superius notatis, ac malè intellectis exori-
 tur, putant enim tunc flauam bilem, ac crassam, atrumq; sanguinem su-
 peraffari, dum melancholica fit dementia, quod ne quidem somniauit
 Galenus, imò si rectè ipsius verba perpendantur, inuenietis melanco-
 liam fieri tunc, quando melancholicus humor frigidus in cerebro con-
 tinetur

tinetur, nam dum sanguis in cerebro contentus alteratur (inquit Galenus) id est conspurcatur à melancholico humore tunc melancholia exoritur, idque bifariam fit, aut enim aliunde in cerebrum deriuatur melancholicus humor (& est vnus modus, quo melancholia producitur) aut in ipso met cerebro genitus est, non inquit Galenus generatur, sed genitus est, & quando genitus est quando calor cerebri multus aut flaua bilem, aut crassum sanguinem superaffluit; non inquit Galenus superaffluit, sed superaffluit, ita vt tempus iam longè elapsum, & præteritum insinuet, quo tunc tempore, & multus calor cerebrum detinebat, & humores in eo contenti feruidiores erant, tuncque si quod delirium excitabatur illud certè non melancholicum, sed ferinum, seu maniacum potius delirium erat, nam flaua bilis, & sanguis crassus superafflatis, quousque feruorem retinent, nequaquam melancholici humoris, sed atræ bilis denominationem, atque vna cum eadem atræ bilis effectus retinent, sed ab atra propriè dicta bile melancholiam excitari nullibi fassus est Galenus, qui ab eadem ferina deliramenta induci scripsit, imò & à proprio melancholico humore naturali exusto maniam excitari non ignorauit vel Marinello teste dum in 6. aph. comm. 56. sic loquitur, Mania semper ab humore stimulantem atque mordente, talis autem semper flaua bilis aut melancholicus humor cum malignam acquisiuerit qualitatem. Verum & ab atra bile tractu temporis iam feruore illius euanescente, & eadem ad frigiditatem declinante (tunc enim atra bilis exquisita non est amplius, sed ad melancholici humoris naturam accedit) melancholiam produci, & non aliud Galenus nos docet in verbis supra notatis, unde rectè dixit non atram bilem, sed melancholicum humorem, & huc non gigni, sed genitum fuisse, vt ostenderet in eo feruorem non amplius consistere, sed iam euanuisse; Atque hæc ex eo confirmari videntur, quod raro admodum essentialem in cerebro melancholiam primò oriri videmus, quemadmodum sapissimè hæc ipsam à maniaco delirio ortum trahere non ignoramus. Amplius nisi Galenus loco citato flauæ bilis meminisset, sed dumtaxat de sanguinis crassi superafflacione loquutus fuisset, aliam pro ipso, & ex eodem elicitam possemus adducere interpretationem, nimirum illum per superafflacionem sanguinis non eam superafflacionem intellexisse, quæ sanguinem in atram propriè dictam bilem transmutat, sed eam, quæ illum in melancholicum sanguinem transmutat, is enim non atram bilem, sed melancholicum sanguinem fuisse apertissimis verbis scripsit, & quod ex sanguinis superafflacione melancholicus humor, & non atræ bilis generari possit, nos docet Galenus lib. 2. de sympt. caus. c. 9. sic inquit, Quod si sanguis supra modum afflatus fuerit, pars eius quidem subtilior, ac pinguior omninò in flauam conuertitur bilem, quæ autem est crassior in atram, quod in his tumoribus, qui carbunculi appellantur, contingit, nam in his ex sanguine, supra modum efferuescente ad melancholicum humorem, vt qui nondum exquisitè in atræ bilis naturam transferit, sed in quodam et con-

finio

finis constitutus. Ex his igitur concludendum erit Galenum non semper necessariam existimasse incallescenciam in melancholica dementia, & praesertim quando fit ab humore proprie melancholico appellato in cerebro abundanti, neque etiam eandem negasse, dum melancholiam fieri ab humore melancholico per sanguinis superaffationem genito concedit, si quidem hic nihil aliud est, nisi melancholicus illa humor, qui in confinio atra bilis est positus; Tandem si illam in melancholia a toto, & in ea quam hypochondriacam vocamus, concedit Galenus, eandem, & in hac concedere nullum erit inconueniens. Remanet ut nonnullae dubitationes adductae soluantur, & primo quando dicebatur melancholiam frequentissimam fore, si ab humore melancholico nulla precedente caloris opera produceretur: Respondetur quod quemadmodum raro peccat melancholicus humor qualitate, ita & quantitate, & praesertim in cerebro parte tam humidiori, quae pro sui nutritione sicciorem humorem non trahit, tum sublimiori ad quam non facile est transmittere terrenum, atque grauem humorem, tandem praecipua, praecipuas .n. partes tamquam maxime necessarias natura magis tuetur. Secundo quando dicebatur, nullas melancholiae nudimenta se manifestatura nisi melancholicus humor incalescat, sed stupiditatis potius; Respondetur a melancholico humore frigido & sicco, si cerebrum ad similem intemperiem produceretur, stupiditatem quidem prouenire, si vero animales spiritus obscurerentur melancholiam excitari, si vero utrumque simul succedat, & melancholiam cum stupiditate coniugis non raro .n. & praesertim hoc dominante humore melancholicos, stupidos ac fatuos simul obseruamus. Tertia tandem ratio melancholicum humorem frigidum non excludit, sed ab eo incalescente melancholiam magis excitari ostendit, nihilominus pro maiori dilucidatione non erit incongruum examinare an melancholicus humor proprie dictus, non qui in confinio atra bilis est positus, sed qui sanguinis sex appellatur a caliditate, vel a frigiditate producat.

Cur atra bilis, quae in cerebro melancholicorum ab exurente caliditate progenita fuit, dum adhuc feruorem retinebat, ipsum non exederit, cum haec si in mammam, aut crus decumbat exfessionem faciat. Cap. XVIII.

NON solum melancholias, quas ferinas appellant, sed & maniam, imò & phrenitidem quoque ab atra, exurentēque bile fieri apud grauisimos auctores comperimus, hinc Galenus (vt Auicennam taceam) 3. de loc. aff. c. 7. dixit eam phrenitidem mitiorem esse, quae a pallida bile ortum contraxit, vehementiorem, quam flaua bilis peperit, tandem ferinam, & melancholicam, quae a praesuffata flaua bile ortum habuit; sed quid aliud est praesuffata

G

assata

affata bilis, nisi atrabilis? cur ergo ista tandem in cerebro persistens
 ipsi us substantiam non exedat, quemadmodum in mammam, aut in
 crus, aut in aliam partem decumbens ipsam exedit? Duas huius rei
 affert rationes Alexander Aphrod. lib. 1. Probl. 93. & prior est atra
 bilis paucitas, quæ in cerebrum propter venas tenues, & ascensum
 difficilem effertur (in mammam n. & crura, cum vena ampla, per
 multæque coeant, illò atrabilis copiosa confluit) altera est cerebri fri-
 gidum, & humidum temperamentum, quòd aliqua ex parte atrabilis
 naturæ repugnat, & mitigat, neutra tamen ratio vndequaque aridet,
 non n. semper ad cerebrum, quæ in eo est, atrabilis delata fuit, sed in
 eodem ab exurente caliditate sui generationem habuisse potest, quò
 casu non pauca, sed copiosa atrabilis esse potest, & eo magis quò non
 solum bilis, & naturalis melancholicus humor, sed etiam sanguis per
 exustionem in atram vertitur bilem, ut in superioribus dictum est; &
 quamuis in cerebro tenues sint venæ, nec multæ, nihilominus in eo ca-
 pacitas quædam ex tunicis venarum in latitudinem auctam con-
 structa reperitur, quæ multum sanguinis continet, ita ut & multa quæ
 atrabilis in eodem existere possit, potior est ratio de frigido, & humi-
 do cerebri temperamento, verum nec ipsa concludit, dum ab exustio-
 ne producat atrabilis, tunc n. ad calidum, & siccum conuersum est
 cerebri temperamentum, ita ut potius foueat, quam repugnet, potius a-
 cnuat, quam mitiget atrabilis naturam, Veram ego causam censerem
 esse cerebri substantiam laxam, ac ratam ob plura, innumeraq; forami-
 na peruiam, ita ut atrabilis huc, illuc facile permeet, nec figi possit, ne-
 que mammarum obstat laxa, spongiosaq; substantia, quandoquidem,
 uti cerebri, foraminulenta non est, Hinc subnectenda est pituitosa ma-
 teria, qua cerebrum scatere solet, hæc n. frigida, & humida. atrabilis
 exedentem qualitatem frenat, ac melleet, nec obstat cerebri temperies
 ad calidum & siccum iam mutata, si quidem illius innata facultas pro-
 prium attrahendi humorem, quò alatur, mutari nequit, sed iam cõper-
 tum est maxima ex parte cerebrum pituita nutrir, quæ ab ipso attracta
 dictæ bilis acrimoniam compescere valet, & quamuis hæc à nimia ce-
 rebri caliditate extrahi possit, nihilominus successiue attracta successi-
 uè compescit, ita ut atrabilis cerebri substantiam nunquam exedere
 queat; tandem eam addere possumus rationem quam peritissimi scri-
 ptores de allio afferunt, queritur n. cur allium contusum, & exterius
 applicatum vesicas attollendi atq; cutim exulcerandi vim obtineat,
 interius verò assumptum ventriculum, aut alias internas partes non
 exulceret; Respondent ab ipso internas partes non ladi, non tantum
 ob humiditates, quibus scatent, allij causticam vim obtundentes ve-
 rum etiam ob maiorem calidi innati abundantiam, qua internæ partes
 præditæ sunt, quæ responsio, & nostro quæsito apprimè facit, cum vbe-
 ra, & crura sint externæ partes, cerebrum verò interna, & internarum
 quoq; nobilissima pars extet.

*An humor melancholicus proprie dicitur, seu fax sanguinis generetur
a caliditate, vel à frigiditate? Cap. XVIII.*

Diversas esse melancholici humoris species, nullus, est qui ignoret, sed quotquot velint, alij statuunt, nos tres principales cum Galeno, ac alijs doctissimis viris adiuvenimus, Vnam, quæ est omnino naturalis, & sanguinis fax seu subsidencia, extat, aciditatis nihil, aut minimum habens, humorq; est frigidus, & siccus, qui partim cum sanguine per venas permeat, & alimentalis dicitur, partim verò ad lienem transmittitur, & excrementitius est, quem si velimus exquisitè loqui dicebat Galenus in 6. aph. 33. humorem melancholicum appellamus, interdum verò non in his abutentes atram bilem vocamus, Alteram quæ præter naturam omnino est, & atrabilis dicitur, acidissima prorsus, & quæ ex Galeno 3. de loc. aff. c. 7. terrâ radit, attollit, & fermentat atq; à pullas, quales feruētibus iuseulis supernatate videmus, excitat, Tertiam demum, quæ inter vtramq; media est, cum non adeo mitis sit vt naturalis melancholia, neq; adeo acidida, atq; sava vt atra bilis extet, & à Galeno non dicitur proprie atrabilis sed in consinio posita atræ bilis, postremas duas à calore fieri nullus in dubium reuocat, nam proprie atræ bilis, aut naturalis melancholia sanguinis fecis appellata, aut flava deniq; bilis exustione fit, quemadmodum scripsit Galenus in comm. supracit. aph. & lib. de atræ bile, itant citra controuersiam ex calore, & excedenti fieri constat, de ea verò, quæ in consinio atræ bilis proprie dictæ posita est, loquitus est Galenus 2. de diff. febr. c. 9. dicens ex sanguine superaffato fieri melancholicum humorem, vt qui non dum exquisitè in atræ bilis naturam transierit, sed in quodam sit consinio constitutus, an verò & atrabilis à pituita fiat, iam superius quaestiuicula 20. disputatum fuit, Quoad naturalem verò melancholiam, seu faciem sanguinis, spectat, hæc neq; ex frigore, neq; ex calore excedenti fit, sed eodem prorsus calore, quò sanguis, ex dispositione tamen materia, itant si materia crassior, ac terrestior sit, copiosior generetur, si verò tenuior, nec adeo terrea extet in minori copia fiat, hæc autem melancholia, nullo pacto frigiditatem, & siccitatem, quauis frigida, & sicca sit, sui efficientem causam agnoscet, namq; si illius maior, copiosiorq; prouentus est, quò sanguinis maior vbertas gignitur. (siquidem ad pensum, & proportionem sanguinis libranda est quoq; melancholia seu facies eius quantitas, mensurata cuiusq; ad alterum debita proportione) siq; in corporibus sanguineis, & vere ineunte maior quoq; ipsius prouentus est, quis non videt ab hepatis plurimo cum humiditate calore copiosum sanguinem gigni, quis sanguinea corpora calida non noscat, ac quis tandem temperate calidum, & humidum ver esse non assentiatur? hinc Albertus Magnus de animal. lib. 3. tr. 2. c. 13. scripsit melancolicam esse humorem,

Quadripartitum Melancholicum

morem, qui boni sanguinis s&x, siue turbulencia, vel hypostasis est, ab eo separata per residentiam turbulencia in profundo, & non per infrigidationem, vel adustionem, & c. Doctissimus tamen Ludouicus Mercatus tomo 1. lib. 1. quaest. 90. a frigiditate, seu imminuto secundum naturam tum hepatis, tum totius corporis calore generari melancholiam autumat, nam dum iecur (inquit ipse) ex natua sorte frigidius, sicciusq; existit, succi huius vel ex temperato, & mediocri alimento magnam generat copiam, quia corpus vniuersu copiosiore ex postulet; id autem comprobatur ex eo quod in inclinanti aetate vbi iam corpus refrigerare capit, huius succi copiosior prouentus succrescat, sic senu corpora hoc succo ob inclinantem calorem abundant, tum quia Iecur, licet parum sanguinis generet plus tamen huius progignit ob frigidior, & siccior temperiem, siue haecinnata sit, siue aetatis progressus acquisita, tum quia reliquos humores iam genitos, & in vasis immorantes refrigeret, exiccet, & ad melancholiam naturam ferè adducat; Respondetur Mercato, quod vbi vniuersum corpus ad melancholicum vergit, & illius partes sunt frigida, & sicca, minus etiam ex ipsis deperditur, & effluit, & ideo minori etiam egent restauratione, quare pro melancholico, & ex consequenti frigido, & sicco corpore, nutriendo, sat erit melancholia illa, quae generabitur ad proportionem sanguinis, ita ut necesse non sit ab hepate, atque corpore frigidis & siccis copiosiore melancholiam produci, non nego tamen a venis totius corporis frigidioribus, ac siccioribus factis posse humores in hepate genitos magis exiccati, & exprimi, & ita in crassiore consistentiam reddi, sed isti non erunt vera, & exquisita melancholia, sed qui illam emulentur, praeterea sciunt omnes in frigidiori atq; sicciori hepate coctionem non adeo recte celebrari, vt in calido, ac bene temperato, male autem celebrata coctione crudi potius, & inconcocti prodeunt humores, & qui a praedominio pituitosi sunt, nam a frigiditate, & siccitate partium pituitam generari non ignoramus, vnde Galenus, 5. de san. tu. c. 9. & in 3. Epidem: com. 2. part: 22. senes superfluas semper humiditates coaceruare scripsit, & hoc siue ob naturam imbecillitatem siue ob imminutum calorem natiuu, siue ob eorundem corporis frigidum, & siccum temperamentum dixeris, idem per diuersas voces non male dixeris; hoc autem apertius declarat Galenus comm. in lib. Hipp. de sal. dieta part. 7. vbi ait., Senes solidis corporis partibus declarauimus esse siccios, sed quia excrementorum, temperamentum frigiditate, copia abundant, haecenus dicuntur humidi; si igitur pituitosi humores in frigidioribus, ac siccioribus venis exprimantur, conuertentur ne in melancholiam? nequaquam certe, nisi eo quo diximus modo, melancholiam subaudiri velimus, qua quidem melancholia in primo senio constitutos abundare non negamus, & hoc etiam fatetur doctissimus Mercatus, dum ait, huiusmodi melancholiam nullum prestare melancholicis particulis alimentum, sed eam solum, quae in sanguinis

con-

confectione est, eius veluti subfidentia; quoad inclinantem verò etatem spectat in hac humor verè melancholicus abundat, tum ob calorem precedentis etatis, quemadmodum docuit Galenus in 3. aph. 30. tum quia calor, & si languescere incipiat, magis in alijs corporis partibus, quam in hepate, tamquam in membro principali languescit, itaut hepar adhuc sui caliditate copiosam melancholiam generare possit, quæ postea cum à relijs membris refrigeratis, & exccatis non tam benè, quam antea dissipatur, & absumatur, hinc est quod copiosior inclinanti etate abundet melancholia, & ea non per generationem, quidem, sed per collectionem; His ita prehabitis facile diluantur quæcumq; in contrarium adduci possunt, nam si obijciat al quis, finem agētis naturalis esse quātū potest assimilare passū, ergo hepar frigidū, & siccū agens in chylum, ipsum conuertet in humorem melancholicum qui frigidus, & siccus est, Respondetur hepar frigidum, & siccum refrigerare, & exiccare chylum, quantum potest, hinc quò frigidus, & siccus erit, eò in frigidiorē, & crassiorē humorem chyli conuertet, tenuiores ipsius partes exprimendo, iste tamen humor non erit verè melancholia, sed qui melancholiam æmuletur (spuriā melancholiam liceat appellare) quia cum melancholia sit sæx sanguinis, quò paucior sanguis generabitur, eò paucior quoq; sæx, sed ab hepate frigido paucus sanguis producitur, ergo pauca quoq; sæx, quæ verè melancholia est; volunt prætereà alij humorem melancholicum, quia frigidus, & siccus sit, ab hepate frigido, & sicco, cum effectus similis sit suæ causæ, sed effectum suæ causæ similem tunc dicimus, quando à simili causa tum materiali, tum efficienti producitur, verum melancholicus humor, & si producat a simili causa materiali, ex parte scilicet chyli frigida, & sicca, & proinde terrestri, non tamen producitur à causa simili agente, quia cum omnes humores, excepta pituita, quæ semicocta est, generentur in hepate per omnimodam coctionem, & coctio indigeat calore, hinc, & melancholia generatur à calore, nisi n. chylus in hepate haberet calorem, quo satis coqui posset ob sui trāsmutationem in alios humores, nemini dubium est, quod aut crudus remaneret, aut semicoctus, si crudus, nihil aliud esset nisi Chylus, aut humor crudus excrementitius, semicoctus, esset totus pituita, quia alimentalis pituita est sanguis semicoctus, ergo eum caloris gradum requirit in sui generatione melancholia, sub quo non potest hepar appellari frigidum, sed aut temperatum, aut calidius; & quamuis per hepatis frigiditatem diminutum intelligant calorem, non ob id sequitur - diminuto hepatis calore copiosiorē melancholiam produci, sed copiosiorē pituitam quia ab imminuto calore, imminuta procedit coctio, humor autem diminutè coctus; non melancholia, sed pituita est; tandem frigida, & sicca est naturalis melancholia, quia ex parte terrestri, ac frigidiori ipsius chyli generatur; Addunt tamen isti, si ceteri humores ab hepate geniti per omnimodam coctionem vt sanguis, &

bilis

bilis calorem retinent, cur non etiam melancholia, & praesertim cum sit humor crassior, & densior? densior. n. substantia calefacta magis retinet calorem, quam rarior; Respondetur quod non constat melancholia naturalis eadem materia, qua sanguis, & bilis, nempe tenuiori, magis aerea, & magis ignea, & per consequens magis calida (hinc actui, & potentia calidi sunt sanguis, & bilis) sed frigidiori, & terrestriori constat, ita ut iam pateat potentia calorem retinere non posse, nec actu etiam retinet tantum, quanto bilis, & sanguis abundant quia ob sui crassitiam difficilius incalescit, nisi sit calor excedens, ut in hepate humores adustos generante; tunc. n. actuali, ac potenciali calore maxime excellit, sed iam non amplius naturalis melancholia, sed vere atra bilis appellatur.

An alius humor praeter melancholicum melancholiam inducere possit?

Cap. XX.

Multiplicem esse humorem melancholicum, & ab omni melancholiam produci posse non reclamandum, nam si ratione nigredinis in spiritibus animalibus concepta depravata phantasma, cum tristitia, ac timiditate exoriri statutum est quotiescumque humor, quicumque fuerit, adeo niger emadet, ut & animales spiritus exobscurare possit, melancholia exorietur, vnicam tamen atrabilem excipere oportet, quae vel ex adustione flauae bilis, vel naturalis melancholiae vel etiam sanguinis fit, hac enim in caput, irrepente maniacum excitatur delirium, & quamuis illa sua nigredine opacos animales spiritus reddere queat, nihilominus suo feruore illos adeo exagitat, ut pro metu quamlibet audaciam inducat, si tamen, & ipsa defuerit melancholiam inducere valebit, ita ut omnis melancholicus humor, siue naturalis sit, qui est illa fax quae in sanguinis generatione subsidit, siue praeternaturalis, ut paulo superius praedicta bilis, dum modo efferuescentiam haec deposuerit, melancholiam producat, nec minus producit eam melancholicus humor exquisitus, qui generatur vitio, vel alimenti, vel agentis, nempe caloris intestini, ita ut dissipatis partibus tenuioribus materia reddatur crassa, & nigra, uti ex Gal. 2. de temperam; cap. vlt. colligi potest, quam faciat melancholicus humor nothus seu spurius qui melancholicus ratione tantum nigredinis appellatur, & hic generatur a causa refrigerante, uti Aetius, & Auenenna tradiderunt, hoc forte sumentes a Galeno 3. de sympt. caus. cap. 2. dicente sanguinem nigrescere a frigiditate, partes enim Diaphanae, & lumine sae exprimuntur, ut sanguis magis reddatur opacus, ac melancholicus; de sanguine autem contrarium est, an ab ipso melancholia produci possit, & hoc fieri posse ex vna parte probatur, quando quidem sanguinei melancholici sunt, unde Galenus 3. de loc. aff. cap. 7. ita scripsit. Fitque interdum, ut prae rubro colore homines affatim in melancholica m-

tem-

temperiem decidant, hinc etiam ex suppressa quacumq; sanguinis cō-
 sueta euacuatione, siue per hemorrhides, siue per nares, aut vterum,
 melancholiam succedere habemus ex Hippocrate lib. de morbis Virg.
 Horum tamen nullum obstat, nam sanguineos, ac rubros ad melancho-
 liam propensos esse ob id dicimus, quia cum ipsis hepatis suo modera-
 to calore plus sanguinis progignat, quam valeant ipsi assumere, ne-
 cesse est, vt in dies magis, ac magis accumulatur, & ex ipso tenuior
 portio tanquam dissipatu facilius absumatur, ac crassior, magisq; ter-
 restris relinquatur, quæ ad melancholiam producendam aptissima ma-
 teria est, quod idem, & rationi ex suppressa aliqua sanguinis euacua-
 tione desumptæ satisfacit, fortius instant alij ex quibusdam melancho-
 liæ differentijs, quæ in alium humorem referri non possunt, quam in
 sanguinem, quales sunt illæ, in quibus patientes putant se reges, Car-
 dinales, Pontifices esse, delirant cum risu, vnde Auicennas proponit
 differentiam melancholiæ sanguineam, quam inquit non fieri ex vstio-
 ne sanguinis (potuisset enim quis dicere fieri melancholiam ex san-
 guine quatenus exustus transit in melancholiam) sed fieri ex sangui-
 ne per concoctionem quasi dicat in istis reddi quidem sanguinem ca-
 lidiorum, non tamen exuri, idcirco curatur hæc species etiam sola sā-
 guinis missione ad animi defectum, sic scriptum est in lib. de melācho-
 lia Galeno adscripto, quod non decet facere nisi in melācholia sāgui-
 nea, & propter a natura ipsa aliquando, & mulieres, & viros men-
 strua, & hemorrhoidali purgatione a melancholia liberant; Responde-
 tur hæc melancholiæ differentias, quæ cū risu sunt, aut timori, & ma-
 stitia per mixtas esse, aut omnino a timore, & mestitia liberas solo cum
 risu extare, quo postremo modo si extant, reuera melancholiæ species
 appellari non possunt, nisi improprie, cū verus melancholiæ caracther
 sit cum mestitia timor, cumq; a proprio humore, nempe a melancho-
 lico a quo producit nomen desumpserit melancholia, quam appel-
 lat Auicennas melancholiam sanguineam, magis proprie delirij, quam
 melancholiæ est species, & insania potius, quam melācholia appel-
 landa est, insania enim proprie dicta est cum risu, delirium est cum
 stultitia, hinc Clarissimus Ludouicus Mercatus lib. 1. de intern. morb.
 curat. cap. 18. ait latinōs grecorū maniam non recte appellare insa-
 niam ex Cicerone 4. Tuscul. quippe insaniā, quod stultitia sit iuncta,
 incontinentiam esse sanitate vacantem arbitratur, maniam verò mē-
 tis ad omnia ecitat, & ob id maius quid quam insania & c. sed quia,
 vt toties repetit Galenus, de nominibus his non est habenda, hinc
 predictā insaniā seu cū risu deliriū melancholiæ speciē, improprietate
 vt diximus, appellari non perturbemur, si verò predictæ differentiæ, timo-
 ri, & mestitia permixte sint, & sanguinem delirij cum risu causam,
 melancholico humori permixtum esse dicimus, Quod magis difficul-
 tatem auget, sunt verba Galeni in 6. Epidem: comm. 2. t. 38. prolata
 ibi enim hæc habet. 3. Omnino quidem pauidos. hoc est cum terrore,
 per-

perturbatos, præterea etiã vigiles ichoroides sanguis efficit; sed &
 ista difficultas ex ipso met Galeno tollitur, dum in principio textus ait,
 non simpliciter tenuem, & aqueum, sanguinem ab ipso nempe Hippo-
 crate, ichoroida vocari suspicandum est, sed eum, qui venenosa aliqua,
 & maligna facultate præditus sit, sed quisnam quæso humor huiusmodi
 qualitate facilius afficitur, quàm melancholicus sanguis? non ergo te-
 nuis sanguis simpliciter; sed tenuis sanguis melancholicus, seu ichor
 melancholici sanguinis erit ille, qui omninò pauidos, terroresq; pertur-
 batos homines reddet; sed nec sanguinis propriè sumpti ichorem esse
 docet Galenus paulò inferius dum ita ratiocinatur. „ Differt autem
 inter se, secundum eorum scilicet humorum naturas, quorum serum es-
 se dicetur, & erit infestissimum atræ bilis serum, minus infestum flauæ,
 minus item quàm hoc pituitæ, sed omnium mitissimum est sanguinis
 serum, & ichor, nihil enim in presentia refert hoc, aut illo modo dice-
 re; Verum quoniam bifariam sanguinem appellamus, interdum eum,
 à nuper dictis humoribus distinguentes, interdum à superante omnes
 in vasculis succos sanguinem vocantes, ichoroides sanguis nunc in
 secunda significatione accipiendus est; Ceterum ex semine quoque
 melancholiam fieri colligitur ex Galeno 6. de loc. aff. cap. 5. vbi apertè
 docet ex retento semine in his qui deliciose viuunt, & ociose, si ad ve-
 nerem fuerint assueti timorem, & mestitiam c. tra omnem causam in-
 melancholicorum modum cõtingere posse, imò retento semini maio-
 rem, quàm menstruis, esse vim ad noxam vniuerso corpori inferendam
 afficit; idcirco illius vidue historiam profert, quæ post partium attri-
 ctationem factam multo effuso semine à symptomatibus fuit liberata,
 sic Christophorus a Vega 3. de art. medendi cap. 14. se mulierem vidisse
 melancholicam ex vasis seminarijs scribit; in cuius confirmationem
 Vassalius lib. 5. sue anat. cap. 15. testatur se induabus puellis à præso-
 catione vterina extinctis omnium malorum causam inuenisse semen, in
 vasis seminarijs corruptum, sed quomodo semen alioquin præalbum,
 quod in seminarijs vasis continetur, poterit in cerebrũ tetros, nigrosq;
 vapores effumare, itaut animales spiritus obtenebrando melancholiã
 inducat? Sciendum igitur est, semen, quod melancholiam efficit, non
 amplius esse semen, nisi equiuocè, sed quid corruptum, ac vitiatum,
 verum enim semen plurimo spiritu, ac naturali calore refertum est, cor-
 ruptum verò viuifico, vt ita dicam, spiritu, ac natiuo calore omninò pri-
 uatum est, quare aut frigidum remanet, aut extraneum concipit calor-
 rem, qui quidem extraneus, ac præternaturalis calor ipsum in virulent-
 tam veluti, sed crassam saniem commutat, quæ liuescentes, atrosq; co-
 res suscipere est apta, exemplo sit pus, quod album, & omninò lauda-
 bile erit, si ipsius efficiens causa naturalis calor prædominetur, contra
 verò viridiscens, liuescens, fuscum nigricansq; erit, si in ipso efficiendo
 præternaturalis calor præualuerit, quare non mirum sit, si à vitiatò, ac
 corrupto semine vapores, qui spiritus animales tenebricosos reddant,
 etc.

eleuentur, quod, & innuere videtur Galenus loco iam citato, dum ait, hoc euenire præsertim in ijs, in quibus semen sæpè natura prauioris est succi, ac copiosius, sed quinam melancholico prauior est succus in humano corpore? præterea hæc difficultas melius extricari posse mihi videtur, si feminis corrupti, ac animalium spirituum naturam contemplerur, quandoquidem, cū optimi cuiusq; corruptio sit pessima, corruptum semen, non secus, ac venenum, eadem, quæ, & assumptum, venenum, in humano corpore accidentia prodere natum est aptum, quod concedit Galenus loco citato; Alia verò ex parte spiritus animales ad hoc vt sint animæ facultatum accomodatum instrumentum, reætq; suas prodeant operationes, debent esse tenues, lucidi, ac copiosi, modò cum proprium sit veneni è diametro nature humane, ac proinde calido innato ipsius præcipuo instrumento aduersari, hinc est, quod vapores à corrupto semine elati, si in animales spiritus irrepant, ipsorum temperiem, calidumq; innatum extinguunt, vnde ipsi veluti, quod molestat, aufugientes, imminuuntur, ac proinde luciditatem amittunt, nec non crassa euaporatione circūfusa, simulq; ad mixta, crassescunt, obtenebranturq;

An à pituita fiat melancholia? Cap. XXI.

DE pituita similiter còtrouersū est, an ab ipsa melācholia producat, & produci quidē plures tradiderunt, quos inter est Auicennas tractatu proprio, & ex neoteribus clarissimus Rudius lib. 4. de morb. occult. cap. 13. imò & Galenus ipse comm. 2. in 6. Epidem: t. 38. huius autem rei causam refert Mercatus in pituitæ crassitiem, ait enim cap. de Melancholia, quod præter melancholicum succum pituita crassior facta mēstitiam, sicuti eius serum timiditatem affert, nec alia de causa hoc pituita facere potest, nisi quia dum crassior fit, opacitatem, ac proinde nigredinem acquirit, vel hoc fiat à causa exprimente frigida scilicet, & sicca, vel fiat ab assatione, ita vt pituita per incinerationem in atram bilem vertatur: Alia tamen ex parte Galenus contrarius esse videtur lib. 3. de loc. aff. cap. 7. de morbo comitiali pertractans sic scribit, Igitur is (nempe comitialis morbus) quem melancholicus succus constituit, in melancholiam transit, qui verò à pituitoso partus est in aliam affectionem permutatur, melancholiam verò haud quaquam efficit; sed præterea neque ex causa frigida, neque ex causa calida pituitam in atram bilem, seu melancholicum humorem conuerti posse acriter pugnat in Auicennam elegantissimus Valleriola lib. 6. enarrat, t. 1. nam si per incinerationem, inquit ille, ex pituita gigni posset atra bilis, id non prætermisisset Galenus, & præsertim in lib. de atra bile, Idē 2. præfag. de Pituita exassata in pectore loquens, fieri ex ea sputum album, tenax, & rotundum, non nigrum affirmavit: deinde cum plurimum

H

pituita

58 Quadripartitum Melancholicum

pituita ab atra bile, & calore, & substantia differt; magnas, variasque fieri in ea transmutatione alterationes tum in colore, tum in substantia oporteret (vti enim bilis flua in atram degenerans per varias atque multas id nascitur transmutationes, primum enim vitellinam, deinde porraceam, mox aruginosam, ac tandem in atram vertitur) sic & pituita in varios gradus, variasque substantias permutari opus esset, ad hoc vt in atram bilem degeneraret, at vbi iam mutatus esset illius albus calor, non iam perfectio pituita amplius, sed alius quispiam humor dicenda esset; tandem nunquam, quantumuis, vel per assationem, vel per congelationem crassescat pituita a sui ipsius natura, & forma degenerat, hic Galenus lib. de tumoribus præter naturam scyrrhos a crassa, & tenaci pituita factos, ab ijs disiunxit, qui a succo melancholico fiunt, quasi sentire voluisse id sit visus, a pituita quantumuis crassa scyrrhos melancholicos numquam fieri, sed sui generis, hoc est pituitos; addamus & nos in huius rei confirmationem experientiam, quia pituita, in articuli detenta longissimo tempore, ita crassescit, vt topbos efficiat, qui tamen topi non nigri, sed albi remanent; sic pari ratione pituita, quæ in renibus feruentioribus per assationem in lapillos conuertitur, lapillos non nigros, sed albicantes producit, imò albedo signum est, interstinguimus lapillos hosce a pituita generari, quare neque per congelationem neque per assationem pituita degenerat vnquam in Melancholiam; His omnibus tamen non obstantibus, si res intimius percutetur, & ex pituita nigram bilem fieri posse videbimus, ac proinde ex ea nigrabile iam factam melancholicum induci posse delirium non deogabimus; distinguendum igitur est plegma in naturale, & præternaturale, quousque phlegma naturale persistit, nequaquam nigredinem accipiet, aut melancholiam inducet, si verò præternaturale euadat, tunc & nigredinem accipere, & melancholiam inducere potest, ad hoc autem vt præternaturale euadat omninò vitari debet, & acidum, aut salsum euadere; hinc Galenus in 6. Epid. comm. 2. t. 38. ait, Timiditatem quidem pituitæ ferum facere par est, non tamen vigiliam, aut perturbationem, aut animi motum cum terrore, torpor enim ipsi, & frigus inest solùm, non mordacitas, atque malignitas (subdit autem) nisi fortè, & ipsa planè vitata acida, aut salsa euaserit, his postremis verbis innuens, quod pituita, si talis euaserit, potest non solùm timiditatem, sed etiam animi perturbationem, ac motum cum terrore inducere, nempe melancholiam, quod idem, & doctissimus Rudius confirmat loco superius iam cit. his verbis, Omnia verò excrementa propter corruptelam, & caloris extinctionem nigra fiunt, etiam si sui natura pituitosa sint, quo circa in praxi obseruauimus non rarò pituita huius acida, & opacæ ratione fieri delirium melancholicum cum quadam pigritia, & adactiones tarditate, & solitudine, & quadam somni delectatione, in quo functio imaginatrix non ita insigniter ledebatur: hætenus vir doctissimus;

Aiffimu s; Carerum vt rationibus in contrarium adductis pateat re-
 ponsio, dicimus Galenum in 3. de loc. aff. de pituitoso humore natu-
 raliter se habente, nequaquam autem corrupto loquutum fuisse; ne-
 que hac in rede Auicenna victoriam tulit Valleriola, nam dicere
 quod non pratermissum fuisse à Galeno, si ex pituita cinere gignere-
 tur atra bilis, necessario non concludit; plura enim inuestigauit Aui-
 cennas, quæ à Galeno prodita non fuerunt: præterea de vera atra bile
 loquutus est Galenus lib. de atra bile, non autem de ea, quæ non verè
 quidem melancholica est, sed quæ melancholiam æmulatur, quam
 clarissimus Mercurialis in sua praxi scripsit fieri posse in cerebro,
 tuncque generari, cù ex sanguine crasso, & ex pituita partes tenuio-
 res absumentur, & dumtaxat crassiores remanent; Cum verò Gale-
 nus 2. Prælag. ex pituita in pectore exassata non nigrum, sed album,
 tenax, & rotundum fieri sputum affirmavit, per pituitam exassatam,
 non cinefactam, aut omni humiditate priuatam subaudiuit, sed in cras-
 satam, & glutinosam redditam, veluti per elixationem concoctam, à na-
 turali calore prædominante, vnde coctio procedit in crassando, nam
 si assata fuisset, vt omnis humiditas absumpta, & vt ait Auicennas, in
 cinerem conuersa foret, non tenax subsequutum fuisset sputum, tena-
 citas enim quid humidum viscidum supponit, præterea à naturali ca-
 lore prædominante addidimus, vt significarem istam pituitam non
 fuisse corruptam, quod & in sputo albedo commonstrat, vnde non
 mirum si sputum illud nigredinem non acceperit, at vbi præter natu-
 ralis calor prædominatur non ne toties ex eadem pituita corrupta,
 aut putrescente liuidum, fuscum, ac nigricans subsequisputum obser-
 uamus? Quod autem plurimum pituita ab atra bile, & colore, & sub-
 stantia distet, verissimum est, tamen difficile est ingenti calori ipsam
 in crassare, assare, & in nigrum colorem reducere absque tot alteratio-
 nibus, seù potius figmentis, nam quemadmodum summus calor po-
 test flauam bilem in atram cõuertere absque varijs trasmutationibus,
 sic & pituitam corrupendo potest ipsam immediatè trasmutare in
 nigrum humorem, qui melancholiam æmuletur, non enim verum est,
 quod calor, qui ex flaua bile atram producit, debeat prius efficere vi-
 tellinam, deinde porraceam, mox eruginosam ac tandem atram; verum
 quidem est quod minor calor agens in flauam bilem ipsam in vitelli-
 nam conuertet, si verò fuerit maior in porraceam, si adhuc vehemen-
 tior in eruginosam, si tandem summus, ac vehementissimus fuerit ip-
 sam in atram conuertet, ita vt si exemp. gratia ad hoc vt flaua bilis
 reducatur in atram requiritur præternaturalis calor vt octo, ad hoc
 verò vt reducatur in vitellinam requiritur vt duo, dummodò calor vt
 octo aderit suam integrè perficiet actionem, nec erit necesse, vt omnes
 illæ, variæq. fiant trasmutationes; Tandem verissimum, est neque per
 assationem neque per congelationem, quantumuis crassescat pituita,
 à sui ipsius natura, & forma degenerare, nisi calor assans, aut frigus

60 **Quadripartitum Melancholicum**

congelans ipsam corrumpat, vnde non mirum est si pituitosi scyrthi eandem crassifacta pituita retineant naturam, cum pituita, & si crassescat, non corrumpatur, quod idem, & in tophis, & in albicantibus renum lapillis contingere dicendum est, sed si à calore, vel frigore pituita currumpatur, necessario à sui ipsius natura, ac forma degenerat, ac proinde in spurium, vt ita dicam, melancholicum humorem, seu qui melancholiam amuletur conuerti potest, nec non eadem deprauata symptomata, quæ, & melancholicus humor producere, quod apertissime confessus est Galenus his verbis, nimirum, Si pituita planè vitiosa, hoc est corrupta, acida, aut falsa euaserit, & hoc magis confirmatur, si falsedinis, & aciditatis generationem inuestigemus, nam quoad falsedinem spectat, hæc non solum per putredinem in pituita contingit, sed etiam quia terreum adustum humido aqueo commisceatur, sicut colligi potest ex Aristotele 2. meteor. cap. 3. modò qui nam est humori melancholico magis adustus, qui nam magis terreus in nullus profecto, si igitur iste humidæ, & aquæ pituitæ immisceatur ipsa planè vitriabit, falsamque efficiet, & si quæ certè falsa pituita est, quæ melancholicos producere valeat affectus, hæc sola est, nõ enim reuera omnis falsa pituita melancholiam producit, cum neque omnis nigredinem concipiat, quemadmodum hæc ex nigra ad mixta bile; idem meo iudicio, & de acida pituita dicendum est, nam quomodo aciditas in pituita contingat optimè explicauit Auicenna l. 1. fen. 1. doctr. 4. c. 1. sic scribens, „ Et ex phlegmate est, quod acetosum, & quemadmodum dulce est secundum duos modos, dulce per suam essentiam, & aliud propter rem extraneam, quæ ei admixta fuit, similiter ac credo phlegmatis acetosi secundum duos contingit modos, vno, ideò quia res extranea ei admixta fuit, quæ est cholera nigra acris, quam in subsequenti nominabimus, altero, propter causam, quæ in ipsomet contingit, & illud quidem est, vt phlegmati dulci quod diximus, accidit, sicut accidit alijs succis dulcibus, prius bulliunt, & postea acefcunt, quare qui priori acida pituita scatent, melancholicis affectionibus valde propensos esse censemus, qui verò, acida non eo modo reddita nequaquam, aut non ita saltem existimamus.

An ab animi passionibus melancholia immediatè produci possit?

Cap. XXII

NULLVS in dubium reuocauit posse ab animi passionibus seu affectibus melancholiam produci, non proximè quidem, & immediatè, sed mediantè generatione humoris, melancholici, nam cum ad animi grauiam pathemata corpus vel refrigeretur, & exsiccet, vel etiam calefiat, vtroque modo melancholici humoris productioni, aut collectioni anfa prebetur, & ita melancholia suboritur; dubium est, an immediatè ab aliqua animi passione melancholica
af.

affectio producat, & quòd hoc contingat, illud demonstrare videtur, nempe aliquos statim ab allato nuncio tristi, vel delectabili in delirium cecidisse, non autem tam breui morbo si humores, aut intemperies aliqua produci potest; exemplum mirum habeo de nobili quodam Polono. Bononia commorante, qui cum ad instantiam D. Ioannis Baptistae Bertolani lucensis alioquin preclari Iuuenis ob res alienum ludo parvæ pilæ contractum à satellitibus in carceres deductus esset (quod apud Polonos valde ignominiosum est) tam graui animi affectu prehensus ac percussus fuit, vt in melancholicum delirium, & essentialiter incidere, nec multis remedijs à doctissimis illius celeberrimæ Academiae viris, & præsertim ab Excellentissimo Iulio Cesare Claudino mei præceptore amantissimo adhibitis vnquam curationem recipere poterit, ita vt in Patriam ipsum deuinctum mittere operæ præmium duxerint alij nobiles Poloni eius socij, præterea si curatio morbum ostendit, habemus apud Trallianum mulierem illam, quæ cum se in ventre serpentem habere prauè imaginaretur, deiecto, qui iniectus fuerat, clystere, perspectoque in vase serpente (in eodem enim vase ipsa nesciente à proprijs domesticis impositus fuerat serpens) ab illa praua imaginatione, ac proinde à melancholia libera euasit, imaginabatur enim se, quem in corpore detinebat, serpentem deiecisse, quare si ex sola imaginatione à melancholia libera euasit, ergo & à sola quoque imaginatione melancholiam oriri posse credendum est; imò, vt doctissimus refert Mercatus cap. de melancholia, interdum in nonnullis tantum potest imaginatio, quæ aliquando (vt fertur) casum faciat, in cuius rei confirmationem refert historiam his verbis, „ Quippè cū Iuuenem corripuisset causus qui frequēti delirio obnixè postularet concedi sibi natationem in stagno illo (commonstrabat autem pauimentum) constare enim sibi aiebat, statim conualiturum, tandem consulente medico permissum est ægro supra pauimentum natare, & postmodum retulit iam sibi aquam accedere ad genua, & paulo post inquit, iam attingit inguina, ita crescente iuxta imaginationis conceptum vsq; aqua, hilari facie gestiebat, pronuntiabatq. se sanum iam factum & accedente Medico reperit Iuuenem sanum, sebreq. liberum, talis igitur est imaginationis vis, & efficacia in laborantibus, licet non sepe huiusmodi fortiat vires; Ceterum veritatis potius speciē, quam veritatem propositæ rationes habent, nam si modum, quò animi affectus corpora immutant, inspiciamus, ab ipsis immediatè melancholiam produci haud quaquam posse videbimus; per animi autem affectus, seu passiones, non solum motiones vitalis facultatis, vt spem, timorem, gaudium, & similia, sed etiam quæcumq. in cerebro animalis facultas concipit, imaginans, memorans, aut cogitans, subaudiri volumus, modò ad harum potentiarum motiones corpus alteratur, alteratio enim (vt optimè etiam notat Mercatus, sequitur ad spirituum, & sanguinis motum, quo vel intra corpus se recipient in tristibus perceptis, vel extra feruntur in letis

62 Quadripartitum Melancholicum

latis cor enim innatam habet ab ortu propensionem expandendi ad familiaria spiritum, & retrahendi a noxijs; pari ratione dum irascitur homo bilem auget ob sanguinis feruorem, & dum meditatur corpus refrigerat, & melancholiam auget; sic letitia concepta, humores, & spiritus extra mouentur tenuiores, clariores, & ex motu calidiores facti, subindeq. caput incalescit natura spirituum calore, & humores, ac cerebri substantia temperatioris fiunt; quare si quis vxoris, aut natorum morte audita, aut facultatibus amissis, vel alio deniq. tristi nuncio percepto in melancholiam incidat, hoc euenit propter spiritum, ac proinde natui caloris retractionem in cor, tunc enim non solum cerebri substantia refrigeratur, sed etiam tota massa sanguinea, que sui tenuiori parte, ac spiritibus derelicta veluti concrefcit, ac in humorem melancholicum degenerat, ac præsertim si perseueret tristitia, quæ interdum tantæ est efficacie, vt etiam statim melancholiam producere possit, in quibus præcipuè maxima ad ipsam sit dispositio, & aptitudo; Saxonia inter celeberrimos patauinos vir doctissimus, qui ad tria capita immediatas melancholiæ causas redigebat, nempe ad operationes, & actus, ad instrumentum, quod est spiritus animalis, & ad facultatem, quæ est temperies substantiæ calidæ cerebri, subdebat melancholicos propter operationes, & actus animæ nõ curari medicamentis, sed potius deceptio- nibus quibusdam, & prudètia quadam medici; hinc si quis exemp. gr. philosophiæ studijs deditus, & sedulo illis incumbens eò deueniat, vt iam indiscretè de philosophicis differat, & domi, & foris, & cum doctis, & cum indoctis, hunc dicimus melancholicum non ex alia causa, quàm ex frequenti actu, & operatione mentis, sic ille; cui respondetur, certe negandum non esse sedulum, ac assiduum philosophiæ studium posse melancholiæ esse præcipuam causam, & quæ magis quàm immediata ad se curationem trahat, quandoquidem hac perseuerante causa, & immediata causa perseuerat, sicuti hac ablata, facile, & immediata causa euanescit, ac superatur; ob prædictum enim studium, ad eò caput incalescit (omnis enim calor, vt animæ se se exercèti inseruiat, illuc tàmquam proprium instrumentum conuertitur ac reliquas corporis partes ferè deserit) vt cerebri humores quasi præassentur, ex qua incalescentia, & vltione vapor ater, & obscurus confurgit, qui spiritibus animalibus immixtus eos tenebricosos reddit, præterquam quòd plure ex prædicta capitis incalescentia humores a subiectis partibus attrahantur, hinc qui plurimum aliquo mentis studio defatigati, cum cessant ab opere, capitis grauitatem, ac veluti quoddam pondus cum calore in ipso perferunt.

An

An letitia possit esse melancholice remota causa? Cap. XX. III.

INTER res, quas non naturales Medici appellant, animi pathemata reponi non est qui ignoret, & ideo cum letitia sit animi motus, & affectus, ipsa quoque inter res non naturales collocatur; res autem non naturales appellantur a medicis, quia cum vtilis, & noxie hominibus esse possint, quatenus vtilis sunt non sunt præter naturam dicende, quatenus verò noxie naturales appellari nequeunt, & propterea ab ipsis veluti quodam in medio constituta sunt, letitia igitur si modum excefferit, poterit sanè, dicet aliquis, & animi defectum, & mortem ipsam afferre, melancholiam verò nequaquam, legitur quidem apud Galenum 1. de arte cur. ad Glau. in calce 14. cap. non solum ex tristitia & timore, sed etiam ex gaudio homines exolui, & 2. de sympt. caus. cap. 5. nonnullos ex ingenti gaudio perijisse, sed quod melancholiam inducat, quis, nisi forte melancholicus, dicat, cum letitia melancholice potissimum aduerfetur? imò obiter de ea verba facies Galenus in libello de lusu parue pitæ, dixit anime motionem in humanis corporibus tantum posse, ut multi præ sola letitia morbos euaserint, multi etiam præ mæore agrotauerint, hinc mirum non est, si omni studio, & arte, ut læto sint animo melancholia laborantes, procuremus, melancholici enim affiduo conficiuntur mæore, qui letitiæ è diametro contrarius est, imò si letitiæ, ac mæoris generationis modum examinemus, videbimus letitiam nullo modo melancholice causam esse posse, sed sanationem potius, nam cum mæor sit caloris, & spiritus retractio in cor, sanguis spiritibus, ac calore orbatu crassescit, & ater, ac melancholicus euadit, ita ut ex mæore melancholicus sanguis efficiatur, & vice versa ex melancholico sanguine mæor, ac melancholia, in quibus ad patiendum sit dispositum cerebrum; sic letitia, cum contrariorum eadem sit ratio, est caloris & spiritus foras expansio, in qua sanguis attenuatur, ac clarior euadit, ita ut si sanguis ad melancholicum tendat, ob letitiam veluti corrigatur, & laudabilior euadat, sicuti vicissim ex tali sanguine letitia prodit; His tamen non obstantibus, & letitiam melancholice causam remotam esse posse non repugnat; rem ipsam explicemus; nuper dictum letitiam esse caloris, & spiritus ad exteriora expansionem, quæ expansio latitudinem quandam habere potest prout maior, vel minor extiterit, quare si maxima fuerit, animi deliquium, syncopis, & in nonnullis mors ipsa succedet; si parum minor fuerit, siccitas subsequitur, & hæc si in solidis, ita, & in humoribus fieri rationabile est, nam cum natius calor, & spiritus valde imminuantur, sanguine a massa tenuiori euaporata portione crassescit, ac terrestior, & melancholica fit, vnde si cerebri dispositio ad recipiendum pateat, facile melancholia subsequitur; neque hoc mirum videri debet, cum nulla alia ratione, nisi, quia nimis exiccant, & cura, & mæores, ac vigilie sint melan-

melancholiæ causæ, Et si fortè hæc opinio alicui nimis erronea videatur, sciat, quod patrociniò non caret; hæc habet ad litteram acutissimus Argenterius in lib. 2. de caus. morb. cap. 4. „ At ubi lætitia homo afficitur, fit quedam veluti ebullitio potissimum circa Hepar & cor, ex qua pariter sanguis, & spiritus extenuantur, vniuersumq. corpus expanditur, atq. ita resoluta humida substantia, subita nonnunquam mors, vel alioqui siccitas subsequitur, & si diceret aliquis cum siccitate frigiditatem coniungi, faceret nobis, quandoquidem frigidus, & siccus est autumnus, in quo melancholiæ præcipuè insurgunt, & Galenus 2. de temper. cap. 6. melancholicum appellat eum, qui in frigidum, & siccum temperamentum ex habitus mutatione deuenit; Sed quomodo pugnantiæ tue amur? quandoquidem superius sanguinem in lætitia attenuari scribimus, & modò vna cum Argenterio concedimus, quem tamen paulò antea in eadem crassescere, & melancholicum fieri dicebamus; Respondetur in lætitia eo tempore, quo expanduntur spiritus, sanguinem attenuari, sed ubi iam facta est expansio, & spiritus imminuti sunt, sanguis illis orbatu crassior euadit, quod in ingenti ac immoderata contingit lætitia, nam nisi ingens adeò fuerit lætitia, sed moderata, in ea fit spirituum mediocris expansio, in qua ipsi non extraferuntur, neque imminuuntur, & idcirco remanet sanguis tenuis, ac clarus, neq. siccitas subsequitur, vnde etiam respõsio patet rationibus superius allatis lætitiæ melancholiæ aduersari probantibus.

An mala capitis conformatio inter melancholiæ causas statui possit?
 Cap. XXIV.

SI animalis spiritus opacus, ac tenebrosus appellatus est causa hucusque melancholiæ adducta, ad quid malam cerebri conformationem in medium afferre? imò nec ex cerebri mala conformatione animalis spiritus obtenebrari potest, vnde veluti quedam antecedens causa vocanda veniat hæc mala conformatio; præterea cerebrum vel quoad substantiam, vel quoad figuram malè conformatum erit; si quoad substantiam, hæc vel nimis mollis, vel nimis esto dura, si durior sit, tardiùs ac difficiliùs apprehendèt, si mollior, citiùs obliuiscuntur homines, sed neutra ad principum actionum deprauationem facit; si verò quoad figuram malè conformatum sit cerebrum, hæc sequitur cranij structuram, sub quo continetur, sed quid ossi commune sit cum animæ actionibus? Tadem nullum inuenias auctorem, qui inter melancholiæ causas hanc malam cerebri conformationem posuerit, hæc ergo frustra ponitur quæstiuncula, dum inter nullas melancholiæ causas mala cerebri conformatio recenseri queat; Attamen si res ipsa intimiùs rimetur, non solum malam cerebri conformationem inter malècholiæ causas reponédam, sed, & ossi, caluariæ nempe, aliquid inesse ad animæ actiones fatendum erit, quod breuiter modo

do tūm rationibus, tūm autoritatibus comprobare aggrediamur; Quemadmodum in capite sapere ipsum situm est, & ea anime pars, quæ ratiocinatur (vti cum Galeno in lib. Hipp. de morb. acut. comm. 3. part. 4. 1. omnes medici testantur) cui memoria, & imaginatio apprimè famulantur, sic & in cerebro benè conformato se rectè habebunt, ac in eo proprias actiones rectas, & inculpatas edent, in malè autem conformato contrarium eueniet, siquidem & simile euenire in alijs partibus obseruamus, in quibus naturales actiones eduntur; Hinc Cassius Medicus in problematibus quærens cur prodigiosa forme homines plerumq; etiam emota sint mente, respondet, quia corpori cō, sētīt anima, vt anime corpus; sed & Galenus in 6. Hipp. de morb. vulg. comm. 1. part. 3. scripsit vim cogitandi ijs, qui aut nimis magna capita aut nimis exigua euidenter possident, oblatam esse, quare & hos quocūq; non raro melancholicos esse concludas, cum melancholia sit lesio principum actionum deprauata (interquas imaginatio recensetur) & actio læsa non tantūm diminutam & ablatam, sed etiam deprauatā comprehendat actionem; Verūm quomodō in magna nimis, & exigua nimis capita habētibus deprauata Imaginatio, ac proinde melancholia succedat, explicare opus est; si igitur de magnis capitib. sit sermo, argumentarer ego, quod quemadmodum virtus vnita fortior est, ita & disgregata imbecillior sit, quare & naturale robur in nimis magnis capitibus ob disgregationem imbecillum esse, imbecilliori autem capite, seu cerebro stante in eo plura excrementa produci, ac cocernari necesse est, quæ tractu temporis cum ob eandem imbecillitatē non rectè expuergētur, & ad cerebrū, tāquā ad caminū quotidie cuiuscūq; generis vapores effument, illamet excrementa, aut computrescunt, aut incalescunt aut torrefiunt, & ita quocūq; modo terrestrem, ac feculentam materiam suppeditant, quæ animales spiritus conspurgando, ac de nigrando melancholię est in causa; si verò ad exigua nimis capita habentes dirigatur oratio, ego hos sapē in maniacum furorem incidisse cognoui, & ratio est in promptu, quia ex assiduis effumationibus, quæ, a subiectis partibus vel naturaliter fiunt ad caput, & animales spiritus & cerebrum valdè incalescunt prohibita, vel saltem impedita ob loci angustiam sufficienti, ac naturali ventilatione, manię autem præcedenti ob exustorum humorum productionem aut melancholiam succedere aut coniungi interdum, & ratio ipsa expostulat, & experientia comprobat. sed de capitum paruitate agentes cuidam, ex Aristotelis dictis contradictioni, quam quis posset obijcere, obiter occurrere operæ precium est. Afferit philosophus in Physiogn. quod qui habent caput paruum insensati sunt, eosq; ad asinos refert; in Problem. verò 3. sect. 30. ait hominem omnium animantium prudentissimum esse, non solum quia minimo capite est, sed & inter homines ipsos, qui minori sunt capite, prudentiores nasci, quàm qui grandiori, testatur; Respondetur Aristotelem in Problem. loqui de ea capitum paruitate, quæ natura

I leges,

leges, seu limites non excedit, neque ob id præternaturalis appellari potest, quemadmodum ea, de qua in physiogn. scribit; Ceterum quod mala capitis conformatio, quæ propter excessum, vel defectum nobis conspicua, ac manifesta est, possit melancholiæ esse con causa, non audeat negare illi, qui & malam capitis conformationem non apparentem & conspicuam, melancholiæ causam similiter esse posse cognoverit, namque dari potest, qui sit sine cranij futuris, hic mala capitis conformatione nobis inconspicua præditus erit, hic in melancholiam facillimè incidet, ergo vera sunt, quæ attestamur, sed hæc adhuc comprobemus, & primò quod homo sine cranij futuris dari possit, recensentur plures fide dignæ medicorum observationes, & inter neotericos diligentissimus vir Gabriel Faloppius in suis anatom. obseruat. asserit se vidisse capita sine vlla penitus futura, quod etiam ante ipsum Aristoteles scripsit 3. de Hist. animal. c. 7. Hoc igitur, stante Galenum, ad eam, atque futurarum vsu, & vtilitate animaduersis, animaduertamus etiam quid inde mali homini iisdem orbato facilius contingat; ille lib. 9. de vs. part. c. 1. hæc ipsa scribit „ In cranio conspicuas, ac sensiles vias natura vaporosis his, ac fuliginosis excrementis secuit, non modo propter causam prædictam, quæ sanè particulis omnibus est communis, verum etiam ob priuatam, quæ sibi è situ ipso accedit, nam partibus corporis omnibus caput velut tectum quoddam calide domui est superpositum, quo fit vt cum omnia, quæ à partibus subiectis sursum efferuntur, fuliginosa, ac vaporosa excrementa, caput excipiat, largiore egeat vacatione. Modò hac vaporum, atque fuliginum vacatione impedita, quis non fateatur animales spiritus inficiari, & obscurari, & sic melancholiam facillimè consequi? quis non audierit intensissimos capitis dolores suboriri? at ob intensum dolorem humores in caput attrahi, atque attractos discussionem aut vacationem recipere nequeunt, quæcumque deliria excitare posse nemo inficias ibit; Verum non mireremur hæc ex mala capitis conformatione prodire posse, & foraminula ipsius cutis capitis quoquo modo ad melancholiæ causam facere videantur. dum homines ad eam dispositos reddunt, hoc de promite ex Aristotele in physiogn. c. 10. dicente, quod qui capillos multum crispulos habent, timidi sunt, nam referuntur ad Aethiops, hi. n. capillos habent crispulos, & timidiores esse solent, quod præcipuratione clymatis calidioris, nec non quoquo pacto ratione prædictorum foraminum contingit, nam cum capilli multum crispuli obliquitatem, seu potius tortuositatem (vt ita loquar) ipsius cutis meatuum supponant, certe fuliginosa excrementa, quæ capillorum materialis causa existunt, & quæ insensibiliter excerni solent, nec rectè, nec facillè per obliquas, ac tortuosas vias exire valent, quæ de causa secundum crassiores sui partes retenta (hinc Aethiopum capilli tenuissimi apparent) internas cerebri partes ac proinde animales spiritus veluti offuscant, vnde quadam timiditas, vnde ad melancholiam enarrata dispositio.

A n a

An à Dæmone melancholia fieri possit? Cap. XXV.

INter externas adhuc melancholiae causas, non solum Dæmon, sed & Veneficium, astra ac morsus Canis, vel alterius rabidi animalis recensentur; Quoad Dæmonem spectat, cum & in bonum, & in malum diuidatur, nos de malo cacodæmone dicto intelligimus, qui certè melancholiæ causa nullo modo erit ex Aristotele, ac alijs ipsum sequentibus peripateticis, dæmones .n. non dari opinatus est ipse, & ob id de illis nullibi verba facit, imò 3. de an. tex. 66. eos rejicit, dùm nullum animal, vel ex aere, vel ex igne, vel alio simplici corpore constare posse affirmat, cum tamen Academici aereũ, & quodammodo igneum putarint esse dæmonum corpus; hoc autem ex eo magis manifestum fit, quia omnia quæ communiter iudicantur opera dæmonum, ab Aristotele in alias causas, numquam in dæmones referuntur, nam ea, quæ veteres philosophos excitarunt ad excogitandos Dæmones, præsertim fuerunt diuinationes per somnia (quas Aristoteles ad naturam refert) species variæ furorum (quas Aristoteles refert ad variam atræ bilis constitutionem) responsa oraculorum, & hæc ad qualitates, seu conditiones nonnullorum halituum, ex terre cavitatibus exalantium, hinc Plutarchus lib. de Oraculis hæc referebat in halitum terræ, qui mentem occupet; Enunciatio carminum à viro ignaro quæ similiter Aristoteles ad atræ bilis refert, vt patet ex 7. Nichomach. c. 3. ex 30. part. problem. I. ne c non ex lib. de mundo. ad Alex. in quo legitur, quod exhalationum quadam diuinum furorem pariunt in accedentibus, aliæ cibi odium, nonnullæ faciunt vaticinari, vt oraculum delphicum, & id quod in lebaïda Hinc, & Cicero lib. primo de diuinat. scripsit, quod terræ vis Pythiæ delphis incitabat; sed in hoc deceptum fuisse Aristotelem quisq; videt, dæmones .n. dari certò scimus, ac quotidie in demoniacis, qui exorcizantur, experimur, qui dæmones, non aere, non igne, vt voluerunt Academici, sed incorporea constant substantia; sed præterea deceptus est Aristoteles dùm diuinare, aut enunciari carmina ab ignaro viro in atram bilem retulit, hæc .n. illius succi vires excedunt præterquam quod non obseruentur hodie inter tot melancholicos, qui diuinentur, nisi fortè dæmone obsideantur, vel casu interdum id contingat; Quod de halitu terræ inquit, vanum quoq; esse, docet vanitas vaticinij, siue prædictionis istorum antiquorum vatum, qui in atris degebant, & ibi responsa dabant, quos non modò sacrarum litterarum scriptores, vt Clemens Alexandrinus, & Lactantius Firmianus, irrident, sed ipse Cicero 2. de Diuinat. ad Appollinem Phythium cõuersus illum falsitatis manifestè arguit, quem, inquit, prædictionibus vsus fuisse obscuris verbis, perplexis, flexiloquis, quæ in vtramq; partem intelligi poterant, vt sũt illa, quæ Pyrrhus accepit, Aio te Acaciã Romanos vincere posse, ex vario quidem terræ situ, quemadmodũ, & ex

Quadripartitum Melancholicum

clymatum varietate, hominum ingeniosiores, ac prudentiores alij, alij obtusiores produci possunt, vnde, & ipsemet Cicero eiusdem operis lib. primo optimè enunciauit, Agrorum partes alias pestilentes, alias subsabres esse, alias quæ acuta ingenia gignant, alias, quæ retusa, quæ omnia fiunt ex celi varietate, & ex disparili aspiratione terrarum; sed ad rem, ad dæmonem inquam, à quo dum querit Auicennas an fieri possit melancholia, ait hoc non esse medici considerare, cum phisicè doctrinæ, quam profiteretur terminos perfranseat, & tandem, si id dæmones efficiant, concludit non alia ratione efficere, quam mediante generatione humoris melancholici causâ huius morbi præcipuâ, quod idem asserit Valeſius c. 28. sacre philosophiæ; Alij tamen senserunt non esse dæmones, qui melancholicum morbum inferant, sed hos potius ad melancholicum morbum sequi, quos inter author est elegantissimus Rodericus - Castro 2. de morb. mulier. in c. 3. scholio, nam potius dæmon (inquit ipse) non quidem præcedit illam melancholiæ agitationem, sed sequitur, nec semper, aut qualemquæ; sed immoderatam, nec in quibuslibet, sed in ijs tantum, qui dimissi sunt animi, perturbati aut inconstantis, vt vetulis, puellis, & viris timidioribus, cuius dæmonis potissima signa sunt responsiones ad recondita, & diuersitas idiomatum quæ nunquam didicerunt, hinc melancholia communiter dici solet esse balneum Diaboli, cuius dicti ratio est, quia ad abundantiam atrii illius succi mens deprimitur, & conturbatur, ad quam conturbationem, & deprauatum ratiocinium dæmon sequitur, quippe cui minimè aptum domicilium sit perlucida habitatio, lux pura, tranquilla mēs, constans, & à perturbationibus aliena. Hanc eandem ferè sententiam obiter habuisse visus est clarissimus vir franciscus Piccolomineus in lib. de rerum definitionibus, vbi de dæmone, scribit. n. laruas esse lares prauos, nos turbantes, decipientes, & vexantes, quod frequenter nobis competit ob bilem atram, hinc viros furentes etiã laruatos dici; & Cælius Rhodiginus lib. primo antiq; lect. c. 34. quos facile arripiant Dæmones pertractans, hæc habet „ Nempe vbi per atram bilem, vel alio quopiã eiusmodi imaginationi prorsum mancipatur animus, facile tunc immundorum spirituum fit conceptaculum, à quibus insigniter vexatus debachari non desinat, sed cur dæmones, si nihil habent commune, cū vlllo corpore, melancholicos homines magna ex parte inuadant non videtur ad eorum nequitiam referendum, non ad naturam, nimirum melancholicus succus, maximè omnium paratus est in insaniam, & desperationem adigere, quæ illi nequam maximè exoptant; sed nec morbos à dæmone excitari posse negandum est, nam ex his, quæ homines fide digni (vt Valeſius loco supra cit. scribit) & verbis, & scriptis testantur, facile indicatur non nullorum morborum, & præsertim melancholicorum causas esse immundos spiritus, nam ferunt horum multos respondere, appositissimè loqui linguis alioqui ignorantissimi, vt rusticum, & ignorantissimum latinè, græcè, aut chaldaicè, præterea infos,

sos, ac coactos ab exorcistis significationes de se euidenter præbere,
 immundus spiritus, & homines ab eis detentos multa diuinare, & nar-
 rare, quæ in remotissimis mundi partibus agantur, quæ sanè constat
 nullatenus habere posse physicam causam nam (vt ait Aristoteles) in-
 tellectus hominis non potest aliter intelligere, quàm phantasmata spe-
 culando, atq; adeò nihil in eo esse potest, quod non priùs fuerit in sen-
 su, cum igitur anima rustici nullum ne minimum vnquam conceperit
 græci sermonis phantasma, vnde possit eius intellectus nunc abstrusissi-
 mas phrasas eius idiomatis haurire? neq; valet hæc consequentia, po-
 test melancholia, vt quiuis alius morbus citra dæmonem fieri ob suc-
 cos ità, aut aliter motos, aut vitiatos, ergo nõ potest fieri per dæmonẽ;
 neq; hæc quoq; valet, quiuis talis morbus fit ab humore, & causa natu-
 rali, ergo nullus fit à dæmone, quandoquidem morbi, qui fiunt a demo-
 ne, fiunt per causam naturalem, si dæmon (vt Auicennas ait) non ali-
 ter, quàm per ipsos humores infert tales morbos, in hoc tamen Auicẽ-
 nas deficit, dum nihil ad curationem referre vult, siue demon sit, qui
 melancholica inferat accidentia, siue non, & ratio ipsius Auicennas est,
 quia dæmon cum non aliter ea possit inferre, quàm per melancholicos
 succos, cumq; ablata causa proxima, nempè succo melancholico neces-
 se sit tolli morbum, vt tentibus nobis naturalibus auxilijs, & causam tol-
 lentibus, putat necesse tolli morbum, etiam si dæmon eum excitauerit,
 sed re vera decipitur, nam sicuti morbus, qui pendet ex causa, nisi sub-
 latione causæ proximæ non tollitur, ità neq; ipsa causa proxima nisi
 sublacione prioris, quam antecedentem appellant, etiam si externa sit,
 sic & de dæmone differendum, namq; si ipse qui melancholicum suc-
 cum agitando, & augendo melancholica intulit accidentia, iam recess-
 ferit, solum superest, vt naturalibus agatur auxilijs aduersus morbum,
 & causam humoralem, si verò adhuc immanet, necesse sit simul vti re-
 medijs, quæ dæmonem abigant, & quæ melancholicum succum eua-
 cuent, & compescant; neq; repugnans est philosophorum placitis, pos-
 se fieri, vt dæmonis præsentia morbos excitet, cum non negetur eum
 posse mouere succos, sed neq; Aristoteles, qui de dæmonibus minimè
 philosophatus est, negauerit, moueri corpora à simplicibus substantijs
 ille .n. 8. phys. causas omnes corporum motrices reducit vsq; ad indi-
 uisibilem, & incorpoream; Dæmon igitur causa est externa morborũ,
 non .n. intra corpus latenter nascitur, sed extrinsecus accedit morbos
 illaturus, eos igitur, qui pendunt ex materia, aliter infert, quàm alia
 causa procatartice, puta mouendo internas, vt melancholiam morbũ,
 augendo melancholicum succum, & eum, qui inerat commouendo,
 deferendoq; in cerebrum, & internorum sensuũ sedes vapores nigros;
 augere verò potest melancholicum humorem, qui naturaliter genera-
 tur, detinendo, ne expurgetur, aut quascumq; exurentes causas admo-
 nendo, imò & alios morbos per se demon excitare potest, vt exempli
 gratia cæcitatem, & surditatem, viserios & auditorios neruos compri-
 mendo, quò minùs fa-

cultas

cultas sentiendi per eos transmittatur, qua propter ad tollendum, seu potius precauendum ea mala, quæ per se se faciet, solis exorcismis fit satis uti, ad ea verò, quæ per internas causas, medicinalibus pariter auxilijs vtendum erit nõ ergo erit sepe satis fugasse demone, nisi morbum etiam cures, neq; vnquam satis fit naturalibus instare remedijs, nisi demone fuges, quod fortasse respiciens Hippocrates in prognost. dixit, „ Si quid etiam est in morbis diuinum, illius quoq; oportet discere prouidentia; Ceterum hic reticere nolo modum nostro proposito valde opportunum, quo demon nos obsidet, descriptum à B. Hildegardo in suis reuelationibus, vt testatur omnium doctrinarum peritissimus vir Martinus Delrius Disquis. Magic. lib. 3. ita loquitur B. Hildegardus de quadam muliere „ Hæc permissione Dei, quadam nigredine, & fumo diabolicæ conglobositatis obfusa erat, & obumbrata, quæ totam rationalis animæ illius vim opprimebat, nec eam eleuato intellectu suspirare permittebat, velut umbra hominis, aut alterius rei, vel fumus opposita obtegit, & perfundit, vnde hæc rectos sensus, & actus perdebat, & inconuenienter sepius clamabat, ac faciebat. Et me cogitante, & scire volente, quomodo diabolica forma (id est substantia) hominem intraret, vidi, & responsum habui, quod diabolus in sua forma, vt est) hominem nõ intraret sed eum umbra, & fumo suæ nigredinis obumbrat, & obtegit, si. n. forma illius hominem intraret, citius membra illius soluerentur, quam stipula à vento dispergatur, sed supradictis perfundens ad insaniam, & inconuenientia euertit, & per eum quasi per fenestram vociferatur, & membra illius, exterius mouet, cum tamen in eis in forma sua interiorius nõ sit, anima interim, quasi sopita, & ignorante, quid caro corpus faciat. Hactenus beatus ille, sed quid plura de Dæmone? ipse à verbo, *diuina* quod est deterreo, & pauescio nomen deducit, non ergo mirum, si sepius ab eo morbus inducatur, qui est cum timore, & merore; tandem ipsum tum naturaliter tum supernaturaliter agere posse concludendum, sicq; ab eo nos varijs modis, permittente Deo, torqueri afferendum est.

An à veneficijs, & incantationibus melancholia induci possit?

Cap. XXVI.

Vb Veneficij nomine ob faciliorem huius operis tractationem in præsentia comprehendere volumus tum maleficia, & fascinationes, tum philtrea, seu venenatas potiones, nec non incantationes, atq; cataetheres, addo, & sigilla; quod igitur ad maleficia attinet, atq; fascinationes, nulli dubium sit, quod quemadmodum demon morbos, & melancholiam excitat, ita & ista, nec nõ quacumque huius generis alia, quæ cacodæmone innocato, aut ipso duce fiunt, melancholiam inducere valebunt, hinc ob maleficia variæ melancholicorum species obseruatae sunt, & ego non infamam mulierem cognoui, quæ proprium virum præsentem maximo odio, absentem autem

tem

tem maximo amore prosequatur, ita ut semper in fletu, lacrimis, ac suspirijs versaretur, ob quod melancholica habita fuit à medicis, & tanquam melancholica curabatur, sed frustra, ita. n. maleficiata ad biennium vixit, quo transacto tempore prestantissima mulier, quod erat, suspicans, minis quasdam veneficias perterrita, ex quo ab eis soluto maleficio & ipsa à melancholia, lacrimis, coacta, odio, & amore immunis euasit, ac nullis medicis remedijs, quam antea pluribus non potuit, sanitatem recuperavit, quare non est ut in his immoremur; De philtis verò seu venenatis potionibus breuiter dixerò hæc posse etiam absq. dæmone melancholiam inducere, ita plura philtis apud Cardanum de subtilit. videre est, ac pariter plures potiones, vel ex naturalibus simplicibus solis, vel simul admixtis, ac destillatis paratas recenset in sua naturali Magia Io. Baptista Porta, quæ quidem dementare faciunt, ac insanire à quadam potius occulta proprietate, quam secus, sic & apud Dioscoridem c. 78. l. 4. habemus mandragoram illam, quæ in antris, ac opacis nascitur ocis ad vnius dracmæ pondus bibitam, aut in ciborijs commestam delirium inducere, quamuis hæc omnia non sine spirituum animalium denigratione contingere non absq. ratione suspicari possumus, nam & mandragora, & ea quæ docet Porta ad has potiones parandas non parum in caput euaporent, ipsumq. replent obscuris exalationibus; sed quid de incantationibus, ac characteribus ferunt, quod quæ emadmodum sunt nonnullæ voces, ac nomina, quæ prolata vim habent aliquid boni faciendi, ita & inscripta idem possint, & quemadmodum reperiuntur, quæ bonum importent, ita & quæ malum, & ob id melancholia, ac alij morbi ab ipsis induci possint, sic ex iucundis verbis, ac lato sermone melancholici subleuantur, quemadmodum vice versa ex tristi ratiocinatione ipsorum affectiones manifeste augentur, præterea omnes homines videntur naturaliter timere maledictiones, & imprecationes; Amplius ut nonnulli etiam ex doctioribus, & antiquioribus Medicis vsi sunt verbis salutaribus, ac benedictionibus, non minus quam phar macis ad morborum curationes, quid obstat, quin malefici ac venefici homines utantur diris carminibus, multosq. morbos per imprecationes, characteres, ac venefica verba inferant? nec negandum est, verbis seu nominibus, sic & characteribus vim aliquam inesse aliquid boni, vel mali inferendi, hoc. n. confessus est Aetius l. 8. c. 50. & Trallianus lib. 6. c. 4. suam sententiam Galeni auctoritate confirmans, sic & Quintus Serenus; Plinius quoq. lb. 28. Nat. Hist. c. 2 multa narrat de hac re, siq. (ut ex Atali sententia idem narrat) prolata hac voce „ Duo, visus scorpio cohibetur, ne vibrare ictus possit, siq. (ut Poeta ait) frigidus in campis cantando rumpitur anguis, qui possit negari naturalis verborum vis?

Ex alia parte arguitur, quod si verba vim haberent efficiendi quidpiam, velut ignis vrendi, non essent tantum ex colloquentium placito significantia id quod quispiam cogitet, sed naturam quampiam haberent

Quadripartitum Melancholicum

rent communem cum ipsis rebus, ob quam, & ipsis naturaliter congruerent, sed verbis nihil est commune cum rebus neq. ipsa quidpiam sunt aliud, quam ita dixerit aer, neq. alia causa est, qua hæc hæc illa illas res significant, quam hominum ab eorundem voluntate profecta consuetudo, ergo nulla vis esse potest nominibus per se; idem & de scripturis dicendum, quia dum sermo haberi non possit nisi ad presentes, atq. statim ac emissus est, effluat, excogitata scriptura est, quasi verba missilia, & permanentia, quibus, & cum absentibus, & cum posteritate loqui contingeret, at verò scribendi nullam rationem constare natura, sed usu, & arte manifestum est; Quare cum ad corporis aut raritatem, aut egritudinem inferendam necesse sit sensum tactus immutari, fateendum erit solam verborum prolationem, vel scriptionem nihil conferre, cum neutrum ipsorum sit talis sensus obiectum. Respondet Pomponatius verbis primò, & per se dumtaxat auditum, affectionibus deinde animi immutatis, per accidens tactum quoq. immutari, sicut videmus (ait) fieri ab oratoribus facultate Rethorica, & à peritis musicis vi harmoniæ, sed hallucinatur ille, namq. oratores non verbis nudis, sed pondere sententiarum, ac rationum momentis persuadent, In musicis ipsa concentus suauitas, & harmonica modulatio distrahit animum a doloris cogitatione, & ad lætitiã prouocans lenit, & contemperat humores; cui quid simile in horrificis, ac stridulis sibilis, atq. susurris magorum? Hæc videns Pomponatius ad fidem vehementem, incantatoris, & incantati cofugit, sed ita non ne omnem vim verbis detrahit, si totum illud credulitas, quam fidem vocat, operatur? verum ista fides, seu fiducia, seu confidentia Incantatoris quicquam ne operari potest in egroti imaginationem, corpus, vel animam? hoc asserere, ridiculum est, etiam si non defuerint viri grauissimi, & Auicennas etiã lib. de an. sect. 4. c. 4. qui censent imaginationis vim se longissimè porrigere, adeò vt possit etiam remotiores fascinare, vel sanare, & res loco mouere, & fulgura, & pluuias cælo deducere; nihilominus in corpus alienum disiectum, ac separatim ab imaginante, non hæc mirifica potest efficere anima humana siue per imaginationem, siue per aliam potetiã, quãdoquidẽ imaginatio est actio immanens, & ideo anima imaginans nullam realem qualitatem potest imprimere rei disiecte, quod vt in eam agat foret necessarium; sed de hac re fusius, ac doctius Martinus Delrius lib. 1. Disquis. Magic. quæst. 3. nos de fiducia incantati infra loquemur. Incantationes igitur vanæ sunt, ac superstitiosæ, quæ de illis narrantur falsa, aut maligna, maligna dico, quæ cædæmonis interuentu fiunt, falsa, quæ cū non fiant, delusa sibi persuadet vulgi credulitas, falsum est igitur cantando rumpi angues, falsum quoq. eos sibi obturare aures ne audiant, quod vel Plinius per derisum narrat, dicēs non paucos etiã credere serpentes ipsas incantari, & hunc vnum illis esse intellectum, contraiq. marforum cantu: Hic autem obiter notandum est (quod non parum faciet ad rem nostram) inter alios philosophandi

fophandi modos, quibus antiquitas ad notandum hominum mores,
 vta est, non fuisse in postremis, qui per confictas quasdam fabellas, ali-
 ud quiddam allegoricè significabat, quem multi Philosophi, & sapien-
 tes, & Poete tenuerunt, multa verò que ab antiquissimis illis ad innuē-
 dum figuratè aliud aliquid conficta sunt, incautè sunt accepta à poste-
 ris, & eorum sane nonnullis eruditissimis, quasi simpliciter, ac sine vlla
 figura dicerentur, quod factum est in fabula de serpente, & Incantato-
 re, cum .n. antiquitus conficta esset ad arguendam impietatem eorum,
 qui à veritate auditum auertunt, nolentes neq. consilijs neq. exorta-
 tionibus, ac multò minùs rephèsonibus aures præbere, nò defuerūt
 qui opinarentur, id quoq. esse verum, eamq. esse serpentis naturalem
 versutiem, sed & in sacris litèris etiam huiusmodi fabellæ reperiuntur
 vt allegoricè aliud denotetur, & hæc præsertim serpentis, vnde Regius
 Vates psalm. 57. sic dixit „ furor illis secundum similitudinem serpen-
 tis, sicut aspidis surde, & obturant aures suas quæ non exaudiet vocē
 incantantium, & incantatoris incantantis sapienter, nimirum (vt mo-
 ralis fabule interpretatio elicitur) intemperantes homines, sunt sim-
 les serpentibus, quia obturant aures suas, ne audiant voces incantato-
 ris sapienter incantantis, hoc est concionatoris, qui docet veram sapiē-
 tiam, & per hanc incantationem incantat morbos animi; Tandem ali-
 quis afferre posset exorcistarum verba, cationes, horarias preces, hym-
 nos, & sanctissimum nomen (Iesu) quod ad omnia efficacissimum est;
 Respondetur, hæc non eam vim materialiter habere, sed quia Deum, &
 res Dei significant, sic in exorcistarum verbis non est vis fugandi Da-
 mones, quia res quedã sunt, aut ita sonant, aut talibus descripta figu-
 ris, sed quia ita significat, nec eadem verba vi vlla naturali agunt, sed
 Dei concursu, cui placuit in bonum hominum ad fugandam hanc pe-
 stem ita inuocari, & vim talem illis impertiri, sic etiam permittente
 Deo de impræcationibus ac veneficis incantationibus dicendum est,
 in nostro .n. scelerum flagitiū permittit altissimus Deus, quod cacode-
 mones illis mediantibus morbos, ac perniciem hominibus inferant;
 Ad hoc verò doctos medicos, qui incantationibus vti sunt, dicendum
 est, quod ex ignoratione moralium incantationum, quas fabulis obum-
 brauerant antiquissimi sapientes, retenta tantum nominis memoria,
 nata sunt ista superstitiosa incantationes, atq. hoc cum alijs multis er-
 rore disseminato vti sunt homines sæpè incantationibus aduersus mor-
 bos, adde quod hi solis adherent experimentis, & quæ fieri vident, le-
 uiter nimis illis ipsis, quæ cernunt adhiberi, medijs adscribunt, de ijs,
 quæ non vident, nihil cogitantes; Accedit quod aliquando hominibus
 leuissimis, & qui admittunt incantatores, vtilis quodammodo est sua
 credulitas, quia ex Authore libelli de Incantatione Caleno adscripti,
 quando mens humana rem amat aliquam, licet naturaliter non iuuati-
 uam, sibi eam prodesse certificat, ex sola autem mentis intentione cor-
 pus res illa iuuat; ver. gr. si quis incantationem sibi prodesse confidat,

K qua-

qualiscunq. sit, eum tamen iuuat, vnde ob confidentiam infirmi incantationes aliquando prodesse ad depellendos morbos innuit, nimirum (& hinc facillima responsio patet ijs quæ diximus, de iucunda, ac tristi rōinatione) vt timor, & mæstitia, ac desperatio plurimos morbos auget, ac egroros ledunt, ita confidentia, ac alacritas plurimos subleuant, & ipsa imaginatio per eos animi motus morbos tollit, aut saltem minuit, aut cum minimè, in eis qui vehementissimè confidunt, opinionem efficit sanitatis; verum hanc incantationum vtilitatem constat ex accidenti esse, ob affectus animi eius, qui curatur, non per naturalem verborum potententiam, imò ad vehementem imaginationem, & ægroti cōfidentiam, seu credulitatem, humorum alteratio oriri potest, ex qua sanitas subsequatur, quò casu sanitas incantationibus, ac verbis dumtaxat adscribenda est, vt occasione cuidam, non vt cause,

An mediātibz sigillis, & imaginibus homines in melancholiam abigi possint? Cap. XXVI I.

Vam vim naturaliter agendi tribuamus sigillis, characteribus, annulis, imaginibus, alijsq. similibus, si ea verbis denotata fuerit in superiori quæstificula, cum tñ verba animi arcana vitaciùs exprimant, & dū proferūtur aerem diuerberent, & ita motū aliquè obtineāt, vel efficiant, quorū nihil obtinēt, & sigilla, & Imagines? Non defuere tamen, qui ad inferendam sanitatem, & ad depellēdos morbos, sigillis, characteribus, imaginibus collo appensis, & annulis digito gestatis vsi fuerint, sed si ad morbos fugandos talia vna obtineant, ergo, & ex his alia extant, quæ morbos inferant. Matthiolus in 6. lib. Dioscorid. in præfat. refert Albertum Magnum in lib. de Imaginibus asserere, quod si in sculpatur in preciosis lapidibus serpentarij figura, eadem gestata valde efficax sit aduersus omnia venena, & serpentum precipue, sic & Petrum Aponum dixisse, quod si in sculpatur in hematitæ lapide vir genuflexus serpente præcinctus, cuius caput dextera, caudam verò sinistra manu apprehendat, lapisq. dein in sculptis in anulo purissimi auri deligetur, huiusmodi anulum reddere immunes gestantes à quocunq. lethali veneno. Dubitans què Matthiolus vnde nam tales effectus (si modo fortiantur) emanare possint, ait se re vera existimare quod necesse sit, tempore, quo talia in sculpatur, obseruare quasdam syderum constellationes, à quibus in subiectas imagines tales influant vires. De imaginibus, cereis præsertim, quibus mediātibz malefici varijs morbis, quos odio habent, & inimicos affligunt, dū eas acubus pungunt, aut igne liquant, aut confringunt, dubitandum non est, cum huiusce rei plura extant exemplarum antiqua, tum recentia, hinc Ouidius in Epist. Hypsipiles ad Iasonem sic cecinit de Medea:

Deuouet absentes, simulacraq. cerea fingit.

Et miserum tenus in iocur. virget acus.

Sic

Sic referente Martino Delrio ex Zaccaria Vicecomite p. 1. complem.
 art. exorcist. dicit. 5. legere est exemplum his verbis relatum. Roma
 accidit, ut quidam fullo maleficiatus veniret ad me ad petendum auxi-
 lium, cuius domum ego vna cum eius familiaribus ingressus, cum su-
 buertissem, inueni in quodam tinctura vase face pleno figuram ceream
 clauo ferreo a capite vsq. ad anum transfixam, brachia, crura, ac totum
 deniq. corpus clavis refertum, qui clauo ipsum maleficiatum in cun-
 ctis partibus affligebant eo modo, quo in figura cerea collocati erant
 Item eodem 3. lib. Disquisit. Magic. addit eruditissimus Delrius ex-
 emplum honeste mulieris a Sprengerio collectum, que grauissimis dolori-
 bus affligebatur in utroq. latere nec prius illis libera euasit, quam ima-
 go quedam cerea inuenta fuerit, & erepta ex fouea sub limine in longi-
 tudine vnus palme vndiq. perforata habes duas acus ex aduerso per
 latera, sed ista (subdit Delrius) cadunt secundum malefici intentione
 actione illa externa, ex pacto cum demone inito manifestatam, quare
 cum haec imagines ope demonum vim supernaturalem habeant mor-
 bos inferendi, & in deliria homines abigendi, non est, ut in illis immo-
 remur, redeuntes igitur ad sigilla, quaerimus an haec re vera naturaliter
 habeant vim aliquam boni, vel mali inferendi in homines, quemadmo-
 dum nonnulli opinati sunt, & credulis, aut potius proteruis, ac supersti-
 tiosis hominibus hoc opinandi ansam dedit axioma quoddam Ptole-
 mai, nempe vultus inferiores celo, subiectos esse vultibus celestibus,
 hinc intulere scorpiones omnes terrestres regi a scorpione caelesti, piscesq.
 omnes fluuiatiles a caelestibus piscibus, quare, & effectus, quos per haec
 sigilla ipsi perficiunt, eos produci volunt a virtute ijs figuris commu-
 nicata ab alijs figuris sublimioribus ex sympathia quadam naturali
 rerum inter se similitum, quatenus haec figura aduersim inuicem co-
 operantur, & hoc confirmant similitudinibus, & primo, sicut Echo ex op-
 posito pariete causatur; secundo, sicut in concauo speculo collecti radij
 oppositum corpus repercussu inflammant; tertio, sicut cythara eodem
 modo, quo alia tensis fidibus, si ferias, alteram tinnitu suo cogit conci-
 nere, sic istas imaginum, characterumq. similitudines efficientiam
 miram contendunt habere, sed ista omnia friuola esse conuincitur; pri-
 mo quia similes illa quas in celo cominiscuntur, imagines, prorsus sunt
 fictitiae, & quadam (ut philosophi vocant) entia rationis; quis.n. nescit
 in celo nullas esse veras vrsas, angues, leones, crateres, naues, pagafos?
 fictitiae vero figurae nulla potest esse efficientia, quae talis est, nec cum
 vera figura sympathia vel amor naturalis, id.n. quod non est, quem ef-
 fectum in eo quod est, queat producere? deinde comparationes, quas
 attulerunt, nihil prorsus ad rem faciunt; in Echo cuncta sunt realia entia,
 homo loquens, vox repercussa, paries, nec tamen vlla parietis cum ho-
 mine similitudo, ut illarum ipsi dicunt esse imaginum; in speculis quo-
 que illis incendiarijs omnia ponuntur re ipsa consistentia, nihil con-
 fringitur, nec vlla quoque figura similitudo inter terminos extremos,

Solem vrentem, & lignum quod vritur, in cytharis tandem euidentem requiritur à parte rei conuenientia, intentionis modus idem, fidium con cinnitus, cytharum debita propinquitas, similis aeris crispatio, quæ sonitum quasi plectro eliciat; Nec tandem me mouet, quod characteribus, atq. sigillis vim imprimat anima rationalis calum informans, cum. u. absurdum, atq. falsissimum sit, calum ab hac anima informari, quomodo ex falsis præmissis veram conclusionem colligere velimus? sed si tam potens est illa correspondentia imaginariæ figuræ superioris in hanc veram figuram inferiorem, cur adiungunt ritus quosdam superstitiosos? v.g. vt si talem expectas effectum, in tergo figure eum debeas inscribere, si contrariū, in fronte, idq. faciendum aliquando manu dextra, aliquando leua, sigillum modò fodiendum capite fursum &c. de hoc genere, quæ omnia cum Gersone, & Vvimpina (referente Delrio) hanc sigillorum speciem superstitiosam esse ostendunt, & proinde merito damnatam esse, & eomagis, quò hæc omnia in aphorismo magico libri impij fundantur, qui inscribitur Arbaghthel in septena 2. vbi traditur, quod quando Deus nomina rebus, vel personis imposuit, simul cum nominibus vires, & officia quadam illis distribuit, & ita characteres, ac nomina constellata, sic & imagines sub certa constellatione formata & nominata habent vim non ratione figuræ, vel pronunciationis sed ratione virtutis, seu officij illius, quod Deus ad tale nomen, vel characterem ordinauit; sed hoc totum est mēdaciū confictum ad stabiliendam hanc superstitionem; Nomina quidem Deus in scripturis imposuit sanctis quibusdam, mysterij significandi causa, & officio eorū, quo isti functuri conuenientia, sed ipsi nomini Deus vim effectiuam, nullam indidit; Animantibus verò cunctis Adam nomina indidit, non Deus. Porro vt nugacitas horum vel lenium, vel impiorum hominū deprehendatur, nonnulla decerpit Delrius ex Italico libro Ludouici Dulcis, qui fictitij Salomonis, & Hermētis sigilla in lucem edidit, vbi de Zodiaci signorum atq. Planetarum in gemmis insculptorū viribus agitur, quid multa? nulla est imago stelle, cui non peculiaris efficacitas inhereat, mitto stellas; Draconis figura letum facit, & diuitem, astrolobij fatidicum, idem asini, si chrysolito insculpta, tanq. inimicos ad pacē, amicos ad odium impellit, cameli demones cogit &c. hæc Dulcis, qui si nugabatur, certè crasse ridet Prælatum illum, vnū ex Ecclesie Cardinalibus, cui opus inscribit; si serio, non habeo (subdit Delrius) qui excusam, cum ea quæ solius Dei sunt, infundere prophetiam, & religionis ac fidei amorem, tenacitatemq. & similia tribuit asinorum, & syderum figuris, non ne hoc est suadere, vt relictis bonis artibus, & studijs ethicis demergat se humana curiositas in barathrum superstitionum, & facere, vt cuiq. sit Deus annulus sculptus, quem dextra gerit? At in super negotium facessunt Pomponatius, & Caietanus, nam dū sigillis nullā vim inesse dicimus, obijcentes pētagonos, circulos, & alia huiusmodi signa, aut characteres dum taxat esse qualitates quasdam quantitat-

tis,

tis, ipsam verò figuram non esse principium operationis, sed tamen ad
 operationem plurimum conferre, sic n. deformem materię figuram ho-
 minis animo tristitiam, speciosam verò gaudium eidem adferre, quod
 sine ratione ab eo dicitur, quia tales superstitiosi caractheres nihil ne-
 què pulchritudinis, neq. deformitatis notatu digna, aut idonee ad has
 passiones gignendas habent; quod videns ipsemet, tandem confugit
 ad credulitatem ijs vtentium: verum credulitatis non maior est vis,
 quam imaginationis, de qua in superiori questuuncula dictu fuit. Caietan-
 tanus sic instat, figura licet non sit ipsum principium operationis, est
 tamen comprincipium, ergo vt est figura habet peculiarem effectum;
 Antecedens probat, tum quia n artificium instrumentis efficit figura
 vt illa sic vel sic operentur, tum quia ferrum latum super aquas, fertur,
 quod si formam aliam contrahas, demergetur; Respondet Delrius figu-
 ram esse comprincipium in motu locali, & operationibus que per huc
 motum fiunt vt sunt varia diuisiones continui per dolabram, per ma-
 leum, per ferram, non verò in operationibus que fiunt per alteratione,
 nec valet confirmatio ex ferro petita, vix n. ferrum in tantam latitudi-
 nem queat extenuari, vt porosum fiat, & aquis immerfabile; sed esto,
 fiat, erit non ratione figure, sed ratione quantitatis, que re non differt
 ab ipsa substantia secundum multos, quero n. (subdit ille) qua figura ve-
 lit esse ferrum circulari, quadra, an pentagona? si dicat hac, vel illa, in-
 feram idē fore, si alia sit formata lamina aque tenui, & lata figura, quod
 indicium est nihil operari figuram; si dicat qualibet in figura sufficere
 illam extensionem, & deductione ferri, certē fateatur necesse est a figu-
 ra hoc non pendere, non minus n. differunt extensio quantitatis, & fi-
 gura quantitati extēsa impressa, quam albedo a superficie parietis de-
 albati; Tandem addit Caietanus videri durum, & difficile eos omnes
 damnare, qui talibus vtantur imaginibus; Respondetur stultorum esse
 numerum infinitum, idē sufficere, quod re vera res sit mala, ac super-
 stitiosa; non igitur immeritò sigilla hec, similiaq. omnia damnata esse
 videmus, nam cum nisi inuocato Damone non operentur, ea omninò
 vana, ac futilia esse cēsemus, quam n. vim naturaliter imprimat huius,
 vel illius animalis impressa effigies in aliquo ex metallis, vel ex lapi-
 dibus preciosis sub hac, vel illa constellatione, in hoc, vel alio Zodiaci
 signo, si impressio ista res omninò artificialis, non autem naturalis ex-
 tet; si quis id opinaretur, a nostris arbitrarijs actionibus celum, ac sy-
 dera cogi ad talia efficienda opinaretur, qua re certē nil stultius, aut ri-
 su magis dignum excogitari posset.

An ab Astris melancholia inducatur?

Cap. XXVII

E sigillis sermo nimis fortè curiosus nos præter institutum, quodammodo longiores esse, & externas melancholiam causas protrahere, & protrahendo quasi deserere coegit; at modo ipsas astris mediantibus, tanquam luminibus proprium nobis iter commonstrantibus prosequi facile fuerit; Cum igitur à nonnullis inter prædictas melancholiam causas astra recenseri viderim, & de ipsis quaestiuiculam conscribere mihi necesse fuit; certè nimis alta petij, ita vt in præceptis me ruiturum agnoscam, nec deerunt, qui dicant; & iure optimo de coloribus caeco iudicandum non esse, & proprium nesciolorum fore, quæ non callent, aspernere, ac reprobare; Cuius tamen liberum est in varijs rerum opinionibus eas dimittere, quæ sibi mentem quietam non reddunt, & eas amplecti, quibus intellectus magis acquiescit, ac rationabiliorem de se præbent certitudinem, eoque magis, quò pluribus, ijsq; summis fautoribus non desituuntur illa; sed ad rem; ex varijs astrorum aspectibus varios morbos prodire autumant Astrologi, quos inter Ptolomæus lib. 3. quadripart. cap. 17. fieri qualitates morborum, aut lationum varias iuxta signorum rationem, quæ sunt in duobus cardinibus scripsit, & inter libros Galeni spurios extat, qui Prognostica de decubitu ex Mathematica scientia inscribitur, cuius in 3. cap. hæc ad litteram habentur " Si verò Luna configuretur Marti, vel Soli numeris addens, vel etiam lumini, inducet ea in capite alienationes mentis, phrenitides, circumsolentias &c. & ex Plutarcho in Virginibus Milesijs epidemicam melancholiam extitisse legimus, vt fusius in quaestiuicula secundæ partis huius operis recensentur; sed ab Hippocrate lib. 2. de nat. hum. docemur, quod quando ab vno morbo plures homines corripuntur eodem tempore, causam ad id, quod communissimum est, & quo maximè omnes vtimur, referre oportet, est autem hoc spiritus, & aer, quem inspirando attrahimus; & paulo post, " Cum vnius popularis morbi grassatio consistit manifestum est diatam non esse culpabilem, sed quem trahimus aerem in causa esse; Modò subdas aeris varias constitutiones ab astris, & syderum concursu pendere, ergo prædictam epidemicam melancholiam ab astris dependentiam mediate habuisse, ergo à primo ad vltimum, astra posse esse extrinsecas, & antecedentes melancholiam causas concludendum erit, Ego omnibus hucusq; enarratis libentissimè subscribo, nam fateor ex varijs syderum aspectibus, ex Luna, atq; Solis varijs in varia Zodiaci signa ingressibus aerem variè alterari, modò pluuias, modò siccitates adduci, atq; ita in subiectis humanis corporibus vario, fluxiliq; humore compactis, & educatis varios morbos excitari, vnde Hippocrates in aph. 19. sect. 3. dixit, omnes quidem morbos in omni-

Quadripartitum Melancholicum

ab eo, quem diximus modo, sydera in nos agunt; Nec eorumdem naturam, occultam virtutem, seu arcanos influxus adducant Astrologi, quoniam si nobis ignota sunt sublunarium rerum, in quibus quotidie versamur, substantialis formæ, profiteantur ne ipsi superiores illas longe distantes à nostris sensibus intelligere? & quamvis, quoad occultam vim spectat, propria offerant experimenta, illa tamen infida, incertaq. vt plurimum esse, piè proferre possumus, nam post rei euentum, quam facillimum sit ipsis, dum ad celum se conuertunt, assignare causam, multi doctissimi viri testati sunt, qui viderunt, quot refugia, quot angiportus, quot deniq. modos habeant Astrologi, quibus omnium causas inuenire possint, nullus enim syderum concursus, vel aspectus erit, qui pro ijs non faciat, habent luminarium eclipses, habent planetarum copulas, vel maximas, vel magnas, vel medias, sub his, vel illis Zodiaci signis, igneis, aereis, aqueis, terreis, habent quoq. alia plurima astra, & cum hæc non suffecerint, confugient ad aspectus oppositos trigonos, tetragonos, & hexagonos, si neq. hæc fuerint satis, alia plura eis non desunt, domus videlicet, exaltationes, retrogradationes, atq. alia innumera; si verò ante rei euentum eos præfagire velis omnia mendacia inuenies. Amplius quomodo ipsis (vt doctissimus Saxonijs in libello de Plica ait) fidendum sit, si ipsimet in suis principijs minimè inter se conuenire videantur? de numero enim orbium, motuum, atq. eorumdem mensura, imò & de ordine quoq. digladiantur; plurimas tandem eorum ephemeridas aspicias, & omnes dissimiles, vt quibus credere debeas, sanè ignores, & Valestus in sua sacra Phil. c. 55. hæc habet "Arroganter Astrologi, quæ ad rationem motuum celorum spectant, affirmant, quasi ipsos nihil eorum, quæ ibi geruntur, lateat, cum tamen, vt absunt illa longè à nostris sensibus difficillimum ex Aristotele sit quidpiam de ipsis pronunciare, quod vel inde facile est intelligere, quod annorum alia est supputatio apud Ptolomæum, alia apud Alphonsum, alia apud Copernicum, quasi peritissimis eorum exactam computationem motus Solis, qui celestium omnium videtur esse regulatissimus, & euentissimus nondum tentibus, aut annis ipsis non semper æqualibus, sed inuicem ob causas nondum perspectas variantibus; vix vlla etas est, quæ non inducant Astrologi nouâ aliquam hypothesein, & motum alium aliudue corpus ponant, quod euidens est argumentum incertitudinis, sed adhuc nonnulla mihi liceat adducere, ex quodam sapientiori Philosopho aduersus Astrologos, & primò, sicuti eadè stellæ per quas omnia hæc inferiora ferri, agiq. contendunt, non vsaquequaq. pruinas, aut calores eient, sed mutant, & variant, tempestatesq. eodem in tempore alibi placidas, alibi violentas mouent, eor non euenta quoq. rerum (addam is nos, & morborum) alia efficiunt in Chaldeis, alia in Getulis, alia apud Danubium, alia apud Nilum? par autem (subdit) inconsequens ipsum quidem corpus, & habitum tam profundi aeris sub alio, atq. alio curamine non eundem manere, in hominum autem euentibus, atq. negotijs stellas istas opinari idem aliqua

semper ostendere, si eas ex quacunq. terra conspexeris. Secundo si tam paruum, atque rapidum est momentum temporis, in quo homo nascens fatum accipit, ut ex ipsis in eodem illo puncto sub eodem circulo celi plures simul ad eadem competentiam nasci non queant, & si idcirco gemini quodq. non ea tem vite sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt; peto (inquit) respondeant. cursum illum temporis transuolantis, qui vix cogitatione animi comprehendi potest, quoniam pacto, aut consulto assequi queant aut ipsi perspicere, & deprehendere, cum in tam præcipite dierum noctiumq. vertigine minima momenta, ingentes facere dicant mutationes? Tertio cur sit quod homines vtriusque sexus, omnium ætatum diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus, sub quibus editi sunt longe distantibus, omnes tamen isti auiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut in naui eodem fluctu obruti, eodemq. genere mortis, eodemq. ictu temporis interirent? Hoc certe numquam eueniret, si momenta nascenti singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent; Quod si quaedam (subdit) in hominum morte, atque vita etiam diuersis temporibus editorum per stellarum pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur contingere, cur non aliquandò possint omnia quoque paria vsu venire, ut existant huiuscemodi stellarum concursiones, & similitudines Socrates simul, & Aristones, & Platones multi genere, forma, ingenio, moribus, vita omni, & morte pari? quod nequaquam prorsus fieri potest: non igitur hac causa propè uti queunt aduersum hominum impares ortus interitus pares. Hinc non sine ratione sapiens iste vir astrologos non esse consulendos suadebat; nam (inquirebat) aut aduersa euentura dicunt, aut prospera, si dicunt prospera, & fallunt miser fies frustra expectando; si aduersa dicunt & mentiuntur miser fies frustra timendo; si vera respondent, eaq. sunt non prospera. iam inde ex animo miser fies, antequam è fato fias; si felicia promittunt eaq. euentura sunt, tum planè duo erunt incommoda, & expectatio te spei suspensum fatigabit, & futurum gaudiū fructum spes tibi iam deflorauerit, sed quid ad auctoritatem Ptolomæi, atq. authoris libelli de decubitu ex mathematica scientia? iam superius, innuimus eorum placita de frequentioribus morbis, ex uniuersalibus aeris tempestatibus prodeuntibus verificari, non autem de aliis; hic autem addimus posse contingere, & frequenter, ut melancholiæ, & mentis alienationes fiant, dū luna in ariete existens configuratur soli lumini addens nam cum astra, mediante lumine in hæc inferiora agere dixerimus, nulli dubium est, quod luna tunc temporis soli configurata, & lumini addens magis calefaciet, ac proinde in hæc inferiora magis aget unde adiuuato patiente, cuius in capite atrabilarii humores redudent vel alii quoquo modo peccantes, facile fundentur illi humores, qui prius quiescenti manebant, atq.

L per

per cerebrum irrepentes inducunt prædictas affectiones, & luna præsertim in ariete existente, quoniam quemadmodum sol luminare maius in ariete existens verè affert, ita & luna luminare minus in ariete existens nobis veluti verè affert, quamuis longe satis obscurius, longèq. breuius. Vere autè facilius funduntur humores, qui ab hyeme prius veluti cõgelati manebant, & ita non ab occulta syderum, aut planetarum vi, sed à qualitate manifesta, qua mediante lumine in nos agunt producuntur affectiones istæ, unde & rectè Ptolomæus de stellarum errantium potestate agens in 5. Quadrip. c. 3. dixit Saturni, & aliarum stellarum vires constitui pro uarietate aspectuum solis, & lunæ, & lunam addidit, quia cum hæc terræ proxima sit, & humidis vaporibus vicina ab ipsa reddi corpora mollia voluit, & aliquantulum etiam calefieri, propterea quod à sole lumen accipiat; & sane si res examinaretur, videmus à modico calore, quem ob modicum mutuatum lumen luna præbere potest, corpora mollia reddi, atq. laxari.

An à morfu canis vel alterius rabidi animalis melancholia inducatur? Cap. XXVIII.

Rosetò non solum canes, vt voluit Galenus 6. de loc. aff. c. 5. sed & alia plura ex animantibus rabie tentari certissimè est, apud Aristotelem n. 8. de hist. animal. Camelos & equos in rabiem agi testatum videmus, mulos, vulpes, atq. mustela s apud Auicénam, & C. Aurelianus vrsos, leopardos, & asinos eadè calamitate affligi scripsit, sed & hominem quoq. à nullo rabiente animali commorsum hanc in se labem contrahere non desuerunt viri doctissimi, qui scriptis mandarunt, inter quos fuit Petrus Salius Diuersus plura huiuscè rei adducens experimenta, ac ipsemet C. Aurelianus l. 3. acur. affect. c. 9. hoc malum sponte sua in nonnullis ortum adnotauit quemamodum autem hoc rarissime contingit, & in aliis animantibus etiam, ita in canibus frequentissime, & vt plurimum experimur. His igitur ira se habentibus, dum queritur an à rabido cane homo commorsus melancholiam incurrat, sciendum est hoc virus à cane prodire non ratione morsus, sed ratione ipsius, spumæ, contagio seq. saluæ commorso homini communicatæ, hinc Iulianus Palmarius vir doctus duo proponit exempla, quibus probare vult non morsu dumtaxat, sed solo contactu rabidi canis saluæ rabiem excitari posse; Rusticus quidam (inquit) rabie correptus, cum sibi è viuis migrandum esse intelligeret asidentes rogauit, vt quos mox deserturus esset, liberos, sibi deo seculari liceret quod cum ei concessum fuisset, ecce septimo post die liberi eodem morbo correpti breui vitam cum morte commutarant; Videtur etiã (subdit) ex estraminis, in quo rabidi sues decubuerât, è su equos, boves, oves & quotquot stramentum degustassent rabie periisse; sic et

Car-

Cardanus de quodam Patritio Veneto testatur, qui, se nescio, ex osculato dumtaxat rabiente catulo, in eundem incurrit morbum; Hinc verissima erit Aureliani sententia, nempe labem ab ea corporis parte exoriri, quam primum lathifera vis attigerit, illinc intrò subeuntem spiritus humores, partisque ipsius icte, demorsque substantiam contagione inquirare, exin sensim in principes partes longius serpere, totumque demum permutare corpus. Hoc autem virus in humano corpore interdum à morfu per mensem, interdum per anni dimidium, imò & per integrum annum latitat, antequàm suos prodeat effectus, quo tempore nullo pacto hominè melancholicum dicendum esse certiores sumus; Præterea cum alię sint melancholię species, in quibus ægri circa plura objecta, seu phantasmata, alię verò in quibus circa unicum tantum objectum depravatam habent imaginationem, huius fortis melancholiam patientur à rabido cane commorfi, quandoquidem circa metum aquę tantummodò est ipsorum depravata imaginatio, aquam. n. videntes, aut ipsam currentem, vel præcipitem cadentem audientes, aut denique, imaginantes summoperè expauescunt, torquentur, cruciantur, contremiscuntque. hinc huiuscemodi affectio à græcis hydrophobia, hoc est aquę metus appellata fuit, insuper cogitabundi ac pauidi fiunt aliorumque ac domesticorum quoque commercia deuitant, solitudinem expetunt & lucem, atque perspicua odio habent, verissimum quidem est ab hoc veneno in humoribus corruptionem, & magnam ex Galeno excitari 6. loc. aff. c. 5. corrupti autem humores, aut mediantibus nigris vaporibus in cerebrum delatis, aut quia ipsi cerebrum occupent cum animales spiritus obtenebrant & offuscant, melancholicas inducunt affectiones, quemadmodum superius de pituita corrupta ex eodemmet Galeno probatum fuit quod & in presenti affectu contingere credendum est; attamen quia in commorfi à rabido cane semper aquę metus contingit, ac circa ipsum deprauatur imaginatio hinc non simpliciter à spiritu animali tenebricoso reddito, sed à tali humorum corruptela, ac contagio tenebricoso reddito iste aquę metus, istaq. melancholię species exoritur, cur autem hoc fiat suo loco explicare tentabimus; sed contra eam, quam proponimus sententiam argui posset ex Galeno lib. de Theriaca ad Pis. de hydrophobia .n. laborantibus loquens, ait, non solum corpus ipsis inarescere, & conuelli interdum febriq. acri vri, sed animum etiam delirare, & grauissimum ipsis afferre symptoma, quippe aquam timent, ac propter multam siccitatem humidi tenentur desiderio, & à potu abstinere, quia mente alienati id, quod auxiliari possit, non considerant, fugientes .n. aquam pautesque miserimo mortis genere intereunt, ex quibus Galeni verbis non melancholiam, sed hęcritidem potius esse huiusmodi affectionem colligimus, cum corpus acri febri exuratur, & inarescat, nam ex ipsomet lib. 2. de sympt. caus. 7. febris

bis & præsertim acuta, est signum, quo phræniticum delirium à melancholico distinguimus, quod idem videtur confirmare 2. in 1. Prorrh. 17. dum ait in hydrophobia medicis omnibus summa in solidis animalis partibus siccitas fieri videri, atq. vnà aduicta naturalis caliditas in igneam conuersa. Amplius veneni æstum demorsorum symptomata tibi indicabunt, nam anxii loco stare nesciunt, indignantur, furor, oculus toruus, & aspectus horrendus conficitur; quæ omnia nō melancholiã, sed maniacum potius, aut phræniticum si febris adsit, repræsentant delirium; hinc plures, & antiquiores, & recentiores rabiem ipsam inter mania species connumerarunt, quod & author definitionum medicarum fecit; Alii verò aiunt in hydrophobia adesse quidem ingentem totius corporis caliditatem & siccitatem, non tamen deprauari ullo pacto imaginationem, vel etiam principem actionem, & ratio inde petitur, quod virulentia ista cor petit, cum in demorsis (inquiunt ipsi) non alia de causa appareat spuma, nisi quia corde liquefcant, cor autem non principum actionum est organum, sed cerebrum quare affecto corde in ipsis non contingit læsio, ergo neq. melancholia fieri poterit; si verò queramus causam, cur isti metuant aquam, respondent, non ob deprauatam imaginationem, sed quia caliditas, & siccitas totius corporis iam habituata sit, & in adscititiam veluti naturam abierit, aquam .n. tãquam eorum aduentitiã naturę contrariã perhorrescunt, & Petrus Salius hos aquæ metu vexari scripsit, non quia eorum imaginatio aliqua ex parte deprauata sit, & quia mens ipsis non cõstet, sed quia ab aqua, & aliis liquidis maxime lædantur, quam læsionem cum prima vice experti fuerint, nolunt postea, nec possunt propter ventriculi subuersione siue resupinationem liquida assumere, hoc autem referebat Petrus Salius in occultã veneni qualitatem, vtraq. tamen sententia non omninò rationi consentanea esse videtur, nam & si canina rabies formam, & proprietatem habeat quæ nos latet, & hæc subinde solis præfidiis experientia adiuuentis superari possit ex Galeno 11. lib. de simpl. med. fac. sermone de Carcinis, nihilominus ratione temperamenti & apertarum qualitatum, quibus virulentia hæc prædita est, indicationes curatorias valde vtilis nobis patefacere potest hinc Galenus lib. 13. meth. c. 6. & 5. simpl. c. 18. venenorum manifestas qualitates semper contrariis præfidiis frangendas, superandasq. esse scriptum reliquit; quare si caninam virulentiam, ipsiusq. manifestas qualitates expèdere velimus, ipsã ingenti potius humiditate præditam esse comperiemus, sed cū hoc à nobis propositū scopū transcendat, illi sequentem quæstiunculam dicauimus; Ad rem igitur redeuntes dicimus hallucinari eos, qui nullo pacto imaginationem in commorsis à rabido cane deprauari aiunt, nã si à sola aquæ præsentia, imo à sola ipsius recordatione, & quod magis est, ab ipsius aquæ solo sonitu ægri tanto timore percutiantur, clamitent,

con-

contremiscant, & adeo excrucientur, necesse est ut in eis aliquo modo sit deprauata, ac peruersa imaginatio, alias. n. neq. si celum rueret ita exagitari deberent; præterea cum à pituita corrupta, ac cerebrum obfidente procreetur hoc vitium, ut infra ostendetur, non negabit melancholiam fieri, ac proinde imaginationem deprauatam esse qui Galenū perlegerit 2. in 5. Epid. t. 38. Quando autem dicunt illi, cor affici, non cerebrum, quia spuma corde liquecente appareat maxime aberrant, quoniam & in caufonide, & in torrido marasmo spuma appareret, sed quid plura? obseruatum est circa os hydrophobicorū, ut plurimū nullā apparere spumam, ut doctissimus vir Eustachius Rudius testatur lib. 4. de morb. venen. & occ. c. 13. quomodo igitur corde liquecunt? quod si spuma appareat in hydrophobicis, ea solum in vltimis horis, & dum sunt propē mortem, apparere solet, quo tempore cum maximè agitentur isti, & copiosa cerebri scateant humiditate, mirum non est, si circa os spuma contingat, non seus ac epilepticis per essentiam à pituitoso humore contingit, sed neq. cor affici in hoc affectu ratio suadet, quoniam cum maxima adsit humorum corruptio, quomodo posset cor illam perferre absq. quod nullum animi deliquium nulla syncopes, nulla palpitatio succederet? Cor .n. ingentem labem diutius perferre nequit, statutum igitur sit non cor, sed cerebrum affici tum ex melancholicis symptomatibus, ac præsertim ex aquæ metu, tum ex eo, quod in subsequenti quæstione dicetur, sed contra hoc, quod ex aquæ metu comprobamus, excellentissimi viri Iosephi de Aromatariis noua insurgit, & ab eodem inuenta opinio, de qua in lucem editus extat liber, cui titulus est Disputatio de rabie contagiosa, in quo ostendit diffuse ac perdoctè. non ob deprauatam imaginationem fieri aquæ metum, sed ob anginosum affectum, imo plures adstruit adesse hydrophobicos qui nullo pacto mente alienati sunt, sed inculpatas habent principes actiones; Ego .n. & commensales etiam nos fecerunt Patauina gymnasia) nolo, nec possum re vera à doctissimi viri doctrina recedere, etiam si pro meæ opinionis tutela à nonnullis desistere cogat, sed de his cap 32. Remanet modo ut authoritatibus ex Galeno, & aliis in contrarium adductis satisfaciamus, & quoad locum illum ex lib. de theriaca ad Pis. excerptum, dicimus, non absq. ratione nonnullos existimasse libellum non esse Gal. legitimum, quemadmodum, & alii ab eo, dum esset junior, conscriptum fuisse asserunt, & ob id in antiquorum, ac præceptoris sui potissimum opinionem lapsus fuisse, sed iam prouectior ætate factus Galenus solum quidquid alii senserint, commemorauit, neq. id propria assertione confirmauit, uti apertissime videre est 2. in 5. Proreth. t. 17. ibi. n. commemorata omnium medicorum sententiæ non ita ad stipulari videtur Galenus, cū dicat omnibus quidē medicis, non tamen sibi, ita visum esse

hęc

hæc autem facile confirmari possunt, quia cum in lib. de Theriaca cit. habeamus corpus inarescere febrili, ac si vri, experientia manifestum est, neq. inarescere corpus, neque febre vlla tentari, quemadmodum inter recentiores Rudius, & Merenda ex doctissimi Simonis nostri commentariis qui in scribendo inter Lucenses Medicos lauream reportavit, fidissime testantur, imò Cels. Aur. c. 12. lib. suprac. hæc vna nota, febris dico absentia à phrenitide discernit hydrophobiam, si vero rabientes nonnumquam febricitasse contigerit, id potius ex corporis apparatu, & prævia dispositione contigisse credendum est, quoniam ut verum fatear demorforum symptoma ex Merenda, vno, aut altero excepto, nempe anxietate quadam interna, cum abiectione quadam animi, & aquæ metu, ita incerta sunt, ac varia, ut eandem illorum faciem, raro in duobus eo malo correptis deprehendas, videtur enim venenum illud caninum, ut & atrabilis, & vinum laborantium moribus & præfenti constitutioni sese accommodare; quod deniq. definitionum medicarum author, atq. alii inter maniacæ deliria hydrophobiam reposuerint propter apparentia symptomata; nihil est, quandoquidem de varietate, atq. incertitudine symptomatum audivisti, hæc enim omnia, ut de febre diximus determinatum quendam corporis subsequuntur apparatus, sed nonne sæpe insuper melancholicæ maniam, & maniam melancholicam permixtam esse videmus? amplius nonne etiam interdum præter timorem, ac tristitiam in ipsa melancholia indignatio, furor, oculus torvus & horrendus aspectus cernuntur, quæ symptomata in maniacis semper extant? Indignatio ex molestia & vellicatione intus percepta nascitur, quo etiam fit, ut anxii stare loco nesciant, neq. quiescere possint, furor ex indignatione, oculus torvus, & aspectus horrendus ex tristi cogitatione, marore, inedia ac vigiliis, amplius in obuios interdum irruunt, quia ipsorum conspectus ipsis molestus est, aut suspectus etiam, ne si bi iam satis afflictis molesti quocumq. modo sint, quare non est ut ob id hydrophobiam inter melancholicæ species recensere desistamus; Hinc audiatis quæ profert Merenda ex doctissimo Simonio nostro eius præceptore libello de spuma canis rabidi, Vnde namq. (inquit ipse) hydrophobia illa, nisi a læsa phantasia? an non & quos melancholicos vocamus eorū nonnulli alia, atq. alia citra manifestam causam timent? Huc accedit convulsio illa corporis, latratus, impetus in alios, quæ omnia insaniæ, & melancholicæ certissima indicia sunt, & sanè ego quoq. Eudemi sententiæ adhæreo, qui censuit hanc esse melancholicæ speciem, cuius peculiaris sit illa proprietas, abhorreere ab aqua; quam ratione vestigare non magis possimus, quàm cur alius acrophobus, alius pantaphobus sit alius item ruitum celum opinetur, vel aliud huiusmodi absurdum, longeq. à ratione alienum cum metu, et mestitia cogitet, atque loquatur; Hactenus ex Merenda, sed iam ad manifestum huius veneni excessum descendamus.

An

An siccum vel humidum sit in rabientibus venenum? Cap. XXX.

Praeter allatas superius rationes, & auctoritates, quae maximam caliditatem, ac siccitatem in hoc veneno adesse testabantur non desunt aliae et plures, quandoquidem ferè omnes Medici, qui de rabie scripserunt, huiusmodi venenum siccum esse statuerunt, vnde fortasse melius esset cum multis errare, quam velle cum paucis sapere; verum n. vero sola ob oculos veritas est habenda, namq. amicus Plato, amicus Socrates, at magis amica haec, et ideo quicquid pro veritate sentiemus ac quae illi magis consona fore adiuverimus, liberè adducemus, etiam si nobis ab Hippocratis, et Galeni placitis recedendum foret; Doctissimus Capiuaccius hoc venenum igneum esse, et ob id summè calidum et siccum lib. de Venen. c. 12. scripsit, atq. ad huius sententiae confirmationem adducit historiam cuiusdam dissecti cadaveris, in quo tria notanda apparuerunt, nam primo nulla aderat humiditas aquosa in pericardio, tota erat consumpta ab hoc igneo veneno; secundo sinus cordis conspiciebantur aridi, et sanguine prorsus destituti; tertio in pericardio portio quaedam observata fuit ferme combusta, et in pulverem redacta. Alii etiam siccum esse venenum ex eo commonstrant, quod nullum animal huic vitio magis obnoxium sit, quam canis, hic n. vt refert Galenus t. de temperam. c. 5. cum calidus, et siccus sit ad hominem collatus, facile in calidum, et siccum quoq. morbosum affectum incidit, hinc etiam Galenus lib. 6. de loc. aff. sub cunicula canes maxime in furorem agi scripsit. Huic quoq. opinioni fauet Auic. lib. 4. fen. 6. tr. 4. c. 5. vbi haec habet, Accidit cani rabies, quae est conuersio suae complexionis ad malitiam malam (alii legunt ad melancholicam) malignam, venenosam, et accidit ei haec conuersio, aut ex aere, aut ex cibis, et potibus, ex aere vero, quonia calor vehemens adurit humores eius, quare fit rabiosus in autumno, aut congelat frigus vehemens sanguinem eius, faciens ipsum declinè ad melancholicitatem, quare fit rabiosus in vere, ita vt ex Auicenna hoc venenum fiat ex sanguine, aut per summum calorem, aut per summum frigus iam melancholico reddito, sed melancholicus sanguis siccus est, ergo et siccum venenum erit; sed re vera non admodum sibi constans videtur Auic., quoniam (praeter modo canes rabiosos etiam fieri hyeme, et estate inchoantibus, quae tempora neq. magnus calor neq. summa frigus praecedit) subdens cibos, et potus rabiem inducentes ait esse sanguinem interfectorum, cadavera corrupta, putridas aquas, quae omnia cum corrupta sint, ac superflua dissoluant humiditate necesse est, vt canis sanguinem, ipsiusq. temperamentum, dum ipsi propriam corruptionem impartiuntur, ad nimiam humiditatem alterent atq.

atq. commutent, ac proinde in ipso non siccum, sed humidum produ-
catur venenum, ad Galenum verò dicentem sub canicula maxime ca-
nes in furorem agi, iam responsum est, &que .n. per brumę frigora, et
per solstitia, atq. per æstatis ardores morbo istiusmodi corripiuntur ca-
nes, hoc asserunt venatores, et qui canes multos ad venationis volu-
ptatem alunt, qñ vero dicunt nullum animal magis tentari rabie, mor-
boso affectu calido, et sicco quã canis, quia téperamento calidus, et
siccus sit, forte non omnia vere prolata sunt, quoniã, et si concedamus
canem aliis animantibus sepius hoc affectu vexari, quod in ipsius inex-
plicabilem, occultamq. naturam referendum est potius, non tamen o-
pinamur rabiem esse calidum, et siccum affectum, quemadmodum neq.
calidum, et siccum canis temperamentum esse, ita pro certo habendum
est, nãm si de cane sermo sit, nullum ex domesticis animalibus hoc fri-
gidius, nullum animal celerius friget, aut tremit, nullum libentius apricatur,
nullum freq. entius loca ignis perit, prope ignem iacet, prope
fornacem dormit, atq. vbi hæc deficient, super calentibus ipsis, cineti-
bus, tanquam super stragula cubat, vbi solis, aut æstium perferre nequi-
uerit, atq. paulisper vmbra, et frigidiotem auram captarit, continuò
redit eodem, vnde discesserat, ad radios dico, focumq. id quod vel sub
ipsa canicula canes indiscriminatim omnes facere videmus, sed conce-
datur Galeno canes calido, et sicco temperamento donatos esse, quid
inde? non ne leones, et alia plura animantia exant, quę in collatione
ad humanum temperamentum canibus ipsis longè calidiora et sicciora
sunt, quæ hoc vitio tentari deberent, cum tamen nunquã, aut rarissime
tententur? Capiuaccio tandē responderetur pericardium omni humidita-
te priuatum, et sinus cordis omni sanguine destitutos, nec non pericar-
dii portionem ferme combustam fuisse in illo à canina rabie extincto,
non quidem propter veneni vim exurentem, sed propter alias cau-
sas, quarum potissime sunt omnimoda, atq. diutina ab omni liquidorũ
potu abstinentia, ne enõ cordis seruens nativa caliditas, atq. dilatationis
& cõstrictionis assiduus motus, cuius gratia humiditas illa in pericardio
continetur, nãm prouida natura hanc aquam in pericardio generauit. ne
cor ob perennes motus assiduo ardore torreretur; Cæterum humidum
esse caninum virus ex eo conicitur, quod sola rabidorum canum salua
hominem contanges, rabiem excitet, sicuti lib. 6. de loc. affi. Galenus
adnotauit ita vt contagiosum sit hoc venenum, quod magis confirmat
Aurelianus lib. 3. acut. affect. c. 9. dum scribit, quosdam sola inspira-
tione odoris ex rabido cane rabidos factos, contagiosum autem vene-
num quis siccum appellatur. nullus certe nãm siccitas contagioni a-
duersissima est, quemadmodum humiditas illi ancillatur, hinc videmus
variolas, scabiem, phthisim, pestem aliosq. contagiosos morbos, omnes
humidos esse, quare et rabies humidus erit affectus, verum hoc etiam

con-

confirmatur, quia cū legnius diffundatur hoc venenū, crassiorē habere substantiam, & eam lentoris cuiusdam participē ostendit, præterea si calidum, & siccū esset hoc venenum, nonne confestim in demorsis, si cut in alijs venenatis icibus, vehemēs perciperetur dolor, propterea q; pars ista certissimē inflāmaretur, aliaq; perniciosa suborirētur symptomata, cum tñ a rabido cane demorsos nullus profus ardoris sensus torqueat, nec aliud ipsos tunc tēporis manifestē lædat, nisi a veluti simplici quouis alio vulnere illatus dolor, præterea cum præceptū sit Galeni lib. 13. meth. oportere nedum in deleterijs alijs, sed etiā in omni venenatarum ferarū morfu qualitates manifestas, quas in demorsis corporibus inferant perpendere, & eas contrarijs præsidijs curare, modò si quis diligenter ea remedia perpenderit, quę ab ipso Galen. & alijs ferè omnib. in demorsis a cane rabido maximē probātur, illa omnia fictiora esse comperiet; hinc Gal. & ante ipsum Dioscor. cancrorum fluuiatiliū cinerē, qui exiccatorius est, tum solum, tum magis cum gentiana, & thure lib. 11. simpl. probabat, & A Etius lib. 2. & 6. bitumen iudaicum extollit quod non modò hydrophobiam arcere, sed quos timor iam primum inuasit aqua, et sanare inquit, ab alijs alia plurima proponuntur, vt allium, centauræa minor, aristolochia, scordium, chamedrys, quibus omnibus non parua exiccandi vis inest; Tandem cum virulentia hæc si vllam principum partiū occupet, ea cerebrū sit, quod semper humidū sui natura est, non erit præter rationem existimare, & illam humidā esse; cur autē cerebro plus negocij, quàm cordi faceat perniciēs ista, præter aquę metum, abiectiōem, mēroremq; animi, cuius propriū domiciliū in cerebri substantia residere medicorum omnium consensus est, ratio quoq; afferri potest; quandoquidem cum venenum hoc a rabiētis animalis ore proficiscatur cerebrum a noxijs excrementis præsertim per os expurgatur, & cerebri excrementa semper a prædominio pituitosa sunt, vnde Diosc. lib. 6. c. 39. a rabido cane largā, spumātemq; pituitam naribus, & ore proijci testatus est, hæc autē excrementa cum corruptelam, ac venenositate in canis corpore conceperint, dum morfu homini cōicantur, conuertunt, quicquid tangunt, quod dispositū, aptumq; sit in sui naturam mutari, sed cum in habentibus symboleitatem faciliōr fiat transmutatio, rationi consonum est vt non spirituosam substantiam, neq; calidiores, & tenuiores humores quemadmodum in aspidū, viperarum, & similibus animalium virulentia sit, sed potius pituitosum sanguinem, tanquam sibi similem succum inuadant, & sensim inficiāt, cum autem cor bilioso potius, & puriore alatur sanguine, & omnium membrorum sit robustissimum, cerebrum contra laxum, molle, & imbecillum sit, vt quod frigidius, humidius, & maximum est, & pituitoso sanguine, eoq; copiosissimo nutriatur, facile est, vt vna cum copioso alimento, ac sanguine pituitoso venenum quoq. in cerebrū trahatur. &c.

M Cur

Cur aquam metuant, qui rabie iam manifesta detinentur?

Cap. XXXI.

Hoc non in occultam aque naturam referendum est, quoniam cum equè metuant, si ipsis offerantur iura, vinum, & alia potabilia, ac liquida, ista quoque necesse esset, ut eandem occultam haberent naturam, quam aqua, quod tamen dicere maximè absurdum est; Duplicem ex alijs superius tetigimus causam. Prior est, quia in hoc veneno affectis totius corporis caliditas, & siccitas habitata sit, & in adscititiam veluti naturam abierit, unde aquam perhorrescant isti, tanquam eorum aduentitia natura contrariam; Altera est Petri Salij dicentis ab his aqua, & alia liquida metui, & abhorreti, quia ex illorum assumptione maximè ledantur, quam insignem lesionem primam vice, qua assumunt, experiuntur maximam venticuli subuersione, & internum cruciatum perferentes; Hoc autem propter veneni peculiaris naturam, & antipathiam ad omnia liquida habentis fieri dixit, per quam ita a liquidis exasperatur, & offeratur, ut inde maiori feritate mutans internas partes sepius petat, ac cruciet; cum itaque & priori potiana primam perceperint lesionem, deinceps ex sola ipsius inspectione aut imaginatione bdiunt, & auctus subsequitur propter maximam consensum, quæ habet venticulus cum rebus, vel visis, vel imaginatis, sepe namque videmus ob res visas, quæ sunt abominabiles, plerosque vomitum incurrere, sicuti, & alios ex sola earum imaginatione in eundem incidere; præterea quod addit Sal. de lasa deglutitione propter aliquam visiosam qualitatem, ut hinc difficilius liquida, quam solida deglutiantur, à rabidis, quandoquidem hoc à ratione alienissimum est, si verò de aliâ ab iplo allata causa loquamur, hæc certè nonnulla, quæ vera sunt continet, quadam tamen ex parte suspecta est, nam quod à liquidis assumptis hydrophobici ledantur, quia ab illis venenū magis exasperetur, propter ad ea, quam habet antipathiam, hoc suspectum facile reddunt, dum quis obijciat, alimenta actu, & aspectu quidem solida, sed tamen potestate humidiora, & in quibus plurimus succus liquidus actu continetur, dum primum in ore tenetur, ac manduntur, statim in succum pro maiori parte liquefcunt, ut sunt pepones, anguria, pruna, & alij horarij fructus, neque ista tamen hydrophobici auerfantur, aut perhorrescunt, neque ab illis assumptis sensibilem lesionem sentiunt; Ab ijs verò qui caliditatem, & siccitatem in adscititiam naturam commutatam statuunt recedendum est, quandoquidem, ut superius ostensum est, nequaquam calidum, & siccum est huiusmodi venenum, sed & hac eadem ratione, qui torridos marasmo affecti sunt, omnes aqua, nisi expanesceret saltem abhorrent in potu, sed nonne diximus etiam hoc non solum aqua, sed omnia liquida metuere modo si aqua quia illorum aduentitiæ naturæ calide, & sicca sit contraria, metuunt vinum quod calidum, & siccum est, expanescere non deberent; Prætereunda quoque esset Actij sententia dicentis hoc contingere, quia pat. etes in aqua rabidi canis imaginem videre imaginentur,

ginentur, cuius speciem recolentes proteritis ingenti terrore corripit-
 tur; nec non ea praterenda esset opinio, quam alij excogitarunt, dicē-
 tes a rabie affectis aquam metui, quia propriam speciem, seu faciem ira-
 tam, & a naturali valde immitatā intueantur; certe negantur isti, nam
 cum rabientes non solum aquam, sed liquida omnia metuant, multa ex
 ijs offerri possunt; quę turbida cum sint, nullum intaginis reflexū ad-
 mittent; & tñ hæc quoq; perhorrescent rabie detenti. Sed omnium alio-
 rum pratermissa opinione ad Gal. vel auctore, quisquis fuerit, libri de
 Ther. ad Pis. deveniamus, a quo habemus hydrophobicos propter mul-
 tam siccitatem humidi teneri desiderio, sed a potu abstinere, quia mēte
 alienati id quod auxiliari possit, non cōsiderant; sed iam patet hydro-
 phobios mente quidem nō esse alienatos; & si quodammodo in ipsis
 depravata sit imaginatio, at esto eos mente omnimō esse alienatos, cur
 semper, et omnes, quamvis a medicis obnoxie rogati aquam non bi-
 bunt, sed ipsam detestantur, abominantur, expauescunt? nonne phre-
 nitici, ac maniaci, etiā si mente non consent, ex calido, ac sicco tenean-
 tur affectu, nisi semper rogati, saltem interdum bibunt, & potū nonnun-
 quam expetunt? praterca qua siccitate tenentur hydrophobici si multa
 abundant humiditate; humidi desiderio non tenentur neq; de necessi-
 tate sitiunt; neq; tandem ipsi a aqua vllum potest afferre auxiliū, sed si
 ex Gal. mēte afferebat auxiliū aqua cur ipsam aut interiūs, aut ex-
 teriūs nunquam proposuit? non proposuit, dices, quia illam nimis ex-
 pauescunt & gr̄i; hoc verissimum est, dum principē partem, nempe ce-
 rebrum, occupavit venenum, ac suas vires prodidit, sed dū latitat, cur
 saltem ad præservationem non proposuit Gal. cum calido, & sicco affe-
 ctu secundum ambas qualitates mirifice aduersetur? hoc certe, & si
 quid aliud, non esse Gal. legitimum librū illum, prodit; Ceterum cum
 iam in longius ex creuerit problemma, decernendum est, quod superius
 sancitum fuit, caninum virus substantia corruptā, viscidum, atq; tem-
 peratura humidissimum esse, & ideo rabientes omnia liquida, quę sola
 actu humida sunt, abominari, atq; expauescere, quoniā virus sui natura
 humidissimum fouere, & adaugere valent, hoc aut vltius confirmat-
 tur, si duo ab omnib; recepta, ac veluti fundamēta supponamus; quo-
 rum vnum est circa v̄triculi appetitum, alterum verō circa nutum
 v̄triculi, ac cerebri consensum; & quoad v̄triculi spectat appeten-
 tiam, omnes sciunt, (& est Gal. præceptum lib. de arte parna) quod il-
 le, dum naturaliter constitutus est, similia appetit, & contraria respuit;
 ita dum præter naturam se habet, ea, quę proprijs vitijs contraria sunt,
 expetit, tanquam eorū medicamina, ea verō, quę eisdē affectus præter
 naturā fouere, & augere possunt, abhorret, & aufugit; exēplo sint præ-
 gnates, quę interdū abhorret alimenta sui natura optima, & alia praua,
 ac vitiosa appetūt, neq; ab eis lædūtur, quia prauos, & corruptos humo-
 res in v̄triculo, ac potissimum circa os superius illius existentes cō-
 traria qualitate frangunt, discutiunt, edomant, vnde & optimè cōsuluit

Auic. de Pica tractans, vt hæc alioquin absurda ab ijs expetita, aliqua ex parte concedantur, quia ab ipsis mirum in modum inuuantur, sicut ab his, quæ fastidiunt, adeo nonnunquam læduntur prægnantes, vt ex sola horum oblatione in animi defectum incidant; Mutuum verò cerebrum, ac ventriculi consensum 3. de loc. aff. c. 7. declarauit Gal. nam cerebrum (scripsit ille) ventriculo, & ventriculus cerebro suas affectiones transmittit, idq. propter neruorum à cerebro ad os ventriculi descendentiæ magnitudinem, propter quos etiam sensus huic particula, quam vlli reliquarum corporis partium acutior est; Hoc igitur stante cum summis tum medicis, tum philosophis in confesso sit, & ab humoribus, & omnino à corporis temperatura animæ actiones alterari, quis miretur r. bientes quoq. à corrupta, insigniq. humiditate penes eiusdem cerebri substantia obseffos, cuius vi, & os ipsum ventriculi compatiens maximè subueritur, ac resupinatur, aquam, & omnia liquida, quæ actu illam humiditatem fouere, & augere possunt, adeo perhorrescere? Hinc dicebat doctissimus Rud. constare experientia, quod hydrophobici, si sæpius liquida deglutire cogantur, aut eadem ipsis sæpius offerantur, maximam noxam incutunt, vnde non parum hallucinati sunt ex antiquioribus, qui ea, à quibus maximè inuarentur, ipsos auersari putarunt, & hæc proposito problématique satisfaciant, prout ex manifestis qualitatibus haurire, ac probabiliter veritatē ostendere licuit, nam & ante oculos nobis quoq. huius veneni proprietatem proponimus, tanquam huius rei certiore, sed additam causam, vnde fortasse ex doctiss. Simonio nro (referente Meréda) tutius fuisset hic sobriè philosophari quam velle id scire, quod demonstrari nequit, nam sua veneno canis, vt & veneno phalagij atq. aliorum peculiaris est proprietatis. Hæc sunt ea, quæ veluti cūalij, scēcutiens scripsi, antequam veniret ad manus eruditiss. excellentiss. Arom. opus de rabie contagiosa, quo perspecto subsequens caput adnexi.

Quod senserit Author circa superius problemma perleso Excellentissimi Aromatarij opere. Cap. XXXII.

P Resectio ex nonni operis, operis verè aurei lectione, non secus ac à Sole nocturnæ tenebræ fugantur, tenebris intellectus fugatis, atq. dissipatis, facilius nobis est aditus ad indagandam supracit. problématique causam, & hanc non ex occultis, sed manifestis huiusce veneni qualitatibus, ad quæ maximè facit opinio Excellentissimi Aromat. quæ in superioribus tetigimus, ille n. in elaboratissimo tractatu de Rabie contagiosa optimè cōmonstrat rabiem esse quandam anginae speciem qua in angina, vel larynx afficiatur, vel œsophagus phlegmate repletur, vti facillimè (inquit ipse) per sectionem patere potest, Huic sanè opinioni, quæ pluribus, ijsq. doctissimis rationibus, ac tandem experientiæ optimè rerum; magistrè innititur, ego omnino subscribo; at dum de rab. dorum aquæ motu pertractat in hoc ab excellentissimo viro fortè quadantenus recedere cogar, non n. ob imminens

minens dumtaxat strangulationis periculum; potabilium metu affici rabidos existimare. Inamq. si hoc esset, possent auersare quemcunq. potum, & à liquidis abstinere, non tñ tanto terrore affici ab eorundē aspectu, nam quemadmodum plures ab angina non contagiosa correpti liquida deglutire absq. strangulationis periculo nequaquam possunt, & tñ illorum aspectum minime formidant, sic & in rabidis idem contingere posset, & præsertim ijs, qui mente constant, cum rabidorū nonnullos mente non alienari arbitrentur doctissimi viri. Attamen cum omnes, quos iam progressa rabies occupat, hoc metu affici certiores simus, alia inuestigāda est causā, nec meo iudicio (quod pace tanti viri iuxisse volo) responsio, quam cuidā tacite obiectioni dedit excellentiss. Aromat. dubietatē prorsus tollere videtur, sic in 8. part. 4. par. scribit excellentiss. Dominus meus "Nec instet aliquis ex hoc, quod quandoq. accidat rabidos ex aquæ intuitu ladi pr. mo, quam ex ipsa potatione, id etenim, & nos quoq. scimus ab Aureliano, & Casio confirmatum quibus assentimur; Huic obiectioni respōsio excellentiss. viri duplex est, vtramq. affero; prior est, "Sed addimus id ob aliā causam contingere, ob nimiam scilicet disgregationem iam ægrotantis oculi factā a rebus lucidis; Altera verò hæc est; "A visione citius, & fortius imaginationem commoueri; Quoad hanc spectat, & nos verissimum esse dicimus à visione citius, & fortius imaginationē cōmoueri, sed si supponamus rabidum non adhuc expertum esse à potu periculum strangulationis, quomodo ab aspectu potabiliū ad id periculum formidandum commoueat imaginatio? non est vt dicamus rabidos terri à potulentis propter dolorem, quem persentiant in faucibus ita vt pertimescant à potu ipsum aduentū iri, hoc n. & de esculentis quoq. contingere par esset, nec tñ cōtingit, præterquamquod, rabidi de nullo conquerantur dolore circa illas partes, vti etiā confirmat excellentiss. Aromat. part. vlt. par. 4. dum nobis rationes infinuat, ob quas non conquerantur rabidi de prædicto dolore, cum cynanchici, seu anginosi sint; Quoad alteram verò responsionem pertinet, neq. hanc propositæ obiectioni omninò satisfacere arbitramur, nam si quæcunq. liquida perhorrescat rabidus, quid huc spectat? ægrotantis oculi disgregatio, quā lucida excitant vna rubra, & nigricantia, à quibus potius cōgregatio, quam disgregatio fit, non secus ac aquam reformidant ægri; præterea si ab aquæ sonitu, non dicam visu, & à nomine perterreantur rabidi (nam & excellentiss. quoq. vir par. 5. part. 5. sonum, & nomen aquæ fugiēda esse docet) quō ad disgregationem perspicuitate, vel luciditate inductā confugiamus? Ego in superiori cap. huius aquæ seu liquidorum metus causam rejeci tum in manifestam, tum in occultam qualitātē, in præsentia occultā silētio inuoluo, manifestā verò tetigisse visus est quoquo modo excell. Arom. p. 4. parti. 2. dum primum affert modū, quo potus impedire potest in hydrophobicis, etiam si ille hanc causam ad potus impedimentū, non ad metū afferat, eamq. ibi, vel quoad impedimentū respuat;

respuat; & causa hæc est rōne abominationis, quæ pōt (inquit ipse) progigni, vel ab intensa humida qualitate stomachū alterate, vel à frigida, humidaq. materia ipsū occupante, hæc tandem verbā mihi dederunt anam olfaciendū quam puto huiusce morbi esse veriorem causam; sed antequam ipsam in medium adducani, mihi nonnulla liceat brassā mīnerua ratiocinari, eaq. tanquā fundamētā iacere, super quibus nicam sententiam construam. Ego in superioribus iam explicavi rabies dependere à contagioso veneno, eoq. humidissimo, quod etiam si per inspiratum trahatur, nihilominus vt plurimum per spumā à rabido animali, vel morsu, vel aliter impertitam communicatur, modò hæc spuma si licet spumosa & extremēta pituita naturam redolent, pituita autē metropolis cerebrum est, quare & ab hoc veneno cerebrū noxam incurere non sine ratione statuerant doctissimi in re medica viri, hinc magis in dies labefactato cerebro, ad auctāq. maligna materia vicinioribus partibus communicatur noxa, & præsertim ijs, per quas expurgari cerebrū solēt, ita vt mirum non sit, si fauces, œsophagus, & larynx hæc humidiori, viscidiori, contagiosaq. materia replentur, quæ dum in illis partibus stabulatur, magnum strangulationis periculum excitat, & tunc nō latitans amplius, sed rabies manifesta dici promeretur; His ita sese habentibus mirum non erit, si tanto ab aqua, cæterisq. liquidis, metu angantur rabidi, etiam si ipsa potare non cogantur, sed dumtaxat ijs visis, vel etiam, quod magis est, eorundem sonitu, aut nomine auditis. hæc, n. quocunq. modo percepta non solum imaginationem mouent ad reflectendam se ipsam super strangulationis periculo, & pròinde ad timorē adaugendum; quemadmodum rectè sensit excellētissimus Aromatarius, verum etiam, cum actu liquida sint, & humida, humidiorē materiam in faucibus contentam propter sympathiam, quam actu humida habent, commouent, & exagitant, qua commota, & agitata periculum strangulationis intenditur, & ita maior metus incutitur; imò tantus imaginationi repræsentatur metus, vt ipsa imaginatio circa hoc strangulationis phantasma depranetur, ex vehemēti enim atq. terrifico phantasmate imaginationem corrumpti, seu deprauari posse nō est, qui neget, hinc à tenebricoso phantasmate melancholia induci scripsit doctissimus Capivaccius, & hoc quod de sympathia ferret, ex eo facit confirmatur, quia in alijs animis non contagiosis nequaquam hic aquæ metus insurgit, cum materia eadē producens ita insigni humiditate non excellat; nec me quid nimis, & ultra credulitatem dixisse, sortè mireretur aliquis, quandoquidem si legerit esse medicorū præceptum, quod pueri, quibus erumpunt variolæ, cooperiantur pannis rubro colore infectis, & hoc non ob aliam causam, nisi quia à rubro pannorum colore sanguis variolæ efficiens facilius promoueat, & ad eū, vt ita dixerim, alliciat, proculdubio cessabit admiratio, & ad eū, vt ita dixerim, alliciat, proculdubio cessabit admiratio, nam si tanta vis, ac sympathia est in solo colore, vt qui ab internis partibus ad externas sanguinem prolicere ac veluti trahere possit, quantò magis credendū erit

erit hanc vim, atq. sympathiam commouendi humores reperiri posse in vna ex primis qualitatibus? Remanet tandem, vt quaedam diluatur contrarietas inter auctores de rabie conscribentes, si quidem in hydrophobia, alij mente alienatos esse volunt egrotantes, alij verò eosdē mente interdum cōstare scribunt, quod postremum ijs aduersari videtur; quae c. 27. prolata fuerunt, afferentibus nobis hydrophobiam inter melancholiam species reponi, & idcirco aliquam ex principibus actionibus in ea deprauatam existere; Respondetur melancholiam (quod & colociam terigimus) dupliciter considerari, vel quatenus in ea non vna princeps actio, sed plures deprauantur, vel quatenus vnica tantum deprauatur, nempe imaginatio; & haec Rufus, vel circa plura obiecta, seu phantasmata, vel circa vnicum duntaxat obiectum, & quod de melancholia dicimus idem ad hydrophobiam coarctare possumus; modo, qui hydrophobicos mente constare aiunt, intelligunt de ijs, in quibus non plures principes actiones, sed imaginatio sola, & haec circa vnicum duntaxat obiectum deprauata est, nempe circa aquae metum, quare cum illi in nullis alijs rebus a ratione sint dea ijs, mirum non est, si hos mente constare, reliquos verò, qui plerumque in rebus aberrant mente alienatos esse ab auctoribus statutum fuerit, ita vt priores non simpliciter quidem, & absolute, sed respectiue ad hos postremos, mente constare a scriptoribus intelligi nos arbitrari debcamus; hic finis esto problemati, in quo plurima, qui dissona sunt, & erronea, omnia mea sunt, si verò quid recti forte inerit, id totum excellentiss. Aromatario me debere profiteor. &c.

Cum ex Auicenna à rabido cane demorsorum salus desperanda non sit, etiam si aquam metuant, dummodò in speculo se ipsos cognouerint? Cap. XXXII.

QUOC testatus est Auicenna lib. 4. fen. 6. tr. 4. c. 9. his verbis. Et quando peruenit esse suum ad timorē aquae, tunc tu non paueas iterum, dum non sit talis, vt non cognoscat faciem suam in speculo; & hoc idem ex ipso met Auicena descripsit Rud. lib. 4. de morb. occult. & ven. c. 13. Tam statutum est huiusmodi venenum cerebrum inuadere, quare si hoc verum sit, quod Auic. profert, non aliunde fieri potest, nisi quia virus non adhuc omnino caput occupauit, nec cerebri substantiam insigniter labefactauit, quod inde patet, quia facultas animalis cognoscens prorsus laesa non apparet; Refert tñ Rud. hoc se falsum deprehendisse, cum contemplandū speculum hydrophobia laborantibus ipse proprijs manibus obtulerit, qui licet se ipsos probe cognouerint, nihilominus periere; & Rud. Gal. sententia ad stipulatur in 3. de morb. vulg. com. 3. partic. 75. nā à rabidis canibus morsos, vbi illis aquae formido inceserit, breui postea mori scripsit; Sed Rud. respondere possumus non omnes habere easdem vires aquae validas, ac aquae robustas, alius n. ob vires validas vel vehementē superauerit.

uerit morbum, quem vel mitiorē ob vires imbecillas alius minimē superare poterit, ita vt quem Rud. curabat, etiam si propriam faciem in speculo cognouerit ob imbecilliores vires fortē perierit, ad Gal. verō sententiam dicimus, ipsam intelligēdam esse de ijs, quibus nulla adhibentur remedia, vel congrua non fuerint adhibita, vel vbi iam omninō completa, & aduicta erit rabies, qualis in ijs, qui in speculo respiciētes se ipsos non agnoscunt; Hinc ex Auicenna nonnulli hydrophobicifanitati restitui poterunt, & inter ceteros illi, qui in speculo propriam faciem agnoscunt, ita vt eis non omninō salutis spes desit, quemadmodum illis, qui se non agnoscunt, quoniam in se ipsos agnoscētibz affectio ista, quam parit caninū virus non adhuc completa sit, & vndiq. perfecta, sed adhuc aliqua ex parte sit in fieri, nam cum affectio sit, & nondum facta est, breuiter (vt ad licteram Gal. habet in 1. Prorhet. com. 2. part. 17.) separata efficiente ipsam causa sedatur, si verō completa ea fuerit, etiam si vacuata fuerint, quā affectiōē procreauerint humida, nihil in sanationis ratione ampliū existit; sed quod a rabido cane commorssi, etiam si in aquā formidinem deuenerint, sanari possint, non omninō desperandū est, ad quid .n. Gal. 2. de Antid. c. vlt. ad hanc affectiōnem superandam remedia proponeret, si prorsus insanabilis esset affectio? certē frustra; imō ipse lib. 1. de compos. med. per gen. c. 16. asserit, se certō sanans medicamentum habere ex cancris confectū, vnde lib. 11. de simpl. med. fac. nullum vnquam eorum, qui illo fuerint vsi, mortuum esse testatur; Sententiam igitur Auicennę veritati consonam esse manifestum apparet. &c.

An melancholia sit morbus hereditarius? Cap. XXXIV.

Pud neminem, quem ego perlegerim melancholiā esse morbum hereditarium inueni, & iure merito, nam hereditarij morbi partem viuētem, quam obsident (vt exempli gratia articulos pedum podagra, pulmonem phtisis) eandem in parentibus agrotorum vehementer affectam fuisse supponunt, vnde ab ijs nati eadem parte imbecilles geniti fuerint, sed nullā ex necessitate viuētem partem vehementer afficit melancholia, nam sat est ad hāc constituendam spiritus animales denigrari, & si sapē ratione materia denigrantis substantia cerebri intemperie, remissa tñ afficiatur, nam si vehemēs esset, quomodo tandiū cerebrum cum ea absq. grauiori morbo posset existere? quomodoq. tandiū naturales actiones veluti incolumes seruare posset? hinc Alexand. Aphrod. probl. 28. lib. 2. melancholicos, & si non animi, naturę tñ munia exequi valere scripsit, Modō cum ad constituēdam melancholiā spiritus animales præcipuē afficiantur, hi nullo pacto viuētes sunt, neq. sanguine, quemadmodum viuētes partes, nutriuntur, ergo nequeunt esse in causa alicuius hereditarij morbi; quandoquidem nulla alia de causa parentum morbos hereditant

reditant nati, nisi quia ex parentum vitiatio semine constant, quod
 ex vitiatio sanguine fit; hinc Galenus hæreditaria podagra causam in
 patrum, & auorum vitiatum semen retulit lib. 6. aph. 28. quod semen
 Hippocrates ab omnibus corporis partibus decidere existimauit, &
 quamuis re vera ex omnibus corporis partibus non decidat, sanguis
 tamen, ex quo generatur semen, ab omnibus corporis partibus pro-
 dit, residuum est enim alimenti totius corporis, vnde Aristoteles se-
 men vltimi alimenti vtile excrementum esse testatus est, cum igitur
 morbosum parentum semen ex residuo sanguinis, qui ad partem illo-
 rum affectam alendam destinatus erat, & qui proinde illam in se veluti
 impressam labem suscepit, genitum fuerit, mirum non est, vt Galenus
 subdit, si filijs vehementer rem fecerint partium imbecillitatem; sed
 hic aliquis obiciat, homines interdum non patrum (hi enim nullo
 eius generis morbo laborarunt) sed auorum, ac aliorum consanguini-
 eorum morbos hæreditare, neque tamen ab his geniti sunt; Respon-
 detur, illorum consanguineorum atque auorum morbos ad nepotes
 transcendisse mediantibus patribus, qui non secus ac nati imbecilla,
 aliqua parte geniti sunt, eos tamen hæreditarii morbi non affixerunt,
 nam que madmodum ex Galeno lib. cit. podagra, quæ & ipsa est hære-
 ditarius morbus, fieri non potest ex sola partium ad patiendum habi-
 litate, nisi humores superabundauerint, ita in his etiam si adesse im-
 becillarum partium habilitas, humores tamen, copia, aut qualitate,
 non peccarunt, quæ humorum vitia in nepotibus locum habuerunt,
 vnde mirum non fuerit, si existente materia, atque disposita parte post-
 modum hæreditarii morbi soborti sint. Cæterum melancholiam non
 esse hæreditarium morbum ex eo monstrari posse videtur quod ab ho-
 minibus mente alienatis, ac melancholico delirio subiectis sapientis-
 simi procreantur filii; hinc lib. 1. problem. 28. cur plerique stulti li-
 beros prudentissimos procreent, examinauit Alexander Aphrod. sed re-
 vera stulti, de quibus loquitur Alexander valdè differunt à melan-
 cholicis, vnde ex alia parte si Hippocrati credimus lib. de sacro
 morbo, ait, ipsum, veluti & alios morbos, secundum genus inci-
 cipere, quare si dicat Hippocrates non solum morbum sacrum, sed
 & alios morbos incipere secundum genus, quis non videt, & melan-
 choliam inter hæreditarios morbos reponi posse? imò si (vt Hippo-
 crates addit) ex pituitoso pituitosus, & ex bilioso biliosus gignitur,
 cur non addere possumus, & ex melancholico melancholicum gigni?
 Tandem Hippocrates lib. 2. prædict. de nonnullis morbis loquens, ait,
 quod qui illos hæreditarios habuerit ægrè sanabitur, quare, & vice-
 versa valet consequentia, quod qui ægrè sanantur morbos habent hæ-
 reditarios, sed melancholia ægrè sanatur, ergo morbus hæreditarius
 N est;

est; Neganda tamen est consequentia ista, nam valet hæc propositio, morbus hæreditarius ægrè sanatur, non valet tamen altera, morbus, qui ægrè sanatur est hæreditarius, quandoquidem plures morbi, etiam si hæreditarii non sint, ægrè sanantur, ob crassitiam, atque resistentiam materiæ, ex qua efficiuntur; quoad Hippocratis verò sententiam ex lib. de sacro morbo attinet, certè liber ille non est genuinus Hippocratis nihilominus si auctori aliqua fides est habenda, possumus dicere non esse inconueniens, quod & melancholia interdum possit esse morbus hæreditarius, sed rarissimè, qua de causa mirum non est, si de hoc à medicinarum scriptoribus nulla facta fuerit mentio; tandem quod ex pituitoso pituitosus, & ex bilioso biliosus nascatur, sic & ex melancholico melancholicus verissimum est, sed per pituitosum, ac biliosum intelligere debemus non hominem pituitoso, vel bilioso morbo detentum, sed tali totius corporis temperemèto præditum, quod & de melancholico quoque intelligendum est, imò melancholici morbofi cum sint macilentis valdè, ac ferè semper in propriis cogitationibus fixi, cumque crudis succis, atque flatibus plurimum abundant, hinc pauco semine donati sunt, eoque spiritibus, ac naturali calore exhausto flatibus turgido, ac excrementis ferocitatibus repleto, quare cum filios non generent, ac infæcundi sint, quæ poterunt ab eis hæreditarii morbi, aut ad hæreditarios morbos & dispositiones insurgere? Tandem ex Auic. nò omnes morbos hæreditarios esse, sed aliquot tantum colligimus, nam lib. 1. fen. 2. doct. 2. c. 8. hæc præfert, "Et sunt ægritudinum quedam, quæ in semine hæreditantur, sicut vitiligo alba, tinea, podagra, phthisis, & lepra; quare nec apud eum inter hæreditarios morbos melancholiam recenseri videre est, &c."

An pueri melancholiam pati possint, vel potius, an esse possint melancholici morbofi à natiuitate? Cap. XXXV.

RES sanè ardua, & à nemine, quem ipse viderim, hactenus determinata, imò nec disputata, quid ergo possit ingenii mei tenuitas in his intimioribus medicinarum penetralibus perquirèdis, necesse est, ut ipsa veluti cæcutiens toto celo aberret, sed à liis saltem aliis philosophandæ ac sublimis edendi ansam præbuerit, & mihi in arduis voluisse faceret; Ceterum ne versetur in æquiuocis, duo, ut sæpè me edocuit, doctissimi viri Benedictus Sylvaticus perillustris Eques, ac nobilis Patavinus sunt præcipienda pro clariori huius quaestionis elucidatione; Primum est melancholici nomen dupliciter accipi communiter, & propriè, communiter acceptum comprehendit quælibet actionum principum recessum à naturali statu, cui nec febris sit adnexa, per quæ distinguitur à phrenitide nec furor associatus, per quem à mania

mani, felugitur, in qua ampla significatione accipitur à Saxonie in suo tracta de melancholia, ubi sub melancholia varicinium, furorem poeti- cum, coram Sãcti Viti, fatiuitatẽ, amentia, & similes affectus compre- hẽdit, quorum aliqui sunt actiones imminutæ, vel deperditæ vt fatuitas, & amentia, & sic non referendi inter deliria, alii non fiunt à causis ma- nifestis, vel neque à causis naturalibus, ac tandem alij non sunt affectus morbofi; Propriè sumptum illam delirii speciem significat, quæ sine fe- bre, & sine furore iunctum habet timorem, & mærorem, qui diu durẽt, de qua Hippoc. 7. aph. 4. 2. hæc protulit, " Si timor, atq. mæstitia hominẽ habentes longo tempore perseverauerint, tale est melancholicum, & de hac nos in præsentia loquimur; Secundum præcipiendum est, me- lancholiam morbosam à naturæ primordiis cõtractam dupliciter inteli- ligi posse, actu, & potentia, potentia quidem, quando quispiam actu nõ delirat, sed tale membrorum principium temperamentum sortitus est à naturæ primordiis, vt in adultiori etate delirare valeat, eo prorsus mo- do, quo filii hereditariam patiuntur arthritidem, quamquam in primis annis acti uali arthritide non afficiantur; actu verò quando infantes me- lancholia morbofa detinentur, de qua actuali melancholica passione, pri- mò, ac præcipuè intelligendus est quæstianculæ titulus, cum præsertim hi, non illi, morbosam melancholiam patiantur, illi verò solummodò di- spositionem habeant ad huiuscemodi affectionem; His igitur ita præ- sumptis plures pro negativa parte rationes adduci possunt, inter quas prima hæc erit; Vnus & idem affectus non potest esse naturalis, & præ- ter naturam, sed affectus contracti à naturæ primordiis sunt natura- les, quia dependent à principiis naturalibus, melancholia est affectus præternaturam, cum sit actio princeps deprauata, ergo non contra- hitur à naturæ primordiis; Secunda ubi nõ est delirium, ibi non est me- lancholia morbofa, sed in infantia nullum apparet delirium, est nõ deli- rium princeps actio deprauata, in infantia autem principes facultates non deueniunt in actum secundum, quandoquidem pueri desituuntur usu rationis operantes per solam imaginationem ad instar brutorum, vt potè qui sicut dicebat Arist. 1. 1. sect. problem. 60.) non secus ac bestiae suas exprimant affectiones, ergo nec melancholiz morbofa subici pos- sunt, Tertia ratio à simili desumi potest, nimirum quemadmodum som- nia fiunt ab imaginatione mota, ita & melancholia, sed somnia non fiunt, in pueris teste Arist. lib. 4. de Hist. anim. c. 10. ad finem dicente, " Editis nuper in uicem, & infantibus adhuc nullum penitus contrahitur som- nium, sed plurimis anno circiter quarto aut quinto ætatis visa incipiunt, ergo neq. melancholia fiet in pueris; Quarta ratio est hæc omnia sym- ptomata sequuntur morbum, vt umbra corpus ex Gal, pluries, ergo sta- re non possunt sine morbo, à quo dependent, sed morbus melancholicus

Quadripartitum Melancholicum.

delirium causans; contrahi nō pōt. à naturę primordiis, quia est frigidus, & siccus à materia melancholica dependens ex Gal. 1. de caus. sympt. c. 7. & puerile temperamentum ex sui natura est calidum, & humidum (qui. n. crescunt plurimo abundant calido innato) & percōsequens è directo contrariū melancholico, ergo neq. melancholicū deliriū cōtrahi potest à naturę primordiis; Quintam tandem addo: Affectus contracti à naturę primordiis debent esse proportionati nostrę generationis principis, at melancholia nunquam est huiusmodi, ergo nunquam contracta à naturę primordiis, maior clara ex se est, nam cum omnes morbi ad duas genericas differentias reducantur, videlicet, ad connaturales, & adscititios, sicuti adscititii proportionem, & conuenientiam habere debent cum causis superuenientibus à quibus producuntur ita connaturales cum causis connaturalibus, minor inde probatur, quia generationis principia sunt duo, semen & sanguis menstruus ex Galeno 1. aph. 14. neutrum tamen melancholię naturam redolens, quia melancholia est humor frigidus, illi verò humores calidi, ergo melancholia non est humor proportionatus nostrę generationis principis. Hę sunt potiōres rationes, quas pro negatiua parte adduci posse existimaui, quibus tamen non obstantibus in affirmatiuam partem, sustinendam inclinatur animus, nempe melancholia morbosa hominem affici posse à natiuitate, quam opinionem rationibus confirmare conabor, & Primò, Timor, & mæstitia est signum melancholicum; sed est ut aliquis à naturę primordiis deterreri possit ex quolibet oblato phantasmate, indeque materi, & lugere, ergo & melancholiam morbosa detineri; Accedit secundo illum à naturę primordiis egrotare posse, qui contrahit morbos hereditarios, sic Hippocrates in lib. de sacro morbo scripsit ex pituitosis gigni pituitosos, ex biliosis biliosos, & sic nos addere possumus ex melancholicis melancholicos, & in lib. de Aere, aq. & loc. subiunxit ex macrocephalis fieri macrocephalos, ex arthriticis, arthriticos; sed sic est, quod melancholia morbosa potest esse hereditaria, ergo afficiet à naturę primordiis, minor probatur, morbus ille est hereditarius, quem contrahimus vel ex sanguine menstruo. (Mulieris enim natura vim habet plurimam ad immutandum in melius, vel in deterius rationem conceptus ex Aristotele 4 de generat. animal.) vel à semine genito ex sanguine à singulis particulis tanquam superfluo ad testes transmissio, prius tamen caracterizato paternis vitis intemperiei, figurę, situs, & similia, dum à particularum temperamento, & modo substantię conuerteretur in temperamentum, & naturam membri nutriendi, sed melancholiam morbosam contrahere possumus vel ex sanguine menstruo melancholico, vel à sanguine morbofo conuormante singulas particulas, vel ab utroque, er-

go.

go potest esse hereditaria, nec aliquis me palinodiam cecinisse opinetur, cum superiori quæstiuncula non esse hereditarium morbum melancholiã statuisse videar, nam & ipsam quamuis rarissimè, hereditariam esse posse non negavi, ita ut & in præsentia dum de iis, quæ non frequenter, sed quæ rarissimè fiunt, agatur, non sit inconueniens, & illis, quæ raro eueniunt inniti; Tertio ex puerorũ parte eos facillimè incidere posse in deliria melancholica argumentari possumus, nam tunc adest delirium, quando imaginationis vitia non corriguntur à ratione, eritque melancholicum, si cum timore, & merore: sed imaginationis vitia in pueris nondum rationis usum habentibus à ratione corrigi non possunt, ut propterea ex Aristotele omnes homines patres existiment, omnes mulieres matres, & omne terrificum etiam fictitium pertimescant, ergo pueri omnium facillimè incidere possunt in prædictum delirium; Quarto, Actuale delirium melancholicum consequitur tenebrositatem spirituum animalium, sed in pueris facile obtenebrari possunt spiritus animales à crassis vaporibus propter corruptionem lactis, & in adultioribus propter voracitatem, cruditates inordinatæque, ac frequentes tum corporis, tum animi motus, adde quod & facillè in externis tenebris expauescunt, ergo facillè in melancholiam morbosam incident; Quinto & à simili argumentari possumus, nam si à natiuitate stultitia contingit, in qua principes actiones deprauatæ cernuntur, cur non & melancholia à natiuitate contingat, & eò magis, quo in timorem, ac proinde merorem, suapte natura proni sunt pueri? nec de stultis à natiuitate dubitemus, quando quidem apud vulgus in proverbio est, quod qui stulti nascuntur, nunquam sanantur; præterea Ludouicus Mercatus vir doctissimus habet in 3. lib. primi tomũ quæst. 180. stultitiam esse symptoma in actione deprauata simul, & imminuta, siquidem stultus parùm, et male iudicat, et maiori ex parte vitium esse naturæ potius, quàm causæ morbificæ scripsit; Sexto denique & autoritate Aristotelis hanc sententiam confirmare possumus, qui in lib. de Prædicam. cap. 4. propè medium confessus est, iram, amentiam, mentis alienationem, & similia mox in nascendo fieri, atque paucissimis interiectis verbis, ait, " Similiter, autem, & quæcunque alienationes non naturales &c. supponit enim (ut diximus) adesse mentis alienationes connaturales, seu à natiuitate. His igitur, ac similibus rationibus adductus hominem à naturæ primordijs melancholia morbosa affici posse existimo, neque rationes in contrarium adductæ insolubiles erunt, ad primam enim respondendum est, affectũ esse naturalem dupliciter contingere, vel ratione principiorum, vel ratione operationum, affectus morbosi contracti à naturæ primordijs sunt quidem naturales ratione principiorum, non propterea repugnat, quod

quod sint morboſi ratione læſionis operationum, & ſic ſecundum di-
 uerſam conſiderationem erunt naturales, ac præter naturam; Ad ſe-
 cundam diſtinguendum eſt de facultatibus principibus, ſunt enim in-
 triplici differentia ex philoſophis, imaginatrix, ratiocinatrix, & me-
 moratrix, vt omittam in præſentia ſenſum communem, tanquam po-
 tentiam magis participantem ſenſuum externorum, vt pote quæ ope-
 ratur tantum præſentibus externis obiectis, nec ſpeciebus receptis ſub-
 notiones addere poteſt, ex tribus autem potentiis principibus duas ha-
 bent infantes in ſola potentia quoad operationes, nempe rationem, &
 quoquo pacto etiam memoriam, ideo ſecundum has delirare nõ poſſunt,
 aliqua tñ imaginationis officia actu exercere valent, & præſertim ſub-
 notiones addere, iudicâtes obiecta, vt ſibi cõſentanea, vel aduerſa, quare
 & decipi poſſunt in hoc ſerendo iudicio, & ſic delirare, & præſertim ſe-
 cundum Galenum, qui admittit delirium melancholicum ſolius imagina-
 tionis quemadmodum exemplificauit de Theophilo Medico credente
 ad eſſe tibicines in conclauis, ac propterea ipſos eiſciendos præcipiente,
 hanc tñ delirii ſpeciem licet in pueris admittendam cenſeam, cum ca-
 reant uſu rationis, in adultis nihilominus exiſtimo etiam in hac delirii
 ſpecie ad eſſe lapſum aliquem rationis dum huic deprauatæ imagina-
 tioni aſſentiuntur, quam ratione duce corrigere debuiffent, ſed de hac
 reſuſus in initio huius operis diſputatum eſt, Quod ſi quiſpiam ex di-
 citis inferat, ergo & bruta delirare, cum & ipſa utantur imaginatrice
 facultate; Reſpondetur, ſubnotiones, quæ fiunt à brutis, fieri potius
 per iſtinctum naturæ, quàm per imaginationis opera, nam ouis auerſatur
 lupum, vt hoſtem per naturalem antipathiam, propterea brutis deli-
 rium non competit; & ſi quis addat ulterius in infantibus diſcerni non
 poſſe prædictum delirium, quoniam non loquuntur, ſciat ſat eſſe has
 animi perturbationes timorem ſcilicet, & metorem continuum ad
 detegendam melancholiam, duplex enim eſt melancholia, inci-
 piens, & progreſſa, in incipiente non loquuntur extranea, neque adul-
 ti, ſed tantum imaginantur & cogitant extranea continuoque timent,
 & mærentur; at in confirmata loquuntur etiam, & operantur extra-
 nea; ad tertiam dicimus ſomnia in infantibus, ac pueris ante quartum
 annum non eſſe manifeſta, cum ipſi non loquentes, vel ignari, etiam
 ſi loquantur, ea referre neſciant, & de his intelligendum eſſe Aristo-
 telem, nam obſcura, & quodammodo occulta in ipſis fieri non eſt
 negandum, cum eos ſomno inuolutos interdum moueri, gemere, con-
 cuti, ac veluti expaueſci, imò & interdum loqui obſeruemus, quæ
 omnia à ſpectris, ac phantaſmatibus imaginationi oblatiſ prouenire
 minimè dubium eſt; Ad quartam denique reſpondetur puerile tem-
 peramentum vel eſſe ſalubre, vel morboſum, ſalubre eſſe quidem re-
 ſpon.

spondens etati, & hoc esse calidum, & humidum, at morbosum posse esse frigidum. & siccum, qua responsione satisfacit etiam vltimę rationi, si quidem semen & sanguis menstruus dum seruant nature leges habent etiam temperamentum sibi naturaliter competens, at si nature limites excedant, & proueniant à genitoribus actu egris, tunc possunt esse temperamenti frigidi & sicci, ita tamen vt retineant aliquid caloris viuifici, siue hic sit celestis, vt existimarunt Fernelius, & Archangelus Piccolomineus, siue elementaris cum Saluo Sclano, & aliis, & sic iam patet pueros à natiuitate corripi posse actuali melancholia morbosa; quo admissio, longè magis admittetur ipsos corripi à nature primordiis melancholia potentiali, idest melancholica dispositione per intempericm morbosam hereditariam iecinoris, vel cerebri, per quam tractu temporis multiplicato atro humore vitioso, & in cerebrum recepto incurret in accidentia melancholica; Sed quidam adhuc scrupulosior, ac nimis subtilizans dicet, quid per has voces à natiuitate, & à nature primordiis intelligimus? certè necesse est vt intelligamus vel fetus in vtero melancholiam morbosam pati, vel postquam editi sunt in ipsam adhuc infantes incidere; si primum, falsa est sententia nostra nimirum hominem à natiuitate melancholico delirio affici posse, nam cum ex Galeno l. b. de fat. format. cap. 3. ad finem, sensus externi ferientur in fatibus, obiecta ipsis subministrari nequeunt, & proinde non efficiunt phantasmata, super quibus imaginentur, quare cum careant imaginatione, ne dicam ceteris principibus actionibus, quomodo in ipsis melancholia contingere possit? nequaquam certè; si alterum intelligamus, non poterit homo nasci melancholicus morbosus, seu delirio melancholico affectus, ac proinde non à natiuitate, seu à nature primordiis erit talis, sed ad eò dispositus ad huiusmodi morbum, vt postquam in lucem est editus, breui in ipsum incidat; nam morbi à natiuitate dicuntur, vt gibbositas claudias, & alij similes, qui omnes in vtero morbi iam contracti sunt; Respondetur fetus melancholia morbosa detineri actu posse, dum est in vtero, & sic à natiuitate homines morbosa melancholia affici posse; Animaduertendum hic tamen est, nomen actus dupliciter sumi, & pro actu primo, & pro actu secundo, actus primus coincidit cum forma, & formam, ac essentiam significat, actus autem secundus coincidit cum operatione consequente essentiam; Modò fetus in vtero melancholia morbosa detinetur actu primo, non secundo, & sic non delirat, neque deprauate imaginatur, quia habet anime potentias in solo actu primo, non secundo, propter defectum obiectorum, & propter imperfectionem organi, non secus ac puer potest esse claudus à nature primordiis, et in vtero, et tamen non claudicat in vtero, neque post.

postquam est natus vsque ad certum tempus, et sic est claudus in actu primo idest essentialiter claudus, non tamen est claudus in actu secundo vsquequo non peruenit ad tempus præfinitum ambulandi, cæcus potest esse cæcus à natiuitate, & in vtero, & est talis actu; quia deficit ipsi oculus, & nihilominus dici non potest, quod non videat in actu secundo, quia in vtero non representantur objecta visibilia, & sic de melancholico à natiuitate dicendum est; nec dicatur melancholicum actu primo melancholicum esse potentia ad actum secundum, & idcirco non rectè melancholicum appellari, cum frustrà sit illa potentia, quæ nõ reducitur ad actum, nam & si melancholia in actu secundum non deueniat, hoc contingit, vt diximus, non quia fetus tali morbo non detineatur, sed quia fetus eiusdem instrumenta non sunt adhuc apta ad tales edendas operationes, quousque rationis vsu ille non fruitur, & sic illa potentia ad actum secundum non erit frustrà, nam suo tempore determinato ad illum reducetur; exemplo sit mutus à natiuitate, hic non detegitur mutus, nisi vbi peruenit ad eam aetatem, qua pueris loqui posse natura concessit, sed satis superque de hac re. &c.

Finis primæ partis.

QVADRIPARTITVM

Melancholicum,

GASPARIS MARCVCCII

Nobilis Lucensis.

PARS SECVNDA.

An tria tantum sint melancholia genera? Cap. I.

TRIA esse melancholię genera statuit Galen. 3. de loc. aff. c. 7. quę genera, dicebat ipse siue species, siue differentias quoq. appelles, nihil refert, Prior species est illa, quę in cerebro per essentiam dicitur; Altera, quę per consensum à toto corpore; Tertia verò, quę est per consensum à ventriculo; de duabus prioribus ita loquutus est Galenus " Etiam cerebro accidit, vt nonnunquam vniuerso in venis sanguine melancholic o effecto, ob commune vitium ipsum quoque lædatur (& de melancholia per consensum intelligita toto) nonnunquam verò reliqui corporis sanguine profus innocuo, solus his, qui in cerebro contentus est, alteretur (& de melancholia per essentiam intelligit) atque pluribus interpositis verbis subdit, " Est præterea tertium melancholię genus, morbi comitalis exemplo, cum ortum à ventriculo habuerit, solentq. medicorum aliqui hanc dispositionem hypocondriacam, flatuosumq. morbum nominare, (& sic tertiam melancholię speciem per consensum à ventriculo expr. ffit) sed percunctabitur aliquis an hæc tertia species à ventriculo affecto solùm pendere possit, vel etiam ab alijs hypocondrijs lætis, vt ab hepate, liene, vtero, alijsq. subiectis partibus malè affectis? Huic respondendum erit vel ex Galeni mente, non solùm à ventriculo, sed & ab alijs hypocondrijs fieri posse prædictam melancholię speciem, nam quemadmodum Galenus cap. cit. de melancholia pertractans semper sumit exemplum à morbo comitali, & vtriusque affectus species inuicem comparat, dum inquit ipse, quod morbus comitalis per consensum, non solùm à ventriculo fit, sed etiam ab alijs partibus, vnde affert exemplum de puero illo cui affectus iste ex tibia initium capiebat, mox illinc recta ascendebat per femur, & supposita illi ilia, ac per latera ad cernicé, donec ad caput perueniret, hinc non negaret

O pr-

prædictam melancholiam etiam ab aliis hypocondrijs fieri posse, sed eam, quæ à ventriculo fit, tanquam frequentiore, ac proinde magis notam proposuit, & quia fortè in omni appellata melancholia hypocondriaca necessariò ventriculus afficiatur, sed de hac re suo loco disputabitur, modò clarum est cæteros ferè omnes medicinæ scriptores hæc tertiam melancholiæ speciem, non per consensum à ventriculo, sed per consensum ab hypocondrijs in abstracto appellare qui etiã præter enarratas species nullam aliam dari existimarunt. Nonnulli tamen cum Auicenna addiderunt melancholiam à corde, quam alij per essentiam esse volunt, alij verò per consensum, sed quæ hypocondriaca dici non possit, cum cor nullo pacto inter hypocondria reponatur, hæc enim, sub septo trausverso collocantur, & inter naturalia, non spiritalia membra recensentur à medicis; sed ista de nomine potius, quàm de re videtur esse disputatio, quis enim neget per hypocondria viscera intelligi? nullus profectò, nihil igitur referat dicere hypocondriacam melancholiam fieri à visceribus, siue hæc naturalia, siue spiritalia, sint; & quemadmodum præcordia cum hypocondrijs confunduntur cur non possumus etiam per hypocondria spiritalia viscera intelligere, non adeò strictè, sed largè potius modo loquentes? non igitur absq. ratione melancholiæ genera multiplicanda sunt; & si quis in hac re scrupulosior, aut rigidior esse velit, hic melancholiam, quam per consensum ab hypocondrijs vocauimus per consensum à partibus vocet, ita enim tam spiritalia, quàm naturalia partes complectetur, nec in nominum recto vsu peccabit; Cæterum melancholiam, quæ à corde est, per essentiam dici non posse iam satis monstratum credimus, dum in omni melancholia cerebrum necessariò lædi antea disputauimus, quod etiam loco cit. confirmat Galenus, ait enim omnibus tum melancholiæ, tum comitialis morbi differentijs commune esse quod cerebrum afficiatur; Ratio autem præcipua, qua innituntur volentes melancholiam per essentiam affecto corde fieri, est, quia existimant principes animæ actiones à corde prodire, sed & hæc sententia iam fuit explosa, & ipsam doctissimè refutarunt Mercatus, & Laurentius; aliam quoque & hi afferunt rationem, nimirum à tenebricoso spiritu animali quamcunque melancholiam produci, & hunc in corde tenebricosum reddi posse à nulla intemperie, vel alia præternaturali dispositione cerebro affecto; nam spiritus omnes in corde generantur, & in cerebro animales vocati euadunt, non per vltiorem coctionem, quia nullum viscus corde calidius, sed quia in eo exactè segregantur, purificantur, & cõtemperantur, cur autem in corde tenebricosi, atque opaci gignantur, hoc in materiam sanguinem scilicet, atq. in agentem causam, cor nempe, quod frigiditate, & siccitate morbosa fuerit correptum, referendū volunt; At re vera de cipiuntur isti, nam falsissimum est animales spiritus in corde gigni, & si ex vitalibus in corde genitis, tanquã ex materia producantur, nec quia vllam viscus corde calidius sit, hosce animales

males spiritus ex vitalibus per vltiore coctionem in cerebro non generari dicendum est, nam prius vitales in cerebro contemperantur, quam ex ipsis animales fiant præterea vitalibus aer per nares inspiratus admiscetur, tanquam qui & ipse animalium spirituum materia est, sed ex Galeno aer, vel æstiuo tempore calidissimus, frigidior est cerebro temperatura frigidissimo, ita vt timendum non sit hoc pacto vitales spiritus in cerebro, ad hoc vt animales fiant, vltiorem coctionem acquirere posse, non deest enim suus cerebro calor, sed de hac re diffusè tractatum est questiuncula 14. Quod magis negotium facessere videtur, est cor, quod aliqua morbosa intemperie sit affectum, nam si frigida intemperie vexetur sanguinem ab hepate receptum non arteriosum, sed densando, ac exprimendo frigidum, & crassum reddet, si calida, illum aduret, quare redundabit melancholicus sanguis, qui cerebro impertitus melancholiam excitabit; modò difficultas exoritur, an tali pacto melancholia producta appellanda sit per consensum à corde, vel potius à toto, nam si cor aliqua morbosa intemperie afficiatur, totum corpus assentitur, breuique eadem intemperie donatur, ita vt per consensum à toto corpore potius, quam a corde denominationem habeat huiusmodi affectio: At re vera datur melancholia per consensum à corde (vt optimè Auicenna lib. 3. cap. de Melancholia scribit) nec contra facit, quia cordis intemperiebus totum corpus assentitur, hoc enim & si vt plurimum, non tamèn semper verificatur, præterquam quod hepatis obstare potest, imò non pauci reperiuntur, qui cum frigida cordis intemperie laborent, calidiori iecinore sunt præditi, quorum si corda pro tenui, atq. arterioso sanguine crassum, ac melancholicum producant, & hic in cerebrum delatus melancholiam excitet nõ hæc à toto, sed per consensum à corde appellanda erit, & quod de cordis intemperie diximus, id confirmare possumus authoritate ex Galeno desumpta lib. art. med. cap. 29. dum de cordis temperatura verba faciens, ait, ob calidam cordis temperaturam magna ex parte vniuersum corpus calidum reddi, nisi hepatis vehementius obstiterit, & quod ipse de temperie in statu naturali intelligit, idem morbosa, ac præternaturali intemperie accomodari potest.

An Cynantropia & Lycantropia inter melancholica deliria recensenda sint? Cap. I I.

Licui fortasse consultius visum esset sermoni de canina rabie caninam melancholiam subiungere, sed ne de causis sermo abscinderetur hic illam potius describendam esse censuimus; delirium igitur illud, quo qui detinentur, canes, ac lupos imitari videntur, cynantropiam, ac lycantropiam appellantur, quæ vtrum inter melancholias recensenda sint, rectè examinet ille, qui prius horum affectuum signa, atque causas percurreret; In

110 **Quadripartitum Melancholicum**

calce libelli de melancholia ex Galeno, Ruso, & Possidonio de his ita scriptum reperias, "Qui canina lupinaue melancholia tenentur, Februarius mense noctu domos exeunt, in cunctisque lupos, & canes imitantur, usque ad diluculum vagantur, sepulcraque precipue recludunt; ita affectos his notis dignosces, pallidi sunt segniter aspiciunt, oculos aridos habent, concauos, non lacrymantes, linguam siccam proferrunt, saliuam nunquam reijciunt, sicutulosi sunt, in tibijs ulcera gestant, qua sanari non possunt; & quia crebro offendunt, & quia a canibus mordentur, haec eorum indicia sunt, estque hoc morbi generis melancholiae species; praeterea cum his morbis vexati perpetuo timidi ac maesti sint, lucem aufugiant, ut hinc domi die lateant, & noctu etiam, dum huc illuc discurrunt, obuios deuitent, certe melancholici dicendi erunt, hinc Paulus, & Aetius, atque inter recentiores Altimarus, ac Rudius inter melancholiae species lycantropiam connumerarunt; Altera tamen ex parte cum latent ut canes, huc illuc vagantur, cadauera corrodant, hominibus infidentur, & in humanum sauiat genus, non timiditatis, & melancholiae, sed feritatis potius, ac maniae praebent indicia; Hinc recentiorum plurimi, uti Mercurialis, & Massaria inter maniae species connumerarunt, & Mercatus tomo 1. lib. 3. quaest. 180. diuidit maniam in furorem, insaniam lupinam, leoninam, caninam, & nocturnam; imo si ad causas quoque lupini, ac canini delirij respiciamus, ea ad maniacum delirium reducemus, nam quoad cerebri intemperiem attinet, hanc calidam, & siccam constituit Mercurialis, ac similiter humorem, a quo praedicti affectus producuntur, humorem melancholicum combustum statuit, sed & ex modo curationis in his summam caliditatem adesse ac proinde maniacum potius, quam melancholicum delirium sapere, conijcere possumus. Aetius enim & cum ipso Arabes sanguinem euacuant per venam sectam usque ad animi deliquium, quia magnam aliquam inflammationem in lupina, ac canina insaniam formidant, quod idem praecipitur in libello de melancholia citato, & Mercatus supracitata quaest. sic ait; ex speciebus insaniam quaedam dicitur lupina ex atra bile a succo melancholico suborta, alia leonina, ex biliosa atra bile, ferina insaniam a barbaris dicta, Tertia nuncupata est insaniam canina ex sanguine conuerso in atram bilem suborta &c. a praedictis vero humoribus maniam quidem, melancholiam vero nunquam generari omnes sciunt, cum propter ipsorum feruorem spiritus animales maxime agitentur, ac ignei praeter naturam euadant; Quid igitur in hac contrarietate pronuncianum erit? breui res clara sit nam quemadmodum signa timiditatis, atque feritatis in cynantropia, & lycantropia mixta videmus, ita & hos affectus, quid mixtum esse ex melancholia & mania dicerem ego, quod & ex humore ipsum producente confirmatur, nam sicuti humor calidus cerebrum obsidens inducit maniam, ita & frigidus melancholiam, modo humor, qui harum affectionum est causa.

tum

um frigiditatem, tum caliditatem habet, ita vt neque simpliciter maniam propter frigiditatem, quæ obstat, neque simpliciter melancholiam propter caliditatem valeat inducere, sed quid ex ambabus mixtum; Quod autem de hoc humore dictum est, idem veluti per transfennam videtur Rudijs asserere in sua praxi cap. de melancholia, de melancholicis enim loquens, ait, si noctu errabundi sint, hanc speciem vocant Arabes cutubut, quæ fortè fit ex melancholia aliquo modo calefacta, (est enim in continuo motu) vel adusta, in qua tamen feruor delituit, non enim est cum rixa, & elegantissimus Author Hercules Saxonia in suo tractatu de melancholia ita scripsit, "In lycantropia, homines non quidem lupi figuras, vt fortè de Lyaone tradunt Poetæ, sed mores contrahunt lupinos, quod ex prauo humore nascuntur, est autem humor duplex melancholia naturalis, ob quam perpetuò mesti, ac timidi sunt, & noctu tantum ambulant, est & humor exustus, propter quem in humanum genus sæuiunt, siue corpora sint defunctorum, siue viuentium, sed & mixtos esse affectus cynantropiam, & lycantropiam ex modo curationis, quem habemus ex Galeno, Ruso, & Possidonio in supracitato libello colligi potest, quandoquidem sanguinis missio, balneæ dulces, ac serum lactis illud empyreuma (vt ita dicam) melancholici humoris respiciunt, hiera autem magna sæpius exhibita, ac theriaca illius crassitiem, atque frigiditatem; neque nobis obstat Mercatus, dum insaniam lupinam, atque caninam inter mania species receasit, quandoquidem non intellexit de ea canina, ac lupina insaniam, quibus detenti noctu vagantur, ac sepulcra querunt, vt cadauera pascantur, tristes etiam sunt ac aliquo timore affecti, sed de vero furore maniaco, à que procul omnis timiditas abest, & idcirco tomo 2. lib. 1. c. 17. hæc scripsit: "Cum cerebri substantia feruidior fiat affluentem sanguinem adurit, & quod in eo est tenuè liquidum absorbuit, & relicta pars prauè crassescit, quo tempore si calor perseneret, homines fiunt veluti ita perciti, magisque audaces, ac temerarij, ita vt suos percutiant, multa que terribilia perpetrent; præsertim eo tempore quo sanguis assatur; verum si frigidior subsit, qui in cerebro mansit, certè post incendium mærentes, tristes, ac meticulosi euadunt homines, ad quam sanè melancholia speciem referenda est ea, quam iuniores syluestrem appellarunt, & lupinam insaniam; Cæterum prætereundum non est modò melancholia, modò mania magis indicia in hoc morbo manifestari prout magis feruet, vel deseruet humor, hinc & ægri noctu obuios modò aufugiunt, modò adoriuntur; sed cur Februarij mense valde grassetur hic morbus, difficile est apud Authores causam adinuenire, non igitur fit mirum si & nos pro viribus de ea re aliquid asserre conantes, metam non attigerimus.

Cur

Cur mense Februarij cynantropia, & lycantropia magis grassentur?
 Cap. III.

A Etius lib. 6. c. 11. mense Februarij huiusmodi morbum maximè grassari scribit, & in libello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Possidonio hoc idem confirmatur; cur autem hoc potius eo in mense, quàm in alio contingat, nonnulli in syderum concursus referunt, sed fortè medicis remota nimis hæc videtur causa, vnde Mercurialis in sua praxi ad Hippocratem recurrens hæc scripsit, "Cum Hippocrates dixerit 3. aph. 20. hyeme, & potissimum verè melancholiam dominari, & melancholicos morbos fieri, puto hæc verisimiliorem esse rationem quod scilicet humores melancholici autumno geniti, quasiq. ab hyeme congelati quiescunt, mitescente verò, ferenaq. hyeme eliquantur, ac agitantur, ac propterea huiusmodi symptomata efficiant; hinc & feles, & complura alia animalia eo mense, immani libidine efferuntur; Pulchra certè, ac ingeniosa valde doctissimi Mercurialis videtur ratio, difficultate tamen non caret, & in primis non est fideliter adductus locus Hippocratis, ipse enim idam tempus, quo melancholici morbi fiunt in eo aphorismo recenset, veris meminit, de hyeme ne verbum quidem, ergo nihil concludit Mercurialis ex Hippocrate cum totus Februarij mensis sit pars hyemis, imò iuxta Astrologos peritioris, & plusquam Martij dimidium pars hyemis extat; sed si hyeme orientur morbi melancholici, non prætermisisset Hippocrates aph. 22. eiusdem libri, vbi de hyeme pertractans, hæc habet ad littèram "Hyeme verò morbi laterales, & pulmonis inflammationes, grauedines, atque rauedines, tusses, dolores pectoris, laterum atque lumborum, capitis dolores, vertigines, atque apoplexia; ita vt melancholicorum morborum, ne quidem meminerit; Simile quoddam pro Mercuriali afferri posset, quod scribit Galenus in comm. nuper cit. aphorismi; ait n., "Atqui primas partes hyemis rationabile est, & ita experientia comprobatur, cum autumno morbos communicare; & hoc vt ego opinor propter vtriusque temporis cõtiguitatem, namq. in adeò breui spatio neque aer nos ambiens, neque nostrorum corporum humores valde immutantur; propter igitur, & eandem contiguitatem fieri potest, vt hyemis extremæ partes eosdem morbos producât, quos & ver ipsum, neque hoc præterfugit Mercurialem, quia quemadmodum vere humores ab hyemis frigore veluti congelati liquefcunt, ita extrema hyeme dissolui incipient; sed & ab Aristotele 1. sect. problem. 17. eliciat aliquis mense Februarij ver esse, nam quærens Aristoteles cur à Vergiliarum occasu ad Fauonij vsque flatus potissimum pereant, qui longo morbo laborant, & senes, paucis interpositis, ait, "Subsequens enim tempus ver est; Fauonij autem, quos & Zephiros dicimus spirare incipiunt ad octauum Febrbarij diem, vt testis est Plinius lib. 11. c. 47.

Atta-

Attamen quod statim à Fauonijs subsequitur tempus, ex Medicorum sententia minime ver est, cum huius principium sit equinoctium ver- num, vt author est Galenus comm. 1. ad 1. lib. Hipp. de morb. vulg. quod tempus in nostris regionibus incidit in vigesimum circiter diem Martij, vt Astrologi in suis ephemeridibus clarè colligunt; Accipien- da sunt Aristotelis verba (vt ait doctissimus Guastauinus in suis diser- tissimis commentarijs) non absolutè, sed vt quæ potius respectum ali- quem contineant, siue ratio quædam in eis habeatur extremæ partis hyemis, in qua iam Fauonij spirare incipiunt, ad illius summum vigo- rem, illius enim inclinatio, in qua iam tepor quidam est præ vigore, & acutie ipsius ver est, quod enim ad Fauoniû subsequitur tempus, quam- quàm hyemis adhuc pars sit comparatum tamen ei, quod præcessit, ver est, hoc est, tanta aeris temperie constans, vt illius summo vigore collatum, ver dici meritò possit. Sed neque his enarratis vndequaq. difficultas tollitur. Cur enim magis Februarij, quàm Martij, vel Apri- lis mense vigeat lycantropia, si in his mensibus magis fundantur hu- mores? Et si ex Hippocrate potissimum in vere morbi melancholici fiant, cur ergò potius hyeme, quàm vere lycantropia grassetur? hoc rectius meo iudicio perscrutari poterit desumpto ex rei natura initio; In superiori statutum fuit huiuscemodi morbi materiam esse melân- cholicum humorem non omninò frigidum, sed qui aliquam habeat in se caliditatem; præterea quoque statuendum est cum Hippocrate atque Galeno lib. 3. aph. 22. non solum vere, sed etiam autumno morbos fie- ri melancholicos, vt quartanæ febres, comitiales morbi, furores, & melancholiæ, quorum omnium materia est atra bilis, quæ duplicem- habet generationem, alteram quidem vt Galenus ait in comm. ex fla- ua bile superassata, alteram verò ex sanguine crasso, nec prætereundum est melancholicos morbos magis salubres vere, minus autem salubres autumno fieri, vnde Galenus in comm. 20. aph. dixit morbos quicun- que sunt verni temporis proprij omnes periculo vacare, tantùm quæ abesse vt aphorismum illum falsum ostendant, in quo dixit Hippocrates. Ver autem saluberrimum, & minimè mortiferum, vt potius ipsum vi- deantur confirmare, Postremò nullus adeò pernicax erit qui non fa- teatur à materia morbifica, quò minùs hæc à naturali statu recesserit, eò salubriores morbos, quò verò magis, eò grauiores ac magis peri- culosos produci non solum, sed insuper ab hac naturam citiùs stimula- ri, atque offendi, ab illa verò tardius; His igitur ita præmissis nemini dubium erit, quod inter atras biles, ea quæ naturalem statum magis sapit, est fex sanguinis, sui naturà frigida, & sicca, quæ verò à naturali statu magis recedit, est ea, quæ à superassata bile fit hæc, vt qualitatis magis acris, ac calidioris non expers citiùs naturam irritat, atque citiùs ab ea morbi, & grauiores emergunt, illa verò qualitate minus acris, & frigidiori prædita tardius naturam stimulat, atque tardius etiam morbos, eosq. non adeò graues inducit; Hinc mirum non est, si atra bilis,

114 **Quadripartitum Melancholicum**

bilis, quæ ex flaua superaffata in æstate gignitur, autumno superueniente melancholicos morbos producat, sanguinis autem sæx, seu sanguis crassus, qui in autumno maximè generatur melancholicos morbos nõ statim hyemæ, sed vere afferat; Modò cum morbifica, ac melancholica materia, quæ cynantropiam, atque lycantropiam efficit, non fit tam calida, quàm quæ ex flaua superaffata bile gignitur, neque tam frigida, quàm sanguinis sæx, sed inter vtrâq. existat, ac medio modo se habeat, hinc etiam neque adeò citò, neq. adeò tardè prædictas affectiones producet, sed tempore intermedio, intermedium autem tempus aptius, ac magis idoneum est illa hyemis pars, qua humores non congelantur, vt prima vel media hyeme, sed qua liquefcere incipiunt, vt extrema; Extremam verò hyemem Februarius continet, & hanc eandè sententiam mihi videtur habuisse Gentilis in Auicénam, etiam si ipse in propriam huius humoris malitiam referat, nam & eandem malitiam in determinatam illius aduersionem refert, ipse sic loquitur, "Aliter dicendum quod hæc melancholia non solùm habet malitiam communem, imò propter determinatam aduersionem etiam propriam: Seruata igitur ab autumno quiescit cum forti frigore hyemali versus finem autem hyemis statim mouetur, & propter sui malitiam accelerat motum, non expectando ver, & quæ sequuntur.

An Amores inter melancholicos cerebri affectus numerandi sint?
Cap. I V.

Morem Platonici in cælestem, & vulgarem diuiserunt, illi contemplandæ, huic generandæ pulchritudinis desiderium tribuerunt, vterq. honestus amor, atq. probandus. Illud tñ in amore improbatur, si quis exem. gr. generationis audior cõtemplationem deserat, ac corporis formã animi pulchritudini præferat; amore enim qui rectè vtetur, corpotis quidem formam laudabit, sed per illam excellentiorem, pulchrioremque mentis, & Dei speciem cogitabit, hancq. illi præfert, hancq. vehementiùs, & admirabitur, & amabit; generationis autem, & congressus officio eatenùs verè amans vtetur, quatenus naturæ ordo ad prolem legittimè suscipiendam, & ad mortalitatem hanc ab interitu vindicandam postulare videbitur; Amoris igitur eæ est potentia in nobis, vt & animum temperet, & illum rursus in fauorem agere possit prout vel moderatè, vel intemperanter animû diuexarit; si enim intemperatus accedat, tetrìs horrendisq. imaginibus interdii, noctuq. animum implet, animalem spiritum obscura caligine inficit, mentem turbat, ac hominem sui impotem facit, nec in animum solam, sed & in corpus suam tyrannidem exercet, illud enim vigilijs, curis, macie, dolore, tabitudine, & mille alijs affectibus lathalem noxam inferentibus cruciat, faciliè autem hæc contingunt in ijs, qui perditè amant, nã ad duo simul perficienda opera vis naturæ fermè deficit,

Animi

Animi amantis intentio in assidua amati cogitatione tota se versat, illic tota sermè vis corporis intenta est, quo fit, vt neque concoctio rectè procedat, neque reliqua naturæ munia, quæ circa alimoniam facultatum naturalium ope fiunt, rectè perficiantur. Hinc Marsilius Ficinus in Plat. Conuiu. or. 6. cap. 9. hæc habet, "Amantes squalent, & melancholici euadunt, quia ob distractionem cibus in stomacho non benè concoquitur, & ad iecur crudus attrahitur, in quo nec benè concoquitur, vnde ex sanguine crudo pallor oritur, & animi assidua intentio spiritus in amati imaginem phantasiæ infixam trahit, qui illuc euolantes, assiduò resoluuntur, quibus resolutis multo sanguine opus est ad consumptos spiritus recreandos, & sic sanguis, qui restat, crassus, & ater est, à quo & squalidi, & melancholici redduntur, præterea amorem, quo homines insanire contingit, sanguinis esse perturbationem, quandam ex eo manifestè videtur, quod ætus huiusmodi continuus est, & alterna requie caret, nec intermissionem omninò habet vllam, quod affectibus in sanguine positus peculiare esse solet vt Galen. lib. 9. meth. asseruit; ex sanguinis autem perturbatione, & ex cerebro facillè disposito ob assiduas in amantibus cogitationes, quis non videt eos facillimè in melancholica deliria incidere? sed dubitabit aliquis, quomodo intemperatus amor ab aliis meritò ferinus, & irrationalis dictus inter melancholica deliria recenseri possit, si hic concupiscibilis potentia, quam in hepate statuunt, sit affectus, melancholia verò principum facultatum, non autem concupiscibilis, sit noxa, atque deprauatio? Respondetur huic, quod etiam si irrationalis amor primariò sit concupiscibilis potentia iecoris affectus, nihilominus secundario animalis potentia affectus dici potest, quando quidem in hoc casu obæcata mens concupiscibili, quæ sibi à natura fuerat in seruitutem mancipata obtemperat; cum enim iam furit Venus, veluti ab impetu maiori trahitur obæcata mens, & quo belluina potentia iubet, hæc cupit ipse intellectus, sed quid ad eos, qui dicunt Amorem, non cerebri, sed cordis esse tyrannum. melancholiã verò cerebri non cordis symptoma esse? præterea si melancholia semper cum timore, & maestitia, vel absque causa manifesta, coniuncta est, vbi ne in amore timor, si qui omnia vincit, omnium audacissimus est? Galenus 4. de placit. Hipp. & Plat. habet, passionem, qualis est amor, aut iudicium quoddam esse, aut iudicii succedens, ut motum quemdam concupiscentis facultatis, ita etiam iram, aut iudicium, aut quandam succedentem irrationalem passionem esse ait; doctissimus Valefius in suis controuersiis Galenum interpretans, ait, constare ex Galeni verbis amorem esse aut iudicium, quod fertur de re amata, aut appetitum qui iudicium consequitur, sed cuius constat (subdit ille) amorem ad appetitum magis referri, quàm ad iudicium, esseque appetitum quemdã rei, quæ amatur,

P cum

116 Quadripartitum Melancholicum.

cum igitur duplex sit appetitus, alter rationalis, irrationalis alter, hinc duplex quoque amoris species; uterque verò amor à contemplatione incipit, omnis enim appetentia ex cognitione rei quæ appetitur, sub ratione aliqua, quæ potentiam appetentem allicit proficiscitur, ergo & cerebrum, aut potius animalis potentia, quæ in cerebro residet, amore afficitur, cor verò, ut aliàs dictum est, cerebro compatitur, & à qua compassione & ipsum quoque affici verissimum extat; Quod verò non omnia audeant amantes concedi, ergo non ipsos timere, negari volumus, nam & si omnia, ut re amata potiantur audeant amantes de re tamen amata semper timent, nam in his, qui amore ardent, cupido varios affectus ad cor ei aculatur, illudq. miris modis perturbari facit, vnde necesse est hos nunc irasci, nunc contra supplices fieri, nunc gaudere, nunc mærere, atque perpetuò inter spem, atque timorem constitui; adde, quod statim ex amore, imò fortasse potius cum amore nascitur zelotypia, atque cum ea spes, desperatio, furor, timor. Hinc Paulus Aegin. lib. 3. c. 6. ait, amores inter cerebri affectus adnumerare, non esse absurdum, cum sint quadam curæ, & præsertim inter melancholicos, Tandem si qui delirant, mente non constent, & qui mente non constant apud se non sint, ac vice versa, cur in amore excedentes, qui nunquam apud se sunt, non delirare, aut non insanire dicamus? hos autem apud se non esse elegantissimè testatur in Cystellaria Plautinus ille amator, dum ait, nullam mentem animi habeo, vbi sum, ibi non sum, vbi non sum, ibi est animus; Hinc denique omnes Medici amorem non secus ac melancholiam curari, testati sunt, vnde (& hoc obiter sit dictum) quemadmodum aqua dulcis balneum melancholicis affectibus mirificè conducit, ita ex Græcis antiquiores Poetæ finxerunt Selemaum fluvium, eos, qui se se in illius aqua abluerent, amore liberare, de quo loquens Pausanias omni auro preciosiorem esse Selemaum aquam scripsit; Sed quid ni insaniant sæpenumero ex amore homines, cum vulgari hic, & ferius amor iam dictus fascinatio quadam sit, fascinationem autem quandam esse inde probari potest, quia amor per oculos imbibitur, nec mirum, quia cum amor nihil aliud sit, nisi rei amatae desiderium, nec vllus incognita desideret, planè necessarium est, ut aliquo modo cognitum nobis antea fuerit, quod amemus, & hæc quidem cognitio ut plurimum oculorum sensu perficitur, sciendum quoque est, nec graue sit in amore intimiùs per scrutando aliquatenus à proposito scopo digredi ad amoris essentiam non satis esse hanc cognitionem solùm, sed requiri etiam, ut quod amatur, tamquam bonum nobis, etque iucundum, pulchrumq. fuerit iudicatum, neque id satis esse videtur, nisi facile consequi nos posse, quod pulchrum, bonumq. fore censuimus, iudicemus, sed ad rem, cum amor per oculos tanquam per patentis fenestras ad cor ingrediatur, & ab illis sui originem trahat,

omni-

omnibus notum est oculos repletos esse spiritibus subtilissimis, atque lucidissimis, unde ab illis similes radii enascuntur, & emittuntur, quibus cum radiis emissis vaporem quemdam spiritalem trahi non est denegandum, qui non secus, ac spiritus ipsi primam sui originem à sanguine habet, hoc autem ex eo clarè percipimus, quod lippientes oculi radiorum suorum emissionem cogunt spectantis proximè oculos morbo simili laborare, affricu, atque contactu spirituofo similem parientes in benè valentibus oculis morbum, quo ipsi affecti sunt, ubi apparet, & radii ad propè adstantem oculum protendi, & cum radio vna vaporem corrupti in parte sanguinis emanare, cuius contagione oculus spectantis inficitur, ac coinquinatur, quin & Aristotelis lib. de somn. & vigil. testimonio constat, mulieres menstruo pollutas inuitu suo speculum nitidum sanguineis quasi guttis, & fædo vapore inficere, vt & experientia constat, quod ex eo fieri arbitrandum, quia spiritus, qui vapor sanguinis est, sanguis quidam tenuissimus, & summè elaboratus esse videtur, adeò vt aspectum sagiat oculorum, sed in speculi superficie, perpolita crassior effectus clarè perspicitur; Cum statutum igitur sit vna cum oculorum radiis vapores emitti, & eos propriam, qua laborant, affectionem impertiri intuentium oculis, oculicorum, qui saucii amore sunt, propriam oculis amatarum passionem communicabunt, sed in illis non fiet passio, cum huius morbi non sint propria sedes, sed vterius extendetur in cor, in cerebrum, & ita, vt si aliùs radices egerit, mentem ab aliis omnino alienet, vt in rei amata contemplationem solam deuincat, sed quid aliud quæso mentis alienatio est, quam delirii genus? & quia in amore præter suspiria, querelas, ac lacrymas semper mæstitia, & timor adest (namque res est solliciti plena timoris amor) quod nam delirii genus nisi melancholicum erit? en igitur quondam veluti fascinationem esse amorem, à qua aliùs impressa abeunt actiones principes, & melancholica deliramenta suboriuntur.

An Melancholia fit cum risu? Cap. V.

Delipientes, quæ cum risu sunt, securiores esse dixit Hippocrates lib. 6. aph. 53. ita vt ex hac sententia plures colligant medicinx scriptores melancholiam interdum fieri cum risu, sed quàm maximè de cipiantur isti, quisque facile animaduertat, qui Galenum consuluit in 6. de morb. vulg. comm. 3. t. 12. dicentem, melancholicorum maximè proprium timorem esse, & 3. de loc. aff. c. 7. vbi melancholicos à timore nunquam deseri scribit, etenim à timore mæstitia, non autem risus prodire potest, qui latitia, ac spei potius est comes; imò & ex Hippocrate perpetua melancholix symptomata metum, & mæstitiam esse 6. aph. 23. manifestè conicere est, vbi habet, quod si timor, ac mæstitia diutiùs perseuerent, tale melan-

P 2 choli-

118 **Quadripartitum Melancholicum**

cholicum est; sed & rationes comprobantes hoc in promptu sunt, nam ex libello de anat. vihoram Galeno adscripto habetur, risum esse proprietatem, quæ sanguinem consequitur, quomodo igitur ille melancholico delirio coniungatur, quod ex atra bile, ac melancholico succo, ortum trahit? Amplius si liene ridere facit (vt mox infra videbimus) quare sanguinem à nigra face, ac terrestri materia defacatum reddit, quomodo in melancholicis risus excitetur, in quibus faculentissimus, impurissimusq. reperitur sanguis? Non desunt, qui dicant in his risum esse falsum, id est quamdam esse oris gesticulationem absque interna animi hilaritate, sed re vera ita desipientium risum verum esse deprehendimus ex tripudiis, cantu, iocis, quibus sæpè abundant, quare absolute dicendum est, hos ita desipientes nullo pacto melancholicos esse; hinc Hippocrates desipientias, non autem melancholias appellauit, differentes enim sunt ista delirii species, neque minus differt desipientia cum risu à melancholia, quàm ab hac phræntis differat, vtraque enim vti diuersos habet effectus, ita & à diuersis producitur causis, melancholia enim ab humore melancholico, crasso, obscuro, ac nigro prodit, desipientia autem cum risu à sanguine calefacto, tenui, splendido, ac lucido, cuius proprium signa lætitiæ edere est, cum splendorem animæ afferat; Caterum duæ non leues emergunt difficultates, quarum vnà est, cur isti, qui cum risu desipiunt, magis cantent, & saliant, quàm qui sani sanguine maxime abundant, si sanguinis est tantam lætitiæ parere? Altera est, cur videamus interdum melancholicos, qui tristantur, ac timent per intervalla quædam etiam ridere, atque iocari? Vtriusque difficultati breuissimè satisfic, & priori si dicamus sanguinem, dum is incalescit, non autem vritur, rarefieri, ac ex eo splendiores, lucidioresq. vapores, ac spiritus eleuari, atque produci, vnde animo, spes, vigor, & alacritas exoritur, quæ modum excedens principes actiones peruertit, atque deprauat, & hinc sic affecti cum risu desipiunt; in sanis autem sanguinem, & si maximè abundet præter naturæ limites calefieri non contingit; Alteri verò difficultati respondemus, has diuersas delirii species interdum misceri, ac confundi simul, quia earum causa, nempe humores commisceantur, ita vt modò vnus, modò alterius prodèant effectus, prout modò vnus, modò alter mouetur, aut modò vnus, modò alter vicissim prædominatur humor, vnde & Galenus ipse has diuersas delirii species simul coniungi, 2. de diffic. resp. c. 5. ostendit, dum de Dealcis vxore loquens ait, non vnâ desipientiæ speciem ipsi accidisse, neque vulgarem, sed multas, & fortes, partim silenti, partim loquenti, & partim cum lacrymis, partim cum risu, sed risus (quod polliciti sumus) cur à liene oriatur, clarius aperiâmus.

An risus ex liene oriatur? Cap. VI.

Risus sedem ex antiquioribus plures lienem statuerunt, unde vulgatum est illud

*Cor sapit & pulmo loquitur, fel continet iras
Splen, ridere facit, cogit amare iecur.*

Hinc Marsilius Ficinus in Plat. Tim. c. 69. quod lætitiā afferat lienis spongiosa natura crassum sanguinem sugens scripsit, & ex libello de spermate Galeno adscripto, ij, qui in horis cholerae nigrae concepti sunt, riores sunt propter splenem, à quo procedit risus; Sed hæc opinio non leues videtur pati difficultates, nam si lien sanguinis læcis, ac melancholici succi receptaculum est, ab hoc humore læculento, impuro, ac tetro, necnon ab eius vapore nobiles partes impetentibus, timores, mæstitiæ, suspiria, angustia, lacrima, ac fletus exoriuntur, qui igitur risus causa sit lien? præterea adiuventi sunt absque liene homines, & tamen risus in homine est inseparabilis proprietas, est enim animal rationale risibile, quomodo ergo in illis lienem risus fuisse causam asserere poterimus? quod autem absque liene adiuventi sint homines, testatur oculata fide clarissimus anatomicus Andreas Laurent. lib. 6. quæst. 25. his verbis " Superioribus annis dissectum fuit Lutetia cadaver iuuenis bene habitum, & sine liene inuentum. & Plin. lib. 11. nat. hist. c. 37 cum lien cursus sit peculiare impedimentum non solum nonnullis iniuri, sed etiam per vulnus exempto liene animalia vivere posse tradit, & sine liene fuit inuentus porcellus ex potu cuiusdam medicamenti, ut refert Galenus 9 de composit. medic. secundum loc. cap. 2. Amplius ex Galeni fragmentis ex apl. Raby Moysis collectis, risui (externas quas ponit, excipio) non est aliquacumque causa nota, quare non est, ut illius causam lienem esse dicamus. Tandem contra sententiam ex libello de spermate excerptam, dicimus, quod qui in horis cholerae nigrae concepti fuerint, etiam temperamenti, & habitus melancholici erunt illi, quare in ipsis melancholiam prædominantem potius consequetur risus, quam sanguinem, & tamen in superiori risum esse proprietatem, quæ sanguinem consequitur, explicatum fuit; Respondetur libellum, illum multis erroribus scaterere, nec Galeno dignum, nihilominus, si illi aliqua fides habenda est, non cholera nigram, sed splenem risus esse causam dicendum erit, quemadmodum & author ille dixit, & ratio afferri potest, nam cum iidem, quibus nutrimur, nos ipsi constemus etiam & lien nutriatur atro sanguine, certè in conceptis in horis illius succi lien robustior generabitur, atque maioris molis cum in talibus pro eius generatione multa, & valde accomodata materia non desit, liene autè robustiore existente melius sanguinem expurgabit, & defacabit ab impura

118 *Quadripartitum Melancholicum?*

pura crassitie, ita vt hac ratione ex accidenti sit in causa risus, vt mox clarius ostendetur, quod & ob maiorem molem quoque efficiet, nam vt habet Cælius Rhodig. antiq. lect. lib. 2. cap. 48. sunt ex authoribus, qui ioci intemperantiam huius visceris amplitudine arbitrentur consistere, quod in naturali historia relatum non me fallit; ad locum autem ex Galeni fragmentis allatum dicimus esse fragmenta, in quibus authoris completam sententiam adinuenire non est, sed abscissam, imperfectam, ac mutilatam, nec enim credendum est Galenum internam risus præterfugisse causam, cum ipse non conuenientibus oculis Aristotelem perlegere potuerit 3. de part. animal. cap. 20. quamuis & Aristoteles in hac tradenda causa aliquo pacto deficiat, vt scribit Franciscus Valesius lib. 5. controu. cap. 11. quem consulat, oportet, qui risus causatum exactam cognitionem desiderat, & scire quomodo risus sit diaphragmatis, & musculorum thoracis, & oris vibrationem quamdam ob gaudium, & admirationem simul iuncta. Quoad illam verò rationem spectat, in qua dicebatur homines absque liene adiuuatos fuisse: Respondetur, in illis aliquam particulam adfuisse pro lienis officio inferuentem, vt in caduere à clarissimo Laurentio dicto, in quo observabatur splenicus ramus insignis in exiguum corpus glandosum desinens, & venæ duæ hemorrhoidales sæculentum sanguinem expurgantes. quod autem aliquibus inuratur lien, hoc tantum abest, vt sanguinis defecationi obstat, quin potius auxilietur, per inuersionem enim non secus ac per fonticula in externis partibus excitata prædictæ sæculentiæ maiorem ansam præbimus in lienem influendi, nam non solum attrahitur à liene sæculentus sanguis, sed simul etiam à iecinore transmittitur, cuius transmissio causa laxus, ac spongiosus fabricatus fuit à natura lien. quod tandem per vulnus eximatur lien homine superstite minime credendum est, quandoquidem & hoc Plinius, qui tamen alia plura veritati parum consentientia scripsit, ex propria sententia non est ausus asserere, sed ex aliorum traditione refert; Ad eam denique rationem, in qua dicebatur lienem tetro, ac sæculento sanguine nutrir, ex quo in superiores principes partes irruente timores, & lachrimæ enascantur. Respondetur, hæc contingere intemperato existente liene, aut alia morbosa dispositione affecto, nequaquam autem intra sanitatis limites rectè constituto; Hæc cum degustasset Alexander Aphrod. quarens 1. lib. problem. 136. cur risum multi putent ex liene oriri, hoc argumento (subdit ille) quod quibus scyrrho, id est, tumore duro vitatur, non proinde sint ad ridendum comparati, vt qui sunt incolumes, sed sint maiores. Lien non propriè, ac per se, sed ex accidenti risus causa censendus est, quandiu enim est sanus, omnino sæculentus, & melancholicus succum ex iecinore trahit, atque ita dum sanguis purus, & defecatus totum corpus, cerebrumq. inuadit, naturam simul, & animam, non aliter, ac

vinum

vinum delectat, & exhilarat, & in tranquillam constitutionem traducit; & inde risus excitatur; & Cælius Rhodig. c. iam cit. in omnimoda huius sententiæ confirmationem ita scribit " Author Avicenna est, lienis virtute ex iecore prolici melancholici humoris vim, tum naturalis, tum accidentalis, idest adusti, nec ratione canonica prouenientis, quemq. non intendat natura; euenit id vi duplici, hæpatis exigentis à se redundantia, lienis verò excipientis, prolicientisq. vnde prouenit sanguis benignus, clarus, copiosus, lucidus quem esse risus causam naturæ rerum periti tradunt, ex sanguine quippè ita affectio cõsurgit spirituum multitudo, & clãpitas animam exhilarantium,

An sit melancholia cum febre? Cap. VII.

P Rincipes animæ functiones deprauari cum febre, vt in phrenitide & lethargo, interdum sine febre, vt in mania, & melancholia pronunciauit Galenus pluries, & quoad melancholiam, hanc sine febre fieri testatus est Author libri definit medic. hinc practicantes ferè omnes definiuerunt melancholiam esse delirium sine febre, cum metu, ac tristitia coniunctum, sine febre statuerunt esse ad differentiam mania, quæ cum furore, & melancholiam esse sine febre humor à quo fit, suadere videtur, nam cum hic frigidus, & siccus sit, difficilè accenditur, ac difficilè putrescit, vnde Aegineta quoque lib. 3. cap. 14, eam sic descripsit " Melancholia delirium quoddam est sine febre, ex melancholico humore nascens, qui sedem mentis occupat, præterea si adessent melancholiam cum febre, hæ rationabilius essent cum quartanis, ac febribus ab humore melancholico factis, nam tunc præter obstructions siue in liene, siue in aliis hypocondriorum venis, adest redundantia illius succi, à quibus omnibus nigra evaporationes in cerebrum eleuari possunt, & melancholicas mentis emotiones parere, nihilominus nunquam tales in prædictis febribus obseruatae fuerunt, imò si Galeno credimus in 6. de morb. vulg. comm. 6. t. 7. quartanæ febres ab aliis ingentibus morbis hominem tutum præseruant, & comitiali morbo detentos liberant, sed si hos, ergo & melancholia vexatos, nam 3. de loc. aff. c. 7. iam vidimus ab eodem humore cerebri similes partes, obledente melancholiam oriri, organicas verò sinuadente comitiales fieri morbum; Et ex altero alterum vicissim surgere; Altera tamen ex parte Hippocrates in Coac. prænot. non longè ab initio, ait, in febribus mentis emotiones taciturnas, in eo qui voce priuatus non est, perniciosas esse, sed quænam sunt taciturnæ mentis emotiones, nisi melancholicæ? ergo ex Hippocrate melancholiam cum febre coniungi colligimus, & Hollerius vir grauis. sinus lib. 1. de morb. int. cap. 15. non semper melancholiam esse sine febre

120 Quadripartitum Melancholicum

febre verificari scripsit, experientia enim constat (inquit) in febre ho-
 minem melancholicum sepe reddi, timidum nempe, tristem, sine furo-
 re, multa falsa, ridicula, & ab omni veritate aliena animo mouentem;
 lesa imaginatrice, & ratiocinatrice facultate, quæ propria sunt melan-
 choliæ symptomata: neq. phrenitide vera, neque mania, neque para-
 phronosi communia; & ad propriam sententiam confirmandam duo
 adduxit exempla, quæ hic ad litteram conscripta legas. In febre ardē-
 te Burgūdus quidā Luretiæ multis clarissimis Medicis astantibus mor-
 tuum se affirmabat simul cum fratre ibi decumbente precabatur Me-
 dicos ne amplius animæ impedimento essent, quo minus è purgatorio
 euolaret ad Deum, aliquando imitabatur moribundum, quasi efflaret
 animam mouebat, vt expectarent expiratum; postea summo timore, &
 omnium desperatione corripiebatur, tandem oportunitis remedijs adhi-
 bitis, & hæmorrhoidum profluuiō liberatus est; Alius itidem se mortuū
 & sine animo putabat, ob idq. cibum omnē reformidabat, quod mor-
 tuos edere negaret, tandem optimo consilio fuit effictum cæda uer men-
 se accumbens, cuius exemplo cibum sumpsit. Hæc Hollerius, quæ si
 rectè examinentur, tum ipsum, tum Galenū vera dixisse adiuuētiemus,
 nam in adductis exemplis; & in febre interdum deliria melancholica
 excitare nihil prohibet, dum quoque melancholicos humor putrescit
 aut accenditur, quamuis re vera tunc temporis melancholiam non cō-
 stituant, aut potius insequantur prædicta melancholica accidentia, quæ
 permanentiam habeat, & inter chronicos morbos adnumerari possit,
 nec quæ essentialis sit (de qua Galenus, & alij intellexerunt) sed quan-
 dam momentaneam melancholiā, quæ per consensum est, & alius mor-
 bis succedit, hinc & non rarò in hypocondriaca appellata melancholiā
 quandam leuem febrem ob diuturnas hypocondriorum obstructions
 exortam spectes; Hic tamen instabit aliquis, nam si melancholia à
 pseudo phrenitide, seu per cōsensum phrenitico delirio, quemadmodū,
 & à phrenitide etiam distinguitur per febris absentiam, quomodo in
 Burgundo illo à febre ardente vexato melancholiam distinguas? adde-
 quod & Hippocrates ait, & in Coac. prænot. necnon i. Prorrheth. ni-
 mirum si ardente febre aurium sonitus cū caligine fuerit, proueneritq.
 in naribus grauitas, mente ex melancholia aberrant, ita vt potius cum
 ardenti febre coniungatur, melancholia, quàm ex ipsius absentia ab
 alijs delirijs distinguatur, nec dicas, non tantum per febris absentiam,
 sed præcipuè per metum ac mæstiriam ab alijs delirijs melancholiam
 distingui, quandoquidem iam vidimus in allatis exemplis, & febrem,
 necnon metum, & mæstiriam adfuisse; Respondetur in prædictis ca-
 sibus, aut commixtas fuisse delirij species, aut illa deliramenta phreni-
 tica potius, quàm melancholica appellanda esse, nam quoad Hippocra-
 tem attinet ex Galeno in i. Prorrheth. comm. i. t. 18. phreniticum
 fuisse

fuisse delirium apparet, hæc enim sunt verba Galeni "Febris ardens tum ob alias causas, tum propter cerebri inflammationem aequè fit, nempe & huic succedit ex proprijs phrenitidis signis continua desipientia, & interpositis paucis subdit, "Quod si flava bilis quodam modo exusta, siue in capite, siue in toto corpore fuerit, ad id, quod melancholicum magis est, vergit, atque hinc in cerebrum ipsum, emittitur, ob idq; mente ex melancholia alienatur; si igitur ex flava bile per adustionem in atram conuersa febriunt ardentè, & ex eadem in caput irrepente delirant, non melancholicum, sed phreniticum delirium appellandum est, nam & ab atra bile phrenitidem fieri non pauci cum Auicenna affirmant; hoc idem & de Burgundo illo dicendum est, nam si in eo sanguis incensus ardentem synochum excitabat, & ipsemet in caput irrepens, aut euaporans delirium producebat, quodnam delirium à feruenti materia produci dicendum est? sanè phreniticum potius, quam melancholicum; sed cum magno metu illud fuisse dices, & phrenitides interdum cum metu fieri non est absurdum, quod nobis concedet Hippocrates lib. 1. de morb. propè finem, ibi enim hæc profert "Affimiles autem sunt maximè hi, qui phrenitide tenentur, his qui ab atra bile delirant, & si quis delicatioris gustus hunc librum non esse genuinum Hippocratis dicat, sed Polybi potius, & idcirco huic responsioni non acquiescat, ille priori vtatur, nimirum in supracitatis exemplis delirij species commixtas fuisse, prout etiam sanguinea massa, que in febribus accenditur ardentibus, est varijs commixta humoribus, quorum modò vnus, modò alter prædominatur, aut mouetur; varijs autem delirij species inter se commisceri posse testatur experientia, & Galenus lib. 2. de diffic. resp. c. 5. necnon in 3. de morb. vulg. com. 3. agr. 15. sic scribens "Sanè videtur hæc delirij speciem ex melancholia, & phrenitide habuisse mixtam, nam hoc aut multum loquebatur, aut perpetuò tacbat, ostendit huiusmodi mixtionem, quod etiam de nostro Burgundo dici posse rationabile est, nam sanguis dum aduritur, secundum tenuiorem sui partem in bilem, secundum verò crassioram in melancholiam conuertitur, quare & prius bilem, tanquam quæ citioris est motus, suos prodijse effectus, verisimile est, dein melancholiam, tanquam quæ tardioris sit motus, ex his igitur statuendū erit, melancholiam ex se, & vt plurimum esse sine febre, interdum verò, & ex accidenti cum febre coniungi posse, & non solum quatenus phrenitidi, quam semper tanquam symptoma peracuta febris consequitur, sed quatenus etiam febribus morbis coniungatur, siue his ipsa, siue huic illæ superueniant; nihil enim obstat in aliquo melancholia detento quemdam humorem putrescere posse, ac inde febrem excitare, quod in hypocondriaca appellata melancholia, præsertim obseruare difficile non erit.

Q An

An melancholia possit esse contagiosa affectio? Cap. VII.

IN A E C quaestiuicula rrsim potius, quam quid ferij afferre, prima facie videbitur, quis enim vnquam scripsit melancholia affectos hanc alijs passionem communicare, quemadmodum de phtisim, lippitudinem, scabiem, aliosq. huiuscemodi morbos patientibus? nullus certè, nec mirum; et nim quam ratio contagij sit in melancholia, quæ ab humore frigido, ac siccissimo dependat, cum tota contagij vis in putrida quadam exhalatione consistat, & quæ insignem potius, ac excedentem humiditatem premonstret? Constat triplicem esse differentiam contagij, vt optime adnotauit Marcellus Donatus tractatu de variolis cap. 5. nam quod contagiosum est, aut solo contactu afficit (sic scabie, & lepra infecti, quos contangant inficiunt) aut præter contactum fomitem habet, quem relinquit in re, quæ contagio afficitur, hinc fomite afficiunt quæ morbida excretionem intus latentem alteri affricant, vt i vestribus, lignis, & similibus, cuiusmodi est phtisis) aut deniq. non contactu, & fomite, sed & potentia ad distans contagium transferri potest, & hoc median- tibus euaporationibus, à vaporibus enim contagio infectis aer inquinatur, cum autem aer continuo à nobis necessario inspiretur, cum eo infectionis seminaria commixta introgrediuntur, quæ non eadam facilitate per expirationem expulsa, quæ per inspirationem intromissa fuerunt, humoribus, membris, ac spiritibus agglutinantur, & sic animal inficiunt. Si igitur melancholia per contagium induci possit, magis verisimile est, vt hoc tertio modo inducatur, at neque hoc tertio modo induci potest, quandoquidem, cum pendeat melancholia ab humore siccissimo, huic repugnant eæ conditiones, quæ humor, seu corpori contagioso necessario competunt, nam minima illa particula, quæ è corporibus infectis euaporantes in aliud contagionem inferunt, necessario duas hasce conditiones obtinent, nempè quod glutinosa sint, ac valde putrida, hinc in febre tertiana, aut eausone licet corpora putredine affecta sint, & ab his particula quadam euaporent, quia tamen, neque viscida, neque valde putrida sunt, sed calida potius ac sicca, per aerem delata, aut quid aliud medium aliud contangens non inficiunt, quoniam confestim euanescent priusquam putredinis fomitem introducant, sed si in hisce nulla contagio sit, ergo & multo minus in melancholia, vbi nulla putredo, vbi frigidus, & siccus est humor; Aliquis tamen posset obijcere in melancholico humore insignem putredinem excitari posse, atque ita ipsum contagiosum euadere, nam etiam si frigidus, & siccus appelletur, talis non actu, sed potentia est, & in respectu ad ceteros humores, sed non nè ossa, quæ non potentia tantum, sed actu frigida, & siccissima sunt, putredine, & insigni putredine affici obseruamus? vnitur præterea melancholico humori plurimū serositatis, & ichoria

& ichoris, adde quod, & ferè semper pituite commiscetur, vt qui frigidus, & ficcus natiuum calorem debilitet, & subinde pituite gignende prebeat ansam, sed quod insigniter putrescat exemplo sunt in pestilentibus febribus, & in variolis apparentia exanthemata, quæ à latinis peticulæ, & pesticulæ appellantur, quæ eò peiores, & contagiosæ sunt magis, quò liuidiores, & nigriores apparent, tunc enim à melancholico succo, & adusto prouenire certum est; sic & de antracè, seu carbunculo in peste dicendum est, tunc enim morbus iste seuior, & prauioris contagij est, vbi bilem atram sui causam agnoscit, sed non ne & in gangræna, quæ ab interna causa producit, dum ab atra fit bile, tanta, & excedens adeò putredo excitatur, quod nisi pars gangræna laborans ferro, & igne tractetur, illa quam breuissimè vicinas partes contactu afficiat? nec obstat quod scriptores Medici nunquam dixerint melancholiam esse morbum contagiosum, non enim ipsi omnia scribunt, & præsertim quæ de rato contingunt, Ceterum non ne scripsit Thucidides antiquissimus, & grauiissimus inter Græcos scriptores suo tempore pestem grassatam fuisse, à qua superstites omnium rerum adeò fuerunt oblitæ, quod neque proprii nominis recordarentur? sed quemadmodum tunc morbus ille contagiosus, memoriam, facultatem principem incerebro residentem deleuit, non ne & alius similis morbus contagiosus, ac pestilens oriri posset, qui principes cerebri actiones deprauaret? maximè, esto nobis exemplum, nobilissimus scriptor Plutarchus (referente Aulo Gellio) primo librorum, quos Περὶ Ἰσθμίων inscripsit cum de morbis differeret in animos hominum incidentibus, virgines dixit Milesias, fermè quot tùm in ea Ciuitate erant repente sine vlla euidenti causa voluntatem cepisse obeundæ mortis, ac deinde plurimas vitam suspendio amisisse, id cum accideret in dies crebrius neq. animis earum mori perseverantiùm medicina adhiberi quiret, decreuissè Milesios, vt Virgines, quæ corporibus suspensis demortuæ forent, eæ omnes nude cum eodem laqueo, qui essent peruinctæ efferrentur, &c. Certè illud erat melancholiæ seuiissimæ quoddam genus, cumq. in dies plures Virgines, & ferè cunctas inuaserit, contagiosum certè fuisse dicendum est; Hisce tamen non obstantibus melancholicum delirium nullo pacto contagiosum esse asseritur, siue à melancholico sanguine, siue ab atra bile dependeat, siq. fortè eueniat in melancholicis alterutrum ex predictis humoribus insigni putredine corripit, aut ingenti corruptione affici (quod interdum contingere posse non negandum) non tamen inde per contagium in alios melancholia migrabit, illinc quidè poterunt, & peticulæ, & carbunculi excitari, similesq. morbi, qui contagio inficiant, alijsq. communicentur hominibus, nunquam tamen melancholia ipsa communicabitur ratione contagij, nam cum melancholia cerebrum occupet, & contagium in humore alioquin sui natura siccissimo extare nequeat, nisi per insignem, atque excedentem putredinem subortam, cerebrum pars principalissima non sustineret

melanchol.

Q 2

humores

124 **Quadripartitum Melancholicum**

humores adeò prauos, natura enim aut succumberet, antequam humores in cerebro tantam labem contraherent, aut potius epileptici, vel apoplectici morbi succederent, qui ad necem perducerent. Sed quid ad virgines à Plutarcho allatas? Respondetur tunc potius ab aere (vt ego arbitror) animales spiritus cerebri ob indicibilem qualitatem contractam efficiente, obledenteq. oborta fuisse in virginibus Milesijs illa deliramenta melancholica, quam ob putredinem, siue contagionem aliquam in humoribus excitatam, quãdoquidem nec febris, nec alius morbus sanguineæ massæ corruptionem ostendens obseruati fuerunt, etiam si minimè negandum sit ab infectione humorum ab inquinato aere communicata suscitari posse cerebri morbos pestilentes, atque grassantes melancholias, sed sublata communis aeris infectione, non posse in cerebro adeò deprauatos, ac putridos humores melancholicos colligi, qui melancholiam contagiosam producat, nec afferantur Hippocratis exempla in Epidemijs vbi de melancholicis delirijs mentio fit, nam præterquamquod populares morbos, & communes ibi recenset Hippocrates, deliria melancholica ibi non recenset tamquam præcipuas affectiones, sed tamquam symptomata malignas febres interdum subsequentiã, ita vt insignis illa putredo, & subinde contagio in humoribus potius intra vasa contentis extiterit, quam in humoribus melancholicis cerebri sedem occupantibus, atque melancholiam efficientibus, namque illa deliramenta melancholica certius à fuliginibus ex subiectis partibus in cerebrum elatis proveniebant, quàm ab humoribus in cerebro stabulantibus, hinc melancholica illa deliria per breui, non longo tempore perdurabant, cum tamen inter chronicos morbos recensetur melancholia; Nec tandem aliquis obijciat phrãnitides malignas, atq. lethargos, quibus in morbis in cerebro putrescunt, & insigniter humores, namque neque prædicti morbi contagiosi sunt, nisi pestilenti, vel saltem maligna febre mediante; Hinc concludamus melancholiam ex se non esse contagiosam affectionem, sed fortè ex accidenti, quatenus scilicet vel ab inquinato aere ipsa provenit, vel ipsi pestilens morbus adnectitur, quo in casu & ipsa ex chronica in breuem migrat affectionem, nec illi, sed pestilenti morbo curatio præcipuè debetur; & si quis vterius quæreret, cur absq. pestilenti, vel maligna febre phrãntis, aut lethargus, imò & melancholia à putridis humoribus excitata (si talis extet) non communicetur alijs, quemadmodum exempli gratia comunicatur phtyfis; Respondetur, quod putride exhalationes, quæ in phtysi ab ulcere pulmonum eleuantur, à propria pulmonum substantia euaporant, & non ab humoribus in eo contentis tantum, hinc propter quam dicunt analogiam, aliorum pulmones coafficiuntur; Adde phtysim esse longissimum morbum, phrãntidem autem, atq. lethargum per breues, quare cum omnis actio fiat in tempore, longiori tempore commodius fiet; præterea à putridis euaporationibus inquinatus aer statim in pulmones attrahitur, in cerebrum

rebrum verò difficiliter permeat, nec permeat nisi expurgatus; Tandem nisi diu cerebrum sustineat humores putrescentes in eius porositatibus, atque venis, quanto minus propriam sui substantiam putrescere patietur? Post hæc scripta venit ad manus Roderici à Castro Lusitani liber primus de morbis mulierum, cuius ex scholio in 23. caput quis posset rationem afferre, cur melancholia non sit contagiosa, ibi namque solos morbos vniuersi corporis communicari, ac contagiosos esse scribit ipse de Cancro loquens, hæc habet "Mirum quod cancer contagio careat, præsertim vlceratus, & qui tetrum expirat, eoque magis mirari subit, quod eiusdem naturæ sit cum elephantiasi, quæ tamen contagiosa est, nisi dicas contagiosum cancrum non esse, quia soli morbi vniuersi corporis communicantur; Hactenus Lusitanus, sed re vera non aridet responsio ista, quoniam & phthisis, & lippitudines, & dysenteria maligna per contagium cæteris impertiuntur, hinc fortè mirum non est si statim subdat eruditissimus author hæc verba, „ Non tamen video cur procax humor, & feruens in parte aliqua contentus tetrumque de se expirans vaporem contagionem efficere non possit?

An in hypocondriaca appellata melancholia, necessario semper adsint obstructions? Cap. VIII.

Melancholiam hypocondriacam semper cum obstructionibus adesse ex Galeno manifestè colligitur, nam 3. de loc. aff. illè ex Diocle, cui assentitur, ait flatuosos vocatos (& per flatuosos melancholia hypocondriaca vexatos intelligit) suspicandum est, plus caloris, quàm decet, habere in ijs venis, quæ alimentum à ventriculo excipiunt, sanguinemque in ipsis crassiores factum, quippe constat, has venas esse obstructas vel hoc argumento, quod alimentum corpori non distribuitur, & paulò post subdit " Aiunt autem nonnulli os ventriculi, quod intestinis continuatur, in huiusmodi passionibus inflammari, ac ob inflammationem ipsam, & obstrui, & prohibere ne alimenta statuto tempore ad intestinũ descendant &c. Insuper & lib. 5 de loc. aff. c. 6. hæc habet, " Quippe laborantes huiusmodi morbo post cruditates multò vehementius infestantur, ac plures ex ipsis splenici quoque sunt, quocirca coniiciendum est ex hoc etiam viscere vitiosam sanem in ventriculum irruere, sed splenici non solum, insigni lienis obstructione, sed etiam tumore afficiuntur, præterea cur peius post cruditates habeant hypocondriaci, nisi quia huius morbi causa obstructiones augeantur? Hinc eruditissimus vir iam in Academia Bononiensi condiscipulus, & amicissimus meus, excellentissimus Augustinus Pincerus Genuensis à me per litteras percunctatus, quid in hac re sentiret, respondit in melancholia hypocondriaca necessario obstructiones reperiri duabus motus rationibus, quarum prior hæc est; Hypocōndriac

126 **Quadripartitum Melancholicum**

driaca dependet, ex actu fundi ventriculi, aut alterius partis proxime, (Galenus inflammationem vocauit, sed communiori nomine, nam re vera phlogosis, seu accensio est appellanda) sed hic estus fit ab obstructione ergo in melancholia hypocondriaca obstructiones adsunt, & minor syllogismi probatur, nam hic estus non dependet ex natura humoris, qui frigidus, & siccus, ergo ex prohibita euentatione, sed euentatio prohibetur vel a nimia copia melancholici humoris, vel ab eiusdem crassitie, que vtraque obstructiones gignit, ergo in melancholia hypocondriaca semper obstructiones aderunt: Altera ratio est, quod hec melancholie species non fit sine materia, sed si sit materia, aderit obstructio, ergo: Maior est certa, namq. ad hoc vt fiat melancholia necessum est, quod vitiosa enaporationes in caput eleuentur, sed euaporatio non dependet a simplici intemperie, ergo in melancholia requiritur materia & quod (si sit materia) adsit obstructio, clarum etiam est quia si hec materia non peccaret copia, vel qualitate, nullam faceret affectionem, alioquin omnes essent melancholici, sed si peccat copia, vel crassitie gignit de necessitate obstructiones, ergo semper aderit obstructio. Ceterum & ipse (vt aiunt) pedibus in hanc sententiam venio, quandoquidem non solum in hypocondriaca, que a locis ventriculo proximioribus dependet, sed etiam in ea, que a remotioribus, hoc contingere videmus, nam si ex gr: ab utero pendeat, siue ob retentum sanguinem menstruum, siue ob retentum semen, obstructiones adesse fatebimur; Attamen que venerunt in mentem in contrarium afferre non desistam, tum quia veritas a difficultatibus extricata magis elucescat, tum quia sue partes questiuuncule non desint; En vnum igitur suppono, nimirum ex feculento, ac melancholico excremento ad os ventriculi illabente melancholica deliria fieri posse, quo concesso, concedendam quoque erit nulla existente obstructione, hypocondriacam melancholiam exoriri posse, nam nulla existente obstructione interdum talem humorem ad os ventriculi illabi apertissime monstrabo; & primo quod melancholica deliria ex feculento, & atro humore ad os supernum ventriculi irruente exoriantur, ratione a simili desumpta probari potest, nam quemadmodum interdum ex biliosis succis ad os ventriculi superius confluentibus conuulsiones, & deliria oriuntur, ita & melancholicis confluentibus affectiones melancholicas oriri fatendum est; hinc Galenus 1. de sympt. caus. c. 7. delirio, & melancholiis quosdam ex stomachi vitio corripit scripsit, & clarius etiam lib. 6. de loc. aff. c. 1. sic inquit " Quod vero melancholica melleitia liene excrementa huiusmodi ad os ventriculi transmittente proueniat, antea vbi de ore ventriculi tractauimus, iam dictum est; Quod autem melancholicus humor ad os supernum ventriculi confluere possit nulla existente obstructione in ipso, nec in aliis hypocondriorum manifestum fit in ijs, qui diutius in ediam tolerant, nam si isti suapte natura ad habitum melancholicum vergant, illorum ventres

tres ob inedia exhausti, & ab hepate, & a proximioribus venis sanguinem atrum, & illius acidas ferositates attrahunt, quae non solum ipsius os afficiunt, sed & in cerebrum effumant, unde, & deliria melancholica, & dystimias, quas vocat Galenus, nempe mestrinas melancholicas inducunt, & praesertim in ijs, in quibus vomitus difficulter excitatur, talis. n. humor retentus vel Galeno teste loco de loc. aff. nuper cit. praedicta accidentia excitat; & quod tandem ob inedia ad os ventriculi confluant, interdum iam dicti melancholici humores, testis est Auic. lib. 3. fen. 13. tr. 2. cap. 1. quorum quidem humorum ad os ventriculi fluxus tam in corporibus obstructione detentis, quam in deobstructis, ob inedia contingere potest, imo facilius in his tanquam quae minus tolerant famem; neque nobis secunda ratio Excellentissimi Pinceti obstat, nam melancholicus humor in ventriculum non tanta copia illabitur, qui possit in ampla illius capacitae obstructionem parere, ergo minus causa fit hanc pariat, & ad melancholiam inducendam sat erit illius peccatum in nigredine, in aciditate, & in alijs prauis qualitatibus. Praeterea si aliquibus immoderatus sanguinis fluxus exempli gratia ab utero contingat (in quibus tantum abest, ut ad sint obstructiones, quin potius vena nimis aperte fiat) & in ipsis melancholicum delirium fiat, proculdubio illud delirium erit per consensum ab utero; & inter hypocondriacas melancholias enumerabitur, ergo non semper necessario aderit obstructio in hypocondriaca melancholia; Quod autem a sanguinis profluvio delirium oritur, testis est Hippocrates 7. aph. 9. dum ait, A sanguinis profluvio desipientia, ac conuulsio malum; & quod tandem ab enarrato profluvio desipientia, seu delirium fit melancholicum, optima ratione elici potest ex doctissimo viro Francisco Valefio in commento eiusdem aphorismi, dum delirii ex effluxu sanguinis causas reddit, nam alius modus est (inquit ipse) cum atra bilis, quae abundantia sanguinis attemperata erat, eius effusione facta est sincerior, ita ut tunc temporis ex atra bile sinceriori reddita, & benigni sanguinis commercio priuata exhalent in cerebrum crasiores fuligines, ac nigre exhalationes eleuentur, melancholici delirii cause. Haec sunt difficultates, quae me a priori sententia extorquere valerent, nisi ambabus vnica responsione me posse satisfacere putarem, nam duplici modo hypocondriacam melancholiam considerare possumus vel stabilem, & quae permanentiam habeat, vel momentaneam, & quae cito desinat, ac pertranseat, non secus ac deprauatae imaginationes, & deliria, quae ab ebrietate sunt, si de prioribus loquamur, haec certe absq. obstructione non contingit altera vero proculdubio sine obstructionibus fieri potest, sed haec, pro ut melancholia est, curatione non indiget, solummodo. n. vel affecto ori ventriculi vel sanguinis fluxui incumbendum est, at in hypocondriaca melancholia, quae permanentiam habet, non solum ad eius causas, sed ad ipsam quoque remedia diriguntur; hinc momentaneam medicant praeterierunt,

128 **Quadripartitum Melancholicum .**

ruunt, aut neglexerunt, aut de ipsa tanquã de signo dumtaxat pertractarunt, vt Hippocrates in supracit. aph. fecit.

An necessario ventriculus . & presertim os supernum eius in melancholia hypocondriaca afficiatur . Cap. X.

Cerebrum ventriculo . & ventriculum cerebro suas affectiones transmittere, idq. propter nervorum à cerebro ad os ventriculi descendendum magnitudinem scripsit Galenus 3. de loc. aff. c. 7. hoc igitur stantè, non in hypocondriaca tantum sed in omni melancholia os supernum ventriculi afficietur ; Respondetur non omnes sui affectiones cerebrum ventriculo communicare, sed eas tantum, in quibus ipsum læditur secundum nervosam substantiam, ac membranofam, in melancholia autem cerebrum non secundum eam læditur, sed secundum spiritus animales per medullarem ipsius substantiam disseminatos; sed in eodem loco de hypocondriaca pertractans Galenus hæc habuit, „ Cum circa ventriculum prima inciperint accidentia, ipsiq. auctis melancholica sequantur affectiones, deinde alui deiectione, & vomitu flatibus per inferna emisissis ructibusque leuetur, is qui laborat, hypocondriacum, flatuosumq. morbum ipsum nominabimus, accidètia verò ipsius dicemus. & mēstitiã, & metū Quibus à nonnullis animã dūersis in quacumq. hypocondriaca ventriculum affici pronunciant, & ad hoc comprobandum ex eo ducuntur, quia post cruditates, hypocondriaci magis vexantur, & quia etiam si ægri lienis tumore laborent, non alia de causa melancholiam incurrunt, nisi quia ab ipso in ventriculum refluat melancholicum excrementum, quorum testem Galenum adducunt lib. 5. de loc. aff. c. 6. dicentem, „ Quippe laborantes hypocondriaca post cruditates dictis accidentibus multo vehementius infestantur, ac plures ex ipsis splenici, quoque sunt quò circa coniiciendum est ex hoc etiam viscere vitiosam sanie in ventriculum irruere, sed quid plura? 3. de loc. aff. iam cit. Galenus scribit, quod cum propria melancholia accidentia magna videntur, circa ventriculum vero aut nulla, aut parua admodum sunt, haud absere existimaveris primitivam in cerebro affectionem consistere, ob atrabilem in ipso congestam; quibus vero signis discernatur, an hæc in solo cerebro, vel in vniuerso corpore contineatur, iam antea dixi, ex his igitur in omni hypocondriaca ventriculum affici colligas, nam nisi afficiatur, non erit hypocondriaca, sed vel essentialis, vel per consensum à toto melancholia; Cateum in quacumq. melancholia hypocondriaca os supernum ventriculi lædi & Rudius & Capiuaccius inter reliquos clarius senserunt in proprijs de melancholia capitibus ille. n. in quacumq. melancholia hypocondriaca os supernum ventriculi roborandum esse docuit, ne vapores cerebro communicentur, hic autem quamuis in melancholia hypocondriaca materia pendeat à pluribus partibus

partibus, necessariò tamen affici os ventriculi supernum scripsit, & ad hoc comprobandum vitur sententia Galeni ex 5. de loc. aff. iam deducta, ita vt, quamuis hypochondriaca (inquit ipse) fiat à liene, accidat tamen quia materia imperitur ventriculo, idest officio superno. Profecto horum opinioni (& si hæc vt plurimum contingere existimem) ego omninò subscribere non possum, quandoquidem in ore ipsius ventriculi melancholicus humor non gignitur, nullius .n. humoris genus in eo producitur, qui tamen melancholicus humor in alijs partibus per affationem generari non inconuenit (quare nec etiam ipsius lesionem necessariam esse rationi consonum est ad hoc vt principes actiones sepe deprauentur in melancholia ex consensu à partibus, præterea que nam ratio est in promptu propter quam in ea parte contentus ater humor melancholiam producat? scio eos responsuros fore atrum humorem hic suas vires non sistere, sed eas cerebro per fuliginosas euaporationes impertiri sed non ne reperiuntur viscera, que nigro, melancholicoq. succo repleta in cerebrum effumare possint, absq. eo quod ventriculo saniem, aut euaporationem istam melancholicam communicent? vterus certe est, qui per plurimas venas, & arterias non tantum vapores verum etiam & humores in cerebrum demandare potest, nec his villo pacto ventriculum infestare, & hoc clarissime patet nam, quemadmodum ab vtero in mammas prognerando lacte sanguis transmittitur per venas que ventriculum non attingunt, ac deinde ex eodẽ lacte interdum in venibus concreto, vel etiam putrescente, & ad cerebrum euaporante suboriuntur insanie, vt ex Hippocrate testatur exactissimus scriptor Rodericus à Castro lib. 4. de morb. mul. c. 26. & se hoc obseruasse in quadam muliere refert, sic quoq. per easdem venas melancholici humores, ac vapores cerebro communicari poterunt. Neq. obitat quod Galenus dixerit hypochondriacos post cruditates peius se habere, quandoquidem hypochondriaci post cruditates magis, vexantur non tantum, quia ipsorum ventriculus flatibus inappetentia, distentione, vel alio morbo affectu crucietur, sed etiam quia genite in eo cruditates aliorum viscerum obstructions fouere, augereque possunt, ex quibus fuliginosæ, tetræq. euaporationes in cerebrum melancholici delirij causa excrefcunt, & Galenus 3. de loc. aff. in hypoco adriaca ventriculum affici scripsit non quia semper hoc necessario contingat, sed vt ostenderet melancholiam excitari, si ab atra bile in ventriculo contenta ad cerebrum tolleretur euaporatio veluti fuliginosa fumosaq. conuenit .n. (ait ipse) inter optimos medicos plura accidentia capiti à ventriculo procedere, inter que accidentia connumerat ille capitis dolores & comitalem morbum, sed capitis dolores, & comitalem morbum fieri ex consensu posse non affecto ventriculo quis neget? cur non igitur & melancholia fieri poterit? Præterea om-

R nes

nes adducti Galeni loci intelligendi sunt tantummodo de ea hypocondriaca melancholia, quæ à ventriculo, & à liene dependet, non autem de ea quæ ab hepate, aut ab utero fit, nã cû de antedictis tantummodo loquutus fuerit, de ipsiis etiam intelligenda sunt, quæ scripsit; Cur autem de illis tantum, nec de aliis verba fecerit, ut Avicennas, respondet, Capiuaccius hoc contigisse, quia Galenus non è proposito sed exempli tantum gratia sermonem habuit de affectu melancholico, & hoc obiter dixisse volo; Quod autem in hypocondriacis melancholiis à Galeno non recensitis ventriculus noxam effugere possit, ex eo colligo, quod ipse in hoc affectu, dum leditur, à melancholico humore leditur vade, & de melancholia à liene pertractans Galenus dixit, & in hac coniciendum esse ex liene in ventriculum melancholicum excrementum irruere quo supposito sic argumentor, si ventriculus in aliquo melancholia ledi deberet, in ea profectò magis ledi deberet, in qua melancholicus humor magis abundat, sed in melancholia, quæ fit per consensum à toto corpore magis abundat melancholicus humor, nec tamen in ea ventriculus leditur vel teste Galeno 3. de loc. aff. tunc etiam cit. ergò & in melancholia, quæ vel ab hepate, vel ab utero dependeat, poterit non affici ventriculus, nam valet propositio, si de quo magis, ergò & de quo minus; Si autem querat aliquis, cur in hypocondriaca, quæ à liene fit ventriculus necessarò afficiatur, in ea autem, quæ exempli gratia ab utero fit, possit non affici, respondebo hoc contingere propter splenicam raritatem, quem vas breue, aut venosum dicunt, quò quotidie effunditur in ventriculum melancholicus succus, ad ciborum coctionem iuuandam, ut Galenus voluit, & ad excitandam etiam naturalem famem, ut Avicennas addidit, hinc est quod à liene malè disposito, & obstructo, ac tumore affecto maior prædicti humoris copia in ventriculum refluxit, nam cum lien ab ipso potius grauetur, prædictum humorem nec commode recipere, nec rectè, ut deceret concoquere, imò nec statuto tempore detinere valet, ità ut eò, quò se ex superfluis exonerare solebat, nempe in ventriculum tunc maiorem copiam deponat, vterus autem, ac venæ ad ipsum pertinentes si nimis repleantur, materia ad alias partes, non semper ad ventriculum necessario reurgit; Siq. percunquaretur alius, cur melancholicus succus, qui à liene quotidie in ventriculum reicitur, melancholiam non efficiat, respondeatur eum tum inculpata qualitate præditum, tum in modica copia, & in ea quantitate esse, quæ naturales ventriculi actiones sua, qua gaudet, acerbitate, & aciditate adiuvare possit, non autem illi noxam inferre, vti quando vel quantitate, vel qualitate, vel utraq. si immodice excedit; Tandem nec si quis prædictis acquiescat, ille ulterius sciat tres esse cuiuslibet melancholiam gradus, ita ut hypocondriacam melancholiam, incipientem, progressam, atq. confirmatam considera-

re, possimus; si igitur ipsam incipientem, & in primo gradu existentem accipiamus, dicimus re vera fieri posse nulla ventriculo noxa communicata, si verò ipsam progressam, atq. eo magis confirmatam spectemus, hanc certè absq. ventriculi læsione adesse non posse fatemur, progrediente in morbo copiose adeò, ac frequentes & fere continuæ sũt evaporationes tenebricosæ, quæ in ventriculum quoq. permeant, & ita ipsius coctionem perturbant, atq. eiusdem vires languidiotes reddunt, ita vt & ipse in his hypocondriacæ melancholiæ gradibus necessitudo coafficiatur, quæ propter Galenus ac cæteri authores, qui in hypocondriacæ melancholiæ ventriculum lædi scripserunt, de progressâ ac confirmata intelligendi sint; nequaquàm autem de omni melancholiæ hypocondriacæ incipiente cum hæc vt ostensum fuit, etiam absq. læsione ventriculi possit existere.

An in melancholia hypocondriacæ semper adsit hypocondriorum phlogosis, seu accensio? Cap. XI.

Locales ille ex Galeno 3. de loc. aff. ait flatuosos vocatos suspicandum esse plus caloris, quam decet, habere in iis venis, quæ alimentum à ventriculo excipiunt; & paulo post addidit nonnullos dicere os ventriculi, quod intestinis continuatur in huiusmodi passione inflammari; cui quidem opinioni Galenus & ipse subscribit, ita scribens, Atq. videtur quidem in ipso inflammatio esse, sanguis autem in parte inflammata contentus & crassior, & magis melancholicus. Alia ex parte Auicennas lib. 3. sen. 1. tr. 4. c. 18. concedit quidem huiusmodi melancholiam, quam mirachiam vocat, fieri posse ex mesaraicarum venarum apostemate, sed ait hoc apostema, vt plurimum, non esse calidum, ex quo fortè nonnulli adductam Galeni sententiam improbarunt, dicentes necessariò in hoc affectu, si in eo adesset inflammatio, febrim reperiri debere, non secus, ac in aliis inflammationibus internis, ac morbum necessariò acutum fore; cum tamen, neq. febris adsit, neq. acutus sit affectus, vt qui in multos menses, iam & annos producat, sæpe. Hallucinantur tamen, qui Galenum per inflammationem verum tumorem inflammatorium, seu phlegmonem intellexisse volunt, cum ipse eo loci per inflammationem phlogosim, seu accensionem quadam pylori subarduerit, nec Auicennas meo iudicio per apostema, verum tumorem intelligit, sed quemdam potius crasq. ac frigida materiz affluxum, vt alibi etiam sui moris est, quam tamen eodem capite non negat in venis mesaraicis incalcaris, ibique obstructions excitare, vt tandem, ex ea calefacta, atq. alsata tenebricosus vapor in cerebrum eleuetur, qui melancholiam inducat; obijcere tamen noli solent, quæ de causa, si tanta caliditas adsit, febris reperiri debet, aut saltem sitis, quæ necessariò adesse deberet, sed potius

130

R 2

ad hunc

ad sint flatus, fluctuationes, & egri plurimum expuant, ructus acidos percipiunt, interdumq. acidam adeo pituitam euomant, ut dentes etiam torpore afficiantur, quæ non calidas certè, sed frigidas insequi ventriculi intemperies ratio suadet. Respondetur primò febrem non sequi, quoniam, & si à phlogosi ista humores adurantur, non tamen putrescunt, ut febris propter putridas fuligines in cor effumantes accedat, nec tanta etiam caliditas est ut, in vera inflammatione, quæ partem post partem calefaciendo cor apprehendat, & febrem excitare possit, sitis verò non fit, quia os ventriculi supernum humida copiosa que semper scatet materia (ut plurimà, ac frequentes expuitiones cõmonstrant, quæ siccitatem prohibens, sitim etiam arceat; verum qua de causa flatus, fluctuationes, ac cetera frigiditatem attestantia symptomatica excitentur, ratio non deest, nam dum ab insigni caliditate humores adasantur eleuatur fuliginosa quædam euaporatio, quæ cum in ventriculo cibus cõmiscetur, coctione perturbat, ac fluctuationes excitat quoad calore vterius operante ructibus, aut aliter eleuentur egri, nec præterea mirum est cibos parùm prospere concoqui in ventriculo, in quo calor præternaturalis vigeat, cùm hic destruens nõ concoquens sit. Hinc etiam plurimum expuunt hypocondriaci, quia & si calida, & sicca sit affectio, laxa tamen ventriculi coctione ipsi copiose, ac frequentes expuendi occasio suggeritur; Addunt alii tandem in huiusmodi melancholia agros calidis semper medicamentis tractari, cum assidue attenuantia, detergentia, ac calefacientia præscribantur à medicis remedia quare si curatio morbum ostendat, hunc affectum frigidum, non calidum in præsentia ostendit, quæ difficultas certè primo aspectu aliqua videtur sed rebus intimius perpenis nulla fit, cum n. ab obstructionibus phlogosim hanc prouenire dixerimus, & materia obstruens in hoc affectu crassa, ac viscida sit, pertinacissimeq. adhereat mirum non est cum eradicari debeat, si prius attenuanda, detergentia, ac calefacienda sit, etiam si ratione huius materiae fiat affectus veluti inflammatorius, si n. refrigerantibus vtamur, materia magis pertinax reddetur. Hic tamen non aufugiant illi documentum magni Auenzoaris memoria dignum, scilicet, ut è validis, atq. admodum calidis medicamentis abstineamus, cum viscera sint incensa in hoc morbo & præsertim melancholica, atq. iecur. Quod magis negocium facit, nec adhuc extricamus, sunt acidi ructus, qui potius nidorosi esse deberent si tanta caliditas vrgeat, etenim ex Galen. 2. de alim. facult. c. 6. & in 6. Epid. com 3. t. 25. in ventriculo calida, ac ignea qualitate prædita fit corruptio ad nidorem, cuius corruptionis index est nidorosus ructus, non secus ac acidus est index corruptionis, quæ ad aciditatem fit in ventriculo frigido ex 3. de sympt. caus. cap. 1. Hanc difficultatem facile enotare possumus cum Tralliano, quem sequutus est Auerroes, qui tam à cali-

calido, quam a frigido aciditatem fieri voluit. sed quia ipsum in hac re plurimi suspectum habent, n. s. inferius aliter huic difficultati satisfaciemus, Reliquum est, vt summam dicamus quod Diocles, & cum ipso Galenus, dum de melancholia hypocondriaca verba fecerunt non de melancholia à quolibet hypocondriorum proueniente, sed de ea, quæ præcipue ventriculi vitio, aut venarum mesaraicarum fit, intellexerunt, quæ sane melancholia necessariò cum accensione coniuncta est, nisi n. ibi adesset accensio, non possent aduri humores, ac in atrabilem conuerti ex quibus, aut ex eorundem saltem vaporibus cerebrum, atq. animales spiritus coafficerentur, nec nobis obstat. Ludouicus Mercatus de inter. morb. curat. lib. 1. cap. 17. dum tres modos generationis melancholiz hypocondriacæ proponens, in secundo adducit ventriculi frigiditatem non solum priuatam, quæ ob proprii caloris, & spirituum dissipationem contingit, sed etiam positiuam quæ in acorem commutat alimenta, quandoquidem in ventriculo simpliciter frigido etiam si acida pituita generari possit non tamè melancholicus humor generabitur, ex quo melancholicum delirium excitetur; fortè quis addat à ventriculi nimia frigiditate crassos humores produci à quibus fiant obstructions, proptèr quas sanguis illuc transmissus dæ ventilari nequeat, aduratur, atq. ita ob prohibitam etiam transpirationem æstus inuadat; si vero de melancholia ab aliis hypocondriis originem trahente fit sermo, & cum hac fere semper illius partis, à qua nascetur, accensio coniuncta erit, siue n. sit hepatis, siue renes, hæc viscera vel absq. vlla obstructione, sed sola ingenti caliditate humores adurunt: nec quia hepatis toti corpori alimentum producat, ob id non ab hypocondriis, sed à toto tunc melancholiam per consensum oriri proferat aliquis, quia vario caliditatis gradu hepate affecto, ea humoris melancholici copia ab ipso generari potest, quæ non in totum corpus distribuatur, sed aut in cerebrum aut in ventriculum tantum, tamquàm imbecilliora interdum ac male disposita transmittatur, & in hoc casu non calefaciendi, sed euacuandi ac refrigerandi oritur indicatio. Lien verò mesenterium atq. vterus dū hypocondriacæ inducunt melancholiz, obstructione laborat, ad quæ æstus seu feruorè sequi necesse est, quo casu, non inconuenit respectu diuersorū, & calidam & frigidam vigere intemperie, potest n. hepatis summa caliditate, ventriculus vero frigiditate affici quod etiam esset in casu, vt calidam ac frigidam simul intemperie symptomata excitarentur, que madmodum non raro in hypocondriaca obseruatur, diximus autem accensionem fere semper adesse, non autem perpetuo, quia interdum, raro tamen ex liene non obstructo, ac propterea non estuante in ventriculum, succus melancholicus effundi potest, qui ad cerebrum tetros vapores emittat, eiusq. actiones adat, quæ n. ratione collecto in vniuerso corpore nigro humore citra obstructionem

obstructionem aliquam læditur mens nonnunquam, eadem prorsus ob
transmissum eundem humorem à liene vel alia quavis parte in ventri-
culum idem symptoma excitari posse non est dubitandum, potest præ-
terea ob frigidam præsertim atq. humidam intemperiem attractrix lie-
nis facultas adeo, imbecilla esse, vt à sæculento sanguine hæpar mini-
mè expurget, imò quod magis est, potest lien frigidissimo morbo de-
tineri, nempe scyrtho iam consumato, atq. perfecto, ita vt sæculentū
sanguinem non attrahat, vel attractum recipere non possit, vnde in vē-
triculum remeans nigerrima sæx melancholiam excitare valet. Hæc
certè concedi possunt, vbi melancholia hypocondriaca momentanea
est, sed si permanentiam habeat, & inter chronicos morbos reducat
dicendum est, quod quemadmodum ista sine obstructionibus esse ne-
quit, ita nec sine efferuescentia, seu phlogosi; & quod de lienis scyrtho
consumato serunt, verum est, attamen melancholicus humor in ven-
triculum regurgitans tractu temporis nouas inducet obstructiones, ex
quibus phlogosis insurgat, ita vt breui persistant illi hypocondriaci
absq. æstu & incallescencia, & hinc veditimus, frigiditatis, & calidi-
tatis, vt plerimum permixta signa in hypocondriacis spectentur. Sed
hic aliquis obiiciat, cur non quotidie ista melancholica affectio pro-
ducatur, si quotidie melancholicus humor à liene in ventriculum tra-
smittitur, ac in superiori quaestiuicula huius dubitationi satisfactum est,
addere tamen possumus quod dum pauca, atq. adeo debita portio suc-
ci melancholici, quæ quotidie in ventriculum naturaliter deducitur, nō
multū refrigerat, sed potius contrugando ventriculum coctionem adiu-
uat; cum verò magna copia istius succi petit ventriculum, refrigerat
fundum ipsius atq. debilem reddit ventriculum vniuersum, & reprimic
ipsius calorem naturalem, à quo perficitur concoctio, vnde fit, vt cō-
tingant affectus melancholici; nam ventriculus effumans ad cerebrum
principes actiones peruertit. Hinc igitur tandem ex rei natura, ratione
desumpta, non difficile erit asserere causam (hoc nō restabat) cur acidi-
ructus, & vomitiones acida interdum ab æstuate, ac calido ventricu-
lo proueniant, scimus n. sanguinis sæcem, seu melancholicum succum
ad acidum saporem inclinare, & hunc quotidie à liene in ventriculū
excerni, & scimus adhuc (vt hoc maxime ad huiusmodi negocium
facit) quod si talis humor aduratur, maxime acescit, ita vt sanguinis
sæx adusta, quæ propriissime atrabilis appellatur acidissima sit, quare
in ventriculo phlogosi laborante istum humorem aduri, & ob id acidū
admodum euadere credibile est; modo quid mirum si alimentum, ac
reliqui excrementitii humores in ventriculo existentes ex premixtio-
ne istius acidissimi sæci acescant? si n. in vino cyatho aliquotantum
gutulas acerrimi sæci superinfundas, totum vinum aciditatem ac-
quirere facile percipias, & eadem maxime penitentiâ ac propterea valde
sensibi-

sensibilibus qualitatibus se se produunt. Ceterum cum de melancholia, quae ad ventriculum quotidie a natura transmittitur, sermonem habuerimus, non esset ab re interim discutere an ipsa ad excitandam appetentiam transmittatur; huius. n. usus cum Galenus non meminerit, & ipsius author fuerit Avicennas, facile controuersia exorta fuit; sed ne a proposito scopo iter delectamus, cuiuslibet in hac re, Valesium, & Mercatum doctissimos viros inuicem pugnantes, consulere fas erit, & eam, quae magis ardeat, opinionem amplecti.

Cur in hypocondriacis interdum ita pulset arteria dorsi, et istus manifeste sentiatur ab ipsis. Cap. XII.

SI pulsus insit in hypocondriis delirium, aut perturbationem significare scripsit Hippocrates. 1. prognost. 1. 28. & Mercatus per hanc vocem perturbationem melancholicum, a delirium interpretatur. lib. 1. de intern. morb. curat. c. 11. ita ut non solum arteriae iuxta dorsum sitae vehementiorem pulsationem quam praenaturae lege conueniat, sed etiam aliarum arteriarum, quae iuxta hypocondria sitae sunt, pulsationem excedentem animaduertere liceat in melancholia, & praesertim hypocondriaca, unde & excellentissimus Iul. Caesar Claudius felicissime recordationis, & Bononiae praceptor meus nunquam satis laudatus in suarum consultat. medicin. 35. arteriae pulsationem ad ventriculi fundum in hypocondriaca melancholia nobili Foroliuensi laborante proponit; imo & Valesius in eundem locum Prognost. commentariis scripsit, quod & in cubito pulsus significat delirium; aut furorem ex eodem Hippocrate 2. Epidem. & Galenus in comm. in eundem locum Epidem. ubi de Licia habetur sermo, ait, & suspicandum fere etiam mulierem delirasse, quae verba valde consentiunt iis, quae scripsit lib. Quod animi mores. &c. c. 8. ibi. n. sic inquit, "Quorum vena in cubito pulsatu mouetur, hi furere sunt, & iracundi, & per venam arteriam intelligendam esse declarat idem Galenus, dum subdit venas. n. & ipsas arterias veteres appellabant, sic & Fernelius, ut refert Mercatus lib. 2. de morb. mul. c. 7 existimauit arterias quoque mesenterii dum inflammantur, id est dum phlogosum patiuntur (quod maxime in melancholia hypocondriaca contingit) subsultum illum praeseferre, quippe contingit, in feminis maxime subdit Mercatus) subsultum illum sentiri in toto ventre, & porissimum iuxta ipsius fundum usque ad umbilicum, sed harum arteriarum motus longe minor est eo, qui iuxta dorsum sentitur nec adeo frequenter contingit, ut ille; Dorsum igitur arteriam adeo pulsare interdum obseruatur, ut non solum tactu, sed visu etiam manifeste admodum percipi possit, quam quidem pulsationem plures ob causas contingere dubi-

136 Quadripartitum Melancholicum.

dubitandum non est, & primum ob plenitudinem venę caue d crasso, & calefactio sanguine, nã in maior ramus venę caue adiacenti arterię damnum communicat, & tũc maioris mali præludium pulsatio esse solet, namq. sic affecti causone laborant orto à plenitudine ex phlegmone venę caue, quos decima quarta die mori 2. curat: acut. mor. c. 7. scripsit Aręteus, & illa pulsatio subito accide & cum magnis symptomatibus, qua de causa hoc symptoma, & in illis etiam qui melancholici non sunt, euenire potest; imo affectio hæc ex tali causa, suborta, nisi in sanguinis fluxum ex pulmone, aut in breuem mortem commigret, vt idem refert Aręteus, in maniam tamen, aut tristem, & immedicabilem melancholiam dubium nõ esse quin ocissime degeneret. scribit Mercatus de morb. mul. c. iam cit. & hoc, (vt ego existimo) quia ab exusto sanguine cum acres vapores, tum tenebricosi in cerebrum eleuentur, quo in casu non erit melancholię hypocondriacę superueniens symptoma, sed illius potius causa; Secundo huiusmodi pulsationem efficit visceris alicuius calor acris; & mordax, cuius consensu arteria incalescit, & vsus augetur, subindeq. maior concitatur motus, quod gracilibus, & melancholicis ob humorum adustionem frequētius euenit ex mesenterio, & adiacentibus visceribus, & sensim pulsatio accidit, gradatimq. augetur, & hæc melancholię hypocondriacę non incipientis, sed iam progressę, & consumatę signum extat; Tertio addũt nonnulli visceris alicuius, aut meserei obstructionem, volunt .n. arteriam ab obstructione, aut à re dura compressam vehementius pulsare tum quia debitum spatium obstructione impediatur, tum quia obstructionis causa partes vicinę debiles redditę debite ventilari nequeant, sed in hanc causam non omnino inclinatur animus, experientia .n. patet, quod si medicus, dum tangit egrotantis pulsum, nimis arteriam comprimat ipsum minus percipit, ac tandem plures lienis scyrtho detineri obseruamus, qui tamen ab huiusmodi pulsatione omnino sunt immunes; idcirco huiusmodi pulsationem per se nunquam meo iudicio effecerit obstructio, nisi ipsi phlogosis, seu accensio superueniat; Hanc certe obstructionem puto esse in causa, cur in hypocondriaca melancholia, non semper magnę arteriæ iuxta dorsum perſentiat pulſatio, sed interdum etiam iuxta ventriculi fundum, quemadmodum obseruauit amarissimus Claudinus, hoc .n. aliquis petere potuisset, cui responsum sit, hoc prouenire ex obstructionum vario situ, nam si hæc comprimant arteriam ad anteriorem partem (vt frequentius euenit) pulsatio iuxta dorsum percipitur, nam cum non possit arteria eo vehementiotē ac per consequens ampliorem motum extendere, vbi comprimens, dilatationem impedit, necesse est vt eo extendat, vbi adiacentia non tensa, ac dura sunt, sed sua mollitie cedunt; si vero ad posteriorem comprimant, tunc quoq. iuxta ventriculi fundum pulsatio percipi possit,

possit, sed in hac re à nemine, quem ego sciam, fufius adhuc perscrutata, prudentiori iudicio non inuitus subiecerò.

An in melancholia per consensum à toto temperatura corporis frigida & sicca sit? Cap. XIII.

Galenus lib: 2. meth. c. 2. melancholiam à causa putata, denominationem habuisse scripsit, nempe ab humore melancholico, qui frigidus, & siccus est, sed frigido abundante succo frigidam quoq. totius corporis temperaturam statuere debemus; preterea cum melancholia sit morbus frigidus, & siccus vel Galeno teste 1. de temperam. c. 3. & adhuc inter chronicos morbos reponatur ex eodem in 6. aph. 47. nonne à ratione alienum esse videtur existimare frigidum morbum, eumq. diuturnum in corpore calido posse diutius persistere? Idem tamen Galenus 2. de temperam. cap. vlt. ait, si quis à primordiis sit frigidus, & siccus, hunc non melancholicum, sed pituitosum esse; quare ex hac sententia elici videtur in melancholia à toto corporis temperaturam esse potius calidam, quam frigidam; quod confirmatur etiam dum à caliditate, non à frigiditate copiosum humorem melancholicum produci plurimi medicorum testantur, & idcirco Galenus 3. de loc. aff. c. 7. non molles candos, & obesos, qui frigidi temperamenti sunt sed macros nigros, & hirsutos, & quibus venę late sunt (hi in calido præditi sunt temperamento) aptissimos esse, vt in ipsi melancholicus humor cumuletur, memoriæ prodit; Amplius melancholicos à toto optime coloratos videmus, & sepe prærubros, quod potius caliditatem, quam frigiditatem arguit. Vnde Galenus eodem loci subdidit fieri interdum, vt prærubro colore homines assatim in melancholicam temperiem decidant; Verum cum plura, que ad huiuscemodi disputationem facere possent, iam in ea questiuncula, vbi agitur an melancholicus humor, à calida vel frigida causa producatum enarrata sint, non est vt eadem frustra repetamus, & præsertim cum facillime hec lis conciliari possit, si quamlibet intemperiem vel natiuam, vel adscititiam esse animaduertamus, & ideo in melancholia à toto corporis temperatura excedens, & calida, & frigida esse poterit, diuersis tamen temporibus, cum se mutuò non patiantur contraria in vnico subiecto, calida erit in melancholia non adhuc progressa, & consummata, sed incipienti, & hac natina erit hepatis, ac totius corporis caliditas excedens, quæ etiam cum adscitia coniungi potest, & in hac melancholici prærubri esse solent, & de hac loquutus est Galenus 2. de temperam. supracit. In progressa autem & consummata melancholia, non calida amplius, sed frigida iam facta est totius corporis temperatura, nam qualitas humoris melancholici frigida & sicca tractu temporis ouilibet particulæ communicatur, hinc Galenus in arte medica c. 59. dum corpus calidum,

158 **Quadripartitum Melancholicum.**

lidam, & siccum euadit frigidum & siccum melancholiam dominari scripsit.

Cur eorum, quae infestante melancholia propter consensum agunt melancholici, postea non recordentur? Cap. XIII.

MEmini me diu uisitasse Bononię in edibus cuiusdam Reuerendi presbyteri Io: Dominici Pariffii, qui per aliquot annos melancholia hypocondriaca interuallatim fuit affligus, ac tandem ope Excellentissimi Claudini præceptoris amatissimi omnino liber euasit; Reuerendus hic vir dum melancholia vexabatur, se inter triduum certo moriturum fore existimans notarium accersiri iubebat, ut facultates legaret, sacerdotem, ut ipse confiteretur commissa crimina, ac mercatores tandem quibus suppellectilem uenditaret, & hæc assidue iubens ob mortis, quam prope imaginabatur, timorem, suspiria plurima, multasque lacrimas effundebat; paucis deinde transactis diebus resipiebat, nec ullo amplius melancholico affectu vexabatur, præteritorum tamen, quæ egerat infestante melancholia nullo pacto recordabatur; Huius autem euentus causam nonnulli putant eam esse, quam nos docuit Galenus lib. 2. de sympt. caus. c. 7. nimirum obliuionem ex refrigeratione creari, ita ut in melancholia, quæ per consensum fit, ex præsentia melancholici humoris, uel uaporis ad cerebrum transmissi, eiusdemmet cerebri frigiditas insurgat, quæ prædictę obliuionis sit causa, Attamen nullo pacto arridet hæc ratio, nam quemadmodum intemperies non statim inducitur, ita nec statim recedit, sed tractu temporis introducitur, & introducta tractu etiam temporis superatur, & decedit, quare uerisimile non est, ut in melancholia hypocondriaca quæ non semper affligit, sed quasdam accessiones habet, tam cito producatu ista cerebri intemperies frigida: ac tam cito etiam recedat, nam nisi recederet, & ipsa obliuio persisteret, præterquam quod, si quæ melancholia fieri possit absque cerebri intemperie (ut reuera fieri posse nos iam ostendimus in primis sermonibus) hypocondriaca præsertim melancholia est; Alio igitur confugiendum est, & ne a Galeno recedamus, huius rei causam omnino in timorem referendam esse arbitratus sum ego, nam cum timore melancholia semper est, causam uero, cur eorum, quæ in timore agimus, non recordemur, assignat Galenus 2. de motu musculorum c. 6. eam & in obscuras, & in superficialiariis rerum impressiones referens; in timore .n. & aliis uehementibus animi affectibus tota mente non sumus intenti, ne res quas agimus in memoria bene imprimantur euenit. Quod certè ab Aristotele desumpti libello de memor. & remin. c. 2. dicente, iis, qui in motu multo propter passionem sunt, non fieri memoriam; nec difficultatem facit, quod melancholici ualde fixas habeant proprias imaginationes, ita ut insignes rerum impressiones fiat neq.

neq. idcirco obliuisci debeant, quandoquidem eorum, qui hypochondriaca melancholia vexantur, proprium est circa nonnulla tantum, peculiaria phantasmata imaginationem fixare, in iisq. toti versantur adeo, vt reliquorum, quae agunt non recordentur postea. Sic Reuerendus ille vir mortem se valde timuisse recordabatur, circa peculiare .n. illud mortis phantasma fixam, totamq. habebat imaginationem, ceteror. vero, quae dum illa melancholica accessione detinebatur, agebat, penitus obliuiscitur, cum totus .n. mortis timori esset intentus quamuis illius causa alia plura efficeret, ea tamen non imprimebat, ut qua propter nec illa conseruare memoria poterat. Adde quod in praedicta melancholia praeterquam quod non bene res imprimantur, seque superficiare, obscure etiam memoriae representantur ab imaginatione propter tenebricosum spiritum animale praecipua melancholice causam, qui species, ac rerum phantasmata recipiens ab vna ad aliam potentiam defert.

Cur ex melancholicis nonnulli Lunatici appellantur? Cap. XV.

Lunaticus, & lunaris morbus antiquitus appellabatur comitialis morbus, vt testis est Aræteus, quia flagitiosis hominibus a luna immitti existimaretur, vel quia lunæ circuitus sequatur, vt alii inferunt, vel quia in interlunio nati huic morbo obnoxii existimentur, sed ad rem nostram; lunatici quoq. vulgo appellantur, ii, qui quibusdam lunæ mutationibus, delirio, & melancholia infestantur, hinc Ludouicus Mercatus de intern. morb. curat. lib. 1. cap. 18. hoc habet, "Dimitto aliquando ob lunæ motum, quem sic affecti in deliramentis obseruant, lunaticos esse appellatos; & in sacris litteris c. 27. Ecclesiastici legitur, quod stultus sicut luna, mutatur; Constat igitur ad lunæ motus & hosce morbos moueri: Modo cur hoc fiat, non omnibus est eadem ratio alii .n. putant hos morbos, quia sint cerebri morbi, nempe membri humidioris, cum luna moueri, quandoquidem hec sit humidum planeta, & tunc praesertim, cum valentior est, increfcens scilicet, nam lunam humiditates augere in plenilunio constitutam omnes scribunt authores; hinc Plinius lib. 9. c. 31. caneros & similia ostracea animalia in plenilunio augeri, & pinguescere scripsit, quod ante ipsum 4. de part. animal. c. 5. prodidit Aristoteles, Alii vero (& inter hos Peripatetici sunt) qui lunam calefacere, & siccare censent, vt ipsum solem, & eo quidem tanto minus, quanto repercussum, quam rectum lumen debilius esse par est, non in plenilunio, sed in interlunio, seu decremento lunæ hosce morbos inuadere malunt, tunc .n. humiditatem excrementitiam ob defectum caloris magis redundare afferunt, & hæc est etiam causa, ob quam menstruae mulierum purgationes decrefcente luna potius fiant, ita vt non hæc in lunæ humiditatem, siue eius temperamentum referenda.

Quadripartitum Melancholicum :

sint, vt putant Astrologi, sed in ipsius lumen quo n. (vt optime notat Valesius in sua sacra philosophia c. 71.) luna plena à vacua differt, nisi solo lumine? nam cetera eadem habet; id autem lumen solare est, à sole n. accipit, solem autem ipsum non aliter, quam lumine calefacere ac proinde in hæc inferiora agere verissimum est; Hinc igitur manifeste apparet noctes plenilunii calidiores, & sicciore esse, quam interlunii, atq. adeo lunam eadem præstare, quæ sol, & si debilius; quare Aristoteles 4. de generat. animal. cap. 2. scripsit solem per totum annum hyemem, atq. æstatem facere, at lunam per mensem id agere; idq. ita fieri non accessu, discessuq. lune, sed alterum crescente luce alterum decrescente, & eiusdem libri cap. vlt. idem profert, dū hæc habet luna autem principium est propter solis societatem receptū lucis, fit. n. quasi alter sol minor, hinc merito luna solis vicaria appellari potest lumen ab illo accipiens, vt illius vice nocti, quemadmodū soldiei, præsit, luna igitur per lumen habet vim calefaciendi, quare ea diminuta, aut omnino deficiente merito euenit augeri excrementis humiditates, ob defectum scilicet caloris, qui coctiones adiunabat, hinc in pleniluniis cancos, & ostracea animalia augeri videmus, quia calore, & lumine adiuta salcius nutriuntur. Vnde Aristoteles 4. de part. animal. cit. testacea pleniora esse in pleniluniis scribit, non quia per id tempus copiosius pascantur, vt quidam putant, sed quod noctes tepidiores sint propter lucem plenioram, calorem n. desiderant, quoniam frigori patent, vt pote quæ sanguine careant, & Plinius pariter loco iam cit. in pleniluniis hoc contingere ait, quia nocte sydus, scilicet luna tepido calore mitificat; His tamen ita sese habentibus, nihil obstat, quin luna etiam plena humidos morbos possit augere, non quia frigida, & humida, sed quia calor pendes ab illius reflexo, ac mutuato lumine sit tepidus, talis n. solet humiditates plus fundere, quam resolvere, atq. ita augere, & mouere, non sicut ac tepidum balneum, & vernus calor fluxiones moueat, vnde Plinius lib. 2. c. 9. ait lunam solis fulgore, vt reliqua sydera tegi, & in totum mutuare ab eo lucem ac fulgorem, qualem in percussu aquæ volitare conspiciamus; & ideo molliori & imperfecta vi soluere tantum humorem, atq. etiam augere, quem solis radii absument, Constat igitur nonnullos esse morbos, qui luna crescente, alios vero qui decrescente augentur & hos lunaticos appellari, talesq. præcipue esse cerebri morbos, quia id sit membrum multa scatens humiditate, quæ aut in plenilunio fundi potest aut in interlunio augeri potest; nam quæ concreta, frigidaq. erit humiditas, non nisi magno calore, qualis lune non est, fundetur sed frigore vel moderato, quod in interlunio contingit, augebitur, cuiusmodi erit pituitosa, ac vitrea, quæ vero exusta, & calidior erit frigore non augebitur imo compescetur potius, sed calore vel medio erit fundetur, cuiusmodi erit biliosa, atrabilaris, & exusta, ergo insanis, melancholicis, & epilepticis ex atrabile crescet malum cum luna, Epilepticis vero

verò ex pituita, & crudis succis decrefcente crefcet, & in interlunio maxime urgebit, fic & melancholicis ex corrupta pituita.

Cur Studijs valde addicti, & præfertim philofopia, melancholici fint? Cap. XV. 7.

Os omnes, qui excelluerunt vel in studiis philofophiæ, vel in Repub. adminiftranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, melancholicos fuiſſe aſſerit Ariſtoteles 30 ſect. problem. 1. vbi etiam cauſam aſſignat, & diſſuſe, cur melancholici ingenio clareant, ac propterea, in prædictis ſtudijs excellant, non tamen vice verſa cur ſcilicet, qui in prædictis ſtudijs excellunt, melancholici ſint, nec n. credibile eſt conuertibilem ſemper eſſe propoſitionem iſtam, nec ſemper melancholicos ſtudijs excellere, cum ipſi ſtudijs poſſint non vacare, & ſtudijs non raro ſanguinei, vel bilioſi temperamenti homines vacare poſſint, quibus ſi diutius, & attentius incumbant, & ipſi melancholici euadent (imò ſi parum ſua valetudini conſulant facile, vt inquit Ariſtoteles, in vitia atræ bilis labitur, & præfertim in melancholiam morboſam) cur autem hoc fiat, ratio perquirenda eſt; Triplicem aſſignat cauſam huius euentus Marſilius Ficinus lib. de triplici vita 1. c. 4. celeſtem naturalem, & humanam. Celeſtem in Mercurium, & Saturnum frigidòs, melancholicosq. planetas, & ſtudiorum patronos, ac veluti tutelares quofdam deos reſiſcit, quoniam Mercurius, vt doctrinas inueſtigemus, nos inuitet. Saturnus vt in doctrinis indagandis perſiſtamus, inuentasq. ſeruemus efficiat, ſed pace tanti viri in hac re falli videtur, quia præterquam quod hæc ſunt deliramenta Astrologorum aſtris temperamenta tribuentium, & vim arcana, oporteret quosq. ſapientiffimos non iouiales, aut ſolares ſed ſaturnios, aut mercuriales eſſe, quod experientia repugnat, qui n. pulchro (inquit Valleriola lib. 6. enarrat. medic. x.) quadratoq. corpore, ſuaui, & placidè colore, optimoq. habitu, & bene carnoſo conſtant, hos iouiales, ſolaresq. eſſe Aſtronomi cenſent, at ex iſtiusmodi hominibus pleroſq. eſt videre, & magno, atq. excellenti ingenio præditos, & ad maxima quæq. obeunda, feliciterq. gerenda natos, quales & olim multos extitiſſe, & nunc quoq. eſſe perſpicuum eſt, adde quod & nulla ratione probari poſſunt Aſtronomi hanc vim à Saturno atq. à Mercurio prodire. Naturalis vero cauſa ea aſſertur à Ficino, quod ardua meditantem nec eſſe ſi omnino animum ab externis ſecefſibus ad internos reuocare ceſſat, hoc eſt à circumferentia ad centrum, ad centrum verò eſt circumferentia colligi, ſigiq. centro terra maxime proprium eſſe videtur, cui atram bilem proportione quadam reſpondero natura ſcientiffimi volent, igitur atrabilis animum, vt ſe colligat in vnum, & ſiſtat in vno, quod veritatem ſit meditando adeptus ſane prouocat. Sed hæc ratio tota magis analogica quadam, &

142 **Quadripartitum Melancholicum.**

recta comparatione, atq. similitudine, quam proprietate constat; Tertia vero, & humana appellata à vicino, quæ ab effectis ducitur, nempe ab his, quæ in nobis ab studiis proueniunt, & quam maxime naturalē censemus, propria magis & verior est & hæc in crebram mentis in studiis agitationem refertur, ob assiduū. n. contemplandi, & inquirendi studium, quo vehementer animales spiritus commoueri oportet, magnam in illis fieri resolutionem conspicimus, ad quos refarciendos cū purior, & tenuior, sanguis infumatur, hinc reliquus, qui superest, necessario densus, frigidus, ater, siccuq. redditur, vt totus in atrabilarium quasi degeneret; cur autem inter ceteros, præsertim qui philosophiæ addicti sunt, melancholici euadant, ratio est, quia in philosophia indaganda mens hominis magis laborat & attentius; Experientia igitur constat, eos omnes, qui in studiis floruerunt, vel natura, vel studio melancholicos esse effectos, iam de iis, qui studio tales effecti sunt, egimus; modo perquirendum remanet, an qui natura melancholici sint, ad artes, & scientias capessendas ceteris præsent, ac sapientiores sint.

An melancholici sapientes sint? **Cap. XVII.**

Melancholicorum alios morbosos esse, alios intra sanitatis limites constitutos nullus est qui ignoret; illi tantum abest, vt sapientes, ac prudentes sint, quin potius ab omnibus habeantur infani, ac delirantes sint; hi autem ad huc variæ sortis sūt quare quinam sint ex iis ad prudentiam aptiores nunc perquirendum est, Aristoteles 30. sect. problem. 1. ita scripsit; "In quibus multa & frigida bilis est atra, hi stolidi sunt, & ignaui, in quibus permulta, & calida, ii perciti, & ingeniosi, amati, propensi ad omnem excaescentiam, & cupiditatem, nonnulli etiam loquaciores, multi etiam, propterea quod ille calor sedi mentis in vicino est, morbis vesaniæ imlicantur & c. At quibus (mox subdit) minus ille calor remissus ad mediocritatem, sit, ii profus melancholici quidem, sed longè prudentiores, & quâquam aliqua in parte minus excedant, multis tamen in rebus ceteris sunt omnibus præstantiores, alii in studiis liberarum, alii in artibus, alii in Repub. ita vt ex Aristotele multa atra bilis non frigida, quia hæc stoliditatem, non calida satis, quia hæc excaescentiam, & furorem potius inducit, sed mediocriter calida ad sapientiã, atq. prudentiam faciat. Quomodo autem ista mediocriter calida reddetur? Certe ad melancholicum succum calidum constituendum, atq. efficiendum vel sanguinis, vel flauæ bilis (hi. n. in nostro corpore sunt humores calidi) multum illi vt adiiciatur necesse est; At si mediocriter calida esse debeat melancholia, ex Aristotele ad sapientiam efficiendam, profecto sanguis ipse, cuius naturalis caliditas mediocris est, non flaua bilis, quæ intensiorem habet caliditatem, id præstare dicetur, & summa cum ratione, quia non tantum caliditas, sed siccitas

citas etiã consideranda venit, at bilis atrę ac flauę ficitas in vnum
 iuncta, præterquã quod exsolubiles admodũ redderet spiritus, (pro-
 pter laudabiles .n. spiritus animales, quos producit atra bilis medio-
 criter calida, ad sapientiam facit) specierum impressioni non esset ac-
 comodata, imo temeritas, & excandescencia excitarentur propter in-
 genteĩ caliditatem, (nam vt dixit Aristoteles) qui bilem atram multã
 & insigniter calidam habent, furiosi, & iracundi sunt, quę omnia in-
 genii excellentiã, e vestigio aduersantur; Corpus igitur illud multa
 bile atrã mediocriter calida abundare dicitur, in quo atrę bilis abun-
 dantiam a mediocri quadam sanguinis copia mediocriter excalescieri
 contingat, bile flaua, & pituita in minori quantitate adiectis, ita vt
 primã maioresq. partes atrę bili dentur secundã & minores sanguini,
 tercię, adhucq. minores bili flauę, vltimę omniũq. minime pituitę; pitui-
 ta .n. si abudaret, sua frigiditate ingeniu hebes redderet, stoliditatęq.
 & ignauiam pareret, vt eodem loco affirmat Aristoteles. Hęc omnia
 (vt sui moris est) elegantissime descripsit Marsilius Ficinus de studior.
 san tue. lib. 1. c. 5. his verbis, " Quęcumq. melancholia, quę adustio-
 ne nascitur, iudicio & sapientia nocet, namque dum humor ille ar-
 det, concitatos, & fidentes facere solet, cum extinguitur, subtilioribus
 partibus resolutis restante sola fuligine tetra stolidos reddit, & stupi-
 dos, & sola melancholia naturalis ad iudicium, & sapientiam condu-
 cit, nec semper; si sola sit, atra & densa mole offuscat spiritum, si pi-
 tuitę simplici miscetur ad summum frigiditatis intenditur, quo in sta-
 tu nil speratur, sed ædet calı conuexa tueri; oportet ergo mox subdit,
 nec tam paucam esse, vt sanguis, bilis, & spiritus quasi freno careant,
 vnde instabile ingenium, & labilem memoriã esse contingat, nec tã
 multam, vt nimio pondere pergrauati dormire, & egere calcaribus
 videamur; ideo oportet, esse, quo ad eius natura patitur subtilissimam,
 quare si sanguini optime permisceatur, & mediocriter calida, vt dixi-
 mus, & subtilissima, quoad eius natura patitur, erit, & ob id ad pru-
 dentia excellentiam maxime idonea, ratio autem est, quia cum spiri-
 tus, quos animales appellant, sint totius intellectus instrumentum, &
 hos Galenus lib. Quod animi mores &c. c. 4. sui natura aliis aridior-
 res, & ficciores esse scripserit, & ad huc spiritus quoscumq. esse in
 sanguine, & ex eo exilire omnis fateatur, profecto animales spiritus
 qui a ficciori sanguinis parte prodibunt, perfectiores erunt, A bile
 igitur aliqua, siue ab ea sanguinis parte, quę huic, vel illi proportionē
 respondet, vt proueniant, fatendum est, non autem a flaua rationibus
 proxime scriptis, ergo ab atra, hęc quidem sua natura dura est adque
 impressiones suscipiendas omnino difficilis, sed a mediocri sanguinis
 quantitate quadatenus emollita ad impressiones suscipiendas aptior
 euadit. Ceterum quoniam multę rationes in contrarium afferri solent
 quas precipuas existimaui, in medium adducere nõ grauabor, Primo
 igitur sic insunt nonnulli, Ad sapientiam requiritur bonus intelle-
 ctus,

144 **Quadripartitum Melancholicum**

tus, & ad hunc spiritus animales copiosi, subtiles, & lucidi, sed isti ab
 atra bile generari non possunt, non copiosi, quia atræ humoris siccitas
 spirituum copia obstat; non subtiles, quia atræ bilis sua natura terre-
 stris est; non lucidi, quia atræ bilis nigra; & opaca est, quare non atræ,
 sed flava bilis potius erit apta ad hos spiritus gignendos, & per con-
 sequens melancholici non excellent sapientia. Respondetur ab atra
 bile non quidem sola, sed sanguini mixta tales spiritus gigni, & opti-
 me posse, & primò siccitas atræ bilis non obstat quòd quidè à sangui-
 nis humiditate satis illa còtèperatur: nec obstat illius terrestritas,
 quoniam à sanguinis caliditate, dum elaboratur, id accidit illi, quod
 crassiori vino vi ignis in alembico vitro eliquato, à quo tenuissima
 aqua, & illa quidem potentissima educitur, nec etiam obstat atræ bilis
 nigredo, quia cum spiritus isti qui gignuntur sint subtiles, pariter splé-
 dentes, & claros esse, inde nobis verisimile sit, quod ferè omnia subti-
 lia sunt lucida, & clara, vt in aere videre est, & in aqua: nec denique
 bilis flava ad gignendos istos spiritus est aptior, quàm melancholia,
 nostra, quia spiritus ex bile geniti essent fluxiles admodum & facile
 omnino absumerentur, ex melancholia autem geniti, & si sint subtiles,
 & tennes, non tamen admodum fluxiles sunt, nec facile omnino absu-
 muntur, tum quia eius consistentia, quam habet ater humor, aliquid
 retineant, tum quia agente mediocri caliditate in terrestrem, & duram
 materiam sensim ferè sit elaboratio, semperq. noua adest spirituum ge-
 neratio, & quia multa est materia, multi quoque generantur spiritus.
 Secundò à tēp. rato temperamento, tam animi, quàm corporis per-
 fectiores proficisci operationes rationi consentaneum est prorsus; Tem-
 peratissimum namque, quod simpliciter salubre corpus est, operatio-
 num perfectione à reliquis intra latitudinem sanitatis intemperatis
 corporibus distare Galenus asserit in arte medicinali c. 8. corpus autè
 multa atræ bile mediocriter calida refertur inter ea, quæ intempera-
 ta sunt, absque dubio dinumeranda est, ergo tali temperamento præ-
 diti præditis temperatissimo ineptiores erunt ad sapientiam, nequã-
 quam aptiores; vnde & Galenus etiam 2. de temperam. c. 1. temperatū
 hominem operationes habere inculpatas scripsit. Respondetur opera-
 tionem intelligi perfectiorem triplici modo, primò in vna operatione
 tantum, vt quando Aquilam homine perfectius videre dixit Aristote-
 les, quia longius videt; secundo, in pluribus operationibus, hinc Ga-
 lenus 1. de ali. facult. c. 1. dicebat ventriculū temperatū perfectioris
 esse operationis intēperato, eò quia plures rerū differētiās appetat, &
 concoquat, sic & visus hominis visu aquilæ perfectior dicitur, quia
 plures rerū differentias discernat, & cognoscat; tertio quando plures
 actiones ad vnum aliquod opus spectantes, & necessaria ab vno per-
 fiuntur omnes, non ab alio; exempli gratia si chylus in ventriculo
 recte debeat perfici, retentio, alteratio, concoctio, separatioq. requi-
 runtur, quare ventriculus ille dicitur fungi hoc munere perfectius
 qui,

qui has omnes operationes rectius, & absolute magis perfecit; his ita habitis non est inconueniens iuxta primum perfectioris operationis significatum hominem intemperatum aliquam operationem habere perfectiorem temperato, sicut Aquila dicitur perfectius videre homine, quia longius videt, pariter itaq. qui multa bile atra mediocriter calida refertus est, sapientia excelsit temperato, tanquam ad eam magis aptus, neque tamen ob id ad sapientiam dicitur ineptus temperatus, sed ad summam illam excellentiam minus aptus.

Tertio, si innati caloris humani medio actiones omnes corporis, & mentis cogitationes perficiuntur, pari ratione eodem imbecilliore existente eadem imperfectiores reddentur, at in atrabilarijs hominibus calidum innatum esse imbecillius patet; ergo ipsi ad sapientiam non erunt aptiores, Respondetur verum esse mediante calore innato omnes actiones perfici, & hunc calorem in melancholicis esse debiliorem, non tamen verum est, hoc imbecilliori existente omnes istas actiones imperfectiores edere, plures enim imperfectiores edentur, & præsertim naturales, & aliæ non tamen illæ, quæ ad intellectum spectant (dum modo non sit adeo imbecillus, vt homo morbosus viuat) istæ namque ad eam ut, non solum requirunt calorem innatum sed præter ipsum, requirunt temperiem cerebri, quæ est præcipuum instrumentum, deinde spiritus animales, qui sunt secundarium instrumentum, temperies autem, & spiritus ad prædictas actiones edendas redduntur, & sunt aptiores ab humore melancholico mediocriter calido, quam ab alio, imò calor innatus ad intellectus edendas operationes non requiritur, nisi per accidens, & nisi vt causa, sine qua non, quatenus scilicet conseruat cerebri temperamentum.

Quarto, Senes qui Sicciori sunt temperamento, & melancholico ingenium tamen magis hebes habent, ætateque vltro satis procedente ad tantam fatuitatem perueniunt, vt repuerascere dicantur, ergo melancholici nec ingeniosi nec sapientes erunt; Respondetur quod senes, quamuis siccum corporis temperamentum habeant, cerebrum tamen, in quo suam sedem habet intellectus, humidum habent, excrementisq. plenum, innatoq. eorum calore magna ex parte imminuto, omnem ex parte frigidi sunt, & propterea ipsorum mens obtenebrata est ingeniumq. obscuratum, hoc tamen intelligendum est de ea senectutis parte, quæ vltima est, & decrepitas appellatur, quando in prioribus eius partibus sapientia vigeat, & prudentia, coaceruato nimirum in eis magis atro humore, sanguineq. ad huc non multum imminuto.

Quinto. Hippocrates lib. de flatibus prudentiam, quæ præstantissimum animalis facultatis munus est, & quæ ex Aristotele 6. ethic. c. 12. partem anime rationalem perficit, in sanguine esse docuit, interque omnia, quæ in corpore sunt, ni hil ipso sanguine ad prudentiam magis

146 Quadripartitum Melancholicum.

conferre testatus est; Respondetur Hippocratem dixisse prudentiam esse in sanguine, quatenus ex ipso conficiuntur spiritus animales, qui sunt instrumentum facultatum ipsius anime, isti autem spiritus fiunt non ex solo sanguine, sed ex massa sanguinea, de qua Hippocrates intellexit, & hæc ad spiritus animales perfectiores gignendos est aptior, quod magis ad melancholicum vergit.

Ultimo Aristoteles 2. de part. animal. c. 2. ait tenuiorem, & frigidiorē sanguinem perspicacius ingenium facere, quā calidiorē, & crassiorē; ergo non melancholici perspicacioris erunt ingenii neque sapientiores. Respondetur Aristotelem non absolute, sed respectue loquutum fuisse; ita ut qui frigidum & tenuem sanguinem habent, plus valeant ingenio iis, qui illum crassum, & calidum satis habent, non autem iis, qui non multum crasso, sed tenui potius, & moderate calido abundant sanguine, quales melancholicos antedictos esse ostendimus; unde Aristoteles paulo post subdidit, eos supra omnes ingenio excellere, qui paulo calidiori, tenuiq. abundant sanguine. Quod autem tali sanguine melancholici salubres abundant, duplici ratione probare possumus, quarum altera in humores sanguini commixtos (per sanguinem enim non cum tanquam succum ab aliis humoribus se iunctum, sed totam sanguineam massam intelligimus) Altera vero in spiritus vitales precipue referenda erit; Quoad humores igitur commixtos attinet, si in sanguine prædominetur pituita, hic frigidus, & crassus erit, si bilis calidior quam par sit tenuissimus erit, si vero melancholia, & in ea copia, quæ à subdominante sanguine possit attemperari, quemadmodum in fabis contingit tunc melancholicus ille sanguis, & paulo calidior, & tenuis erit; & si diceret aliquis cum à sanguine ista melancholia attemperatur hoc est calefiat, & attenuetur, dum simul permiscetur, & viuuntur non ne & simili ratione pituita quoque attemperari poterit? hic sciat pituitam propter visciditatem non adeo commode permisceri posse, cum adhaereat valde, nec facile obsequatur; quoad spiritus vitales attinet, hi procul dubio sanguinem permeantes, illi & calorem, & tenuitatem præstant, & re vera tunc magis præstabunt ubi eorum copia maior affluat, sed ex sanguine ad melancholicum potius vergente, quam ad biliosum, aut pituitosum, spirituum maiorem copiam prodire posse ex eo manifestum fit, quia pituita tanquam frigida, & humida, & quæ cum sanguine recte, & intus commisceri nequeat ad calidos, ac siccos spiritus gignendos non est apta, bilis ipsos nimis fluxiles, ac cito dissipabiles produceret, melancholia vero cæ visciditate caret, & ob id per intima quæque sanguini commisceatur, eos plurimos, ac magis perdurabiles progignet; Ac si quis denique ex sanguine prædominante vitales spiritus satis abundantius produci posse, quam ex eo ad melancholicum vergente, affirmaret, huic & ipse subscriberem, sed

non ex eo aptiores animales spiritus ad intellectus operationes efficiendas proficere posse fatebor, quemadmodum ex eo ad melancholicum vergente proficere posse iam supra fuit ostensum, & quemadmodum ex eo innoscere potest, quod semel accensus diutissime flagrat, & lucet, quia firmissime siccitatis unitate gaudet, & ob id ex eo purissimi, & splendidissimi spiritus, qui siccissimi sunt, elaborantur, unde illud Heracliti philosophi emanavit, lux sicca anima sapientissima. Sed qui de hac re plura desideret, Valleriolam lib. 6. Ennarat. 10. & Io. Baptistam Syluati cum Contr. 10. viros doctissimos consulat.

An melancholici vaticinentur? Cap. XVIII.

DVo nobis præ cæteris ad huius rei faciliorem dilucidationem animaduertenda sunt, quorum primum ad diuinationem; seu vaticinium spectat, alterum vero ad melancholicos; si igitur de diuinatione sermo sit, omnia diuinationum genera, ut describit Cicero in libris de diuinat. ad duo redigi videntur vel ad artem quam piam, ut sunt auguria, auspicia, observationes portentorum, astrologia iudiciaria, missiones sortium, prognostica medicæ, physiognomia, chiromantia, & similia; vel ad naturam, & hoc genus, quod arte caret, & natura potius constare videtur, subdividitur in ea, quæ extrinsecus petuntur, ut oracula, & Pythonum, & mortuorum responsa, & in ea, quæ in ipsa nostra anima esse videntur, ut insomniæ, furores vatum, & similia, de quibus sermo intelligendus, dum controuertitur, an melancholici futura prædicant; Si vero de melancholicis loquamur, hi vel morbofi, vel salubres esse possunt, ita ut quinam ex his ad vaticinium, seu futura prædicenda sint aptiores non omnino constet. Multi inquit in hac re per melancholicos Aristotelem intelligere non morbosos sed salubres, ut ipsemet se ipsum explicare videtur, 30. sect. problem. 1. dum ait, hoc non morbo, sed naturali intemperie, contingere, ita ut ad vaticinandum sint apti melancholici propter naturale temperamentum, nõ quia morbo aliquo melancholico afficiantur; Alii vero, si præsertim, qui sine studio, & arte melancholicos vaticinari profitentur, de morbo melancholico affectis hoc volunt intelligi, nam Bacchantes, Cassandram Troianam, Mæthon, Mopsun, & alios antiquorum vates, seu diuinatores morbis ab ætrabile detentos fuisse asserunt, imo & Aristoteles in eodem problemate, dum eos qui ingenio claruerunt vel in studiis philosophiæ, vel in aliis scientiis & artibus exercendis excelluerunt, melancholicos fuisse ait, non solum naturaliter melancholicos intellexit, sed eos etiam qui ætrabilis vitiiis infestarentur, & affert exemplum de Hercule, qui morbo sacro corripiebatur, nos autem docuit Hippocrates Epilepsiam in melancholia

T 2 muta.

148 Quadripartitum Melancholicum.

mutari, & vice versa, prout humor melancholicus, vel mentem, vel cerebri corpus occupat, sed & exemplum affert Aristoteles de Aiace, & Bellorophonte, quorum alter ad insaniam penitus prorupit, alter vero ad melancholiam, quoniam per loca deuia errabat, hominum vestigia vitans, suumq. cor edens, quare rectum de hac re iudiciu ferre difficillimum puto, at tamen vt inceptum opus prosequamur, dixero melancholicos non morbosos ad futura predicenda aptissimos esse, si eruditionis, & exercitationis medio, propriisq. studiis eam virtutis excellentiam sibi comparent, quandoquidem maxime ingeniosi, & prudentissimi sunt a natura. (vt in superiori quaestiuicula probatum fuit) quid ergo si eruditionem addant, sed sine arte & studio ipsos vaticinari, & futura predicere posse, omnino a veritate alienum censeo hoc. n. esset supra naturae vires, & quid diuinum; Ex melancholicis vero morbosis plures, imo fere omnes nullo pacto vaticinari videmus, sed cur de illis hoc pronunciant antiqui, & cur in aliquibus contingat, quarendu est, & vt rem paucis amplectar, nulla aliam ob causam hoc antiquos dixisse existimo, nisi quia Baccantes Sybillas & vates suorum temporum melancholia vexatos viderent, nam scimus Aristotelem hoc de Bacchis, & Sybillis in cit. problem. dixisse, quamuis re veritate Sybillis hoc asserere non deceat, cum has non melancholia, aut furore vexatas, sed diuino numine afflatas futura praedixisse credendum sit, vnde a Lactantio Firmiano lib. 1. Institut. Diuinae Sybille dicebantur mulieres Deo plene, quarum pectora cum diuino numen recepissent vaticinabantur, & D. Augustinus de ciuit. Dei l. b. 18. Erithraeam Sybillam de Christo quaedam manifesta descripsisse dixit; Ceterum vt diximus, nulla alia de causa vaticinari putabant Antiqui suos vates nisi quia atra bile agitarentur, quam vim huic humori attribuerunt non solum propter ipsius caliditatem sed i mentis propinquam vt scripsit Aristoteles, sed propter & ipsius insitam, & occultam proprietatem, hanc tamen opinionem ex eo falsam esse conicere est, quoniam omnes maniaci ex atra bile adusta, & ii, qui lycatropia vexantur, esset diuinatores, nec eos tamen diuinare inueniet aliquis; Cur tamen illi vates, qui atra bile angebantur vaticinati fuerint, & cur melancholici nonnulli futura predicere possint, certe nullam aliam crederem esse causam, quam aut malos daemones illorum corpora obsidentes, aut assiduas imaginationes, nam si de antiquis illis vaticinatoribus sit sermo, eorum corpora a prauis spiritibus obsessa fuisse facile est creditu, nam Casandram Troianam apud Virgilium furis agitaram habemus, quod et de aliis arbitrandum est possunt .n. Caco daemones illi, quibus futurorum plura conspicua sunt per voces illorum, qui vaticinatores, creduntur, praedicta, vt illorum, quo possunt, modo mentem illustrare, Hinc nos saepe mulieres daemone obsesas vidimus, quae

dum

dum à Sacerdotibus exorcizantur circumstantium facta, quæ nunquam
 viderint, aut audierint, patefaciunt, nec mirari debemus dæmone ob-
 fessas melancholicas euadere, vel melancholicas dæmone obsideri,
 quandoquidem ex Auicenna habemus nigram bilem per melancho-
 licos affectus à dæmone excitari quod & Valeſius cap. 28. Sacra-
 philosophia, testatur, sic & ad melancholiam subsequi demones facile
 est, atra. n. bilis communiter dici solet balneum Diaboli, ut quaſtiun-
 cula 25. explicatum fuit; Sunt & assidue imaginationes in causa, car
 melancholici futura pronunciant, & hic forte modus melancholicis
 magis proprius est nam sicuti dantur, quidam melancholici, qui ima-
 ginantur se esse principes, ita (inquit Clarissimus Saxonia) dantur qui-
 dam qui putant se esse prophetas aut uates, isti itaq. cæteris omnibus
 dimissis negociis toti sunt in speculatione alienarum rerum, cuncta ob-
 feruant, præſentia, ac præterita, noctu diuq. in illis versantur, ut ple-
 rumq. tanquam boni venatores, qui emissio iaculo norunt, utrum fera
 sint interfecturi, nec ne; ipsi quoq. ex principijs quibusdam cogitis, &
 attentè consideratis, ut plurimum futura prænunciant, sed hæc artifi-
 ciosa, non naturalis prædictio erit appellanda, quemadmodum superi-
 or? quæ cacodæmonis ope fit, nec ipsa à natura erit, imo naturæ vi-
 res excedet, & idcirco supranaturalis appellabitur, quo nomine etiam
 vera diuinitio, seu prophætia appellanda veniet, huius .n. propriè, ac
 vere nulla naturalis causa est, quandoquidem nulla est in nobis facul-
 tas diuinandi, sed effectiuum principium externum est, ac spiritate, ta-
 tamen potest esse in ipso, qui talem accipit inspirationem, naturalis quæ-
 piam dispositio magis, aut minus accommodata ad accipiendum, non
 ita quidem, ut ea dispositio causa sit inspirationis necessaria, neq. qua
 præſente necessario fiat, neq. sine qua fieri non possit, si. n. Deus opti-
 max: est principium efficiens veræ prophætiae, cum ne ad creationem
 quidem adstrictus sit cause vllæ necessariæ, multo minus sit in largiē-
 dis his donis; sed cum is (quæ est sua bonitas) soleat disponere omnia
 suauiter, in his quoq. quæ supra naturam facit, quoad fieri potest, ra-
 tionem seruat naturæ, quare cum diuinitio non nascatur in nobis, ut
 reliquæ sensationes ab obiectis (hec .n. nondum sunt) sed à diuinitus
 factis repræsentationibus, constat eam fore accommodatissimam dispo-
 sitionem, per quam maxime vacat à motibus quos cient sensibilia;
 nam ut in aqua quieta facile redditur, quæcumq. figura, in agitata ve-
 ro non potest reddi, ita & in quiescente à sensibilibus animo repre-
 sentatio quæcumq. ab eo vero qui plurimum volutatur circa sensibilia
 excluditur omnis inspiratio. Hinc igitur manifestum fit nullam dari vatic-
 nationem, quæ arte ac studio carens à naturæ viribus omnino pēdeat,
 cui opinioni fauent Epicurei, qui omnia diuinandi generaderi debent
 & hac præsertim ratione moti, nimirum, quæ neque sunt, neq. fuerunt

150 Quadripartitum Melancholicum :

vnquam, nullo modo sciri possunt, nam neq. per se, vt quę actu sunt, neq. per sui species; ac velut vestigia, quę reliquerint, vt quę præterierunt, ergo nulla est diuinandi ratio; Stoici vero hanc diuinationem concederent, tanquam qui omnia diuinandi genera admittebant, dicentes, quod sicuti naturaliter tributa est animę vis quędam sentiendi præsentia, quę dicitur sensus, & alia sentiendi præterita, quę est memoria, ita oportet tributam esse aliam futurorum, puta vim diuinandi; & quam vis hæc ratio non concludat (neq. in quia præsentium, & præteritorum est sensus, oportet vt futurorum sit, cum illorum sit, vnde accipiantur certę species, futurorum non sit, nisi per accidens, ex ipsis præsentibus & præteritis) sulcitur tamen talis opinio Aristotelis auctoritate, qui in problemate iam cit. hæc habet " Multi etiam propterea quod ille calor sedi mentis in vicino, est morbis vesanię implicatur, & lymphatici fiunt, vnde Sybille, & Bacchates, & diuino spiritu afflati fiunt, ex quibus verbis Aristoteles cęset esse in hominum mentibus naturalem facultatem futura præsentendi, eam vero incitari calore, in quibusdam quidem morbofo, eosq. dici maniacos, phræniticos, aut lymphaticos; in alijs vero naturali, quod scilicet atra bile, eaq. calida naturaliter iuxta mentis sedem, hoc est in cerebro, abundant, eaq. causa fieri sybillas, & vates atq. adeo futura præuidentes; sed vt hæc lis dirimatur, dicendum est, diuinationem proprię vocatam seu vaticinationem nullam esse posse (quicquid grauissimi dicant philosophi) mere naturalem, nam qui diuinat, aut tunc primùm illud didicit, aut antea quoq. sciebat non animaduertat tamen; tunc quidem discere non potuit, quia cum non didicerit colligens ex præexistenti aliqua cognitione causarum, aut signorum, aut cuiuspiam corporalis passionis quam acceperit, neq. omnino collegerit ratiocinando ex alijs assertionibus (id. n. non diuinare, sed coniectare esset) oportet ex ipsis obiecti præsentia sciētia cōparauerit, at vero quod neq. omnino est, neq. fuit, nō potest esse præsens obiectiuē, igitur superest, vt qui diuinat eius quod diuinat, notitiā sēper apud se habuerit, id vero nulli mēti facultatis finitę potest contingere, neq. igitur vlla potest esse naturalis diuinatio; nam facultas diuinandi si quę est, non est quorundam ita vt aliorū sit, aliorū nō sit, neq. futurorū quędā diuinari possūt quędā nō possunt, sed ea facultas erit per se se omnium futurorū, vt memoria est per se omnium præteritorum, vt quantum in ea agitur, quicquid futurum in ea est, diuinari possit, necesse est ergo si quę diuinandi facultas naturaliter inest humanę menti, in ea esse rerum omnium futurarum species, & notitiā; quoniam vero præsentia omnia, & præterita aliquando fuerunt futura, tuncq. pertinuerunt ad diuinandi facultatem, necesse est ea quoq. sint in anima, quę eam habeat potentiam, ergo necesse est habeat humana mens in se se species, & notitiā rerum.

om.

omnium præsentium, præteritarum & futurarum, id vero fieri non potest neq. per infusas rerum species, neq. per participationem idearum, neq. aliter, cum sit finita, ac certæ virtutis, nam vt qui non est potentia infinita non potest omnia facere, ita qui non est infinita sapientia non potest omnia scire, sit ergo vt non possit esse in homine vlla naturalis facultas diuinandi; ponere. n. calorem quemdam siue attractibilis, siue flatus cuiuspiam, aurgue talis, quæ incitando mentem instiget ad diuinationem; nisi prius explicemus qua ratione possit mens ipsa diuinare, an euoluendo, quas in se habet notitias, an recipiendo, quæ accedant extrinsecus, inutile est. Quidam Neoterici hoc argumentum sibi videntur effugere ponentes humanam mentem per se, hac nisi corporeis impedimentis teneretur, omnisciam esse ac, proinde cū aliquando dimissis rebus corporeis quasi vinculis soluta euagatur, per se se eam sine vllis obiectis res alioqui occultas, aut futuras agnoscere; hinc Iamblicus de mysteriis afferens causam cur melancholici prædicant futura melius cæteris, ait, Quia anima in talibus totaliter cessat à regimine corporum, & multum abstinere à cibo, quapropter anima exuta à mole carnis est spiritualis, & ideo videt spiritualia in inferno, & in paradiso, narrando de his aliquantulum quando sunt excitati à somno. Sed hi conditionem animæ alligatæ corpori non norunt, quæ nisi per sensus receperit, agnoscere nullo modo potest, & ipsam humanæ cognitionis rationem tollunt, quæ nihil est aliud, quam quodammodo ab obiectis pati; non vident præterea se finitæ formæ perfectionem adscribere infinitam, scire. n. præcipua mentis perfectio est, & quo plurimum est scientia, eo maior, quæ ergo omniam infinita; ea cum non nisi in prima causa (quam infinite potentia, sapientia, & bonitatis esse scimus) existere possit, constat neq. scientiam futurorum esse posse, nisi penes primam, & infinite sapientie intelligentiam; Itaq. vera, & certa futurorum prædictio, ac prophetia inspirationis à summo Deo per se, aut per bonos angelos facta euidentis argumentum est; falsa vero & incerta aut pertinens ad res præteritas, occultas tamen, vt furtorum, aliorum facinororum detectio (hanc. n. etiam vocant diuinationem) inspiratione fieri potest præuorum dæmonum, cuius inspirationis non, nunquam ipsi diuinatores sunt consci, vt cum consulto, & præ impietate, cum illis perigerunt, non nunquam ipsi etiam ignorant, & hinc multi philosophorum sibi persuaserunt esse hominibus secundum naturam vim aliquam & facultatem, occultam, & futura diuinandi cum, n. diuinationem videant, & inspirationem non agnoscat, in naturam referunt; Certè longe facilius, ac suauius est, dæmonem tacite rem, quampiam phantasia, repræsentare, quam esse vim naturalem agnoscere di futura, quæq. nondum sunt, & occulta, quorum forma per organum sensum non subierint, cum hoc adco naturæ, ipsius animæ, & conditioni

manon

tiona

rioni humanæ cognitionis indicatum sit repugnare, illud vero sit per facile, agitatione .n. specierum rerum præteritarum, quæ in memoria sunt repositæ, possunt fieri futurarum rerum, aut occultarum spectacula; id vero nisi raro & casu quodam fiat (in plerisq. .n. eorum, quæ narrantur, casus, & credulitas pepererūt diuinationis opinionem) à demone fit; Itaq. omnis proprie vocata diuination, quæq. nullam habet adiunctam coniecturam, sit à demone bono, aut malo, neq. est in hominibus vlla naturalis facultas diuinandi, neq. vllus sensus futurorum. Hoc vnum de melancholicis addere possumus. & præsertim de non morbofis, nimirum eorum animas ad eam inspirationem, cuius operæ diuination fit, recipiendam à Deo optimo maximo aptiores esse, atq. magis accomodatæ, cum hi, tanquam prudentiores, & sapientiores, facilius, ac vehementius in Dei cultum, ac summi boni cognitionem, se tradant, hinc qui vitæ sanctitate fulserunt, et diuino numine afflati futura præfagierunt, eos macilentos, excarnificatos, in heremis degentes, & in summa habitu melancholico prædictos, vt plurimum adiuuentos fuisse sacræ testantur historiæ; sed iam nimis quæstiuicula excreuit.

Cur melancholicorum somnia veriora sint?

Cap: 10. X. VIII. I.

Melancholici recta valde, subitaq. insomnia habent, teste Arist: 7. Moral: Eudem: c. 18. & lib: de diuinat; per somnum c. 2. eos. quorū quasi loquax natura est, et melancholica multimodas visiones videre scripsit, sed antequam ad melancholicorum somnia accedamus, non erit ab re nonnulla de diuinatione ex insomniis à grauissimis authoribus decerpta prælibare, tanquam quæ non parum ad huius rei cognitionem facere possint. Res igitur illæ quarum per somnum potest præsentio fieri, vel quædam à nobis sunt agendæ, ac sustinendæ, veluti si quis iturus sit Romam, Rex futurus febricitaturus, aut moriturus, vel quædam omnino extra nos futuræ sunt, neq. in nobis vllum sui principium habituræ, vt si futurum sit nauale bellum, fugandi turcæ, aut futura singens procella, aut largus imber; & eorum, quæ extra nos sunt, quædam talia sunt, vt cum eorum causis nullam habere possimus compassionem, aut talia vt possimus; Atqui vt non possimus cum eorum causis compassionem habere, aut ex natura rerum nascitur aut ex tanta distantia, vt nullus contactus esse possit (scimus .n. actiones nullas naturales sine contactu fieri) vt a causis futuræ cras hic pluuia possum ego pati humectatus, emollitus, atq. vexatus fluxionibus, quod palam faciunt podagrici, & hernia laborantes, à causis tamen futuri belli, aut fugæ Turcarum, ob ipsarum rerum naturam, nullam ego possim accipere passionem.

sionem corporalem, neque Luce agens à causis futurae pluuiae Parisiis, aut
 futurae hic anno sequenti ob distantiam loci, aut temporis; Rerum igitur,
 à quarum causis nullam accipere possumus passionem, nulla neque
 dormientibus, neque vigilantibus esse potest naturalis praesensio, nisi per
 coniecturas, sed cum euenit quempiam vigilantem cogitare aut dice-
 re, vel dormientem somnare aliquod, quod postea re vera fiat, duorum
 alterum necesse est, aut id fortuito fieri non aliter ac cum nobis de ali-
 quo homine loquentibus, ille superuenit, aut à Deo, cui omnia futu-
 ra conspicua sunt, aut à sagacissimo coniectore demone factam esse,
 reuelationem: Aliam vero rerum, quarum principium intra nos est
 aut à quarum causis pati possumus praesensio multo melius ac facilius
 accidit dormientibus, quam vigilantibus, nam si quid facturi simus,
 consultamus, quid facere nos postea expediat, & si quid passuri simus
 sentimus in nobis exigua imminentium, passionum initia, consultatio
 vero, & sensus minutularum passionum multo melius accidit dormie-
 ntibus, quam vigilantibus, si modo somnus placidus sit, neque multis
 crassisque vaporibus conturbetur, tunc enim velut in agitata, conturba-
 taque aqua, multae variaeque redduntur rerum imagines, nulla vero certa
 ac conspicua, cum vero somnus est moderatus, neque perturbatus mul-
 tis animi moribus, aut morbooso apparatus, aut crapula, dicta illa acci-
 dunt melius, quia anima intro se colligens, & nullis externis sensibi-
 lium motibus distracta melius, ac perspicacius consultat, argumento
 est quod qui de rebus maximis cogitare volunt, in silentio, obscuris
 conclusisque cubilibus, & sepe etiam oculis id faciunt, nimirum subtra-
 hunt se se ab externorum sensu, ut cogitationi vacent; Constat vero
 nulla ratione magis animam vacare ab externis sensibus, quam dor-
 miendo, non ita vero vacat ab internis, isti quidem somniant, quod
 Hippocrates libello de insomniis significauit his verbis, "Cum cor-
 pus dormit, anima vigilat eadem ob causam fit, ut minutulae passio-
 nes, quaeque vigilantes latent, à dormientibus sentiantur, videantur
 quae illis esse multo, quam sint maiores, nimirum somnus habet ad
 vigiliam rationem, quam nox ad diem, tenebrae ad lucem, silentium
 ad clamores, at vero constat, non autem & silentibus cunctis strepitus, vel
 exiguos videri magnos, interdum, & ubi est magnus strepitus, magnos
 etiam lateret; Horum vero causa est tum in ipsa anima, tum in ipso or-
 gano, in illa, quia sensus coniunctus semper est cum imaginatione,
 quae cum animaduersione operatur, distractum vero ob aliorum sensi-
 bilium magnitudinem, aut potentiam; in hoc vero, quia ubi multa re-
 cipiuntur figurae, aliae alias obscurant, velut imaequa indicatum est;
 Itaque anima per somnum attentius cogitat quam per vigiliam, & mi-
 nutulas passiones maiores esse iudicat; Sunt vero haec passiones, & à
 causis internis, ut ab humoribus, & flatibus, & ab externis, ut ab ae-
 ris intemperie, & alijs; hinc fit, ut ex insomniis possumus multa de
 imminentibus morbis, aut latentibus morborum causis praesagire.

nonnulla etiam de externis, vt de procellis, imbris, & eiusmodi. Si
 igitur queramus causam, cur melancholicorum somnia veriora sint, &
 hi per somnia aliis magis diuinentur, supponendum est, vt alias iam
 diximus, melancholicos hosce, vel morbosos esse, vel non morbosos,
 sed salubres, si de prioribus sermo sit, male nonnulli horum atrabiliarium
 & melancholicorum hominum diuinationem in atre bilis quae furoris
 est causa, naturam referunt per se, quasi scilicet ea sit eius succi vis na-
 turalis, quia talis substantia, aut quia calida, & sicca, non natura bi-
 lis est ea vis per se sed per accidens, quia scilicet atrabiliarium somniabun-
 di sunt, & loquaces, fit vt nonnumquam incidant somniando, aut lo-
 quendo, in id quod futurum est, nimirum illi cum plurima eaq. varia
 somnient, fit casu vt aliquando in res, quae futurae vere sunt, incidant,
 non secus, ac qui diem totum iaculatur (vt inquit Aristoteles) ali-
 quando collimat, & si iaculandi peritus non sit. Aliam quoque causam
 isti melancholici diuinationis habent, atque eam etiam per accidens,
 nimirum daemones facilius apprehendunt hos, quam alios homines,
 quia plus habent imaginationum, & minus prudentiae. Cacodaemon
 vero ubi adest quandam ostendit diuinationis speciem, nimirum affe-
 ctat diuinationis opinionem, ad quam solam scit pertinere veram futu-
 rorum, per se, & non per praesentes causas, ac notas praesensionem, pa-
 ratietiam hi videntur ad inspirationes, quia cum sint alienati mente
 minus intenti sunt corporalibus passionibus, unde Hippocrates, eos
 non dolores quidem sentire, qui mente laborant, scripsit, argumento ve-
 ro est, quod videmus tales, & plagas, & vulnera, & nuditatem, & fa-
 mem, & passiones alias quascumque sensibiles facilius tollere, tales er-
 go sint paratiores ad inspirationes recipiendas, sed demoniacas potius
 quam diuinas, cum recte videatur censere Arist. in libi. de insomniis
 dam ait, indignum esse putare Deum cum hominibus dementibus
 colloqui praeteritis bonis, & sapientibus. Si vero de non morbosis me-
 lancholicis habeatur sermo, his clariora, ac veriora somnia esse pos-
 sunt propter eas somni conditiones, quae ad clariora somnia producenda
 faciunt, superius diximus, & de quibus paulo post dicemus. In-
 terim nonnulla Auicenna proponere audeat, qui opinatus est imagi-
 nationem humanam, non tantum humana corpora mouere, vt bestia-
 rum corpora ducuntur sua imaginatione, sed etiam insigni hoc habe-
 re externam materiam mouere sine actione quapiam per medium, &
 tota elementa alterare sine instrumento corporeo, vsque adeo, vt non
 dubitanerit posse hominis cuiuspiam imaginationem fontem pluuia
 congelare, & rationem afferunt huius opinionis auctores, influit enim
 (dicunt) nobis anima humana foras, & est natura intelligentia
 sicut caelestium, quare vt ille intelligendo (non enim dicunt aliter) mo-
 uent orbem, & multiplices vires in mundum elementa, ita nostram
 animam, cum vehementius rapitur imaginatione quapiam forte extra
 materiam, nihil est improbabile, ut illas operari in externam materiam
 His

- non V

His

His ita positis, nec de insomniis ex illorum mente difficile est causam reddere, anima scilicet ipsa inter dormiendum deposita rerum humanarum cura, operante ut illa superne intelligentia, intelligentem ac diuinante, quae ex sensibus non acceperat, non autem omnibus hoc equaliter contingere, sed insignius quibusdam, quibus contingit intelligentia hac vi precipue praedita, aut fortasse quae minus materia est obruta, quare fortius imaginatur, sed illud (addas tu) in melancholicis sanis magis contingit, hoc vero in melancholicis morbosis, ergo utriq. per insomnia diuinantur. Haec tamen quantum iudicio assequor ut scripsit doctissimus vir Franciscus Valelius in suis cōtroversiis facta sunt, nam anima, & si nobis aliunde adueniat, quod bestiis non accidit, eodem tamen modo nobis inest, ac suae illis, nempe ut forma, non enim arbitrandum est aduenire forinsecus nobis mentem formati forma quapiam priori, sed omnia nos ex rationali anima habere, utique qui habent ex sua anima, & ignis ex sua forma, quare verisimile est eam interim, dum in materia est ut in materia tantum operari, neque posse quicquam diuinare, quod non ex sensibus acceperit, neque remota materiam alterare non alterata media neque quicquam aliud facere extra proprium corpus, quod substantiis exi elementis concretis denegetur; sed ad pollicitas somni conditiones accedamus; Haec igitur somni conditiones, quae ad clariora, atque ideò veriora somnia faciunt, sunt, ut somnus sit placidus, sit moderatus, nec multis animi motibus sit conturbatus, sed in melancholicis non morbosis somnus est talis, ergo in iis somnia veriora erunt, & primo constat in iis placidum satis esse somnum, tum quia in sanis melancholicis sanguinis etiam copia subdominantis adest, ex quo somnus producit placidus, tum quia tunc somnus est placidus, ubi cerebrum a multis & veluti impetentibus, seu valde commotis, vaporibus non repletur, quod in sanis melancholicis contingit; quandoquidem a sicca materia, & in actiuis qualitatibus temperata praedominante modice eleuantur vapores, atque sensim & quiete praeterea somnus moderatus est, quia non brevis, & leuior est, ut in biliosis ob calidos, ac siccos vapores, non longior ac profundus, ut in sanguineis propter copiam vaporum, & ut in pituitosis propter eorundem frigiditatem, & humiditatem; Tandem non multis animi motibus conturbatus est somnus, quia melancholici qui sani sunt tanquam prudentes etiam eos compefunt, ac solis scientis, vel artibus, se totos tradunt, reliqua negligentis, ita ut pacate, quieteque viuant. Neque his obstant, quae adduxit Aristoteles lib. de Diuinat. per somnum cap. 2. ibi enim huiusce problematis duplicem rationem asferre videtur, quarum altera est, quod melancholici, cum secundum plura & multifaria moueantur, assequuntur; Altera vero, quod melancholici propter vehementiam imaginationum, quemadmodum iacentes, erinus bene coniectant, quae quidem rationes, inter se maxime contraria videntur, nam si melancholici plura, &

multifaria imaginantur, illorum imaginationes vehementes esse non possunt, quomodo enim illa vehemens erit imaginatio, quæ cito definit? sed qui plura, ac multifaria imaginatur, ut in vna imaginatione parum sistat, necesse est. Amplius ait Aristoteles, quod propter vehementiam non expellitur melancholicorum motus ab alio motu, quare si aliqua eorum vehemens erit imaginatio, ab alia imaginatione non expelletur, quare nec etiam plura, ac multifaria imaginari poterit melancholicus, si vehementer imaginetur; Ceterum quamuis inter se pugnare videantur rationes istæ, amba tamen quadrant, si melancholicorum genus distinguatur. Cum igitur alii temperamento tantum melancholici sint, nec naturalis status limites excedant, alii vero melancholici morbosii sint, ut diximus ac præternaturam, & hi rursus vel improprie & largo modo melancholici appellantur, ut maniaci, vel proprie, & verè melancholici, dicendum est, hos postremos propter imaginationum vehementiam bene coniectare, quandoquidem in propriis imaginationibus fixi penitus immobiles manent, unde semper cogitabundia apparent, idcirco hi imaginationi toti intenti sunt, ex his in se eos sensa veluti quæ seere faciant, quibus quæ reserantibus si officina facultates internas suas actiones perfectiores edunt, hæc quæ sunt visus, & sine auditu sunt, sensitivas virtutes internas, perfectiores obtinent, cum igitur somnium imaginatiæ potentie sit opus, in somnio non est, si in his somnia deteriora contingant. Si vero de maniacis sit sermo, cum hi propter ingentem cerebri caliditatem, exinde quædam spirituum commotionem plura, ac varia imaginantur, tam in vigilia, quam in somno, illis inter tot somnia posse nonnulla vera contingere quis neget? & idcirco Aristoteles ait, quod hi assequuntur, quia secundum plura ac multifaria moveantur, & assequuntur quidem non semper sed interdum ut dissimilitudinibus ab Aristotele subnexis coniectere est, nam sunt isti, veluti qui multa tela arant in lignum, quorum nonnulla facili est ut ipsum contingant, Quod autem Aristoteles hic de maniacis intellegat, patet, testatur, dicit, eos multas visiones videre, quorumcumque quasi loquax, & melancholica natura est, nam maniaci valde loquaces sunt, verè autem melancholici taciturni, atque silentes. Si tandem de melancholicis secundum naturam loquamur, his non tantum, propter vehementiorem imaginationem somnia veriora contingunt, sed etiam quia sapientiores sunt, nam ut ait philosophus 2° sect. problemate 12, qui instructi virtutibus sunt, meliora somnia vident, Quod etiam vigilantes meliora sanè advertunt, & de his loquutus est ipse 7. moral. Eudem, tam citi cum ibi melancholicos inter eos adnumeret, quorum ratio soluta est, at morbosorum melancholicorum rationem solutam esse dicere minime possumus, sed corruptam, & depravatam, imo ex ipsomet Aristotele cit. problem. qui deterioris vel animo, vel corpore sunt affecti deteriora concipiunt, qui ppe cū etiā affectio corporis faciat ad somni visionem.

Cur

Cur in melancholicis somnia frequenter fiant

Cap. XX.

IN superiori problemate melancholicos morbosos somnia abundos esse quoque retulimus; huius autem rei causam referunt recentiores nonnulli in flatuum copiam, quibus melancholici abundant, (flatuosos, n. esse melancholicos, & hypochondriacos praesertim, omnibus satis patet) voluntque quod flatus caput petentes per cerebrum agitentur, commoueantque spiritus animales deferentes simulacra, & imagines, a quibus commotis, & ipsa simulacra, que seruantur in memoria, commoueantur, & imaginationi represententur, hincque fiant insomnia, cum nihil aliud sit insomniū, quam phantasma in somno ex commotione imaginum in memoria seruatarum, & flatum in ipsa imaginatiua, sed copia flatuum huius euentus causam potius destruere videtur, quam ipsa sit statuenda causa, nam copiosi flatus in cerebro angustiōri loco coerciti cum exitum non adinueniant, huc illuc impetuosi e mouentur, & ita imaginum vehementē commotionem efficiunt, ex qua somnia non fiunt, ex vehemēti namque agitatione omnia confunduntur, & hinc pueri ex Aristotele lib. 4. de hist. Animal. c. 10. ob magnum vaporum ascensum non somniant, nec hii qui post cibum dormitant ex eodem lib. de insomniis, ca. vlt. praeterea esto quod hypochondriaci maxime flatuosi sint, qui per essentiam melancholici sunt, vnde nam copiosos habeant flatus non est videre; Accomodator igitur ratio huius problematis ex Aristotele elici posse videtur sect. 30. problem. 13. nācum eos, qui grauius, ac suauissime dormiūt, nō somnare asserat, eos somnare qui leuiori tenentur somno quis a contrario poterit deducere; ergo cum melancholici, & propter cerebri siccitatem, & propter melancholicum humorem, qui terreus ac siccissimus est, vigiliis infestentur, & leuissimo tantum somno teneantur, frequentius somniant, praeterea cum melancholici in imaginationibus valde fixentur & cogitabundiflat, mirū nō est, si somno superueniente ipsis somnia facile occurrant, ca. 11. ex Aristotele maxime somniamus, que agimus aut acturi sumus aut volumus, de his n. maxime cogitationes imaginationesque obueniunt; Ceterū eū qui profundiori tenentur somno non somniant, contra vero, qui leuiori, somniant, ex ipso met philosopho in eodem problemate ita scribente docemur; Iactatur n. animus noster maxime in somnis calore scilicet, qui vadique in partem se colligit interiorē, atque ita efficitur, ut plurima, vehementissimaque illa, obstante iactatione nullū interuenire somnium possit, nec putandum, ut animus tunc conquiescat, & per se maxime sit, cum nullū in somnium trahitur, ut multitudinis opinio, est, sed contra omnino incidit, ut qui in motu plurimo est, nec paulisper quiescit; hic intelligere nequeat, plurimus autem motus, cum suauissime quis ob-

ind

ob-

158 Quadripartitum Melancholicum :

obdor miscit, merito propterea est, quod tunc maxime larga caloris copia in partem contrahitur inter orem; animum vero concitatum non solum inter vigilandum sed ne per somnum quidem intelligere posse argumentum etiam illud est, quod in somnis, quos cibo ingesto primos agimus, nulla facultas videndi somnii datur, cum maxime accidat, ut animus propter cibum ingestum concitetur & paulo supra, hæc habet; "Et quidem qui inter dormiendam somniant, non alia de causa videre sibi illa videntur, quam intelligentia constante, requiescentemque quidem somno contingit leniori; Sed & hic non levis difficultas oritur, quoniam quidem si qui profunde dormiunt, non somniant eo quia in ipsis animus vehementius commoueat, & agitetur ob largiorem calorem, interius se colligentem, & contra qui leuiter dormiunt, somniant, eo quia in ipsis animus qui escat, & tranquilletur ob paucum calorem, qui interius se colligit, merito concludendum esset, melancholicos, quia leuiter dormiant, somnia incurere, quod in leuiter dormiant & Aristoteles contedit, cum eos, in somnis crebro excitari consueuisse scribat; sed Aristoteles tum omnino contrarium concludere tum sibi inconstans esse videtur, dum cit. probl. hæc habet ad litteram. "Melancholici idcirco in somnis crebro excitari consueverunt, quod calore largiore urgente animus moueri a quo amplius cogitur, quod cum motus vehementior sit, merito dormire minime possunt, ex his igitur concludit Aristoteles melancholicos non somnare cum in ipsis propter nimium calorem urgentem animus vehementius commoueri cogatur, qui ita concitatus, neque intelligit, neque apprehendit phantasmata, & ob id somnare nequit, Amplius sibi met Aristoteles contradicere manifeste videtur, dum ait, quod calore largiore urgente animus a quo amplius moueri cogitur, ex quo animi vehementiori motu melancholici dormire nequeunt, cum dixerit superius, in iis, qui grauiter & suauissime dormiunt, largam caloris copiam vigere, animumque idcirco vehementius concitari, atque moueri. Caterum ut hæc difficultas tollatur primo animaduertendum est minus proprie appellasse Aristotelem melancholicos, cum non vere melancholicos, sed maniacos intellexerit, in his enim magnus urget calor, maximaque ad est cerebri efferuescentia, in melancholicos autem non tantus calor, sed precipue siccitas urget, & ut plurimum cum siccitate frigiditas, hoc autem confirmat Aristoteles lib. de somn. & vig. c. 4. dicens melancholicos somnolentos non esse, quia infrigidatus sit locus interior, unde in ipsis non fiat multitudo euaporationis. Secundo per largam caloris copiam, quæ in melancholicis ab Aristotele appellatis viget, non natiui caloris copiam, sed extranei debemus intelligere, & huius non ad interiora contracti, sed ad exteriora expansi, quare cum somnus ex Aristotele loc. nuper cit. sit quidam conuentus naturalis caloris intro, & antiperistasis propter euaporationem alimenti ad cerebrum. (hec enim euaporatio ad cerebrum, quod ex Aristotele c. 5. eiusdem libri

bri omnium, quæ in corpora sunt frigidissimū extat, delata, & ipsa frigidior fit, & calorem natium veluti fugat) mirum non est, si in melancholicis cerebrum præter naturam calidius habentibus hæc euaporatio non ita infrigidetur, ac proinde non fiat tanta natium caloris concentratio; Tertio credendum est, quod Aristoteles de animi motu tractans, per animū modo animum, seu animi facultates vere intelligat, modo illius organum, nempe spiritus animales, qui cum ex illius opinione in corde generarentur, ad cor etiam in somno retrahi putabat. His ita suppositis respondetur nequaquam concludi posse ab Aristotele melancholicos non somnare, nam dum ait, eos non somnare, in quibus animus vehementius commouetur ob largiorem calorem intus se colligentem, tunc per animum, non vere animum intelligit, sed illius organum, nempe animales spiritus, quos cum re vera à vitalibus non distingueret hos in somno ad cor refugere putabat, & propter antiperistasmum, in ea .n. natium calor, atq. vitalis spiritus, qui sui natura ad exteriora feruntur ratione contrarii, quod fugiunt, intus retrahi coguntur, atq. ita assiduo fit in somno, & in profundiori maxime iste veluti coactus motus. Quod autem animi organum, & non vere animum subaudiat Aristoteles, ex eo probari facile potest, quia animi facultates in somno quiescere vult ipse; hinc 1. Nicomach. c. 13. oriū animæ appellauit somnum, & lib. de somn. & vig. c. 2. interiores, exterioresq. sensus in somno cessare scripsit, quare cum in melancholicis, qui leui fruuntur, somno, largior intus calor non se colligat, & ob id spiritus, animæ organum, vehementius non agitentur, concludendum non erit ipsos non somnare; Nec etiā sibi contradicit Aristoteles, nam dum ait melancholicos ex animi nimia agitatione ob largiorem calorem proveniente non dormire, tunc per animum, vere animum intelligit, atq. illius sensitivas facultates, externas, & internas; hinc sæpe (vt experientia patet) dum lecto cubamus, vt somno hos demissos ob nimias cogitationes dormire nequimus, sic per largiorem calorem in melancholicis urgentem non natium intus collectum, sed extraneum intendit Aristoteles, qui est in causa, ne intro tam facile retrocedat natium, cum euaporationes ad cerebrum delatas consumat, indeq. antiperistasmum prohibeat. Dux tamen ex dictis iterum difficultates emergunt, quarum vna est, quomodo animæ, seu potentiæ sensitivæ organum, nempe animales spiritus in graui somno concitari possint, cum non à cerebro ad cor retrahantur, vt voluit Aristoteles, sed ad ipsum cerebrum confugiant, tanquam ad suum principium in quo generantur? Altera est quomodo somnare possimus, si in somno anima seu sensitiva potentia otietur? Ad primam respondetur, Galenū non negare, quod natium calor in somno retrahatur ad cor, etiam si spiritus animales ad cerebrum reuocari velit; quorum spirituum etiā proprium est ad exteriora ferri, nempe ad omnium organa sensuum, & ad neruorum iuncta, ita vt & ipsi ratione contrarii per antiperistasmum

-phils

fina

sim in cerebri ventriculos reuocari cogantur, & ita illorum quoque
vehemens motus fiat, quem non male quis quamdam veluti oppres-
sionem appellet. Ad alteram respondetur in somno feriare quidem
sensus omnes externos & inter internos, quem communem appella-
mus, quandoquidem, & hic non operatur, nisi presente obiecto, que
admodum neque ipsi sensus externi; reliquos tamen internos sensus
suas interdum edere posse actiones testantur insomnia, & hos seclusit
Aristoteles, dum lib. de somniis c. 1. somniū esse quoddam in somno
phantasma sensitiui, quatenus imaginatiuum est enunciauit; ex quo
patet somnum non esse necessario otium animæ, seu sensitiue potentię
quatenus imaginatiue, sed quatenus visiuę, auditiuę, & ad reliquas
sensationes externas ad communem usq. respicientis. Sed hæcenus
de insomniis.

Cur melancholici plurimos cibos appetant.

Cap. XXI.

Melancholicis plurimos cibos appeti nobis indicauit libel-
lus de melancholia ex Galeno, Rufo, & Possid. vbi quoq.
huiusce quęsti affertur causa, nempe oris ventriculi frigi-
ditas, ita vt a melancholicis, quia in ipsis oris superi vē-
triculi frigiditas adfit, plurimi cibi appetantur. Huc tamē rationi duo
videntur obstare, nimirum melancholia essentialis, in qua cum solum
cerebrum afficiatur, non est necesse vt adfit ventriculi dicta frigiditas
item & hypocondriaca melancholia, quę ex Dioclis sententia a Ga-
leno comprobata 3. de loc. aff. c. 7. cum phlogosi, seu accensione
ipsius ventriculi fit, ita vt neq. melancholici per essentiam, neq. hy-
pocondriaci plurimos appetant cibos, vel si appetant; non obpredi-
ctam frigiditatem appetant, cum in illis hæc necessario nõ requiratur
in his autem summa potius caliditas, quam vlla frigiditas adfit, rema-
net igitur vt tantum melancholici a toto plurimos cibos expetant,
eum in ipsis nigra bilis frigida, & sicca ventriculi superno ori alioquin
sui natura frigido, & exangui propriam intemperiem facile, ac cito
communicare possit; veruntamen animaduertendum est in melanco-
licis per essentiam, frigidam & siccam cerebri intemperiem, qua la-
borant, ori superno ventriculi facile communicari propter nervos nõ
exiguos, qui a cerebro, in ipsum deriuant, nam quemadmodum ven-
triculi superioris affectiones cerebro communicantur, ita & cerebri
ventriculo teste Galeno loc. cit. quare non mirum, si illi quoq. pluri-
mos cibos possint appetere. Quoad hypocondriacos vero attinet, nõ
est dicendum in ipsis frigidam ventriculi intemperiem, non positiuā
quidem, sed priuatiuam reperiri, ob quam plurimi cibi expetantur,
quoniam & si vere in eis priuatiua frigiditas adfit, hæc nequaquam
appetentiam excitat, vt in ardentibus febribus, in inflammationibus,
aliisq.

alijsq. similibus affectibus videre est in quibus propria innataq. ventriculi caliditas quam maximè absumitur; Verius hoc dicant contingere ob humoris melancholici portionem ad os vsq. supernum ventriculi protrusam, quod tùm ob ipsius in eis redundantiam circa ventriculum, tùm ob prædictæ particulæ imbecillitatem facilè euenit; Nō tamen credendum est hoc semper fieri, & in omnibus melancholicis, sed interdùm, & in nonnullis, nā alia ex parte habemus ex sententia Dioclis superius citata melancholicos hypochondriacos plurimam cruditatibus laborare, quæ cibi potiùs inappetentiam, quàm desiderium efficiunt, sic etiam eos maximè siti infestari habemus, vbi autem sitis, ibi fames deest, hæc .n. calidi & sicci appetentia est, illa verò frigidi, & humidi, quare & contrarias etiam eorundem causas esse latendum est, Non negandum tamen ex Galeno ibidem. & præsertim 6, de loc. aff. cap. 1. ex liene in ventriculum melancholicum humorem transfundi, non quidem naturaliter, ac modice, vt quotidie in sanis contingit, sed præter naturam, ac excedenter, ex quo non solum melancholicam affectionem produci, sed morbosam quoque famem existimare possimus nām tunc melancholicus humor acidior factus os supernum ventriculi adeo constringit, atque corrugat, vt inde maior fames exciteretur, & ob id plurimi appetantur cibi; hinc Galenus in 2. aph. 21. caninum appetitum fieri scripsit vel propter solam intemperaturam frigidiorē, vel propter humores acidos, quos exorbuat os ventriculi; præterea per plurimos cibos, quos melancholici appetunt, non semper plurimam cibi quantitatem subaudiendam esse existimarem, sed interdùm quoque varietatem, ita vt melancholici plurimos hoc est, varios cibos experant, argumento autem esse possunt prægnantes mulieres, in quibus cum menstruus sanguis detentus & ad melancholici naturam conuersus coaceruetur, mirum non est, si ferè omnia, quæ viderint commestibilia, exoptent, eodem humore os ventriculi impetente; Tandem nonnulli aduersus hæc afferunt quorundam melancholicorum exempla conscripta ab iis, qui medicas obseruationes adnotarunt, qui quidem melancholici, cum se mortuos putarent, comedere volebant, hinc in ipsis ablatam, vel saltem admodum imminutam fuisse appetentiam concludunt; non igitur plurimos, ac varios cibos melancholici appetant; Sed falsa est conclusio, quandoquidem non quia in eis deficeret appetentia cibos respuebant, sed quia se mortuos esse falso existimabant, vnde cum alios, qui se mortuos fecerunt, ad mensam accumbentes, ac comedentes vidissent, & ipsi cibos assumpserunt; sed quia cibum potus subsequi solet, & hic vt plurimum xevino est, & nos quoque de eo nonnulla subnectere non importunum duximus.

*Cur ex melancholicis nonnulli vini plurimum
hauriant? Cap. XXXI.*

Melancholicorum aliquos vinum plurimum haurire, quia ca-
lesceri frigidus humor desideret, habemus in libello de me-
lancholia ex Gal: Rufo, & Possid: Hinc Hyeronimus Ca-
piuacceus lib: 3. de aff: præter naturam c. 7. scripsit succos, ubi os vē-
triculi supernum occupent, qua sunt præter naturam esse in causa,
appetitus contrarii, quod & ante ipsum scripsit Auicennas lib: 3. fen:
13. tr: 2. c. 10. Nihilominus rectius intuenti non parum difficulta-
tis habere videbitur allata ratio, quomodo. n. melancholicus humor,
quatenus frigidus est poterit in ore ventriculi vini appetentiam exci-
tare? frigidus frigiditatem imprimet, quæ etiam si præter naturam sit,
& ob id contraria expostulet, non tamen potius hoc, quàm illud cale-
faciens expostulabit; Amplius multum potare ingentem sitim præesse
commonstrat, in d. nisi sitis adesset, quanam ratio esset, ob quam po-
tabilia potius quàm commestibilia appeteret iste humor? taceo quod
ex melancholico humore circa os ventriculi supernum existente ma-
xima cibi appetentia, & canina fames excitatur, ergo in iis in quibus
vini maximum desiderium excitatur, necesse est vt præter melanco-
licum humorem sitis adsit, neq. hæc modica tantum, ac naturalis, sed
forè excedens, ac præter naturam, quare si quemadmodum sitis sit
partim humoris inopia, partim caloris copia, vt nos docuit Galenus
lib: 1. simpl. c. 30. sic præternaturalis, & aucta sitis, à caliditate, &
siccitate in ore ventriculi adauctis fiet, quare tantum abest, vt à frigi-
ditate sitis excitetur, quin potius expellatur; Rectius igitur fortasse
erit melancholici humoris frigiditatem conticere, vel cum eadem
siccitatem in medium afferre, ob hanc .n. ori superno ventriculi im-
pertitam sitis excitari potest, nam & siccitas est ex causis sitim indu-
centibus, quæ sitis eò magis etiam excitabitur, si siccitati caliditas
iungatur, vt iis melancholicis contingit, qui ventriculi phlogosi labo-
rant, aut in quibus ob nimium hepatis feruorem calidæ exhalationes
ad os ventriculi effumant, isti .n. plurimum siti infestantur; Cur
autem potius vinum, quàm cætera potabilia expetant, & hauriant,
quisq. facile intelliget, qui vinum præ cæteris homini magis consuetū
esse animaduertet, vel dicamus cum Capiuacceo loc. cit. succos, qua
sunt præter naturam esse in causa appetitus contrarii, & hoc cum ani-
maduersione quadam intelligendum est, nā quatenus præternaturales
siti succi sunt exiguæ actiuitatis, sunt in causa appetitus quidem con-
trarii, sed boni, quale est vinum in casu nostro; quatenus verò sunt infi-
gnis actiuitatis sunt, in causa appetitus contrarii non boni, id est non
alimen-

alimentalis, sed medicinalis, quale ex: gr: esset vrina; vel alia praua potio; Sed adhuc obiciat aliquis, si isti non solum ob melancholici humoris frigiditatem, qui calefieri exoptulat, sed etiam propter sitim vt diximus, multum vini exoptant, & hauriant, certè hoc postremum erit, à veritate dissentaneum, nec ipsi contraria appetent, nam tantū abest vt vinum sitim adimat, quin potius illam efficiat, cum calefaciat & exiccet, atq. ita sitis causas adaugeat; Respondetur, causam, obquā vinum appetitur præcipuam, & à natura intentam, esse calefactionem frigidi humoris melancholici, cum autem, nisi mediante siti vinum exoptatur, hinc, & ipsa secundo loco tamquā causa cooperās subnexa fuit, nec ista sitis præcipuè curationem exoptulat, sed ad ipsam attemperandam, atq. mulcendam sat est actualis frigiditas, & humiditas vini.

*Cur pleriq. natura melancholici propter vinum copiosius
epotum penitus resoluuntur, labanturque?*

Cap. X X I I I.

Aristoteles sect. 3. problem: 16. hoc experimentum asseruit, quo in problemate, cur vinum in nobis diuersos pariat etfectus (alios .n. timidos, ac tardos, alios superbos, & remerarios efficit) præcipue rationem reddit, atq. huiusce effectus causam in humidam vini naturam refert, ait .n. vinum, vt quod suapte natura humidum sit, homines tardiores incendere, reddereque mobiliores contra mobiliores dissoluere; atq. retardare, vnde, (& hoc ad rem nostram spectat) plerosq. natura melancholicos penitus resoluunt labiq. in crapulis nouit; Profectò à vino liberalius epoto non solum melancholici, sed quicumq. alii quacumq. natura donati sint apoplectici possunt euadere, sed cur frequentius melancholici inuestigandum est, quod antequam fiat, vnum, vel alterum animaduersione dignum, in verbis Aristotelis percurramus, nam quoad actuale vini humidam naturam pertinet, fortè non malè feceris, si ipsi calidam quoq. quam habet potentia, adiungas, etenim homines incendere, mobilioresque reddere caliditatis potius quàm humiditatis vis est; deinde cum ait, vinum mobiliores homines dissoluere, atq. retardare, vnde melancholici pleriq. ab ipso resoluuntur, ex his verbis melancholicos mobiliores esse colligimus, hoc autem fateri, certè rationi parū consentaneum est, quomodo. n. melancholici frigidi, ac sicci, & qui seculentiori, terrestrioriq. sanguine abundant, & ob id spirituum penuria laborant, ceteris hominibus mobiliores sint? neq. hic intelligere melancholicos atrabilarios, seu exustos possumus cum hi non natura tales inueniantur sed præter naturam tales euadant, Aristoteles verò de hominibus na-

X 2 tura

164 **Quadripartitum Melancholicum.**

cura melancholicis sermonem habet; sed ad rem, quam ut breuibus perstringamus, supponendum prius est, tunc homines p̄nitus resolui, labiq. cum in ipsis cerebri cauitates. seu ventriculi, ab aliqua materia confertim obstruuntur, hæc autem materia dum liberalius ebibitur, vel erit cum vino, vel potius cum vini vaporibus commixta (nec .n. solos vini vapores esse posse existimo, qui repleant, nam si soli sint, nulla alia materia admixta, querendum erit cur ventriculos cerebri melancholicorum potius obstruant, quam biliosorum pituitosorum, aut sanguineorum hominum. Hoc vnum apud omnes constat, vinum sui natura vaporosum esse, & cerebrum ferire. sed rationabile est etiam cerebrum id à vino magis pati, quod debilius, ac sui natura laxius est, tanquam ad recipiendum aptius; modò valdè magis laxum est melancholico pituitosum cerebrum, ergo hoc multo magis affici, ac repleat à vini vaporibus, quam melancholicum deberet, & quamuis melancholicorum cerebrum quod frigidum, & siccum est (id .n. aliquis potuisset obicere) multa pituita abundet, non ea tamen scatet copia, qua pituitosum, non ergo dicendum est, à solis vini vaporibus cerebri ventriculos obstrui; Cum igitur præter vini vapores requiratur materies alia, quæ ventriculos obstruat hæc certè melancholica erit in melancholicis à prædominio, quemadmodum in pituitosis pituitosa, & sic de cæteris; Cur tandem hæc materia melancholica vna cum vini vaporibus permixta ventriculos cerebri frequentius obstruat, nobis cum Aristotele in eorundem vini vaporum humiditatem referre non disparet, nam cum melancholicus humor crassus, ac terreus humescit tenuior fit, ac fluxibilior, ita ut in ventriculos facile, ac confertim transfundi possit, si autem vini humiditati caliditatem etiam adiungamus ut superius diximus, non erit ab re, cum hæc corporis resolutio citò fiat, & ab actiuis qualitatibus citius, quam à passiuis humorum commotiones fieri non ignoremus; Cæterum vel hoc humiditati melancholicum humorem magis fluxibilem reddenti, vel caliditati ipsam fundenti, vel vtriq. simul tribuamus nihilominus fortasse sciscitabitur aliquis, qua de causa hæc non adeò frequenter producat vinum in pituitosis, biliosis, ac sanguineis, dum pituitæ, bili, ac sanguini sui ipsiusmet vapores miscentur. nam si propter vini humiditatem hæc contingant pituita, ac sanguis tanquam melancholia humidiora ab ipsa vini humiditate facilius coaffici deberent, inter se .n. symbolitatem habent; sic si propter caliditatem contingerent, sanguis ac bilis calidiora sunt melancholia, si tandem propter humiditatem, ac caliditatem simul cõiunctas, sanguis calidus & humidus est; Huic respondendum erit, pituita non adeò facilè in cerebri ventriculos præcipitare posse, cum visciditate non careat, quæ ipsam veluti conglutinat, atq. retardat; Quoad bilem spectat hæc in naturali statu nunquam adeò copiosa in cerebro colli-

colligitur, quæ obstructionem prædictam possit efficere, nam propria acrimonia ad sui expulsionem cerebri expellentem facultatem irritat Sanguis tandem magis à natura tuetur, ac regitur cæteris humoribus cum proprius illius thesaurus sit, præterquam quod sanguinei homines robustioribus præditi sunt facultatibus, ita ut ipsorum cerebrum morbificis casibus magis resistat.

Cur varios mores quos vinum in potantibus excitat, eosdem & melancholia in nobis producat?

Cap. X X I I I I.

Vinum varios in nobis producit effectus non modice sumptum nec in decenti quantitate, quæ pro cibi vehiculo, & adiuuanda coctione inseruiat, sed immodicè haustum, unde Aristoteles 3. sect. problem. 16. Cur vinum immodicè haustum diuersos producat effectus proposuit, & sanè hoc mirum esse videtur, nam cum vnica sit causa, nempe ebrietas, vnicum etiam effectum produci debere, sed hic omnino contraria produci obseruamus, cum aliuse ad motum sit segnis, alius verò nimis promptus; Actio omnis quam uis varietur, aut mutatione agentis, aut seruatò eodem agente, mutata quantitate, tempore, loco ordine, his tamen etiam in eadem proportione seruati nisi passum eandem seruauerit naturam, procul dubio effectus, qui producentur diuersi esse solent, & sæpe numero contrarii, hinc si quis natura frigidus foueatur, mediocri vini potu, is idoneus magis red detur ad proprias obeundas actiones; quod si immodice hauriat ur à vehementer frigido, remissus ad omnia fiet, anxius, formidolosus, delirus, sed iners; si vero in temperamentum aliquantò calidius incidat, immodicè autem vinum absorbeatur, loquaces reddunt ludibundi, petulantes; Quod si aut quantitas vini maior sit absorpta, aut certe calidiorē naturam natum fuerit, videmus in iram facillimè prouere, minaces fieri, modoq; alios contempnunt, modo verò ab aliis contemni se putant, moxq; in furorem se vertunt, & ad contumelias, mox autem augete etiam calore præter naturam, & naturali quasi suffocato in contrarium habitum incidunt, & quasi stertentes moribundis sunt quàm simillimi; Hinc apertissimè patet horum effectum varietatem non solum in potantium diuersas naturas, sed etiam in variam quantitatem vini referendam esse, quod postremum & nobis ex Aristotele innotescit 30. sect. problem. 1. ubi cur hosce varios mores in nobis quoq; atra bilis producat, rationem reddit Aristoteles, nempe Quia similem ambo istæ sortiantur naturam, atra scilicet bilis, & vinum, idcirco eosdem in nobis parere effectus ipse existimauit, hinc vinum, ait dum bibitur varios mores eondit, variosq; ho-

mines

166 **Quadripartitum Melancholicum :**

mines reddit, vt iracundos, humanos misericordes, audaces, hæc eadē
 & melancholicus humor, facit, & hæc quidem præstat, ex Aristotelis
 mente propter sui temperiem toti corpori impartitam, à temperatura
 enim totius proueniunt mores, animiq. affectus qua in re, & Aristo-
 teli totus assentitur Galenus in libello, Quod animi mores corporis
 temperaturam sequantur, nam nisi atra bilis sui temperiem reliquo
 corpori, aut saltem cerebro tanquam principi parti in qua fiunt anima-
 les actiones, communicaret, morum varietatem non produceret, sed
 potius morbos, qui sui copiam insequerentur, vnde de atra bile per-
 tractans Aristoteles hæc habet " Parti igitur hominum, maximè victu
 quotidiano redundans, nempe atra bilis, mores nihilò immutat, sed
 morbum melancholicum, tantummodo creat, at quibus habitus na-
 turalis constiterit, mox his multa, & varia morum genera exoritur.
 tur, pro vt si illicet alius aliam habitus intemperiem sortitus est, quare
 pro vt atra bilis tali, vel tali temperamento donatur, ita hoc vel illo
 temperamento corpus coafficit, illi neq. varia morum genera profert
 atra bilis, vt aquæ exemplo probat philosophus, & calidissima, &
 frigidissima reddi potest, sed si extremos, ergo & multo magis medios
 qualitatum gradus obtinere poterit, atq. ita plures, variiq. erunt fri-
 giditatis, aut caliditatis gradus, quibus donari poterit atra bilis, ex
 quorum diuersitate varii postea proueniunt effectus; vnum autem est,
 in quo atra bilis, & vinum differunt, nam atra bilis dum propriam tem-
 periem corpori communicauit, prædictam morum varietatem semper
 auget, & efficit, vinum vero breui tempore, & eo tantum, quo ebrie-
 tas perdurat, hoc efficere, solet, ex quo inquit Aristoteles vinum non
 longo hæc tempore augere, sed breui, naturam verò dum vita eduret
 assiduis incrementis amplificare, & per naturam ipse totius corporis
 temperaturam siue ab ortu profectam, siue temporis spatio contra&ã
 intelligit, nam ait temperamentum omne calidi & frigidi esse, & ex his
 duobus naturam, & seruari & constare, Vinum verò largius sumptum
 cum breui moretur in corpore, non est necesse, vt totius temperamē-
 tum immutet, & (vt Aristoteles de atra bile asserit) se se constantē
 naturæq. vniuersi corporis intermisceat, confundaque: sed sat est spiri-
 tibus animalibus tanquam animæ organo, se se suis euaporationibus
 immiscere, confundereq. atq. ipsorum temperiem illò saltem breui spa-
 tio alterare, Vnum tamen est ab Aristotele prolatum, quod nonnullis
 maximam difficultatem parit, nimirum quomodo vinum, & atra bilis
 eandem sortita sint naturam, quandoquidem atra bilis ex ipso, & fri-
 gidissima, & calidissima esse potest, vinum autem nequaquam frigidis-
 simum esse potest, imo nequidem frigidum, dicunt isti, cum ipsam ex
 secundo ordine calefacientium esse, & si admodum vetus sit, ex tertio
 scripsit Galenus de simpl. medicam; fac: lib. 8. qui etiam in 5. aph. 5
 ait

ait vinum facile replere nervos, ut quod calidam habeat temperaturā talis si quidem natura promptè omnia subintrat; si igitur vinum calidū est, quomodo eandem naturam obtinebit cum atra bile frigidissima? præterea quomodo timores, mæstitias, taciturnitatis, aliosq. similes pariat affectus, qui frigiditatis soboles, esse solent? Respondent aliqui vinum & si non eandem omnino naturam sortitum sit cum atra bile, eosdem tamen varios affectus producere, quos & atra bilis, nã eos, qui calidi aatem sequuntur, ut ex: gratia liberalitatem, loquacitatem, audaciam, petulantiam, cum calidum sit, per se producit, illos verò qui ex frigiditate fiunt, non per se, sed ex accidenti producit, vbi scilicet nimis copiosè epotum, naturalem calorem extinguit, sic Aristoteles dum gradatim vini effectus commemorat, eos prius describit quos caliditas parit, tandè quos præ nimia copia vinum non calefaciendo, sed suffocando calorem nativum, & proinde refrigerando inducit, ait. n. vbi vinum hominem frigentem, taciturnumque à sobrietate accepit paulo liberaliori poculo resouet, excitatq. ad verba, tum largiori potu verborum vberem, eloquentem, fidentēque reddit, post hac processu ampliori audacem; propensumque facit ad agendum, deinde plenius amplificato in cotumeliam, & petulantiam vertit, mox ad insaniam propemodum accendit, & accendit, ait, quia hucusque vinum calefaciendo agit postremo nimio ex potu resouit stultumque agit in modum eorum, qui à pueris morbo comitiali, laborant, aut etiam eorum, qui vitis atræ bilis maiorem in modum continentur, & ista non calefaciendo, sed ut diximus refrigerando, caloremq. suffocando agit: Hęc sanè responsio veritati maximè consentanea est, cui & ego libentissimè subscribo; Aristotelis tamen sententia vnde quaque verificari non videtur, qui vinum & atram bilem similem sortiri naturam confessus est, quare cum atra bilis & calida, & frigida reperiri possit, ut & frigidum vinum reperitur, necesse est, si inter ipsum & atram bilem similitudinem istam sateri velimus, quæ res profecto nullā apud eum difficultatem faciet, qui Galenum legerit in lib. Hippocratis de fract. com. 3. t. 24. vbi de vino tum habitu, tum natura frigido loquitur Galenus, nec ex ipso vina diuersas qualitates habentia desunt, nam 3. de cōpos. medic. secundū loc. c. 2. & etatem, & qualitatem vini consideranda esse monstrat, multum n. differre acerbum, aut austerum, aut acre, aut dulce, aut recens, aut vetus, aut crassum, aut tenue, aut suluū aut album, aut nigrum vinum scribit; sed etiam lib. de succ. bon. & vit. c. 11. vinum album, & austerum, & nouum, & crassum sensibilibiter refrigerare apertissimis verbis explicuit, & ratio est in promptu, inã vina austera fiunt ex acerbis, & immaturis vis ex quibus etiam sitomphacium, quod valde refrigerat; deinde cum frigide, & indigestæ uarum partes non ad huc à calore solis coctionem, maturitatem, &

ex consequenti calefaciendi potentiam receperint, in vino adhuc potest remanet refrigerandi facultas, ex quibus omnibus quam simillima fit, & vini & atræ bilis natura intelligi potest, cum utraq. & calefaciendi interdum, & refrigerandi interdum potentia prædita reperiantur.

Cur melancholicis aluus fere semper adstricta sit?

Cap. X X V.

Hoc melancholicis propter flatum circa præcordia vagantes, nec deorsum admodum inclinantes euenire legitur in libello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Possidonio, hinc tamē essentialis melancholia excludenda venit, quoniā cum in ea cerebrum tantum afficiatur, non generantur flatum in hypocondriis; possemus fortasse dicere & melancholicos quoq. per essentialitatem alui stypticitate affici, non quidem ratione flatuum, sed ob fixam imaginationem circa phantasmata morbosa, qua detinentur, ita ut mente ægrotantes alui irritationem ad excernendas feces non sentiant unde ipse ob diuturniorem in intestinis moram indurataugeant stypticitatem, ob quam etiam rationem phrænitici tum aluo deicere, tum mingere etiam obliuiscuntur; In reliquis melancholiarum speciebus flatuum copia distendentium viscera, fæcesq. suspendentium locum, habebit, hypocondriaca n. melancholia ob copiosiores flatum flatuosa appellatur, in ea vero quæ est per consensum a toto, cum totius corporis habitus hac progrediente ad frigidum & siccum vergat, plurimę cruditates gignuntur, ex quibus, & ex imminuto nativo calore producentur flatum; Sed pulchra sanè oritur dubitatio ex 73. aph. sect. 4. inquit. n. Hippocrates. quod quibus hypocondria suspensa murmurant lumborum dolore superueniente is alui humectantur, nisi flatum erumpant, aut urinæ multitudo proueniat, ex quibus verbis clare colligimus, quod erumpentes flatum alui humectationem impediunt, cõtra verò ex libello de melancholia iam cit. habemus, quod flatum circa hypocondria vagantes, nec deorsum inclinantes, ac proinde non erumpentes, alui adstrictionem faciunt; quid igitur in hac re decernendum erit? Hunc nodum facile dissoluimus ex Galeno Hippocratis sententiam rectè interpretante, quandoquidem cum aliqua etiam humiditas vna cum flatibus circa hypocondria extet (ubi hæc suspensa murmurant) si contingat, ut prædictus humor per alias vias distribuatur, tunc etiam si per sedem flatum erumpant, nihilominus non humectatur aluus, quemadmodum humectaretur, si vna cum flatibus prædictis humor emitteretur, ita ut flatum per aluum erumpentes non ipsam adstringant, sed humor alio conuersus, unde Galenus in commentariis quod humorem aliquando ad distributionem concitato, solus spiritus flatuosus emittitur, nonnunquam verò vna cum humore; Tandē

me-

melancholicorum ventris stypticitati aliam non raro superaddere causam par erit, nempe nimiam hypocondriorum, & iecinoris praesertim caliditatem, quae fecum humiditatem adeo absorbit interdum, ut ipsae omnino exsiccatæ nequeant expelli.

Cur melancholicorum plurimi pilosi euadant? Cap. XXVI.

Melancholicorum plurimi pilosi euadunt quia multis, & crassis excrementis abundant; ex Galeno, Rufo, & Possidonio in libello de melancholia, quae crassa excrementa, mediante propria fuligine ad pilorum generationem aptissima sunt, ut optime ex Galeno colligi potest in lib. de humor. comm. 1. t. 8. dum generationis pilorum modum explicat his verbis: Pili hunc in modum gignuntur, humor plerumque minoribus meatibus continetur, & aliquid intrò ad imas, corporis partes recurrere cogitur, si verò vapor veluti fuliginosus, crassusq. & terreus fuerit, periculum est, ne in angustiis viis impactus nec facile intus redire nec etiam euacuari possit, quocirca natura alium statim parauit, qui hunc è profundo subiens feriat, ac prorsum pellat, & hunc rursus alius atq. ita corpus tale conficiunt, quale est ea fuligo, quae foris cernitur, ac tale corpus totum prorsus pellitur loci formam iam adeptum; haecenus Galenus. Sed huius problematis veritatem nonnulla inferere videntur, & primo quod scriptum fuit à Galeno in 6. aph. 69. nempe quod multitudo pilorum cutis raritatem indicet, quandoquidem si plurimi innascuntur, pili in habentibus raram cutem, in melancholicis & praesertim à toto admodum pauci debent innasci, tanquam in iis, qui cutem densiorem habent propter totius corporis siccitatem, quod & ratione comprobatur, nam quemadmodum fieri nequit, ut in terra, sicca herba nascantur, nutriantur, & incrementum capiant, sic nec pili in sicca cute; Secundò intemperies frigida & sicca glabra est, uti testis est Galenus 2. de temperam. c. 5. sed melancholici frigidi, & sicci temperatura sunt, quomodo igitur pilosi euadere possunt? Tertio nigrorum, & frequentium pilorum prouentum boni in cerebro temperamenti notam esse dicebat Galenus 2. de temperam. c. 6. ergo melancholici, si in his pili plurimi gignantur, cerebrum bene temperatum habebunt, quod tamen falsissimum est, nam cum in melancholicis perpetuò cerebrum afficiatur, vel per essentiam, vel per consensum à vaporibus, atq. ab atris humoribus, necesse est ut breui temporis tractu ipsius temperies peruertatur, & ob id minimè verum erit melancholicos plurimum pilosos euadere. Ceterum haec dubitatiunculae facile tolluntur, nam quo ad primam attinet, respondetur siccam melancholicorum intemperiem non eam cutis densitatem parere, quae pilorum exortum prohibere possit, non enim omnis densitas, & ut siccitas cutis prohibet, sed quae valde talis extat, quemadmodum apertissime

Y colli.

170 **Quadripartitum Melancholicum.**

colligitur ex Galeno in 6. Epid. comm: 3. t. 1. qui ait neque ex pra-
humida cuti, neq. ex valde arida pilos enasci, & calui indicio sunt,
quibus capitis cutis immodice arida est, sic & ad allatam rationem in
comprobatione dicimus claudicare similitudinem quandoquidem
non eo modo producantur, & augentur pili quo herbae sed & huic res-
pondet Galenus 2. de temperam. c. 5. his verbis " Quippe terra, vt
terra sicca dicitur, cutis vt cutis, itaq. siccitas, qua in terra est, maxi-
me sine humore est, qua vero in hominis est corpore, & eius similitum
animalium, nec humoris est expers, & maxime omnium ad pilorum
generationem est idonea; si quidem nec ex iis, qua silicea testa tecta
sunt, nec crustatis, veltuti ostreis, locustis, cancris, sed nec ex iis, qua
in cauernis delitescunt, quales sunt serpentes, nec qua squammata
sunt, cuiusmodi sunt pisces, oriri pili possunt, sunt .n. horum cutes ve-
re, & in totum sicca ritu testa vel petig; ceterum ex iis que molli sunt
cuta vt homo, quanto vtiq. siccior. calidiorq. cutis fuerit, tanto ma-
gis potest pilos gignere; nam (vt ab exemplo terra proposito non re-
cedamus herbae nec in sicca, & squallente, admodum terra nasci pos-
sunt, nec in humida, & lacustri, verum cum absumi ceperit redundan-
tia humoris, tum enascuntur, & terra, augentur autem largius, vbi hec
quoq. siccescit, modice quidem in vere, celerrime vero & plurimum
ineunte estate siccantur autem omnino arefacta terra estate iam me-
dia. Ad secundam dubitationem dicimus, melancholicos antequam
frigidi, & sicci fiant, pilosos enadere, nam in huiusmodi intemperiam
non inittante melancholia, sed iam valde progressa incidunt, ita vt no-
frigida & sicca, sed calida sicca intemperies pilorum sit causa, cuius
rei veritatem declarat Galenus 2. de temperam. c. vlt. sic scribens
Si quis ab initio siccior, frigidiorq. temperamento statim fuit, is no-
melancholicus est, sed vtiq. pituitosus ab excrementis, quod si ex ha-
bitus mutatione frigidus siccusq. est redditus, necessario hic talis iam
etiam melancholicus est, v. g. si quis ante calidus & siccus ex san-
guine vrendo plurimam generauit atram bilem, est n. is praeterquam
quod siccus est. & frigidus protinus etiam melancholicus; si a prin-
cipio frigidus & siccus fuit, habitus quidem corporis eius albus, mol-
lis, depilis &c. Ad Tertiam deniq. respondetur Galenu non de totius
corporis, sed de capitis tantum pilis verba facere, & ideo non conclu-
dere argumentum, nam melancholici non quia frequentes habeant
capillos, sed quia frequentes habeant pilos in vniuersa fere totius cor-
poris cute pilosi dicuntur, Adde quod & bene temperatum cerebrum
habet melancholici non morbofi, vt ex quaestione, 17. huius sec-
tionis colligere quilibet potest quos & in hoc problemate com-
prehendere non denegatur.

Collig

X

Cur

Cur melancholici libidinosi sint? Cap. XXVII

Problema est Aristotelis sect. 4. in ordine 31. cuius causam in flatus retulit philosophus, voluit .n. semen esse decessione flatus, & flatibus melancholici abundant, Caterum duas melancholici humoris differentias inuenire longa oratione, demonstrauit Galenus lib. de atra bile, quarum vna naturalis est, altera præter naturam, & hæc ex aliorum adustione fit, modo dū queritur, cur melancholici luxuriosi sint, videndum est, an de iis, qui fece sanguinis & naturali melancholia abundant, sit intelligendum problema, an de iis, qui atra bile scatent. Petrus Aponensis conciliator dicitur de his postremis solum intelligi vult, cum .n. ad rem veneream, exercendam tria requirantur, materia scilicet multa inppeditata, sensus multus partis, & spirituum, & flatuum copia, in melancholicis primi generis vix vnum, aut ne vix quidem reperiri posse scribit, non materiam, quia frigidi sunt, & sicci, & Galenus lib. art. med. tractatu de causis melancholicis semen inesse ait exile, & merito quidem, quoniam semen calore, & humore constat, non adsunt flatus, quia ii à calore fiunt, ex Aristotele 2. metheor. Neq. etiam partis sensibilitas, cum .n. frigidi & sicci, ac terrestres sint, non multo sensu præditi esse possunt, cum sensuum exquisita ratio potiùs calore, aut temperie, inuitatur; Addit quod contrariorum contrarii sunt effectus, sed biliosi & melancholici contrarii saltem in caliditate, & frigiditate sunt, biliosi autem maxime in venerem ob calorem sunt prouisi, non ergo tales melancholici erunt, Galenus tamen & de illis quoq. intelligit, qui naturali melancholia referti sunt 3. in 6. Epid. comm. t. 12. quod & ex Aetio lib. 6. c. 9. colligimus, hosce .n. melancholicos ob multam copiam flatuum libidinosos esse scribit neq. verum est, quod in hisce flatus non adsint, quandoquidem certum est in iis adesse eum calorem, qui solet flatus excitare, debilis .n. calor, est qui plurimos eleuat flatus nec dissoluit, quemadmodum calor fortis, nec valet argumentum à contrariis desumptum, quia biliosi ad venerem stimulantur, ab acrimonia seminis melancholici autem ad eam excitantur à flatibus; hinc Auicennas dicebat, habentes choleram nigrā esse plurimā erectionis, & fortis valde propter multitudinem inflationis, qui vero melancholici sunt ob copiam atræ bilis, hi ad venerem maximè sunt prouisi tū ratione materie acrioris stimulos addentis naturæ expellentis tum ratione flatuum tum ratione deniq. partis valde sentientis, Sed si ex Aristotele melancholici ob flatus sunt admodum venerei, cur non & pituitosi obiiciat aliquis, qui ob ventriculi cruditates, non minus quā melancholici flatibus redundant, libidine vexantur? Cui responderi potest non frigidus flatus, quales pituitosorum extant, sed qui aliquā caliditatem obtineant, dum semini miscentur, naturam ad libidinem

172 **Quadripartitum melancholicum.**

proritare, quod & ex Aristotele 21. problemm. eiusdem sectionis elici potest; dum ostendit, quod varicibus detenti gignendi facultatem amittant. ait .n. varicem flatu translato (nempe à genitalibus partibus ac crura) fieri solere, & concubitum quoque cum flatu excursu fieri, quamobrem (subdit ipse) si impetus ille agitur, cum varix exeret, semen non insuper excitatur, sed refrigeratur, hinc etiam colligere possumus non quoscunque melancholicos in libidinem pari gradu ferri, sed eos magis, in quibus ob hepatis feruorem copiosa melancholia producitur, aut qui hypocondriaci appellantur, in iis .n. ferè semper alicuius hypocondrii est accensio, Verùm sicco pede prætercūda non sūt Aristotelis verba; nam dum voluit semen esse decessionem, flatum, videtur flatum cum spiritu confundere, certum .n. est semen esse vndiq. spirituoſa substantia refertum, quæ quidē spirituoſa substantia cum purissimi, sanguinis tenuissimus vapor sit, & calor influens multum distat à flatu, quo melancholici abundant, hic .n. ab excrementaria materia eleuatur ob paupertatem natiui caloris, quam habet melancholici, sed existimanda est Aristotelem hanc spirituosā substantiam veluti per similitudinem quamdam, quā habet cum flatibus (vaporosa .n. & ipsa est) flatum appellasse, communiori quasi quodam nomine. Galenus verò qui magis propriè loquutus est lib. de sem. c. 5. semen esse plenum vitali spiritu scripsit. Sed cur magis melancholici, quam bona valetudine donati homines ferantur in venerem, cum hi copioso semine, eoque spiritibus vitalibus referto abundant, illi verò paucos, eoque flatibus tantummodo turgidos? Respondetur seminis eiaculationem esse naturæ quandam expulsionem illius utilis excrementi, quæ expulsio non secus ac in aliis inutilibus excrementis fit tum à copia, tum à qualitate feminis expultricem irritantis modo cū homines benè temperati à copia potius, quam ab aliqua feminis irritante qualitate in venerem ferantur, dum se copia feminis exonerarunt, iam cessat libido, melancholici verò qui paucos semine abundant, non à copia sed ab eius irritante qualitate ad venerem excitantur, nam calidis flatibus turgidum est illorum semen, neque quamuis paucos semine excreto in eis cessat libido, cum semper adsint flatibus, qui semen turgere faciunt, ac genitales partes distendunt. proritantque adde ex Aristotele 1. de generat. animal. c. 18. quod senes, & qui morbo pessimè se habent, iis aut nullum semen omnino inest, aut non prolificum propter inutilis, ac morbidi excrementi permixtionem, quare melancholici cum morboſi sint infacundum erit eorum semen, ac flatibus, inutilibusque excrementis permixtum, vnde in ipsius emissionem non adeò defatigati euadunt, imo potius leuantur vt cit. problemm. innuit Aristoteles, nam propter copiosos flatibus ipsi semen amplificatur, hoc est turgescit, quare mirandum non est, si sapius, ac frequentius venerem expectant bene constitutis viris. sed Aristoteles problemm. 21. aliquo pacto nobis contrariū esse videtur, dum varicibus detentis

vos gignendi facultatem amittere scribit, quia flatus semen, ac genitalis partes deferant, & ad crura transferantur, ubi varices fiunt, aliquo pacto dixi, quia quemadmodum melancholicos venereos fieri ex flatibus comprobatur, ita quoque gignendi facultatem in flatus refert, quod ab iis, quae nuper diximus, omnino dissentaneum est, sed hoc discutendum obiter subnectere necesse erit, tum ut presentem difficultatem tollamus, tum quia non erit, alienum à nostro scopo, & de iis interdum agere, quae à materia melancholica, non secus ac melancholia producuntur, uti sunt varices, nam dicta.

An ijs, qui varicibus detinentur gignendi facultas tollatur? Cap. XXVIII.

AM superius diximus ex sententia philosophi feminis eaculationem cum flatu fieri, unde & problem. 3. d. semen flatus decessionem esse scripsit, qui flatus si ad crura transferatur, inibiq. coerceatur, ut in varicibus contingit, semen non in super excutatur (flatum n. impetu caret) sed refrigeratur, fit igitur unde ut panis tentigo emarcescat, his verbis 2. a. problematis explicatione inclaudit Aristoteles, Verum si, quid sentiam fateri velim, non parum à veritate alienum propositum problemata videatur nonnullis, nam per flatum Aristoteles aut vaporem ab atra bile, vel alia materia excrementitia elatum, aut spiritum vitalem intelligit: Hunc certe subaudire nequit, quandoquidem (hinc nostra pro defensione Aristotelis, quam superius adduximus interpretatio corrui) spiritus vitales non transferuntur ad crura in varicibus, neq. inibi detinentur, cum hi ex materia melancholica non gignantur, quemadmodum gignitur, flatus ille, qui cum praedicta materia melancholica venas varicosas extendit imo qui atra bile abundant spirituum vitalium indigeni, sunt, cum tamen ex Aristotele melancholici qui hoc sciant humore flatibus reddunt, vaporem igitur cum intellexit Aristoteles, qui ab excrementitia humore, & à melancholico praesertim elenatur, qui si in varicibus ad crura transferatur, tantum abest, ut gignendi facultatem has patientibus tollat, quin potius ad generationem conferat, nam cum flatus hic veluti quoddam excrementum sit (praeter naturam. intentum flatus in humano corpore generantur) dum semini se se commiscet, illud potius infecundum reddit propter inutilis. n. ac morbidi excrementi permixtionem semen non prolificum fieri ipsemet scripsit Aristoteles 1. de generat animal. c. 18. modò si flatus iste qui non secus ac excrementum est, semini non commisceatur, sed ipsum immune relinquens ad crura tanquam in remotiorem locum se sequestret, non ne seminis fecunditati ex accidenti conferet? Doctissimus Guastavimus in huius problematis eruditissima commentatione hac habet ad litteram "Cum varice igitur multus flatus coniunctus est, & cum multi flatus transmuta-

finutatione fit, fit itidem concubitus cum multo flatu, qui intus con-
 clusus est, verum in concubitu ad penem vergit flatus, cuius auxilio
 arrigunt, in varicoso autem ad crura cum humor melancholico itidē
 flatus declinat, si igitur existente varice rei venereæ impetus aliquis
 fiat, non potest flatus ad illud opus semen adiuuare, vimq. illi suffice-
 re, quippe alio distractus, & ad crura translatus; semen itaque calidi
 flatus destitutum auxilio refrigeratur, pudendiq. vis, & robur emar-
 cescit, nec res venerea rectē peragi, aut liberi gigni possunt, hæcenus
 doctissimus vir, sed nos non paucos nouimus (quemadmodum & ante
 nos quoq. obseruauit Conciliator) qui varicibus detenti plures habue-
 re natos; Respondet doctissimus Guastauinus hoc problema sicuti
 & pleraque alia, non ita præcise rem definire vt aliter se habere non
 possint, sed probabiliter maxima ex parte in eis rem disquiri; Sed do-
 ctissimi Septalii (qui & ipse in Aristotelis problemmata eruditissima
 commentaria conscripsit) in hac re sententia valdē arridet, ait n. hoc
 loco Aristotelem intelligere varices non quascumq. sed eas tantum,
 quæ in venis testium cōtingunt, vt ex postremis problemmatum verbis
 conicitur, quæ postrema verba ita interpretatur doctissimus vir. Infrin-
 git itaq. fortitudinem testiculi, quæ sane interpretatio optimē quadrat,
 quandoquidem dictio illa τὸ ἀδύσθον qua Aristoteles vtitur, non solumo-
 do penem, sed etiam testiculum indicat; Cum igitur semen (subdit
 doctissimus Septalias) à testiculis, & vasis seminariis, non nisi impetu
 quodam propelli debeat, vt ad vterū profundatur, operatio hæc huius
 modi esse non potest, nisi cum seminali materia spirituum multa copia
 misceatur, quin & flatuum multitudo, vt & penis in tumorem eleuetur
 & semē spirituosum, & spumeū reddatur; vbi in testibus sinuosi illi & tor-
 tuosi tumores fuerint & impetus propellentis refringitur, quod recta
 nō exeat, & spiritus qui semini admixti sūt, vērō in tumore extento
 admixti refrigerantur ita, vt minus facūdū semē efficiāt; verū nec huius
 grauisissimi viri opinionem alii tentent infringere dicentes hanc vocem
 ἄδύσθον hoc est varices, ita ab Aristotele vsurpari, vt testibus nullo pa-
 tto possit accomodari, quod comprobant ratione, quam mox subdit
 Aristoteles, nimirum, quia hæc passio fiat translato spiritu, aut flatu,
 putant n. isti in testium varicibus hanc flatus translationem à semine
 ad alias partes non fieri, cum semen & ipsum in testibus contineatur,
 sed tantum fieri in varicibus iis, quæ crura ac coxas occupare solent;
 at re vera non ita sentiendum existimo; quandoquidem cum varix sit
 extensio quedam vene ac paruulus tumor flatu, ac melancholico hu-
 more repletus, quid ne obstat, quin flatus in venis testium contentus
 & semini immixtus, vel in paruulum illum tumorem transferatur, ne-
 pē in varices testium iam factas, & illas adaugeat, vel vna cum atro
 humore particulas quasdam earundem venarum testium extendat,
 & in tumore eleuet, & ita à semine in predictas particulas sequestretur
 ac transferatur? certe minor erit huius flatus translatio, & in propin-
 quiora

quiores locum, quam si a testibus ad crura, vel coxas transcurreret, sed que rationi magis consentanea sit, quandoquidem facilius est flatui in angustiis locis detento in propinquas partes erumpere, quam ad longinquas, & remotiores impelli; & presertim si ad ipsas per labyrinthicas vias, ac tortuosos gyros permeare necesse sit, praterea eo sensu intellecta Aristotelis sententia a veritate longè recederet, quare summa cum ratione de testiculorum varicibus interpretatus est problema hoc doctissimus Septalius.

Cur melancholici semper medelas querant
 Cap. XXVIII.

Huius problematis rationem reddere Aristotelem 7. Ethic. cap. 14. nonnulli volum, dum scribit, quod atra bile affecti natura semper medela indigent, quia corpus eorum extemperatura semper mordeatur, semperq. appetitu vehementi incitentur ita vt si semper natura medela indigeant, mirum non sit, si eam perpetuo quaritent, sciendum tamen est, melancholicos qui per essentiam delirant, medicamenta non expetere, cum nec se ipsos etiã morbo teneri cognoscant, imo ipsis medicamenta prebere, vt plurimũ difficile illimum est, nec nisi vi, & verberibus ad ea sumenda cogi possunt sic & qui per consensum a toto corpore melancholia afficiuntur, nam etiam si horum corpus (vt ait Aristoteles) ex temperatura mordeatur nihilominus cum totum forte equaliter affectum sit, indigentia sensus non inducitur, preterquam quod & ipsi se melancholia laborare non percipiant, non negatur tamen quod ipsi semper indigerent medelis; Hypochondriaci igitur, sunt qui semper medelas a medicis expetunt, cum enim a melancholia immunes per interualla sint, & se desipere interdum cognoscant, sanitatem vehementer affectant, & cum morbus iste diuturnior, difficiliusq. curatu sit, vnde primis non cedat adhibitis medicamentis, cumq. melancholici vehementi trahantur appetitu (vt dixit Aristoteles) hinc est quod semper medicamenta, & varia remediorum genera expetant isti miseri agrotantes, Sed vnum memoria, & animaduersione dignum elicimus ex Galeno, Rufo, & Possidonio libello de melancholia, Quippe oportet, incipiente morbo mederi nam inuenteratum, & auctum malum medentis manus respuit, Cum igitur pleriq. non incipiente melancholia, sed ipsa iam progressa & aucta medicos consulant, & tunc frustra ab ægris assumantur remedia mirum non est, si semper nouum remedii genus experiri desiderent, Verũ aliquis hic dubitare posset, cur incipientes melancholiam curade sit, non autem progressæ, vt quartanæ febres, quarum nõ ab initio sed iam progressarum curationem molimur ex Galeno 1. de arte curat. ad Glauc. c. 11. & tamen vterq. morbus ab eodem melancholico humore producitur, Respondetur forte in quartanis melancholicum humorem

QVADRIPARTITVM Melancholicum,

GASPARIS MARCVCCII

Nobilis Lucensis.

PARS TERTIA.

An melancholia sanari possit? Cap. I.

ES ista exactius ex singulis melancholice, speciebus petenda esset. nihilominus si generico quodam sermone omnibus simul satisfaciendum sit, brevissimè negotium hoc decidi potest, nam animadvertere oportet, an recens sit hæc affectio, an antiqua, & confirmata, hæc si recens fuerit, sanari poterit cum Galenus se solo victu, ac balneo melancholicos sanasse, testatus sit lib. 3. de loc. aff. c. 7. quinimo & lib. de atra bile c. 9. afferit omnes ex melancholico humore ortos affectus, statim inter initia strenuè purgantes talem humorem euacuantibus crescere nos prohibere, vel usq. ad caneros, si vero antiqua, ac confirmata sit melancholia, omnia remedia irrita facit, unde Aetius, & Avicennas afferunt non curari, & Trallianus c. proprio hæc habet, " Si confirmetur hic morbus cerebrum ad sui naturam mutat, & æger ad assumptionem medicinarum fit inobediens; Refert tamen Baldvinus Ronseus in suis miscellaneis epistola 3: de quadam muliere, quæ à melancholia liberata fuit, cum tamen antea plura, & per longum tempus, sed frustra adhibita essent remedia, cumq. ipsa etiã vinculis coercissent, & hæc mulier libera euasit postquam se se ab alto proiecit, in pavementum, quamquidem essentiali melancholia laborasse intelligendum est, quæ fit ex sanguine tantum iuxta cerebrum alterato, reliquo in toto corpore illæso permanente; verisimile si quidem est violento illo, ac forti casu corporis compagem concuti, atq. melancholicum hominem forti illa concussionem à cerebro ad partes inferiores delabi; Ceterum & si medicus non possit talia operari per sua remedia, qualia fortuito operatus est casus ille ab alto, nihilominus extremis, ac sæpè repetitis remediis melancholiam etiam progressam, & antiquatam interdum

Z terdum

terdum curare poterit, & præsertim vbi robustiores vires adiuenerit, ac validiora corpora tractauerit, nec obstant citati auctores, quandoquidem inueteratam melancholiam, vt plurimum, non autem vt semper, sanari non posse volunt, vnde eorum sententia non impossibilitatem (vt ita loquar) sed maximam difficultatem arguit; hinc Tral. lianus de ea loquens scripsit ferè incurabilem, fieri, & tunc extremis egere remediis, præterea quantò facilius hodiè sanari poterit, cum habeamus salubriora multo, efficaciora, ac diuina pene remedia ob purissimam substantiam, qua prædita sunt, nobis ab arte spagyrica elargita, quæ si Galenicis dogmatibus rectè coniungantur, certè nihil amplius in re medica desiderari potest; Tandem si eam melancholiã, quæ à natiuitate, & in vtero contrahitur sanari posse non est impossibile, nec rationi repugnat, vt in sequenti quæstiuncula apparebit, quanto magis ea, quæ nobis connata non est, sed ætatis progressu contracta sanari poterit?

An melancholici à natiuitate sanari possint?

Cap. 1. I. Iamb

Hanc curationem difficillimam, non autem (vt diximus) à ratione alienam, aut impossibilem fore censendum est, profecto ad actiones edendas facultates cerebri, & partis structura, temperamento, calore, & spiritu tanquam instrumentis vtuntur, quæ si vitiata sint, medicamentis quoque corrigi posse, non est negandum, & quoad vitium structura cerebri pertinet, modo non est, vt loquamur, quandoquidem hac vitiata corporis actiones potius quam anima læduntur; vitia quæ in temperamento accidunt sunt, ea, quæ ad animam vergunt, & illius actiones lædunt, vt ex Hippocrate & Galeno constat de melancholia loquentibus 6. Epid. nam cum hæc vergit in corpus, & eius structuram lædit epilepsiam cõcitat, cæterum cum in animam, id est iuxta eorum loquendi modum) temperamentum euertit, deliramenta concitat, hinc ex Hippocrate lib. de diata, & ex Galeno 2. de sympt. caus. constat sapientiam sequi cerebri temperamentum, & eiusdem intemperamentum insipientiam, per temperamentum autem cerebri non meram qualitatem, sed aggregatum ex calore, spiritu, & mixtione quatuor substantiarum humorum, quibus cerebri compago constat, intelligendum esse non ignorandum: Modo cum melancholia non secus ac infania, & phræntis, morbus sit & morbus corporea sit affectio, hæc non potest per se lædere nisi facultates corporeas, mentem vero læsio non attingit nisi ex accidenti, quia scilicet dum in corpore est, sensibus vtitur, quare cum corpore facultates pendeant ex temperamento, poterit hoc immutari medicamentis

mentis adhibitis, & si sit à natiuitate, nam quemadmodum cerebrum à natiuitate frigidius caleferi potest, & calidius refrigerari, quid obstat quin cerebri temperamentum in melancholico à natiuitate immutari possit? sed antea rationes eas, quæ contrarium persuadere possunt, in medium adducere necesse est, sic igitur exordiamur. Morbus habitualis, & connaturalis est insanabilis, sed melancholia contracta ex principiis generationis est connaturalis & habituata, ergo incurabilis; & hoc ratio suadet, nam quemadmodum se habet de habitu acquisito ita, & longè magis se debet habere de naturali, sed habitus acquisitus est difficillimè remotionis ex Aristotele, ergo & longè magis naturalis. Amplius ille morbus est insuperabilis, qui remoueri non potest sine subiecti corruptione, sed morbus contractus à naturæ primordiis remoueri non potest sine subiecti corruptione, ergo insuperabilis; & minor probatur, nã tunc sequitur subiecti corruptio, quãdo tollitur materia vel forma eòpositi, sed in transmutatione constitutionis naturalis contractæ ex semine, aut sanguine menstruo, tollitur materia còpositi quia debet remoueri materia morbifica firmata in partibus solidis, ergo fiet hoc cum subiecti corruptione; Præterea natura est morborum medicatrix, medicus vero naturæ minister ex Hippocrate, sed in morbis hæreditariis natura ad malum transmutata non potest pugnare, contra morbum, ergo neq. morbo mederi; Tandem illi morbi sunt insanabiles, qui valdè recedunt à naturali statu, & destruunt calidum innatum, sed melancholia morbosa valdè recedit à naturali statu puerilis ætatis, quia frigida, & sicca, & ex toto destruit calidum innatum, ergo incurabilis esse videtur. Veràm. n. verò si quis attentius considerauerit morborum connaturalium differentias, non difficulter inde colligere poterit, non omnes esse prorsus insanabiles, cum. n. morborum connaturalium alij sint in partibus solidis à materia morbifica independentes, alij sint materiales morbi, illi sunt prorsus incurabiles, nisi per ætatis mutationem iuuentum recipiant, sic tabes connaturalis est insanabilis, sic & intemperies melancholica frigida, & sicca, quãdo est in solidis à materia morbifica nō dependens, sic & nephritica tica passio hæreditaria ex Auicenna; Sed si morbi connaturales dependant à materia morbifica, vel recepta in utero materno, vel post ortum genita: ex lacte vitioso, aut ab intemperie morbosa congenitali, tales quidem morbi curationem admittere valebunt, ad quos respiciens Hippocrates in 2. Prorrhet. dixit de epilepsia loquutus, quod qui hunc morbum congenitum habent, ii ægrè ab ipso liberari possunt adducens difficultatem, non impossibilitatem, sic lues gallica contracta ex sanguine materno infecto sanari poterit, quando impressionem non fecerit in partibus solidis nec minus melancholica passio, saltem quoad accidentia melancholica sanari poterit, quemadmodum sana-

180 **Quadripartitum Melancholicum.**

tur arthritidis per euacuationes dum euacuata materia morbifica illius causa prohibetur dolorum concursus; non tollitur tamen ex toto aliquis ex predictis affectibus hereditariis ob permanentem connaturalem & hereditariam morbosam dispositionem partium solidarum; His igitur ita se habentibus facile tolluntur argumenta in contrarium adducta, nam morbos connaturales, & habituosos esse incurabiles, verificatur de morbis immaterialibus, sic morbos hereditarios non tolli sine subiecti corruptione, verificatur de morbis partium solidarum, cuiusmodi sunt gibbositates strabismi, claudicationes ac alii similes morbi; Quod autem natura sit morborum medicatrix, dicendum est naturam esse medicatricem morborum superuenientium, non connaturalium nisi per mutationem, etatis, nec omnium superuenientium, nam situs deprauatus a natura non reponitur, ut luxatio; Quod tandem melancholia valde recedat a naturali statu & calidum innatum, destruat, hoc difficultatem, non impossibilitatem arguit, quare melancholiam morbosam etiam a naturae primordiis, seu a natiuitate ortam admittere aliquam, curationem licet difficilem concludendum erit.

Cur melancholia, quae cum risu coniungitur, facilius tollatur? Cap. III.

Melancholia, cui risus adiungitur, aut admixtum esse sanguinem melancholico humori, aut sanguinem adustum esse premonstrat, quam utramque causam optime tetigit elegantissimus author Rodericus a Castro in suo tractatu de morb. mulier. nam reddens causam, cur melancholici rideant, ait, quod ubi sanguis humori melancholico permiscetur, tristitia vehemens non est, per temporum intervalla letitiae signa edit, sanguinei humoris genuina, & paulo post reddens causam, cur melancholici magis carent, & saliant, quam dum sani sanguine abundant, ait hoc euenire, vel quia ratione orbentur renitente, affectibus humorum, vel quia dum sanguis uritur, magis splendet, unde animo spes, vigor, & alacritas oritur, & doctissimus Ludouicus Mercatus lib. 1. de inter. morb. curat. c. 17. ex risu insolito futuram melancholiam pertimescendam esse testatur, quia risus exustionem, sanguinis arguit, Hinc igitur est, quod ratione sanguinis melancholia cum risu leuior sit affectus, ac proinde facilius curetur. non enim in ea adeo crassa materia reperitur, quae medicamentorum viribus difficile cedat, ut si melancholicus humor simplex esset, & impermixtus, hic etenim, vel esset sax sanguinis frigida, & sicca, vel esset atrabilis si prior foret, ipsi competeret quo Galenus scripsit in 4. aph. comm. 44. nimirum non solum propter multitudinem, & visciditatem, sed etiam propter frigiditatem, ac crassitudinem humorum morbos in longum pro-

protrahi, si postrema, quid de ipsa idem Author scribat lib. de constitutione artis medicæ c. 17. quisq. perlegat, inueniat enim perniciosissimum succum esse atram bilem cum aliis preualuerit, ut potè quæ præ cæteris, & corrodat, & maligna admodum sit, concoctūq. difficillima & ad purgationem ineptissima, atq. etiam plurimum indicet calorem, à quo fit per affationem genita; Aliquis tamen contradicendi ergo posset obiicere, naturam ex Hippocrate. 6. Epidem. morborum medicatricem esse, & hanc eò citius, ac facilius morbos auferre, quo magis ipsa robusta, ac validior extiterit, cōtra verò tardius, ac difficilior, quo debilior, quare si verum est hoc, verum quoq. erit à natura difficilior edomari morbos, dū in sanguine vitium est quam dū in cæteris humoribus nā cū sit ille naturæ thesaurus à quo calor à quo vita, cui dubium sit debiliorem esse naturam vitio potius in sanguine, quam in reliquis humoribus existente? Respondetur sanguinis vitium maximam habere latitudinem, nec semper ipsum in sui à naturali statu recessu naturæ vires prosternere, aut debilitare, nisi corrumpatur, aut putrescat, ita, ut influentem calorem, ac spiritum naturæ parcius impertiatur, scimus enim, quod corruptio optimi pessima est in cæteris autem dum sanguis naturæ limites egreditur omnium mitissimus est, ut qui & dulcissimus sit, & ad concoctionem facilis, quemadmodum, subdit Galenus loco iam cit. de const. art. medicæ; Neq. valet etiam nonnullorum obiectio dicentium morbos à sanguine in longius protrahi debere, quam morbos à cæteris humoribus dependentes; etenim cum ob humoris multitudinē protrahantur morbi, sanguis in humano corpore seiunctim, consideratus, maior est quantitate, quam cæteri humores simul iuncti, ergo & ab ipso geniti morbi longiores fieri debeent, quam à reliquis producti humoribus, & præsertim à melancholico succo, qui omnium paucissimus est; dupliciter, huic obiectio respondetur, primo quantitatem sanguinis valde quidem maiorem esse quantitate melancholici humoris in humano corpore, & nihilominus has quantitates, & si non inter se, nostræ tamen naturæ æquales esse, ita ut hoc habito respectu neque sanguinis quantitas excedat, neq. melancholici humoris deficiat, ea .n. proportio in humoribus naturæ commodo seruari debuit, ut si exempli gratia sanguinis quantitas sit ut decem melancholici humoris sit ut duo, quare cum non possimus in naturali statu has quantitates inter se conferre, nec etiam in statu præter naturam illas inter se conferre liceat; Secundò quando dixit Galenus ob multitudinem humorum morbum protrahi, non humorum multitudinem inuicem contulit, sed sibi ipsis, ita ut si morbus à melancholico humore excitetur, ille longior euadet, quo a maiori copia melancholici humoris producet, & si mixti sint humores efficientes morbum, ille longior erit, quo maior admixtorum humorū extiterit copia, alio-

quin

quā falsissima esset sententia illius, videmus enim à maxima bilis quā-
titate breuissimos fieri morbos, qui si fierent à triplo minori melan-
cholia in longum tempus producerentur; Concludamus igitur me-
lancholiam, quæ cum risu est leuiorem esse affectum, faciliusque eu-
rari, quam eam quæ cum studio, & hoc quia melancholicus humor
ipsam efficiens sincerus non sit, sed sanguini admixtus, præter .n. san-
guinè (vt docuit Galenus in Progn. Hippocratis comm. 2. t. 47. quiuis
alius humor si sincerus fuerit, prauam indicat affectionem, & hoc quia
fortasse non aded à natura regitur.

*Cur melancholicæ affectiones diuturniores sint, quam
quæ ab alijs prodeunt humoribus? Cap. IIII.*

Humor melancholicus frigidus, crassus ac terreus est, quare
si exuperet, & in aliquam partem præter naturam decumbat
difficiliter à naturali calore euincitur, longoq. temporis spa-
cio à natura edomatur, ita vt morbi ab eo geniti diutius perdurent;
hinc Galenus in 6. Aph. comm. 47. melancholiam inter diuturnas
passiones commemorat; Contendunt nonnulli tamen à pituita longio-
res morbos produci, tanquam ab ea, quæ non solum frigida & crassa
sit cum lentore, & visciditate, sed quæ etiam copiosior admodum
melancholico humore redundare soleat, cum non tantum, ex sola
morbifici humoris qualitate, sed etiam ex copia morbi diuturni fiant;
Respondetur ex sententia Alexandri problemm. 48. lib. 1. pituitam
humidam esse, humidum autem quodq. facile immutari potest, & à
natio calore resolui, non ita siccum, siccus verò melancholicus est
humor, & quamuis pituita copiosior sit, & ob id ipsa quoque longos
producat morbos, non tamen longiores producit, quam melancholia,
faciat, nam quemadmodum ait Alexander, pituita nostræ naturæ ac-
comodatior est, quam atra bilis, vnde per esuritionem pituita pro ali-
mento natura vti consuevit, quare quicquid vtile in ea adinuerit, id
totum ad corpus alendum concoquet, atque dispensabit, nec imme-
rito, nam ex Galeno passim pituita per vltiorem coctionem in san-
guinem vertitur, quorum nullam atræ bili conuenit.

*Cur in ætate consistenti, & in autumno potissimum vigeant
melancholice? Cap. V.*

Ætatis, & anni tempora inuicem comparari recte quidem
possunt, nam quemadmodum homo per ætates, ita & per
anni tempora diuersas corporis constitutiones sortitur,
hinc pueritiæ, quæ calida & humida est, ver calidum, & humidum res-
pondet

pondet; iuuenili, ætati calidæ, & siccæ æstas calida, & sicca, consistētī verò frigidæ, & humidæ hyems frigida, & humida, hinc etiam cum in hac, vel illa ætate hic vel ille humor prædominetur, ita & in diuersis anni temporibus hic, quam ille magis abundat humor; vnde Galenus in lib. Hipp. de nat. hum. t. 4. nos docuit; Quod sicut in anno quādoq. humidum, & frigidum dominatur, & hyems appellatur, quādoq. humidum & calidum, quo tempore ver est, quādoq. siccum, & calidum, quæ æstas vocatur, postremo vero omnium in autumnō frigidum, & siccum, ita in homine, hyeme quidem pituita viget humor frigidus, & humidus, in vere sanguis; qui calidus est, & humidus; flaua vero bilis facultate calida, & sicca prædita in æstate, atra, quæ frigida & sicca est, in autumnō, ex quibus iam vtriusque particulæ problematis ratio manifestè habetur, Sed vltius progredi non tēdeat, nam difficultatem facere posset, quod de consistenti ætate dictum est, quādoquidem frigiditas, siccitas, & atra bilis, ei, quæ declinans dicitur, ætati magis conuenire videntur, quam alteri; Hæc tamen leuis est difficultas, quamuis .n. diuersa sint nomine, nihilominus vnum & idē sunt consistens, atque declinans ætas, nam si quæ vni tertio conueniūt inter se sunt eadem, consistens atque declinans ætas vni tertio conueniunt ex Galeno, quādoquidem vtraq. iuuentutem insequitur, ergo vt diximus, vnum & idem erunt, hinc Galenus quam per consistentem ætatem intelligere debeamus nobis declarans in 1. aph. comm. 13. hæc habet " Appellat autem (scilicet Hippocrates) ætatem habentes consistentem, eos, qui mediā ætatem habent, inter iuuenes ac senes, ita vt ab ætate quidem vigente recedant, nondum tamen habent sensum senectæ manifestum, Hanc eandem vero ætatem declinantem quoque appellasse Galenum patet in 3. aph. comm. 30. vbi ait, quod declinantium ætas iuuenilem, quæ maximè ætati assimilatur, subsequitur; Cur igitur in hac ætate, & in autumnō magis vigeant melancholiæ, atra bilis, quæ his ætatē, ac tempore in humano corpore magis abundat erit in causa, quod optimè loco nuper citato ita declarat Galenus " Sane horum temperatura atra biliosior quodammodo est, atq. ideo in ea multi melancholia afficiuntur, veluti ex anni temporibus in autumnō sicuti .n. hoc tempus frigidum existens pallidam excipit bilē tempore æstiuo exassatam, sic declinantium ætas iuuenilem, quæ maximè ætati similatur, subsequitur, Hinc colligimus quod quemadmodum in autumnō abundat atra bilis propter pallidam exassatam bilē in æstate, ita & in æstate declinante abundat propter pallidam exassatā bilē in iuuentute, Sed statim obiicieta liquis, si in iuuenili ætate, ac in æstate pallida bilis exassatur, cur non etiam in his sunt melancholiæ potius, quam in subsequen. i. b. ætate ac tempore? Respondetur in æstate, & in iuuentute propter feruidum quidem calorem pallidam bilē exassantem

fantem atræ bilis maiorem copiam produci, sed dissipari etiam, & ob id non adeo frequenter melancholicos morbos excitari in autumnæ verò, ac in ætate consistentiæ feruidus ille calor remittitur, qui ex asfatam bilem dissipare nequit, nec eam, quæ à feruido calore geaita remansit, nec quam ipse producit, ita vt atræ bilis plurimum colligatur, atq; coaceruetur, ex cuius copia melancholici morbi excitentur, quæ omnia Galeni autoritate confirmari possunt, nam in supracit. loco de inclinantiæ tate loquens ita scribit, " Omnium ferè ætatum quæ iam declinat, paucissimis indiget ad corporis resumptionem, si quidem & id, quod ex ipsis resoluitur paucissimum est, neq. n. corpus similiter calidum est, vt prius, neq. amplius in augmentum quicquam assumitur, & in comm. 22. eiusdem libri de autumnæ hæc habet, " Neq; n. sicuti æstas veri superueniens humores euacuat, ita & autumnus æstiuos, sed contrarium ex toto accidit. nam ex partibus extimis ad internas ducit Ceterû & Auicennas nobis obstare videtur, dum cap. de mania ait ab humore exusto non fieri melancholiam, sed eo loci intelligit Auicennas humorem exustum, in quo adurens causa & feruidus ille calor ad huc perseveret, non eum à quo iam recessit, & de quo verba fecit cap. de melancholia, dum scripsit humorem exustum melancholiam parere.

An facilius curentur qui melancholici euadunt ante quadragesimum annum, an qui post quadragesimum ætatis annum melancholici fiunt? Cap. VI.

EXtat Hippocratis aphorismus 85. sect. 7. quo habetur, quod quicumq; supra quadragesimum annum insani fiunt, non admodum conualescunt, minus .n. periclitantur, quibus proprius, natura, & ætati morbus fuerit, aphorismus tamen iste spurius ab omnibus existimatur, qui præterea etiam si genuinus foret Hippocratis non de melancholicis, sed de maniacis intelligendus esset hi .n. propriè appellantur insani, nihilominus quis posset arguere, quod quemadmodum mania, seu infania difficilius abigitur post quadragesimum annum, sic & melancholia, vtraq; .n. est principum actionum deprauatio, atq; eiusdem cerebri affectio, nec difficultatem facit aphorismus, quia inter Hippocratis spuria reponatur, nam non valde dissimilis, & genuinus Hippocratis aphorismus extat in 8. sect. in quo hæc habentur ad litteram, " qui supra quadragesima annos phrænitici fiunt, non omnino sanantur, minus .n. periclitantur, quorum & natura, & ætati morbus sit conueniens; qua propter sicuti hæc vera est Hippocratis sententia de phrænitide, sic & similis allata de infania erit vera,

ra, nam præterquam quod vtraq. sit cerebri passio vtraque etiam ab eodem progignitur humore, Sed quis dubitet melancholiam à quadragesimo anno difficilius auferri posse quam ante quadragesimum facta, si vires respiciat? vires .n.in curandis morbis præcipuas tenere partes quilibet non ignorat, cum natura sit morborum curatrix, & profectò in his, qui quadragesimum ætatis annum excefferunt, iam natiuus calor præcipua virium basis labascere incipit, & cerebrum, vbi propriam erigit melancholia sedem, frigidius, ac siccius, infirmiusque reddi, ita & mentis functiones magis defatigari incipiunt, quo fit, vt noxa, quæ cerebro functionibusque animalibus in ea ætate inducitur, vix, ac ne vix quidem deleri possit, sed commoriatur, Altera tamen ex parte, si supracitati aphorismi rationem spectes, necesse est fatearis melancholiam facilius abigi posse post quadragesimum, quam ante quadragesimum ætatis annum exortam, cum à quadragesimo anno hæc sit affectio, quæ & hominis naturæ, & ætati magis consentiat, etenim cum à melancholico humore producat, & siccam cerebri intemperiem sibi associet, certè ab eo tempore, & melancholicus humor magis redundare solet, & vniuersa corporis, non solum cerebri temperatura fieri sicciior incipit, quare tantum abest, vt prædictus aphorismus nostræ melancholiæ accomodari possit, quin potius eidem omnino contrarius extet. neque aliquis hanc coarctare velit sententiam ad acutos tantum morbos, atque ab ea chronicos excludere quandoquidem illa simpliciter prolata de omnibus morbis verificatur, quo stante inferendum est, melancholiam faciliori negotio profligari posse à quadragesimo anno, quam ante, nec à ratione alienum, est quoniam, si ante quadragesimum annum melancholia producat, necesse est, melancholici humoris causa producatrix adeo potens, intemperiesq. viscerum adeo ingens, & insignis sit, quod difficulter admodum, aut vix amoueri queat, & proinde talis melancholia incurabilis sit, non .n. vegetiori ætate tam multus colligi potest melancholicus humor, aut tam cerebrum exiccari, nisi valida præcedat affectio, & quæ adeo corpus vniuersum commutet, quod in pristinum statum arte reduci nequaquam possit, loquimur .n. modo de essentiali melancholia, & de ea, quæ per consensum à toto fit, nam si de ijs sit sermo quæ per consensum ab aliqua determinata parte vel à retentis mensuris, vel à vermibus vel à febribus, vel à similibus fiunt, nemini dubium est, quod vegetiori ætate ob virium robur facilius hæc poterunt edomari, sed si vegetior ætas aut essentialem, aut per consensum à toto melancholiam admiserit, certè ad vtriusq. præinsignis, ac admodum validas causas necesse est vt vires quoq. melancholiam patientis adeo fractæ, ac imbecillæ sint, quod minus sint aptæ contra morbum pugnare, quam vires illius, qui in ætate consistenti melancholiam incurrit cum hæc non tantam noxam receperint, à causis melancholiæ vti minus validis, & ætati, temperamentoq. corporis valde, minus

A a

di-

186 Quadripartitum Melancholicum.

diffidentibus ; vnum tamen de melancholia essentiali noto, nimirum quod si hæc fortè phrænitidi, aut etiam mania supervenerit, tunc certè facilius abigetur in ætate vegetiori, quam consistenti, & post quadragesimum annum, namq. præcedens melancholiæ causa nempe phrænitidis, morbus est congruentior iuniori ætati, quàm seniori, sed si melancholia phrænitidi, aut manie non succedat, sed ex se incipiat, secus se res habet ; Tandem huic opinioni aduersari videtur Hippocrates, dum ex eo habemus aph. 7. sect. 5. Comitialem morbum antè pubertatem amotionem recipere, verum post vigesimum quintum annum ad mortem vsq. comitari ; Sed quod pronunciauit Hippocrates de comitiali, illud & de melancholia dici posse comprobatur, cum alias idemmet Hippocrates, imò & experientia ipsa, ex comitiali morbo melancholiam, & ex melancholia comitialem fieri morbum nos certiores faciat, quare si comitalis à 25. anno non sanatur, sed commoritur, ita & melancholia, sed si melancholia à 25. anno exorta ita se habet, ergo & valde minus sanabitur ea, quæ à quadragesimo anno exoriatur, Sed facile soluitur hic nodus, nam dum ait Hippocrates hoc morbos ex se inuicem exoriri, intelligit de eo comitiali morbo, qui sui causam atram bilem habet, in aphorismo vero citato de comitiali intelligit, qui à pituita, & cruditate originè trahit, & qui ab eodè puerilis etiam dicebatur morbus, Pueri .n. propter intemperantiam vitam, & intempestiua exercitia crudos colligunt humores, quos facile suscipiunt eorum nerui, vt qui molles satis, & imbecilli sint, vnde epilepsia gignitur, quam in ætatis mutatione solui posse spes est, succedet .n. ætas calida, & sicca, quæ materiam morbum constituentem attenuare, & incidere, eiusdemque frigiditatem, & humiditatem corrigere, nec non simul nervosum genus roborare valeat, At Epilepsia illa quæ ab atra bile fit, rarissimè in hæc puerili ætate contingere solet & si forte contingeret, non secus ac melancholia, numquam, aut vix sanationem reciperet.

*An melancholia viri, vel mulieres facilius
tententur ? Cap. V I I.*

Natura, & in vniuersum mares feminis longioris vitæ esse scripsit Aristoteles lib. de long. & breuit. vitæ c. 3. quia calidius animal sit mas, quàm femina longitudinis .n. vitæ calida humiditas in causa est, quare si longioris vitæ sunt viri ergo magis resistunt melancholico humori frigido, & sicco, qui è diametro aduersatur nativo calori in quo tanquam in calido, & humido vitæ consistit, & ob id minus in melancholias incident, non ita mulieres, quæ viris frigidiores sunt, præterea mares prudentiores sunt, & experientia ipsa eos quoque robustiores, & magis animosos esse videmus, ita vt tum ob animi, tum ob corporis vires insipientia & melau-

melancholicis deliramentis minus affici debeant, Nihilominus viris fa-
 minas rarius, sed peius à melancholia tractari voluit Arætaus, &
 peius tum ob sanguinis menstrui præuitatem, atq. colluuiem (adeo.n.
 sedus interdum, & ob id naturæ infensus est h.c. sanguis, vt quoties-
 cumq. humori melancholico coniungitur, horribiles, & incredibiles
 producat effectus) tum ob animi deiectionem feminei sexus, qui vbi
 semel ab hoc humore capitur, se se totum in ipsius potestatem tradit;
 rarius vero hoc affectu feminas tentari volunt, tum quia men-
 struis gaudeant purgationibus ita namq. ab omni excrementorum colluui-
 e vniuersum corpus expurgatur, tum quia frigidiori, & humidiori fru-
 tur corporis temperamento ita non multum melancholici gignant
 humoris, plurimum .n. melancholiae ab excedenti potius caliditate,
 quam fecus generari, voluit Galenus) & humiditate etiam melanco-
 lie siccitati resistant, & ob id in feminis, quam in viris fortior causa in
 hoc affectu producendo requiritur, quapropter etiam seuius affligun-
 tur, Quod autem ob humidius temperamentum rarius hoc affectu
 capiantur mulieres indicio sunt pueri, & eunuchi, qui numquam, vel
 rarissime saltem melancholia tentantur, A nonnullis ramen obici po-
 test ob mulierum frigidius, atque humidius temperamentum in illis
 maiorem in modum cruditates coaceruari, quæ quantum valeant ad
 melancholicos affectus producendos iam satis explicauit Galenus 5.
 de loc. aff. c. 6. nec mirandum est si a viscerum obstructionibus frequen-
 tissime hypocondriaca appellata melancholia excitetur, quarum præ-
 cipua origo cruditates esse solent, præterea si mensuris purgationi-
 bus retentis aut imminutis facile, ac sepe eleuatur in cerebrum fuligi-
 nosa, ac tetra euaporatio, indeq. melancholica symptomata exoriantur,
 nonne semper mulierum caterua hisce vteri affectibus detinetur?
 Adde his omnibus tamquam passi accomodatam dispositionem ad re-
 ciendum, innatam muliercularum ad timiditatem propensionem,
 querimonias, ac inestitias, & feminas fortasse magis, quam mares me-
 lancholia infestari coniecit. His obiectionibus facile responderi pos-
 set; essentiali melancholia, aut ea, quæ est per consensum à toto viros
 frequentius occupari, tum ratione calidioris, ac siccioris temperamē-
 ti ad melancholicum humorem producendum magis accomodati, tū
 ratione fixioris imaginationis, non .n. vt femine valde variabiles, & in-
 stabiles sunt, sed valde constantes in opinionibus permanent viri; hypo-
 condriaca vero melancholia mulieres facilius apprehendit, neq. respon-
 sionem hanc perturbat innata illarum propensio ad timiditatem, hæc
 n. naturalis omnino est, melancholicorum autem timiditas a causa
 præternaturali omnino dependet, itavt & audacissimi quique viri hac
 causa existente in corpore necessatio pertimescant.

Cur ex mulieribus viro iunctis steriles melancholiam magis patiantur? Cap. VIII.

HAec sententia clarissimè ex Hippocrate colligitur in extremis verbis libelli de virg. morbis, nec huius reddere causam difficilè erit, si prius id supponamus, quod Galenus in lib 5. aphor. comm. 62. scripsit, nimirum corpus totum, vt plurimum, esse vteris simile; Hoc supposito, cum in vtero conceptio fiat, videndum est etiam prius, quinam sint vteri ad conceptionem inepti, mulieres .n. talibus vteris præditæ steriles, erunt; Id autem nos docet Hippocrates in eodem aphorismo inueniens, Quod quæcūq. frigidos, & spissos vteros habent, & quæcumq. humidos, & quæcumq. siccos magis, & adurentes non concipiunt; Modo quemadmodum propter vteros frigidos, & spissos, nec non propter vteros siccos magis, & adurentes steriles mulieres ad melancholiam dispositas censemus, ita steriles propter humidos vteros melancholicis affectibus minus subiici credimus, quandoquidem cum corpus vt plurimum vteris simile sit, humidiora, ac pituitosiora corpora difficulter, & non nisi raro melancholia tentantur, Sed vterius dubitabit aliquis, quomodo mulieres steriles propter vteros frigidos, & spissos melancholizæ subiici possint, nam cum corpora, sicuti dictum est, vteris vt plurimum similia sint, hæc quantumuis frigida, non atrabilem, aut melancholicum succum, sed pituitosum copiose generabunt vt optime adnotauit Galenus 2. de temperam. c. vlt. quia natus calor imminutus cruditates affert, Huic responderetur mulieres, quæ propter frigidos, & spissos vteros steriles sunt, non quidem ex sui natura melancholicis morbis esse dispositas, sed ex accidenti, nimirum, quia in ipsis non expurgentur menstrua; quod optime notat Galenus in cõmento præcitati aphorismi, vbi .n. immodica frigiditas (inquit ipse) exuperat adeo, vt vterus spissior efficiatur, angusta quidem sunt summopere in iis mulieribus ora vasorum, quæ ad ipsum pertingunt, ita vt nullo modo fiant in hisce mulieribus purgationes, vel omnino pauca, & hæ ipsæ vitiosæ, solo tenuiore, atq. aquosiore sanguine perlabente, crassior autem qui intus permanet, dum ad huc magis ex frigiditate exprimitur, atq. defatur, atrum colorem acquirit, & in cerebrum effumans melancholica producit symptomata, Quæ tandem mulieres ob siccos, & adurentes vteros steriles sunt, hæ melancholizæ valde dispositæ extant, tum quia eorum corpora valde calida, & sicca atræ bilis prouentum maximum aggenerent, tum quia si quis ad vterum confluat sanguis, hunc exurant, & in atrabilem vertant, qui crassifactus, cū exire nequeat, in ibiq. diutius detineatur vt sursum effumet, necesse est, & hinc melancholica deliramenta concitantur.

*An Spadones, seu eunuchi melancholia
tententur? Cap. VIII,*

Quibus amputantur testes, eos frigidam, & humidam naturam assumere effeminatosq. euadere experientia patet, unde Eunuchos à sectione testium similes effici feminis scripsit Galenus in 6. aph. comm. 28. Quicumq. igitur frigidi & humidi sunt non melancholico humore, qui à feruidiori hepate plurimus gignitur, sed pituitoso abundant, quare nec melancholicis affectionibus subiecti sunt, hinc Aristoteles sect. 10. problem. 39. Spadones vel omnino varicibus vacare, vel minus habere, quam cæteri testatus est, non .n. ea melancholici humoris quantitate redundant, quam ad crurum venas grauata natura deponere coacta sit, sed & rationem quoque addere possumus, quam ob eandem eos podagra non vexari ex Hippocrate recenset Galenus loco cit. nimirum amissum venereorum vsum, nam qui venerem immodicam exercent, cerebro aliisq. neruosis partibus imbecilliores fiunt; Modo Eunuchi cum ob denegatam venerem cerebro robusto constant, melancholiam non patientur, cum ad hanc efficiendam non solum præsens agēs nempe melancholica materia, sed etiam dispositum patiens, nempe cerebrum imbecillum ad suscipiendum aptum requiratur, Nihilominus quemadmodum Galenus suo tempore Eunuchos podagra laborare nouit, ita eos melancholia affici posse censemus, nam quamuis frigido, & humido sint temperamento, ac proinde pituitosis potius abundant excrementis, hoc nihil obstat, quandoquidem à cruditatis bus originem ducere hypocondriacam melancholiam non negauit Galenus lib. 3. de. loc. aff. c. 7. Sed nonne & femina, quibus ipsis Eunuchi temperamento similes sunt, melancholia afficiuntur & quacumq. melancholiae specie? Dices fortasse hos melancholiam hypocondriacam pati, cum hypocondriorum obstructions incurrere possint; non autem eam, quæ vel per consensum a toto, vel per essentiam fit, non hanc, cum cerebro robusto sint non eam cum feruidius iecur non habeant, Hæc & si aliquid faciant ad huius morbi resistentiam, non tamen eum in Spadonibus excitari non posse necessario concludunt, nam etiam si ob coitum amissum cerebro robusto sint, non desunt alia plura, quæ ipsum imbecillum reddere queant, nam præter externa errata hoc efficiantia, cerebri imbecillitatem à genitoribus ea, parte male dispositis contrahere possunt, ita hepar in eis, quamuis ob proprium ipsorum temperamentum remissiori calore donatum, sit euadere feruidius potest tum propter obstructions a crassis, ac lētis humoribus in eo genitis, tum propter aromaticum, ac salitorum vsum, propter vina generosa epota, atq. similia, ita vt feruidiori existente hepate, additisq. melancholicis cibus, atra bilis prouentus accumulari possit,

possit, ex qua non solum melancholia, sed varices etiam, aliarq. melancholicę affectiones producantur, vnde & ipse nobilem virum eunuchum ad plures menses quartana febre laborantē Bononia noni, verū istas melancholicas affectiones in ceteris frequentius, in Eunuchis rariuſ excitari posse rationi maximē consentaneum est.

*An melancholico habitu præditi breuioris
sint vita? Cap. X.*

Qui duriori sunt corpore fortiores extant ex Aristotele 10. sect. problemm. 57. ergo melancholici fortiores, & per consequens longioris vitę sunt debilioribus, melancholicos .n. duriori corpore præditos esse ex eo conuinci potest, quod crassiori, ac terrestri sanguine abundant, vnde Galenus lib. art. medicinal. c. 41. dicebat, Qui calidum, & siccum hæpar habent, illis esse sanguinem crassiorem hoſq. non solum venarum, sed etiam vniuersi corporis duritię donatos esse; Amplius quę densiora sunt corpora ab extrinsecis iniuriis solis, aeris, ventorum, pluuię, & similibus difficilius læduntur, quam rariora, ergo melancholica tamquam densa cum minus lædantur diutius etiam sanitatem & vitam protrahent; Altera tamen ex parte corpora quę facile perflantur, non secus ac vrbes, & loca in apertis locis sita salubriora sunt, hæc autem corpora non densa sed rara sunt, & ita sensit Aristoteles 1. sect. problemm. 54. & ratio est, quia ea salubriora sunt corpora, in quibus vel non existant excrementa, vel quam primū excrementantur, & quę excrementa mouentur, non autem quiescunt, quę .n. quiescunt, illa putrescunt, vt patet aquę immotę exemplo, putrescentia autem morbum faciunt, in illis vero, quę bene perflantur, excrementa vel non existunt, vel excernuntur, antequam morbum faciāt item in iis, quę mouentur, motus .n. excrementis, eorum vè putrefactioni locum non concedit, fit igitur, vt quę bene perflantur, salubriora sint, sed rarus habitus perflatur, non perflatur densus, in hoc .n. obturati meatus sunt, per quos perflatio fit, in raro autem aperti, & laxi, rara igitur corpora salubriora sunt; Est omnium medicorum sententia, moderatum corpus ceteris præferendum esse, non quod in raritate, aut densitate excedat, vnde Galenus libello de optima corporis nostri constitutione c. 4. hæc habet, " Moderatum corpus neq. rarum, aut densum dici debet, sed sicuti inter alios, sic quoq. inter hos excessus medium constituendum est, paucisque interpositis subdit, idemque inter vniuersa corpora saluberrimum censemus; quare non indistincte loquendum, nam si ad moderatum respiciamus, dubium non est, quod melancholico, & denso præferri debeat, si vero densum raro comparemus, & rarum quoq. præferendum erit, nam præterquāquod externę iniurię plurimum euitari possint, melancholica, & densa corpora plurimo semper scatent excremento crasso, fæcoſoq. quod
cum

cum semper intra se gerant, euitari nequit, & ideo cum magis vigeat, quam externæ iniuriæ, neq. propter meatuum angustiam facile diffari possit, hinc est quod sanitati, viteq. magis officiat; Aristoteles lib. de vita, & morte definiit vitam esse vegetatricis animæ in nativo calido mansionem, & per nativum calidum, tum naturalem calorem, tum radicale humidum medici omnes intelligunt, quæ duo humanæ vite veluti subiecta, ac fundamenta sunt; Quicumque igitur hoc calido innato magis abundant longæuiores sunt, qui vero minus breuioris sunt vite, quare superuacanea omnino videtur hæc questio, omnes enim sciunt, quod qui calido & humido constant temperamento longæui sunt, cum principiis, vitæ abundant, contra vero melancholicos, qui frigidi & sicci sunt temperamenti, esse breuioris aui, vt quibus qualitates insint vitæ aduersariæ frigiditas, & siccitas, Præterea Arist. lib. de long; & b. eu. vitæ inter præcipuas vite breuitatis causas non solum substantiæ nostræ ex contrariis constitutionem, verum etiam excrementorum in nobis prouentum reposit, Modo quinam maior excrementorum prouentus abundat, quam in melancholicis? etenim hi frigidi & sicci sunt, optima autem coctio à calido, & humido celebratur, Denique si vitam minuant, vigilia, curæ, metus, ac tristitia, vt quæ innatum calidum abstrahant, dissipent, & extinguant, quinam magis hisce vexantur, aut in has animi perturbationes melancholicis ipsis proniores sunt? Nonnullæ tamen ad huc ex aduerso rationes, quæ veritatis quandam speciem repræsentent, adduci possunt, quandoquidem cum nostri corporis substantia perpetuo fluat, in melancholicis tamquam qui propter siccitatem sint habitu densiori, minus fluit, ergo rationale est longæuiores eos esse in quibus propriæ substantiæ minimum, quam in quibus plurimum dissipatur, quorum in albo sunt humidiores omnes, & qui rara admodum corporis textura sunt, dein habemus ex Arist. 30. sect. problem. 1. quod qui habitu melancholico præditi sunt prudentiores extant, tales autem tum propter vite continentiam tum propter animi moderatos mores vitam producant, cum in ea non incidant errata, quæ ab aliis perpetrari solent, Demum Aristoteles 14. sect. problem. vlt. eos, qui loca habitant calida, timidos esse scribit quoniam frigidi sunt, frigidi autem & timidi melancholici sunt; & problemate 9. eiusdem sectionis scribit eos diutius viuere qui locis calidis suam degunt aetatem; ex his igitur melancholicos diutius viuere colligimus, Cur autem illi diutius vivant, Arist. in sicco rem. ipsorum naturam refert, namq. quod siccus, firmus & diuturnus est, cum enim mors ex philosopho putredo quædam sit, quæ humidiora sunt siccioribus facilius putrescunt, Ego, vt ingenue fatear, quemadmodum eos, qui loca inhabitant calida non diutius viuere opinor, ita & Aristotelem sibi met ipsi contrarium extitisse existimo, Nam cum mors caloris interioris refrigeratio, sit vel ipso teste, nemini dubium est, quod si breuioris erunt eui, quibus innatus, interiorque calor citius

tius foras euocabitur, ac profluat, quam quibus intus diutius perseverabit, sed in locis calidis vitam degentibus ocyus profluat, & euocatur foras, ergo ipsi breuioris sunt eui, minorem propositionē 16. problem. probat Arist. dum ait " Accidit ergo ut qui loca calida colunt refrigerari nimirum possint, cum .n. solutum, rarumq. corpus eorum sit, calor foras profluere potest; His autem ita perspectis, quod sibi contradicat Aristoteles facile erit inspicere percurrenti nonū problema, hic .n. loca calida inhabitantes vult esse sicciore natura, ac proinde densiori corpore, superius autem soluto, raroq. corpore, hic ambientis aeris caliditate (calet.n. locis calidis aer, sicuti frigidis friget) innatum, internumq. calidum calefieri, illic refrigerari scribit, Quā obrem, crederem ego Aristotelem problemate 9. per loca calida, intellexisse calida temperata, problemate vero 16. intellexisse calida intemperata, & excedenter calida, quo pacto vbiq. verum, nullibi falsum prolatum fuerit. Quod autem melancholici sicciore sint habitu, ob idq. proprie substantię minus dissipent, hoc ad longitudinem vitę nullo modo facit, cum cetera non respondeāt, etenim quamuis minus dissipent, minus etiam quod dissipent habent, nempe radicalis humidi, quod natiui caloris pabulum ac propria substantia est. Quod tandem melancholicos prudentes esse dixerit Aristoteles, non de iis, qui frigida & sicca donati sunt temperie audiuit Philosophus, sed de aliis, ut 17. 2. sect. quęstiuncula iam enarratum est.

Cur qui melancholico habitu constant, basitent lingua? Cap. XI.

Lingua hesitantes sunt melancholici, sed non omnes, & melancholici lingua hesitant, sed non omnes, quare & de melancholicis, & de lingue hesitantię causis distinguendū erit, ut problematis veritatem assequamur. Cuius problematis causam reddens Aristoteles. 11. sect. problem. 38. ea refert in imaginationem, nempe in phantasmatum copiam, nā cum lingua eas innumeras imaginationes assequi velit, non secus ac animus visa, nec possit inter loquendum herere, atq. ita impetus dicendi preruat, verū idemmet Aristoteles problemate 30 eiusdem sectionis lingue hesitantiam declarans, ait hanc esse alteram alteri Syllabam iungere properē non posse, & hanc in pueris contingere (namque hi viris magis hesitant lingua) propter eiusdem lingue imbecillitatem, quę certe que madmodum, & in ceteris ipsorum musculis ab excedente, neque adhuc satis resiccata humiditate fit, quinquagesimo vero quarto problemate, cur aliqui lingua hesitantes fiant, in membri quo loquimur refrigerationem refert, quasi stupens & attonitum id membrum euadat; sexagesimo tandem tertio non solum refrigerationi, sed & magno etiā calori, atq. nimio feruori lingue hesitantiam adscribit, ita ut inter loquendum

quendum lingua offendendo adherereat, quasi in salebris, quomodo affici iratos homines noscimus; Hinc tres linguæ hæsitationis causas præter imaginationum frequentiam ex Aristotele attulimus, nimirum linguæ imbecillitatem ab humiditate excedenti, ut in pueris, eiusdem frigiditatem vnde quasi obstupescat, ac tandem nimium sanguinis, atq. spirituum feruorem, in super & linguæ breuitas, & siccitas, siue accidentalis ariditas, imo & ex Aetio flatus, qui linguam velocius impellere possunt, possunt esse causæ prædicti affectus, ut optimè adnotauit Septalius vir doctissimus; Remanet modo explicare de quoniam melancholico habitu intellexerit Aristoteles, namq. tam melancholico habitu donatus erit is, qui melancholico humore frigido, & sicco abundat, quam qui atra bile præcalida, & sicca; Per habitum igitur melancholicum non frigidum & siccum intellexit Arist. quoniã & si ob frigiditatem lingua obstupescat, proindeq. hæset, non tam adeo frigidum hunc humorem melancholicum subaudire debemus, ut sua frigiditate linguam veluti torpore afficere possit, namq. in viuente corpore actu calidus est, ac tandem hoc magis vitreæ pituitæ, quam ipsi competeret, præterea melancholici, qui frigido & sicco sunt habitu fixas potius, quam vagas habent imaginationes, tum propter crassitiẽ, tum propter spirituum quamdam veluti immobilitatem, atq. pigritiam, cum tamen Aristoteles in his vagas, atq. frequentes imaginationes esse voluerit; Habemus in libello de melancholia ex Galeno Rufo, & Possid. hæc ad litteram "melancholici linguam velocem ferè semper habent, sed & balbè, & exili voce loquuntur ob linguæ incontinentiam, nam vehementes linguæ motiones à spiritu crasso fiunt, omne autem quod vehementer mouetur, celeriter quoq. motum suum absoluit; Sed si per spiritum crassum animalis spiritus intelligatur, uti intelligi debet, hic .n. solus motricis facultatis est delator) iam suspecta redditur hæc sententia, nam spiritus animalis sua substantia ad linguam vsq. non pertingit, sed sola irradiatione; Cæterum & si pertingeret non vehementes efficeret motiones, nam si quæ de linguæ eadem de cæterarum partium musculis sit ratio, nos videmus vehementes motiones à præcalido ac tenuissimo spiritu fieri, ut in maniacis, ac phræniticis, Tandem non est ut in hoc habitu melancholico, tamquam frigido, & sicco linguæ hæsitantiam fieri ab imbecillitate, quæ ex nimia humiditate prouenit, intelligamus; Reliquum erit igitur, ut per melancholicum habitum eum Aristoteles intelligat, in quo atra bilis feruida, ac exusta prædominatur, & quod hoc sit verum, tum causa ab ipso assignata problem. 63. sect. 11. nempe ingens calor, ac feruor, tum frequentes imaginationes, seu phantasmatum copia, quam 38. problem. affert, nobis declarant, namque & à calore & à phantasmatum copia linguæ hæsitantia fit, neq. tandem in-

Bb alio

194 **Quadripartitum Melancholicum.**

alio quem melancholicum habitum appellare possimus, nisi in calidiori atq. atrabilario ingens hæc copia phantasmatum excitari poterat, nam spiritus animales à feruore exagitati huc, illucq. in cerebro vagantes, varias semper suscipiunt imagines; exemplo violenti, seu ebrii sint quibus ob spirituum animalium agitationem obiectum, quod vniuersum est, sub specie multorum obiectorum apparet, vnde phantasmatum frequentia, & simul ipsi lingua oberrant, & hesitant, quamuis & ipsis hoc contingat, vel propter madescentiam, ex qua ampliatur & extollitur lingua caro mollis, & spongiosa, quemadmodum docuit Aristoteles sect. 3. problemm. 30. Censendum igitur est, & iure optimo Aristotelem de iis melancholicis loquutum fuisse, qui calido cum sint temperamento sanguinem aliqua adusta melancholia refertum habent aut sanguine aliqua ex parte exusto abundant, & hoc ante ipsum cognouit Hippocrates qui lib. 2. Epid. sect. 5. quod morbos habeat balbus atrabilarios scripsit, & sect. 6. clarius hæc profert. Balbi, celeri lingua præditi atræ bilis humori obnoxii biliosique sunt oculis non nictantes, iracundi, quare hinc quoque excludendi erunt balbi illi, & hesitantes lingua, qui intemperie capitis nimia humiditate excedenti laborant, quoniam imbecilla lingua præditi sunt ob imbecillitatem aut formatricis facultatis aut diminutionem caloris, vel innati, vel influentis, nam hi siue loqui tantum, siue cantare velint, siue cunctanter, siue rapidè (vt ait doctissimus Septalius) nunquam non balbutiunt, neque sunt iracundi, sed calidos potius, & potissimum biliosos, qui ob caloris excessum in iuuentute etiam melancholici fiunt exusta bile flaua; Hos igitur lingua hesitantes esse Aristoteles scripsit, quoniam nimis properè sequi imaginationem, melancholicorum sibi .n. conantur dicendi impetu ac celeritate ea, quæ visu, aut aliis sensibus exceperunt in internis potentiis lingua exprimere antequam conceptus res sint formati; ac ad expressionem dispositi, neque impetus dicendi præruit, anteceditque facultatem eorum, sicque hesitantes fiunt & blæsè proferunt; Cæterum & de balbis ab hac causa loquutus fuit Hippocrates 2. Epid. iam citato, cum eos celeri lingua præditos appellet, nam si de balbis à siccitate loquutus fuisset (tale ab humiditate iam exclusimus) tantum abesset vt hi celeri lingua præditi essent, quin potius tarda, nam etiam si ex Galeno in 6. aph. comm. 32. lingua vehementius exiccata sit in causa balbutiei, nihilominus ex eodem etiam lib. 11. de vs. part. c. 10. lingua ob siccitatem efficitur tardior.

Car

Car si lingua repente incontinens fiat, aut pars aliqua corporis stupida, tale melancholicum fit? Cap. XII.

Sententia est Hippocratis lib. 7. aphor. 40. quam Cardanus interpretans, per incontinentiam lingue dicacitatem, siue impotentiam quamdam tacendi explicat, sed refellitur, illius opinio a Hyeronimo Mercuriali in sua praxi cap. de melancholia, quandoquidem non de morbis animi, sed de corporis vitiis loquutus est Hippocrates, præterea addamus nos ex sententia Galeni in com. huius aphorismi Hippocratem eam incontinentem nominare linguam quæ aut infirma est, ita ut non possit integrè dearticulare vocem aut immobilis, & omnino resoluta, ita ut lingue dicacitas Cardani excludenda sit, Duo autè Gal. addit, vnum, se nescire causam, propter quæ incontinentia lingue sit melancholicæ signû cum nullæ melancholicæ passiones eâ antecedât. Alterû, quod si vlla causa huius rei assignari debeat, erit melancholicus humor, qui nõ secus ac quartanarii circuitus est causa ita & lingue incõtinentiæ sit, fieriq. posse, ut propter humoris crassitudinem talis passio consequatur, qualis ex crassa, & lenta euenit pituita. Hoc postremum Galeni dictum non integrè huius euentus explicat causam, verissimum tamen est, in crassitiem .n. melancholici humoris neruorum lingue principia obstruentis referenda est incontinentia lingue, sed an ob eandem rationem propter quam est quartanarii circuitus, lingue quoq. incontinentiæ sit in causa, non est in præsentia disputandum, hoc vnum vtriq. affectui commune esse videtur, nimirum melancholicum humorem veluti quemlibet alium, tunc de loco ad locum à natura expelli, vbi vel quantitate, vel qualitate ipsi est insensus, sed cur in quartanario circuitu de quarta in quartam diem ista repetatur expulsio, in lingue autem incontinentia vnica tatum vice ut plurimum fiat, causam reddere tenebatur Galenus, si inter vtrumq. affectum istam causæ identitatem (ut ita loquar) agnoscebat, Quoad alterum vero ipsius dictum respondetur non esse necesse, ut præcedant melancholicæ affectiones, & præsertim cum melancholicus humor, & paucus est, & quietus manet, Hyeronimus Mercurialis se huius rei veram attulisse causam ex Aristotele 11. sect. problem. 38. opinatur, dum ait melancholicos propterea hæsitare lingua, & fieri incontinentes, quoniam tanta sit copia imaginationum, ut lingua non possit sua celeritate eas assequi, & idcirco firmetur, sed neque hæc sententia planè arridere potest, quando quidem loquitur Aristoteles de ea lingue hæsitantia, in qua lingua titubat, & inter loquendum hæret, nec syllabam syllabæ præproperè connectere potest,

Bb 2 & quæ,

196 **Quadripartitum Melancholicum.**

& quæ homini serè connata est ac perdurans, quamuis & hæc quoq. (vt superius ostensum fuit) in melancholiam referatur; Hippocrates verò de ea linguæ hæsitantia intelligit, quæ repente fit, cum antea non esset, & quæ omnino, aut valdè saltem vocum dearticulationem tollit, accidit .n. in paralyfi, vt fiat lingua incontinens, idest pereat linguæ firmitas ad dearticulandas voces; nam quemadmodum, si quæ pars corporis stupore elanguat, illius impeditur, & imminuitur motus, ita & linguæ si hæc stupore afficiatur impeditur, aut imminuitur motus ad articulandas voces, non aliud .n. intellexit Hippocrates per linguæ incontinentiam nisi illius stuporem, qui paralyfis, vel si propriè, & strictius loqui velimus semi-paralyfis est, & hoc ex eo magis cõfirmatur, quia tam repentinæ linguæ incontinentiæ, quam repentinæ stuporis alicuius partis corporis eadem est causa, nempè melancholicus humor, sed quomodo horum sit in causa melancholicus humor videndum est; Benedictus Victorius fauentinus in proprio huius aphorismi commento, & lib. de morb. cur. c. 14. ait hæc euenire ob cerebri refrigerationem ex melancholico humore in eo acervato, contribuentem linguæ eadem intemperiem, qua lingua ipsa ægra redditur, & impotens ad dearticulationis motum, pariter si aliqua pars corporis stupore infestetur, id quoque accidens ait melancholicum est, quoniam stupor refrigerato cerebro exoritur ob intemperiem frigidam ipsi condonatâ à præsentia melancholici humoris, quam cerebrum sic affectum contribuit parti corporis stupidæ factæ, Ego tamen in hac parte tanti viri sententiam recipere non possum, quoniã cum hæc symptomata repente fiant, quomodo poterit ista frigida intemperies à cerebro tam citò communicari ex. gr. cruri? credendum potius est à melancholico humore in cerebro existente initia neruorum aut linguæ, aut huic vel illi corporis parti inseruentium obstrui, dum cerebrum à talis humoris copia vel qualitate irritatum illum ad subiectas partes expellat, sed cum hæc symptomata à pituita quoq. contingere possint, vt superius innuit Galenus, inter illa discrimen extat, namque si lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis repente stupore elanguat, tale melancholicum est, & indicia sunt perstantis melancholiæ, vbi vero vtrumque symptoma sensim & paulatim exoritur, tale pituitosum est, & nequaquã indicium præsentis melancholiæ, sed pituitæ cerebrum offendentis, & si quispiam ambigeret, vnde nam si pituitam sensim, & paulatim ea efficere symptomata, melancholiam vero eadem repente inducere, Respondetur esse huius rei in causa pituitæ visciditatem, ob quam pituita hæreat in viis ducentibus ad linguam, & ad partem corporis stupore elanguentem, quod melancholico humori haudquam contingit, hic .n. etiam si crassus & terreus, sit & ob id tardi motus, nihilominus cum visciditate careat, celerius quam pituita ab

vna

una ad aliam partem expelli potest, & ideo prædicta symptomata repente valet efficere; sed & aliam præter hanc causam affert Iacobus Hollerius in scholio citati aph. ob quam hæc à melancholico humore potius fiant, quam à pituitoso, nempe melancholici humoris paucitatem, quam & nos superius tetigimus; Melancholicus .n. humor (inquit ipse) paucus est in corpore, omniumq. humorum paucissimus; pituitosus autem humor multus, ac post sanguinem omnium humorum plurimus, at paucus humor rarò non nisi particularem paralytim, plurimus autem sapius vniuersalem paralytim efficit; proinde particulares partium affectiones, resolutiones, ac stupores serè à melancholico humore fiunt, vniuersales vero pituitam magna ex parte sequuntur.

An gracili voce præditi melancholicis morbis sint obnoxij? Cap. XIII.

Qui gracili voce præditi sunt atrabilariis morbis affeii scripsit Hippocrates 2. Epidem. sect. 5. vnde fortè habemus in libello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Possidonio, quod voce exili loquuntur melancholici, & si quæ fides spuris Galeni libris habenda est, hæc in lib. de spermate leguntur "Vox subtilis non alta est conceptis in hora melancholix; Certè ex ipsa voce aliquam de morbo coniecturam deprehendi posse declarauit Galenus in 6. Hipp. de morb. vulg. comm. 2. part. 43. Verùm hæc Hippocratis sententia difficultates patitur, nam Pueri & Eunuchi vocem reddunt gracilem, & exilem, & nihilominus melancholicis morbis rarò subiiciuntur; amplius videmus hydropicos, asthmaticos, & alios, ex defluxu materiæ catharralis ad spiritales partes exilem vocem reddentes, qui non melancholicos, sed omnino contrarios patiuntur affectus; Dicendum fortasse erit vocis gracilitatem ex a gustia asperæ arteriæ prouenire (quemadmodum etiam subtilem, vel grauem reddi sonum ex angusta, vel ampla siringa, aut alio musico calamo obseruamus) quæ quidem angustia tum ex nimia humiditate, tum etiam ex siccitate contingere potest, si ex nimia humiditate contingat, vt in pueris & eunuchis, qui humidiori sunt temperamento, naturaliter euenit (quamuis in pueris alia etiam de causa vocis exilitas fiat, nempe à paruitate asperæ arteriæ, nec ad iustum incrementum auctæ) & vt præternaturaliter in quibus spiritales partes pituitosa materia implentur, aut premuntur, tunc Hippocratis sententia locum non habet, si vero ex siccitate fiat, tunc siccitas aut cum humore sibi congenere, nempe melancholico cõiuncta erit, aut sola; si sola, nõ est vt morbi melancholici contingant, si vero adnexos habeat humores, facile est vt hi in calidiori parte contenti iam in cerebrum effluent, & melancholiam inducant,

198 **Quadripartitum Melancholicum :**

inducant, vel mox sint inducturi, Hinc non inelegans in huius rei confirmationem extat Hippocratis sententia 2. Epid. m. iam cit. vbi hæc extant ad litteram " Vocis gracilitatem soluit varix ad sinistrum, & dextrum testem, absq. horum altero fieri non potest, vt soluatur; Cæterum cum varices fiant ex sanguine crasso, & melancholico venas eleuante, & in tuberculum circa cutem protrudente, clarum iam est ab eodem melancholico succo circa pectoris partes decumbente, easq. angustante vocis gracilitatem exoriri, quæ ob eiusdem etiam succi de positionem ad infernas partes tollitur, quo pacto, & melancholicum delirium à superuenientibus varicibus sanari alibi idem scripsit, Hippocrates; Scio à peritissimo anatomico Andræa Laurentio aliter huc Hippocratis locum interpretari, quam interpretationem hic afferere non grauabor, doctissimus vir lib. 7. suæ Anatomix Quæst. 5. hæc habet" *ἰσχυροφάρυγξ*, id est gracilitatis vocis causam agnoscit Galenus angustiam organi, & musculorum laringis affectum, superueniente, itaq. alterutro testis, aut vtriusque varice, hoc est, dum labyrinthea illa vasa, varicum modo implicita, turgere incipiunt, seminis copia distenta, soluitur gracilitas vocis, incallescendo ob caloris reflexum, vniuerso corpore, vnde vasorum omnium amplificatio, & frigidi humoris musculos laryngis inebriantis resolutio, & sanè cum primum pubescere incipiunt mares, semenq. emittere, tunc grauior, asperiorq. vox redditur, & hoc *ῥέγαν* appellat Hippocrates. nos hircire, verissima hæc sententia est, & optima interpretatio, sed fortè non omnino ad Hippocratis mentem, ad quid .n. ille dixerit gracili voce præditos atrabilariis morbis affici? si de gracilitate vocis puerorum intellexisset numquam dixisset, eos morbis atrabilariis subiici, præterea si de varice morbo loquutus non esset Hippocrates frustra addidisset, fieri nõ posse, vt soluatur vocis gracilitas, nisi alterum testium saltem apprehenderit varix, si .n. de semine intellexisset ille sciebat hoc non posse in vnico tantum teste generari, in altero vero non, cum in ambobus generari, & accumulari necesse sit, & si fortè in vno, quam in altero maior aliqua seminis portio reperiri possit, sed hac lite dimissa redeamus ad Hippocratem, qui 1. Prorrh. sect. 2. part. 10. scripsit, quod quibus vox acuitur, hypocondria intus trahuntur; quem locum Galenus in comm. explicans, ait hoc fieri à septo transuerso cum vel inflāmatur, vel atrescit propter igneam caliditatem, vel à membrana costas succingente aduritur, cum rursus & ea ipsa ob phlegmonem, & siccitatem tendatur, nos autem scimus, quod dum sanguis aduritur, in melancholiam, seu atram bilem conuertitur, ita vt mirum non sit si atrabilarii morbi inde possint enasci; Verum difficultas adhuc remanet, nimirum quomodo melancholici exili voce loquantur, aut gracili voce sint præditi, si .n. tali voce præditi morbos habeant atrabilarios

atrabilari, quoq; temperamento eos donatos esse credendum est, at homines atrabilarii cum calidiori constant, temperamento, uti in iis, qui lingua hæsitant, superius manifestum fecimus ex Aristotele. in ipsis quoq; partes spirituales, & trachæa ob calorem magis dilatabuntur, & proinde non exilis, sed grauior vox reddetur, & hæc veritas à contrario magis elucefcit, nam ii, qui frigidiori sunt temperamento, ut mulieres, & Eunuchi exilem vocem reddunt, ob remissum .n. eorum calorem partes spirituales vocem edentes non jadeo dilatantur sed compressiores remanent, ex quibus ita dispositis vox gracilis, & exilis editur, præter humiditatem .n. superius adductam, & frigitas, seu remissus calor in his gracilis vocis est causa. Respondetur melancholicos, siue hi sanguinis sècæ abudent frigida & sicca, siue atra bile, vel adusto sanguine, partium quoq; siccitatem sibi adiunctam habere, ita ut quantum calor dilatare posset, tantum siccitas dilatationem prohibeat & ob id exili voce loquantur, præterea cum in melancholicis semper copiosius effument exhalationes crassæ hæc spirituales partes magis angustare, quam eas calor dilatare possunt, Tandem non me fugit, quod Galenus scripsit in 1. Hipp. de morb. vulg. comm. 2. part. 78. nimirum per gracilem, & exilem vocem idem significari, quamuis in hoc differant, quod exilis vox fiat ob angustiam asperæ arteriæ gutturis, at gracilis propter musculorum guttur mouentium innatum vitium, quod nam autem sit hoc innatum vitium non declarat Galenus, sed eos à natura imbecilliores conformatos esse credendum est, & ob id ad recipiendum valde dispositos. ita ut & à cerebro, & à glandulis proximè positis nimis irrigentur, nimisq; laxentur, vnde nec possint (vti par esset) larin- gē satis aperire, ac dilatare, ex quo vox gracilis reddatur sed de gracili voce ab hac causa proueniente non est intelligendus Hipp. hanc .n. varix in testibus superueniens non solueret.

Cur Calui melancholicæ sint dispositi? Cap. XIII.

Hippocrates, ut iam superius diximus caluos melancholicis affectionibus obnoxios esse enunciauit 2. Epidem sect. 5 & 6. Ratio autem facile desumi potest ex Galeno lib. art med c. 14. vbi ait, quod qui calido sunt cerebro caluitium patiuntur, atq; eo magis, qui plus modico sunt calidiores, nec non c. 16 in quo qui cerebro sunt sicco, cito caluos fieri scribit, nam in cerebro calidiori, ac sicciori intemperie affecto aut sanguinem aduri aut sanguinem adustum, ac proinde melancholicum reperiri rationabile est, vnde non mirum erit, si in his etiam melancholicæ affectiones excitentur, Item non dissimilis quoq; ratio ex Galeno elici potest 2. de temperam. c. 5. dicente nonnullos procedente tempore caluos red-

di.

200 **Quadripartitum Melancholicum.**

di, quibus scilicet à primo ortu sicciior cutis erat, Modo autem verisimilius est, cutem à primo ortu sicciore contrahi, vbi caliditas adiungitur, quam vbi frigiditas, non .n. primo ortu tanta frigiditas esse potest quæ exiccare valeat, qui igitur calidiori, ac sicciiori temperatura sunt copiosiore melancholiam producant, quemadmodum Galenus adstruit 2. de facult. nat. c. 8. ac proinde melancholicis morbis magis vexantur, verum hic non inepta difficultas meo iudicio exoritur, dum Galenus loco de temperam. iam cit. scribit, quod calida & sicca in temperies maxime hirsuta, est quomodo in capite, seu potius capitis cute, calua erit, ac debilis? quomodo à tali intemperie maximus pilorum prouentus fiat, & ab eadem nullus? Respondeat fortasse aliquis ab ista intemperie caluitium produci, dum nimis excrefcit, tum quia cutis pori ex nimia siccitate in se contrahantur, ac veluti occludantur, & ita succorum per cutem transpirantium limosam materiam quæ pilos progignit non recipiant, tum quia prædicta materia dissipetur & absumatur, hinc Galenus 2. de temperam. ex valde arida cutæ pilos non nasci asseruit, quemadmodum neq. ab arida terra herbam produci cernimus, Verum respõsio ista difficultatibus non caret, quandoquidem neq. in ardentibus febribus, neq. in hecticis inde sequentibus pilos vel pectoris vel sub axillis, vel super cruribus ac brachiis existentes defluere videmus, cum tamen maior sit in sic affectorum totius corporis cute intemperies ista, quam in capitis cute homines naturaliter se habentis, ac caluitium patientis, Quare dicendum est caluitium & pilorum amissionem in capitis cute potius, quam reliquarum partium contingere, quia cerebrum siccitate affectum à caluaria recedat, siccius .n. euadens veluti constringitur, ac coarctatur, & ita à caluaria, quam suo corpore tangebatur, recedit, qua de causa capitis cutis materia pilorum productrice priuatur, quæ sibi antea à cerebro veluti per contiguitatem mediante caluaria suggereretur, quod aliarum corporis partium cuti non contingit.

*Cur melancholia affectis si tremores accedant
malignum sit? Cap. XV.*

Quibus melancholico modo mente motis tremores accedunt malignum hoc est, teste Hippocrate lib. 1. Prædict. ad initium; cuius rei causam non aliam putant aliqui, quam atræ bilis melancholiam facientis confluxum ad cerebellum siue spinalis medullæ initium, quæ dum semel nervos petierit, ac semiobstruxerit, cum crassa, ac rebellis sit, difficillime, aut potius nunquam inde abigi possit, & idcirco hoc malignum sit, quia agrorum nec eos subsequantur, Hinc vel ex eodem Hippocrate in calce 6. Epidem. quemadmo-

quemadmodum atrabilarii etiam comitiali morbo corripiti plerumque
solent, ita & tremore superaffici posse credendum est, inquit, nam
ut diuini senis utar verbis, sicuti ex melancholicis comitiales fiunt ubi
ater humor ab animo ad corpus inclinatur, nempe ad ventriculos ce-
rebrum, ita ubi ab animo ad initium spinalis medullae secesserit, tremores
fiunt, tunc n. ex Galeno 2. de symp. caus. cap. 2. succi tremoris cau-
sa fiunt, ubi virtutis viam sic obstruunt ut parcius influat, nam semper
tremorem ex facultatis, quae corpus sustinet mouetque infirmitate acci-
dere voluit Galenus lib. de trem. palpiti. &c. cap. 3. Hoc tam non alicui
suspectum videri posset percurrenti 26. Hippocratis aphorismum
sect. 6. nam ibi si tremores, qui in febribus ardentibus fiunt delirio
soluantur, quomodo melancholico delirio tremores accedant? ego sus-
picionem istam certe parui facerem, quandoquidem Galenus in com-
mento preterquam quod improprie loquutum fuisse Hippocratem
dicat, addit quod quemadmodum ex arteriis & venis ad nervos tran-
sfluxus noxiorum humorum fieri potest, ita & ex nervis ad has, quare
eo facilius fieri poterit iste transfluxus a cerebro ad ventriculos, & a
ventriculis ad cerebrum, ut in Epilepticis, & melancholicis dictum
est, nec non a cerebro ad cerebellum, seu spinam initium, & ab hoc rur-
sus ad cerebrum, tanquam quae propinquiora sunt, ut hinc melanco-
lia tremori, & tremor melancholiae superuenire possit. Quod magis
difficultatem faciat, est, cur malignum sit, si melancholiae tremor su-
perueniat, cum potius minus malum esse deberet, quoniam sit tran-
sfluxus materiae noxae a cerebro principe parte, ac nobilissima ad spi-
nalem medullam ignobiliorem, nec principem partem: Respondetur
quod tremor in melancholicis fieri potest manente ad huc in eis me-
lancholica affectione, absque eo quod atrabilis ex toto recedat a substancia
cerebri ad spinalem medullam, nam adeo iste humor redire
potest interdum, ut & cerebrum, & spinalem simul afficiat medullam
quo modo in praesentia intellexit Hippocrates, nam dixit Quibus
melancholicis tremores accedunt, id est coniunguntur hoc malignum
est, nam geminata mala malignitatem efficiunt, & praesertim cum
vnumquodque suapte natura ad perniciem potius, quam ad salutem
tendat, quare hinc manifestum est etiam in praesentia non habere lo-
cum similitudinem a melancholicis, qui fiunt Epileptici, desumptam

An quemadmodum ex melancholicis non raro fiunt epileptici, & vice versa, ita ex melancholicis apoplectici euadant, & vice versa? Cap. XVI.

Fuit Hippocratis sententia in fine libri 6. Epidem. quod me-
lancholici comitiali morbo afficiantur, & contra morbo co-
mitiali laborantes efficiantur melancholici, quorum utrum-
libet magis accidere scripsit Galenus 3. de loc. aff. cap. 7.
C c pro

pro vt in hanc, vel in illam partem infirmitas repit, si. n. in corpus epileptici, si verò in mentem melancholici redduntur, per infirmitatē autem humorem melancholicum intelligit Galenus, nam comitialē morbum, qui ab humore pituitoso fit, excludens, eum solum, qui à succo melancholico fit in melancholiam transire subdit; manifestum igitur est, quod ratione vicinā, nec non eiusdem materialis causæ inuicem commutantur isti affectus, facile .n. est vt melancholicus succus, qui cerebrum tanquā similitudinem partem lēdit, eius substantiam, in qua principes sunt actiones, occupando, ab ea in ventriculos depellatur, tuncq. cerebrum tanquā organicam partem lædendo comitialē morbum inducat, rursusq. à ventriculis in cerebri substantiam depulsus inibi melancholiam inducat; Adde quod comitialis morbus non secus ac melancholia, vt plurimum in autumnō, ac in verē fit ex Galeno in 3. aphorism. comm. 20. Modò quemadmodum melancholia in epilepsiam transit, itā & in apoplexiam commigrare posse videtur, cum sit epilepsia affectus apoplexiæ proximus, namq. idem locus nempe ventriculi cerebri in vtroq. patitur, & idem humor in causa est, vt Galenus asserit in 2. aph. comm. 45. & humor apoplexiam faciens non pituitosus solum, sed etiam melancholicus est ex eodem in 6. aph. comm. 56. dicat quicquid velit Fernelius, cui non libere pronuncian- dum erat lib. 5. de part. morb. c. 3, à sanguine & melancholia apoplexiam gigni posse non esse verisimile, imò apoplexiam non secus ac melancholia maximè fit à quadragesimo anno, & in autumnō, quia ab atra fit bile, quemadmodum in commento subsequēntis aphorismi testatus est Galenus; neq. dicat aliquis si melancholia in apoplexiam sicuti in epilepsiam migraret, hoc non reticuisset Hippocrates, & Galenus, quandoquidem hoc innuit Hippocrates aph. 56. sect. 6. dū ait quod in melancholicis morbis periculosi decubitus apoplexiam corporis, vel conuulsionem vel furōrem, vel cecitatem significant, tūc .n. humorum decubitus, seu transpositiones periculosa sunt, cum morbi succedant, qui difficile, vel potius nunquam sanantur, & Christophorus à Vega in commento prædicti aphorismi ait hanc humorum transpositionem fieri aut à liene obstructo, aut inflammato, aut, à venis per quartanas febres, aut à capite ipso per melancholiam morbū & Petrus Forestus lib. 10. obseruat. 78. iuuenem melancholia laborātem in apoplexiā incidisse narrat, cuius obseruationis in scholiis hæc sunt illius verba " Quod hic ex longa melancholia etiam melancholicus in apoplexiam incidit, non oportet ad eò hoc tanquam insolēs admirari, nam apoplexia, vt dictum est prius, ex melancholia, & succo melancholico fieri potest &c. Hoc tamen verissimum est, quod nō magna ex parte, sed raro melancholia transit in apoplexiam, & apoplexia rarissimè, vel potius nunquam in melancholiam commigrat, quæ cum vtriusq. rationes manifestissime sunt, non .n. frequenter melancholia transit in apoplexiam, vt in epilepsiam, quoniam animal

rarō

raro capit apoplexia; Epilepsia autem, ac melancholia præterquam quod morbi frequentiores sint, frequenter etiam hominem, quem semel affixerant, inuadunt; præterea cum in apoplexia ventriculorum cerebri omnimoda requiratur obstructio, in epilepsia autem nequaquam fit necesse ut iidem omnino obstruantur, hinc est quod potius in Epilepsiam, quam in apoplexiam commigrat melancholia, nam cum inatrabilis, quæ melancholiam parit, facile propter sui, aut acrimoniam aut asperitatem, aut malignam qualitatem contractam irritet naturam ad expellendum, accidit ut dum illius à cerebro ad ventriculos fit depositio, ventriculorum expultrix facultas ad eam expellendam infurgat, antequam omnino ipsi repleantur, Nequaquam autem, vel rarissime saltem (ut diximus) in melancholiam vertitur, apoplexia (non enim ex rei natura omnino impossibile est, etiã si de hac re nullas hucusque perlegerim historias) & ratio est, quoniam et habemus ex Hippocrate 2. aph. 42. soluere apoplexiam fortem quidem impossibile, debilem vero non facile, deinde apoplexiæ solutæ creberrimè succedit paralysis ex Galeno 4. de loc. aff. cap. 2. ita ut cum apoplexiam, vel mors vel paralysis sequatur, non possit illa in melancholiam transire, & quamuis (ut optimè notat Galenus in 2. aph. comm. 42.) extet apoplexia, debiliior, quæ si omnia fiant, quæ necessaria sunt, cito curatur hæc, certè non ab humore melancholico tamquam qui admodum rebellis sit, & expellenti naturæ valdè resistat, sed à flatu potius, seu vapore ut plurimum ortum habuerit.

Cur melancholico delirio tententur, qui febre ardenti laborant, si sonitus aurium cum visus hebetudine, & grauitate in naribus accedant? Cap. XVII.

IN febre ardenti sonitibus aurium accedentibus cum visus hebetudine, & grauitate in naribus accedente, melancholico modo mente moueri scripsit Hippocrates lib. 1. Prædict. Modò sub ardenti febre, tum quæ causo, tum quæ Synochus appellatur, complecti iam notum est medicis, quare non de causo sed de Synocho tantum intellexisse Hippocratem credendum est, quandoquidem cum causo fiat à bile, hæc non cum timore & mestitia inducit deliramenta, sed cum temeritate & audacia, Synochus verò cum fiat à sanguine, hic adustus, & crassifactus pro splendore, & claritate quam obtinebat, opacitatem, & nigredinem acquirit, & pro hilaritate, ac fiducia quam inducebat, mestitiam, metumque affert, præterea quod Synochum per ardentem febrem intelligat Hippocrates, declarant quæ superueniunt symptomata, nempe sonitus aurium, visus hebetudo, nec non grauitas in naribus, nam ab humore crasso in capite redundante grauitas producitur, & cum ab ipso nigri vapores eleuentur plurimi, hi animalibus immiscentur spiritibus, & quatenus audi-

tui inferuentibus sonitus aurium, quatenus verò visui inferuentibus miscentur visus hebetudinem pariunt, sic etiam ubi cum spiritibus principum facultatum instrumentis confunduntur, imaginationem vitiant, deliriumque cum metu, & mestitia inducunt, Sed quid plura? Hippocrates se ipsum declarat in Coac. prenot. illatamque sententiam coarctat, dum ita scribit " In febribus ardentibus si aurium sonitus accedant cum visus hebetudine, & grauitate secundum nares melancholico modo ab atra bile mente mouentur, sanguine ipsis non erumpente, Hinc manifestum fit in febre ardenti, quam synochum appellant, a ccedentibus predictis symptomatibus sanguinem cerebrum petiisse, qui nisi per nares erumpat, necesse est, vt detentus in atrabilem vertatur, ac melancholicum delirium producat.

An in melancholia floridus faciei color bonum sit signum, vel malum? Cap. XVIII.

Fortè à ratione videatur aliena præfens quæstioncula, quoniam si ægri, vt qui sani sunt, bene colorentur, quid mali hoc possit portendere? imo si quæ sanorū sunt propria in ægris appareat signa, semper salutis spem præferunt, quandoquidem eos à statu naturali non multum recessisse indicant, hinc Hippocrates, & cū eo Galenus 6. Epidem. comm. 2. part. 3. ait ingentibus malis bonam faciem optimum esse signum, præterea si humorum in corpore abundantium certam notitiam ex colore habeamus vti nos docet Galenus 4. de san. tue. c. 4. quem florida, ac benè colorata facies indicabit humorem, nisi sanguinem? ergo bonum, quoniam melancholiæ, quæ sūt à sanguine mitiores, ac securiores sunt, Contrarium tamen sentiendi ansam dedit Hippocrates 1. Prorrh. sect. 2. vbi hæc habet " faciei color bonus, & mestitia multa malum, quare cum melancholici temper mereant, in iis non erit laudabilis colorata facies, imo cum hi semper timore ac tristitia afficiantur, & in talibus animi affectibus spiritus ac sanguis in altum se recipiant, non potest in ipsis benè colorata facies apparere, sed exanguis erit potius, ac obscura, quare si rubicundior extiterit, alium morbum simul adesse testabitur (hinc rubentem faciem post aures futurum abscessum significare colligimus ex Hippocrate & Galeno 6. epidem. sect. 2. part. 18.) & idcirco malum, quoniam plures morbi ægrius feruntur, quam vnicus, Cæterum breui res ista determinatur, si dicamus in melancholia quæ fit per essentiam in capite rubicundam, ac benè coloratam faciem malum portendere, in reliquis autem melancholiæ speciebus bonum potius testari signum, in illa malum, quia vt ait Galenus in comm. 14. particulæ allatæ ab authore Prorrh. quadam in cerebro valdè calida affectio esse videtur, quæ sanguinem exurit, eamq. ob causam bilem atram gignit, fieri .n. nequit, ait Galenus, vt ægri ita colorentur, vt qui optime valent, pro ea quidem

quidem, quæ in illis est affectione, sed ob caliditatem multam impen-
se rubros ipsos factos, & bene coloratis similes videri relinquuntur. In
reliquis autem melancholiæ speciebus bonum potius erit signum be-
nè colorata facies, & præcipuè in ea, quæ fit per consensum à toto,
quoniam in toto corpore sanguinem superabundare ostendet, à quo
prodeuntes morbi mitiores, ac tutiores sunt quam si ab aliis pendeant
humoribus, vè colligitur ex Galeno in Progn. Hippocratis comm.
2. part. 46. quare & in hoc casu prioris sententiæ rationes verita-
tem habent.

*An melancholiam sanguinis per nares effluxus
soluat? Cop. XV IIII.*

Sanguinis profluuium desipientia ac conuulsio malum, dixit
Hippocrates 9. aph. sect. 7. si ergo à sanguinis profluuium
desipientia fit, quæ est delirii genus, quomodo ab eodem
delirium soluat? Respondetur à sanguinis profluuium, &
immodico delirium excitari, tunc .n. facultas sentiendi præ imbecil-
litate vacillat, inanito si quidem, ac profuso sanguine inaniuntur spi-
ritus, qui præcipuum animæ sentientis instrumentum sunt, vnde sua
munera rectè exercere nequit, sed delirare cogitur; At si delirium
adfit, potest à sanguinis fluxu, qui vires non eneruet, tolli, vnde san-
guinis per nares effluxus, etiam si inter symptomata, quæ à toto gene-
re præter naturam sunt, reponatur, nihilominus hunc mentis emotio-
nes soluere dictum fuit ab Hippocrate in Epidemiis referente Ludouic.
Mercato cap. de Mania; & Galenus 2. de motu musculorum cap. 6.
quemdam Romæ delirio detentum fluxu sanguinis per nares copioso
sibi facto conualuisse refert, sed hoc remediū genus à natura emolitur
fortè à doctissimo Ludouico Mercato damnaretur in melancholia, cū
ipsum damnetur in mania, quæ non à sanguine quidem, sed à flaua, &
atra bile proueniat quod non alia de causa fortè existimat periculosū
nisi quia sanguine euacuato, qui sui natura mitis, ac temperatus est,
vtraq. bilis magis effrenetur, nam frenū bilis dicitur sanguis ab Au-
cenna, sic pari ratione calido, & humido euacuato sanguine (nam qui
in moderatè talis est succus temperatus dicitur) eū qui remanet in melācho-
lia melācholicus humor frigidus, & siccus, tebellè magis euadere neces-
se est, Sed paruis fieri hanc rationem ego semper reperii, quandoquidē
in affectibus, in quibus bilis, aut melācholicus succus peccat, num-
quàm per seclā venā detrahendus esset sanguis, & tamē ab omnibus
sanguinis missionem proponi videmus, sed quid plura? non ne febriliū
ardentium, in quibus prædominatur, per nares sanguinis effluxu iudi-
cari peculiare est? hoc patet experientia ab Hippocrate allata, & a
Galeno confirmata in 1. Epidem. sect. 2. part. 63. Nec quod sanguinis
profluuium à toto genere præter naturam sit, ita vt melancholiæ ne-
queat

206 **Quadripartitum Melancholicum.**

queat esse auxilio, dicendum est, non .n. adhuc præter naturam est, si tempestiuè fiat, uti nos docet Galenus de sympt. diff. cap. vlt. tempestiuè autem fit, cum id quod contristat, expellitur, cum igitur in melancholia per nâres melancholicus sanguis qui contristat, expellatur, hoc tempestiuum, ac vtile erit, nequaquam autem præter naturam. Nequè quod à natura hoc præstari possit dubitandum est. namque si arte melancholicum sanguinem secta vena euacuamus, quanto magis id præstare poterit natura rectè segregans atquè discernens id, quod grauat, ab eo, quod alimentum præbet? quare non solum in ea melancholia quæ, cum risu, & à sanguine fit, sanguinis fluxus è naribus laudabitur, sed etiam in ea quæ, à melancholico succo, & præsertim si per essentiam in capite sit tunc .n. commodè, quia per vicina ac conferentia loca expurgatur, qui contristat melancholicus succus; imò & in melancholia quoq. laudabitur interdum, quæ per consensum erit, quoniam ex Hippocrate 5. aph. 33. mulieri menstruis deficientibus sanguis ex naribus fluens bonum, sed sæpè menstruis deficientibus melancholiæ fiunt, ergò in illis sanguis è naribus fluens bonum esse dicendum erit.

An in melancholia sanguis per inferiora deiectus bonum? Cap. XX.

Furore difficultatem intestinorum bonum esse habemus ex Hippocrate. 7. sect. aph. 5. illam verò intestinorum difficultatem appellat Galenus 4. aph. comm. 65. quam sanguineam nominant, quæ est sanguinis euacuatio per intestinum absq. exulceratione, vnde per intestinorum difficultatem, non esse intelligendam dysenteriam patet, quamuis hanc alibi subaudiat Hippocrates sicuti in 24. aph. sect. 4. dùm ait, quod difficultas intestinorum, si ab atra bile inœperit, lethalis est, quoniam si dysenteria intelligeretur, cum furor non rarò ab atra bile fiat, tantum abesset, ut bonum foret, quin potiùs pessimum, ea igitur sanguinis euacuatio intelligenda erit, quæ ut diximus, per intestina absq. erosione, aut exulceratione fit, hæc furori conuenit, quia ratione transmutationis (à capite .n. ad inferiora transferuntur, humores noxii) est furoris sanatio, uti Galenus in commento asserit, Eamdem igitur ob causam, & melancholiæ proderit euacuatio ista, imò & magis, quoniam in melancholia ex melancholico qui deiecitur, sanguine, non imminet intestinorum abrasionis periculum, quod ex acriori sanguine in furore posse contingere non est præter rationem. Hanc rursus deiectionem in melancholia tutam esse ex eo coniectare licet, quod sanguis per intestina certis periodis nullo corporis incommodo à natura euacuari solet interdum, ut in iis, qui valentem exercitationem subito, & prorsus dimiserunt, aut artuum aliquem præciderunt teste Galeno 3. de nat. fac. cap. 13.

c. 13. Alia tamē ex parte cū in melancholia sanguis feculentus, ac niger abundet, hic delubter excretus nequaquam bonum, quoniam ex Hippocrate 4. Aph. 27. deiectiones nigrę, qualis est sanguis niger, sponte venientes, siue cum febre, siue sine febre, pessima, imo cum melancholici affectu, qui longissimus est, detineantur, ac valde emaciati, sint, iis talis euacuatio proximam mortem minabitur, quibuscumq. n. ex diuturno morbo extenuatis veluti sanguis niger delubter exierit, proximę mortis est signum, ex eodem Hippocrate aph. 23. eiusdem sectionis, Ad Hippocratis auctoritates respondetur eas non esse vniuersaliter, & absolute tamquam veras recipiendas, sed cum limitatione, non n. in omnibus emaciatis proximā minatur mortem nigra deiectio sed in iis, qui ad extremam extenuationem venerint, ita vt eorum natura, quemadmodum Galenus in commento affirmat, adeo imbecillis, sit vt neque concoquere, neque discernere, neque excernere morbificas materias valeat, Melancholici autem non omnes ad extremam deuenerunt emaciationem, neque in omnibus natura adeo imbecillis est, quod non etiam possit quicquid morbificum est, per intestina expellere, antequam ipsa omnino secumbente parui humores qui contineri nequeunt, effundantur, Neque etiam pessima semper sunt nigra deiectiones, cum salutes non raro reperiantur & presertim coctionis signis apparentibus, vnde Galenus in commento huiuscemodi deiectiones sequi sapius ad morbos in vigore consistentes natura superfluitates expurgante scripsit, & in commento aphorismi. 22. eiusdem sectionis hæc habet, "Quando igitur post morbi coctionem aliquis humor vitiosus excernitur, tunc corpus a natura expurgatur, & propter hoc atra bilis, & alius omnis huiuscemodi humor, vbi signa coctionis in morbi processu apparuerint, bonam significat euacuationem, sed ad quid in longius quasiunculam protrahere, si infra nigra deiecta bonum esse 4. aphorismorum 25. ipsemet enunciant Hippocrates? & hinc deniq. pateat non de optimo, ac laudabili sanguine, & proinde florido, quasiunculam intelligendam esse, sed de vitioso sanguine, ille n. cum integer, sit ruber, et dulcis saporis est, hic autem vbi vel natura, vel morbo vitiosus est, atrior cernitur teste Aristotele lib. 3. de hist. animal. cap. 19. preterea ille cum nature familiarissimus sit, vacuari non potest, quin simul multum caloris, & spiritus effuat, vnde exoluantur vires.

Cur hamorroidibus, aut varicibus superuenientibus egrā a melancholia liberentur? Cap. XXI

HAcc fuit Hippocratis sententia lib. 6. aph. 11. et 21. quare Galenus in commento ab hamorroidibus melancholiam sanari scribit, non solum ratione euacuationis, sed & ipsa qualitate humoris euacuati, nempe sanguinis crassi, ac

ms

268 **Quadripartitum Melancholicum.**

melancholico humore pleni, a quo melancholia excitari solet, dum in cerebro existit, aut dum in ipsum effumat, addamus & præter hæc reuulsionem, quæ maxima fit a capite apertis hamorroidibus, aut varicibus superuenientibus, hæc. n. ambo materiam auocant, & abducunt a partibus principibus ad ignobiles, quæ sanè omnia experientia ipsa confirmat, uti videre est apud Galenum lib. de atrabile cap. 4. ubi de his qui varices patiuntur loquens, ait periculum in his esse, ne si affectas resecueris venas, melancholia corripiantur, etenim hoc crebrò fieri visum est non solum in varicibus, sed in hamorroidibus etiam, quæ ab eiusmodi humore melancholico proueniunt, & paulo inferius hæc habet: "Alios declarat melancholia correptos ex varicum quoque sublatione aut hamorroidis, Si igitur restricta hamorroidis melancholiam faciat, eundem non erit si aperta eandem soluat, & summa curatione, quia crassus, ac feculentus sanguis, qui in venis, ac toto corpore redundat, aut per hamorroidas excernitur aut ad varices decumbit, quemadmodum nos docuit Galenus lib. 2. de art. curat. ad Glauca. cap. 19. unde ob eandem rationem hamorroidas aperire ad melancholiam curandam artificiosum, atque utile admodum erit, uti suo loco ostendemus, Quod tandem varices melancholiam soluant ex eo argumentari potest (uti rectè excogitauit Holleb. in 6. aph. comm. 21.) quod in melancholia prodest detrahere sanguinem e cruribus, & maleolis imitatione nature, constat & exemplo (subdit ille) melancholici illius, qui dum noctu vagaretur per vias fortè vulneratus est in crure, & multo effuso sanguine melancholia est liberatus.

An melancholia soluatur hydropse superueniente? Cap. XXII.

IN hac re duas opiniones reperio, Galeni vnam, Auicennæ alteram, quarum vtramque discutiendam esse duxi, Prior Galeni opinio elicitur ex commento ad 5. aphorismum sectionis 7. ubi Hippocrates hæc habet: "A furore difficultas intestinorum, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio bonum, Cuius sententia rationem reddens Galenus, difficultatem quidem intestinorum vel aquam inter cutem transmutationis ratione esse furoris sanatione dixit, cum a capite noxi humores transferantur ad inferiora. Auicennas autem lib. 3. sen. 14. tr. 4. c. 4. hæc habet ad Hicteram: "Si alium accidit hydropisis habenti melancholiam, resoluitur melancholia, propterea quia hydropisis humectat eam, Ceterum quoad Galenum spectat, quomodo atrabilis in cerebro redundans, ac melancholiam inducens in abdominis cavitatem detrusa hydropem excitet? Sed quod ab omnibus pro certo habetur, & nos veluti fundamentum subiciamus, nimirum tam hydropis, quam melancholiz tres esse species, hæc. n. vel essentialis est, & a materia tantum in cerebro existente fit, vel est per consensum a toto corpore, & a materia in toto genere venoso

re venoso redundante pendet, vel deniq. per consensum ab hypochondrijs, & à materia circa eorum aliquod inexistente producitur; Hydrops autem vel Anasarca est, & ab humore pituitoso per carnes disperso, easq. tumefaciente prodit, vel est Ascites, & à seroso humore in abdominis cavitate contento fit, vel deniq. Tympanitis est, & à flatuosa materia in prædicta abdominis cavitate detenta generatur. Modò ut ad Galenum redeamus, ipse quidem de maniaco delirio cù Hippocrate loquitur, sed si, & de melancholico idem pronuncia ri posse, aliquis velit, dicendum est de essentiali delirio intellexisse Galenum cum de materia in capite redundante verba faciat, nec non de Ascite hydropis, cum non ad totum corpus (in Anasarca scilicet ferè totum corpus intumescit), sed in inferiora tantum prædictam materiam transferri velit sed de vera hydropis specie intellexit, nullo pacto materiam in cerebro peccans, inibiq. melancholiam efficiens, poterit ad inferiores partes translata hydropem inducere, tum quia melancholicus humor à pituitoso, atq. seroso aquam inter cutem efficientibus differt, tum quia non potest in cerebro ea melancholici humoris copia redundare, qui ad inferiora transmissus abdomen, vel totum corpus in tumorem attollat, quod si de melancholico humore, cui tanquam crasso plurimum seri natura permiscuit, contingere nequit, eò minus de bilioso humore in capite existente, ac maniam efficiete continget, cum illi tanquam subtili, ac facile permeanti valde minus seri permixtum sit; præterea biliosus humor prævalidus frigidum morbum qualis est hydrops, an potius calidum inducet abdomen ac reliquas corporis partes tumefaciet, & augebit, an potius exedet, & imminuet? Quod autem ad Auicennam spectat, ipse ab hydropis superueniente, non nisi humectando melancholiam resolui pronunciauit, sed & hæc opinio plures patitur difficultates, nam si de melancholia essentiali sermo fit, hæc neq. ab Ascite, neq. ab Anasarca resolui posse arbitrandum est (tympanitis tanquam ea quæ à flatuosa materia fit prætermittitur) Non ab Ascite quoniam cum ad hoc ut melancholia morbus resoluaatur, melancholia humor in cerebro existens humectari debeat non potest hic humor ab aquosa materia in abdomine contenta humectari cum inter se loco valde distent, & omnis actio fiat per contactum, Nec dicat aliquis hanc fieri posse humectationem mediantibus vaporibus ab aquosa materia in cerebrum delatis, quandoquidem vapores, qui calidi, & sicci sunt, nequaquam humectant, hoc commōstrat Ascite laborantium sitis, quæ calidam, & siccam agnoscit causam & ab iisdem vaporibus ad os ventriculi delatis assiduò, trahit ortum, Non ab Anasarca resolui potest melancholia, quandoquidem illam producens melancholicus humor vbi diutius in cerebro moratur, ipsiq. iam frigidam & siccam qualitatem impertitus est, non parum

autem

D d sibi

sibi ob prædictam cerebri intemperiem pituitosi humoris associat, nec tam n. vnquam ab eo humectatur ita vt melancholia resoluetur, quare nec à pituitoso humore Anasarcam efficiente humectabitur. Si verò melancholia sit per consensum à toto, neque hæc resolui potest, cum melancholicus sanguis totius venosi generis à neutra hydrope humectari queat, non n. ab Ascite, cum aqua in abdomine contenta totius corporis, venas non attingat, non etiam ab Anasarca, & primò quia vbi plurimum melancholici sanguinis generatur, sibi minimum pituitosi producit vt in melancholia à toto, ita vt anasarca superuenire nequeat, cum hæc iecinoris frigiditatem, melancholia verò à toto caliditatem insequatur, secundò est quod superueniat. nihilominus melancholicus sanguis non humectabitur, cum a plurimo sero, quod commixtum habet non humectetur. Retinetur hypocondriaca melancholia, cuius humor circa hypocondria detenti & à serosa materia in cavitare abdominis contenta posse humectati videtur, cum hypocondria in ea serosa materia innatent, sed neq. hoc rationi consonum est, quandoquidem illa serosa materia etiam si sui natura frigida & humida sit, detenta nihilominus, atq. conclusa incalescit, acrimoniamque adipiscitur, ita vt adscititiam naturam calidam & siccam acquirat. Verum n. verò posset aliquis pro Auicenna his obiectionibus respondere, & (retrogrado ordine incedamus) materiam serosam in abdomine conclusam incalescere quidem, aliquamq. acrimoniam acquirere, sed non eam, ex qua calidam, & siccam naturam adscititiam acquisisse possumus asserere, nam illa aquea materia sane putrescit, sed putrida calida & humida quidem dicenda sunt, nequaquam sicca præterea si illa serosa materia adeò sicca potentia esset, vt quod contangeret, non humectaret, sed siccus redderet, in dissectis hydropticis visceribus, quæ in ea innatarunt veluti computrescunt, ac flaccida non appaerent. Sed hæc responsiones quemadmodum meo iudicio reprobande non sunt, ita non omnino quadrant, tum quia aqua in abdomine contenta, etiam si putrida sit, vt ex sapore patet, nonnullas obtinet partes, quæ tanquam salæ redditæ, & acrimoniam, & siccitatem possident, tum quia in dissectis hydropticis ego semper viscera, lie nem præsertim & iecur prædura, ac scyrrhosa adinueni. Quoad melancholiam verò à toto spectat, respondeat Auicennæ affecta ille, ipsi Anasarcam superuenire posse, nec obstare, quod illa iecinoris caliditatem, hæc verò frigiditatem insequatur, nam melancholicus sanguis etiam si caliditate hepatis producat, frigidus nihilominus, & siccus est, & adeò vt temporis tractu totum corpus, & hepar ad huiusmodi intemperiem commutet, quo casu plurimum pituitosi sanguinis produci, atq. inde Anasarcam hydropem fieri posse non negandum, nam à frigiditate, & siccitate non melancholicum humorem, sed pituitosum gigni pluries

est status

testatus est Galenus, Hæc responsio verissima est, sed patiens melancholiam, præterquam quod huiusmodi hydrope mediante difficulter à priori morbo evaderet, in proximam mortem incideret, nequ aqua in sanitatem recuperaret; Hippocrates autem, & cum eo Galenus dùm dicunt melancholiam ab hydrope solui, intelligunt quoque & hydropem istum facinè decedere, alioquin hoc non posset appellari bonum, uti appellat Hippocrates, imo malum esset appellandum, quare nequ de hydrope, qui hoc pacto producitur intelligendus erit Auicennas; Quod autem à pituita melancholicus sanguis non humectetur, quia à plurimo sero, quod commixtum habet, non humectatur, respondeat iste pro Auicenna non esse parem rationem, nam omne serum sui ipsius humoris qualitates obtinet, & idcirco melancholicum serum cum frigidum. & siccum potentia sit, quomodo humectet? Item & argumento desumpto à pituita melancholico humori commixta in essentiali, melancholia respondeat, pituitam illam non esse in tanta copia, quæ melancholici humoris siccitatem obtundere queat, quod inde cognoscitur, quia in melancholicis illis sicca adhuc cerebri intemperies remanet cum vigiliis, aliisq. symptomatibus siccitatem insequentibus; Ad id tandem, quod de serosa materia hydropis Ascitis dictum fuit & ipse concedat eam non posse totius corporis, neq. cerebri melancholicum sanguinem humectare, cum ipsum in abdominis cavo conclusa non contangat, sed hoc per proprios vapores efficere posse, non repugnare dixerit, nec quod ipsi ad os ventriculi supernum delati sitim inducant, indeq. calidi, & sicci sint, eum amoveant, quandoquidem ad cerebrum sui naturæ frigidius delati accidentalem illam, quam ex putredine, atq. incalescentia serosæ materiæ, caliditatem, leuemq. siccitatem contraxerunt, deponunt, in aquamq. reuerfi suæ naturæ proprias frigiditatem, atq. humiditatem retinent, hincq. quod contangunt humectare possunt; Hæc tamen non me ad Auicennæ sententiam amplexandam impellunt, de Anasarca .n. & Ascite, ac illis hydropis speciebus intelligenda sunt, quæ hepate languidior reddito ac labefactato fiunt, nos autem de ea hydropis specie intelligimus, sub qua hepatis nullam, vel parvam recipit noxam, ut mox ostenditur; præterea quomodo Auicennam tueri possumus, si melancholicus humor non siccitate, sed nigredine melancholiam parit? quantumlibet humectes ipsum, nisi nigredinem tollas, hic semper melancholia non producet, Rectius meo iudicio sensit Galenus, dum in materiæ transpositionem à capite ad subiectas partes, nimirum ad abdominis cavitatem detrusa producitur, nam ut scribit Hercules Saxonia gravissimus author in suarum Prælect. parte 2. cap. 27. interdum sic hydrops à materia purulenta, interdum à sanguinea, & interdum ex colliquatione humorum in venis existentium subitaneos hydropum status induci

Dd 2 duci

212 **Quadrupartitum Melancholicum.**

duci docuit Galenus lib. 3. de sympt. caus. cap. 2. ad calcem, Tandem hydropem de quo loquimur fieri à materia melancholica à cerebro ad abdominis cauitatem translata testatur Iacobus Høllerius in commento aphorismi iam cit: cuius hæc propria sunt verba. "Iam per aquam inter curam verisimile est, quod hoc loco intelligitur non ea quæ fit magno vitio hepatis, sed à materia illa translata à cerebro ad ventrem, & hepatis, quæ cum robusta sunt eam transmittunt ad spatium interceptum inter peritonæum, & intestina, vbi fit hydrops, non quod ea materia afficiat hepatis, vt volunt nonnulli.

An quemadmodum mentis alienatio furorem soluit,

ita & melancholiam solvere possit?

Cap. XXI II.

A Mentis alienatione, quæ vocatur *insanis* furorem solui scripsit Hippocrates 7. lib. aph. 5. Galenus verò in commento ait tantum abesse, vt mentis alienatio sit furoris solutio, quin quispiam potius dicat esse incrementum, at profectò (subdit) si m^o dō re vera Hippocrates continuum, atq. vehementem furorem alienationem mentis nominauit, quendam nouimus à furorē mereri, quo prius detinebatur fuisse liberatum, vnde ratiocinando perpendimus ex vehemēti motu causarum efficientium furorem solutionem fuisse subsequutam, quemadmodum in morbis acutis vehementissimi casus solent aliquando bonas crises operari, & hinc obiter per continuum furorem à Galeno dictum, non assiduum, sed momentaneum, inter pretari debemus, *insanis* .n. insaniam non diu perseverantem, importat, vnde definiunt eam *ὀλιγοχρόνη μακία*, & Galenus seū quisquis fuerit author definitionum medicarum, in calce illius libri ait, *ecstasim* esse insaniam, quæ breui finitur; Galenum sequuti sunt Neotericus Scriptores, hinc Høllerius in commento ad citatum Hippocratis aphorismū dixit, quod hoc loco mentis alienatio, seū *ecstasis* dicitur mania illa temporaria & maxima, quæ solet moueri in perturbatione critica, quæ vocatur etiā *ἐκστασία*. Hæc ergo mentis alienatio bona est, quia natura materiam illam mania in cerebro contentam vehementius commouet criticè, vt excernat; & Franciscus Valeſius in commento ad eundē aphorismū hæc profert, "Mentis alienatio maxima, cum vehementer mouetur atra bilis, cui motui succedere solet hæc, sicut illac euacuatio, non aliter ac alii morbi, cum iudicantur, ingravescere videntur, deindē soluntur succedente euacuatione. His ita rebus habitis videndum est, an maxima ista mentis alienatione seū summo pro furore superueniente possit melancholia solui, sed antequam hoc aggrediamur, duo essent notis percurrenda, & primū, An chronici

vici morbi, & per consequens Melancholia, per crifim quæ cum
 excretionem materiæ fit, terminentur à natura; Alterum, An mania
 mentis alienatione, feu ecftafi fuperveniente criticè foluatur; de
 priori inferius agetur, Quoad alterum verò fpectat, hoc maxime in-
 nuere videntur Valefius, ac Hollerius, hiq. n. in perturbatione criti-
 ca, ecftafim fieri fcribit, quæ perturbatio critica nihil aliud eft, quam
 expulſio morbificæ materiæ, ille verò tunc mentis alienationem ma-
 ximâ fieri fcribit, cû vehementer mouetur atra bilis, cui motui fuccede-
 re folet, aut, hac, aut illac euacuatio, quæ certe euacuatio, aut erit
 per venas narium, aut per hæmorrhoidas, aut per varices aut per alui
 fluxum, omnibus .n. hiſce modis, & maniam, & melancholiam fa-
 nari poſſe pluries, apud Hippocratem, & Galenum obſeruamus; A-
 lia tamen ex parte Galenus in mania, quæ foluatur ecftafi fuperue-
 niente, nullius ex recensitis euacuationibus meminit, imò dum à fe
 factam obſervationem recenſet, ait ſe perpendiſſe ex vehementi motu
 cauſarum efficiendum furorẽ, ſolutionem fuiſſe ſubſequutam, & ſo-
 lutionem non iudicationem, feu crifim ſubſequutam eſſe fcribit, qua-
 re per inſenſibilem reſolutionem ſolutam tunc fuiſſe maniam aperte
 videmus; apud Galenum .n. tunc ſoluuntur morbi, vbi inſenſibiliter
 euaneſcunt, tunc vero iudicantur, vbi critica aliqua euacuatio ſuc-
 cedit, ſed & Hippocrates præter plures euacuationis modos, quibus
 mania fini potèſt, ecftafim recenſet, vnde ſi aliquo euacuationis mo-
 do ſolueretur mania ecftafi fuperueniente, illum certè non præteriſ-
 ſet, ſed vtroq. modo rem ipſam contingere poſſe arbitramur, nihil .n.
 impedit, quod in exceſſu furoris crifeſ etiam ſubſequi poſſint; imò eo
 temporis calefactis magis, ac proinde attenuatis humoribus facilius
 contingere poſſe exiſtimandum eſt, ſed videamus modo, an melan-
 cholia ecftafi fuperueniente ſoluatur, & re vera melancholia fit ab
 humore frigido & ſecco, qui ſuapte natura expultricem facultatem
 ad ſui concitatem, ac vehementem expulſionem irritare non ſolet, et
 ergo ab eo non produçetur illa mentis alienatio ſumma, quæ melancholia
 ſoluere poſſit, ſi tunc ſumma mentis alienatio, & furor excedens
 produçitur, vbi atra bilis vehementer agitatur, quemadmodum & illi
 Valefius, & Hollerius tradiderunt, præterea ſiue intaleſceret iſte
 melancholicus humor ſiue adureretur, ita vt impetuoſo, ac turgenti
 motu exagigaretur, certiffimum eſſet, quod furorẽm produçeret, &
 proinde ſeuiores morbum, quam eſſet melancholia, intemperem autem
 foret an naturam ad crifim efficiendam impelleret, nam rationi magis
 conſonum eſt, vt ii vincantur humores à natura, qui mitiori qualitate
 ſunt præditi, quam qui ſeuiori, imò quemadmodum in illis edomandis
 natura victoriam ſepè obtinet, ita ab his, vt plurimum ſuffocatur, ac
 ſuccumbit, nec mirum eſt, nam vt ait Galenus in commento ad 56.
 aphoriſ.

214 Quadripartitum Melancholicum.

aphorif. ſect. 6. ad furoris generationem humor irriterans, mordens exi-
 ſgitur, qualis ſemper eſt flaua bilis, melancholicus autem humor nō
 emper, ſed cum ſupra modum exuſtus, aut putrefactus malignam in-
 ducit qualitatem, & idcirco in praxi ſemper procurant medici, ne
 melancholia in maniam degeneret, imò hanc degenerationem perti-
 meſcentes, ipſi omni conatu, ac generoſioribus remediis obuiam eū-
 Hinc periculoſas eſſe permutationes in melancholicis ipſis ſcripſit
 Altimarus, cum vel conuulſionem, vel excitatem, vel furorem ſigni-
 ficent, vt innuit Hippocrates 6. aph. 56. & ex mente Galeni, tandem
 conſtat melancholiam conſeſtim curandam eſſe, quia cum fiat à me-
 melancholico ſucco, hic ſi non prius euacuetur, paulo poſt atra bilis ſu-
 cura eſt in 6. aph. comm. 53. quare & furorem efficiet, ſi igitur à ma-
 nia ſolueretur melancholia, certè mania ſeu magna illa mentis aliena-
 tio non prohibenda, ſed procuranda foret à Medicis, ac cum in me-
 melancholia contrarium fieri obſeruemus, tantum abeſt, vt ſequi deli-
 rium melancholiz ſuperueniens bonum ſignum exiſtimandum ſit,
 quin potius malum, ac pernicioſum: Alia vero ex parte & melanco-
 liam ſuperueniente furore ſinari poſſe ratione comprobatur; nam ſi
 melancholia fiat ab humore frigido ac, craſſo & ipſi cerebri intempe-
 ries frigida coniungatur, proculdubio ſuperueniente mania interdum
 ſalus ſperari poterit, nam frigidus, ac craſſus humor attenuabitur, ac
 frigida cerebri intemperies emendabitur, præterea ſi mania ab in-
 genti mentis alienatione curatur interdum, vt Hippocrates aſſerit, &
 Galenus obſeruanit, cur non & melancholia curari poterit, cum
 vterque ſit affinis affectus? Quid ergo tandem in hac re decernendum?
 Certè naturæ vis qualibet arte potentior eſt, nec quomodo agat, ab
 humano ingenio ſemper inueniri poteſt, hoc ſatis ſit nobis non igno-
 rare, naturam ſemper materiebus morbificis expellendis viam inueni-
 re, quam ſententiam habuiſſe Hippocratem nobis teſtatus eſt Gale-
 nus in 7. aph. comm. 54. Quare mirum non eſt ſi nonnulla ſiant à
 natura, quæ ars moliri non poteſt, & ſi poſſit non debeat, ex. gr. qui
 à conuulſione, aut diſtentione neruorum tenetur febre ſuperueniente
 liberatur teſte Hippocrate lib. 4. aph. 57. ſed medicus in conuulſio-
 ne etiam ſi poſſet excitare febrem, hanc tamen excitare non debeat,
 non enim ille febrili calori determinatum gradum nequaquam prætergre-
 diendum poſſit præſcribere, quem tamen natura præſcribet; pari ra-
 tione natura poteſt etiam ſi ſtimulata à morbifica materia, magnam
 mentis alienationem inducere mediante concitato humorum motu in
 cerebro, & eorundem excalefactione, quam mentis alienationem me-
 dicus inducere non poteſt, & ſi poſſit (exant in. plura, quæ inſanire
 ac dementare efficiunt) neutiquam debeat, quandoquidem ex ea ſalu-
 tem eliciet natura, medicus autem perniciem, & ægrotantis mortem
 acce-

accelerabit, & ob id in hisce casibus ab iis medicus cauet, quæ interdum natura prouida non absq. utilitate molitur. Hoc etiam addendum seu potius repetendum est, nimirum non semper ex maioris mentis alienatione superueniente salutem procedere, sed aliquando, non n. semper, vt Galenus inquit in acutis morbis vehementissimi casus bonas crises operantur, sed aliquando. Hinc igitur coniectare possumus melancholicum succum, qui melancholiam producit, & calefieri & agitari posse, & eò vsq. quo maior mentis alienatio proueniat, & cum maiori alienatione solutio, prout quantitas, & qualitas prædicti succi euinci, & edomari poterit à natura, ita vt non vt plurimum, sed vt raro, & non ex se, sed ex accidenti contingere possit in egro robustarum virium, quod maxima mentis alienatio, seu subitus, ac ingens furor melancholiam soluat, nimirum quatenus melancholicus humor exustionem adeptus, vel facile à natura consumitur, ac dissipatur, vel eandem naturam robustam ad suimet omnimodam expulsionem irritat.

Verum hæc opinionem nobilis ac excellentissimus vir Sebastianus Pissinius validis, usq. doctissimis rationibus refellit, & primo *admirans* esse videtur (inquit) quod suppono, nam si ecstasis est intensus furor, non potest melancholiam superuenire, nisi prius melancholia in furorē versa sit, quare ecstasis furorem soluet, non melancholiam, quæ tunc non adest. Respondetur ecstasim eo nomine hucusq. acceptam, quo Galenus & alii supracitati authores intellexerunt, nihil aliud esse nisi furoris excessum, sed eum repente factum, ac momentaneum, quare non erit necesse vt prius mania, deinde furor iste excedens producat, nam succus in cerebro melancholiam efficiens, vel paulatim incallescere potest, vt quando diutius detentus, nec ventilatus calidam contrahit qualitatem, & effervescentiam, vel ob alterius humoris admixtionem, nempe bilis, vel præcalidæ ferose materiæ, quarum vtraq. in cerebrum repente irruat, si primo modo certè sensim manifestabitur maniacum delirium, quod procedente tempore, & augecente calore in ingentius excreset sed si postremo statim ingentius sese prodatur; nec dicat aliquis ad extremum perueniri non posse, nisi prius per media transitus fiat, ita vt melancholia in excessum furoris commutari non possit, nisi prius in maniam commigret, nam in mutationibus momentaneis hoc tantum ope intellectus, sensu nequaquam assequemur, quapropter medicus, qui est artifex sensatus, re vera fateri possit, non esse *admirans* quod interdum melancholia in excedentem furorem conuerti possit, nullo antea ad sensum apparente mitiori furore, quem maniam appellamus. His ita se habentibus corrumpit secunda ratio, in qua ita ratiocinabatur vir doctissimus. Sit aliquis, qui melancholia laboret, hæc vel medici incuria, vel morbo procedente sponte in maniam terminetur, post hanc superueniat ecstasis, quæ furorem soluat, remanebit ne melancholia? neque hæc

216 Quadripartitum Melancholicum?

hac ratione (subdit ille) censuerim melancholiam curatum iri, nam per tot affectus male vexatum cerebrum, necessarium est, ut quotidie debilius efficiatur, & excreta calidioris humoris portione frigiditate ac siccitatem in cerebro, aut frigiditatem saltem remanere conueniens est, quæ melancholiz comes esse consuevit. Hic duo animaduertenda veniunt, & primo melancholiam, & maniam ex his affectionibus esse, quarum morbifica materia, ut dicebat Hippocrates in mentem, non in corpus repit ita ut interdum cerebri substantia vel minimum, aut satis parum lædatur, sed animales spiritus sunt illi, qui noxam omnino recipiunt, & proinde mirum non sit, si sepius hi morbi sint impedimento potius ad bene viuendum, quam ad viuendum, hinc Alexander lib. 2. problem. 28. hoc problema exagitat, "Cur homines melancholici munera quidem naturæ exequi valeant, quippe qui cibos concoquant, atque in sanguinem vertant, animi nullum munus integre exequi queant? sed hoc certè eo magis contingit, quo momentaneæ erunt affectiones, qualis est ecstasi, quod autem cerebrum in hisce affectionibus aliquando non adeo grauiter offendatur, innumera melancholicorum historia nos certiores faciat, nam si ille, qui se caput non habere putabat solo pileo plumbeo imposito, & mulier quæ se serpente in proprio ventre gestare imaginabatur, perspecta vipera, quæ clam in vase posita fuerat, pristinae sanitati sunt restituti, hæc sane remediorum genera non cerebri dyscrasias emendat non illius peruersum temperamentum restituant, nec tandem eius imbecillitati medentur; Secundò ea verba perpendenda sunt, videlicet, & excreta calidioris humoris portione frigiditatem, ac siccitatem in cerebro, aut frigiditatem saltem remanere conueniens est, quæ melancholiz comes esse consuevit, nam per hanc excretam materiam nos intelligere debemus, aut per euacuationem à natura factam per sensibiles vias, aut per dissipatorem, & insensibilem resolutionem, si priori modo materiam externi quis intelligat, nihil obstat, dum natura robusta sit, quin etiam simul crassa materia excernatur, sic pluries infanzia, & melancholiz præsertim, quæ penitus ex crasso saculentoque succo sunt perfecte sublatae fuerunt, tum per morbifici humoris excretionem è naribus, tum ex hæmorrhoidalibus venis; si altero vero modo intelligamus, quis neget melancholicum etiam humorem à natura insensibiliter resolui posse, & præsertim si illum quantitate paucum, & àbile, vel serosa humiditate admixtis attenuatum consideremus? & quod sincerus non sit in repentina ecstasi, rationi valde consentaneum est uti iam diximus, quod verò paucus esse possit neque hoc negandum est, si quidem ad excitandam melancholiam morbum sufficit illius nigredo animalibus spiritibus impertita. hinc si prædicti spiritus ad eam caliginem suscipiendam sint dispositi, non est necesse, ut semper ma-

gna copia isti us succi cerebrum scateat, etiam in melancholia essentiali, de hac .n. in presentia sermo est, quocirca non ab re superius concludum fuit, ecstasi superueniente melancholia solui possi pro vt quantitas, & qualitas predicti succi a natura euinci, & edomari poterit, quoquidem in casu, & quantitate paucus, & qualitate tenuior redditus fuerit; Supposito igitur quod non semper humor melancholiam valeat inducere, non erit necesse vt in ea cerebro contingat, quod aliquando in phrenitide euenit, & quod tertio adducebatur nimirum cerebrum affici instar lunæ, que ab infectoribus tincturam non amplius eluibilem contrahit, quod ex Galeno in 1. Prorrhetic. comm. 1. part. 33. in hæctica phrenitide euenit. præterea ob diuersum modum quo afficitur cerebrum in melancholia & in phrenitide, nequit subsistere allata consequentia, omnes .n. sciunt, & fatentur phrenitidem esse cum inflammatione cerebri, ac membranarum eius, & esse morbum in aucta magnitudine, ita vt non solum substantiam cerebri irriget, morbificus humor, sed internas eiusdem particulas subbeat, in ipsisque figatur, quod in melancholia nullo modo fit, imò vt diximus non raro melancholiam efficiens humor cerebri substantia nullam, aut saltem paruam noxam affert. Sed prosequitur virdoctissimus ita ratiocinari. Si ecstasis superueniat melancholia incipiente, rationi consonum est, vt solui possit melancholia, at raro dabitur melancholiam a principio in furorem commutari, atque inde in ecstasim. sed sepius, aut quod magis arbitror semper, quando in furorem vertitur, iam contraxit habitum. hæc opinio meo iudicio non raro fit fallax, nam cum certum sit melancholia eos esse subiectos, qui hirsuti, macri, & præcalidiori sunt temperatura, quid obstat, quin in his præter faculentum, ac melancholicum succum, non generetur quoque biliosi humores qui non secus ac ille in cerebrum ad suscipiendum aptum redditum rapiantur? hinc sepius, hosce affectus commixtos videas, præterea ex Galeno constat in 6. aph. comm. 53. melancholiam confestim curandam esse, quia cum fiat, a melancholico succo, hic si non prius euacuetur, paulo post atra bilis futura est, & ab hac tum furor, tum ecstasis excitari potest, sed si paulo post, non ergo semper progressa melancholia, & habitum iam contracta in furorem & ecstasim commutetur; imò hæc difficilius in furorem vertatur, quam melancholia recens, & ratio est, quia in melancholia iam protracta, & consummata totius corporis temperamentum ad frigidum & siccum vergit, quo stante non facile superexcalescunt humores, qui furorem inferant, hinc Galenus in arte medicinali c. 9. dum corpus calidum, & siccum euadit frigidum, & siccum, melancholiam dominari scripsit; Postremo virdoctissimus nostram quamdam rationem ita redarguit, ab in temperie calida, que per furoris excessum in cerebro concitatur modo

Hæc modo

modo calida sit intemperies, & non potius materia (nos calidam intemperiem cum materia subaudiri volumus, nec negamus huiusmodi intemperiem momentaneam statim evanescere posse dissipata ac esoluta materia, quam etiam intemperiem in fieri non in facto esse appellare possumus) ab ea inquam nullo pacto cerebri intemperies frigida qua a desse videtur in melancholia corrigi valeat; atq. ad symmetriam reduci, sed inaequalem potius intemperiem gigni, omnesq. cerebri functiones everti assueverat; Hic duo supponam, vnum iam sepius decantatum, nimirum non semper in melancholia eam cerebri intemperiem fieri, quae summa sit, & valde cerebri substantiae officiat, sed non raro parvam esse, & quae nihil vel parum illud offendat, quod ut dictum fuit ex pluribus melancholicorum historiis, demonstrari potest. Alterum est, quod duplex est statuenda frigida intemperies, altera positiua, altera vero priuatiua, priuatiua est, ubi cerebri innatum calidum sui lacturam patitur, & haec tum cum calida, tum cum frigida positiuis intemperiebus coniungi potest, quandoquidem haec extinguit, illa autem absorbit innatum calidum, & haec est illa, quae ab intemperie calida superueniente nequaquam corrigi potest, immo tunc cerebrum maiores etumnas patietur, positiua vero frigida intemperies nisi eo excreuerit, ut priuatiuam etiam introducat, facili negotio, a superueniente siue calida intemperie, siue calida materia auferri potest, atq. corrigi non secus ac frigidae manus, vel gelidi pedes, si igni admoventur, calefiunt, & ad symmetriam proprii caloris redeuntur; Caterum ut huius rei veritas adhuc magis indagari possit, & simultanti vni doctrina magis eluceat, placuit hic adnectere traditam ab eodem Excellentissimo Pissinio interpretationem supracitati a phorismi, ex qua plurimum lucrabor, cum n. hoc optimum in praesenti opere contineatur, nihil boni in eodem contineri nullus proferre audeat.

Perili. atq. Excellentissimi Domini Sebastiani Pissini In Aphorismum V. sectionis 7. explicatio. Cap. XXXIII.

FVrori quae Graeci *μανια* vocant si *ἐκ τῆς* superueniat bonae esse scribit Hippocrates; quippe furorem soluit. Haud me fugit Valesium, Hollesium, Fuchium, caeterosq. modernos, immo & Philotheum, inter prisca Galenum sequutos pro ecstasi quemdam furoris excessum interpretari, ut exagitatus tandem humor, qui maniam exerebat motu quodam veluti critico mox exereatur, atque in desinat affecto. Hunc porro furoris excessum, id est *μανια* appellant Aureliani Methodici, vel forte etiam ipsius Galeni auctoritate permoti, qui sub sinez libri medicarum

desi-

definitionum brevis temporis insaniam esse illam statuit, sed a Galeni lucubrationibus librum medicarum definitionum quoque in Galeni doctrina versati sunt penitus seiunxerunt, præterquam quod que sub illius libri finem de ecstasi conscribuntur, quis adiectitia esse non animaduertit? Osteologia ibi traditur, nec vllus ordo, cuius tamen author, ille quis quis fuerit obseruantissimus exiit, vlllo modo patitur vt ibidem *ἐκστασις*, & *ἐκστασις* definiatur, Attamen Galenus videtur hæc habere inscius an Hippocrates *ἐκστασις* nominauerit *ἐκστασις* *ἐκστασις* *ἐκστασις* idest, crebram, vehementemq. maniam, nec tamen continuam, vt Leoniceus, & Rasarius transtulerunt. Fortè horum virorum autoritate Cælius Rhodiginus persuasus *ἐκστασις* esse scripsit *ἐκστασις* *ἐκστασις* idest perpetem insaniam, non *ἐκστασις*, idest momentaneam. Iam cū Galenus hæc subiungat, (si re vera Hippocrates per ecstasim intelligi voluit crebram, vehementemq. maniam) profecto nobis ansam porrigere videtur, vt ad Hippocratis mentem noua excogitata interpretatione proprius accedamus, neque .n. possumus hoc loco doctissimorum virorum, quorum prius mentionem fecimus sententiæ subscribere, scilicet in perturbatione quam concitari sibi persuaserunt in ecstasi aliquam contingere euacuationem, quin cum sæpè sæpius maniaci sub luna cum sole congressum, vel oppositionem vehementissimè in furorè agi videantur, nec vlla inde sequatur excretio, vel affectionis solutio, aliter Hippocratis sententiã exponendam esse existimauimus, cum itaq. mania dupliciter terminari possit, & per humoris maniam efficientis, excretionem, & per alterius morbi superuentum. De excretionem iam sermonem habuit Hippocrates aphorismo 22. sectionis 6. vbi maniam solui scripsit variis, aut hamorroidibus superuenientibus, quamquam Galenus eo loci per *μανίαν* nihil aliud intelligere Hippocrates affirmat, quam melancholiam; alibi tamen scripsit omnes homines vti verbo *μανίαν* de iis, qui sine febre insanunt; At in presenti aphorismo de solutione manie loquitur, quæ sit alterius morbi superuentu. Verum cum Hippocrates nusquam quod ego sciam ecstasis significationem tradiderit diuinandum nobis erit vt dubio procul in huius aphorismi expositione, & ipse Galenus fecit, quod aperte fatetur, quid sibi voluerit Hippocrates. Hoc autem sibi velle videtur, docere inquam, bonum esse, si humores maniam facientes, à cerebro ad alias partes transferantur, quamuis in aliis partibus morbos excitent, at quoniam per morbos postremo excitatos, non nunquam natura affluentes excernit humores, qui priorem morbum efficiabant, atq. hæc in primis optabilior est morbi solutio, si superuenientem morbum fieri necesse sit, idcirco traditur, qui morbi maniam soluant, primo loco dysenterie meminit; Deinceps eius expulsionis mentionem fecit per quam à cerebro in partem longè distitam, nec tamen extra corpus detrudantur humores, hydrope scilicet superueniente; Reliquum igitur erat, vt tertia

Ec 2 quedam

229 Quadripartitum Melancholicum.

quædam expulsionis species adderetur, per quam licet nec extra corpus, nec longè à parte affecta peccans humor expellitur, in proximas tamen deriuatur, atq. hac ratione cerebro laboranti auxiliatur. De hac postrema furoris solutione loquentum esse Hippocratem in hoc aphorismo censemus, ac nihil aliud significare voluisse per ecstasim superuenientem, nisi materiam efficientem maniam, idest cerebri substantiam occupantem in proximas cavitates effundi, vnde commutato in morbo furor solvatur, ita vt existimandum sit Hippocratem per ecstasim morbum aliquem viginarum cerebri partium intelligere per quæ solvatur mania. Siue autem morbum, siue aliquod accidens præter naturam dixerò parum refert, nam neq. Hippocrates, cuius dictionem interpretamur, de hac re valde sollicitus fuit. In hanc ire sententiam ferè coactus sum ob varias ecstasis significationes, quas apud Aristotelem inuenio, quæ præter illam cuius Galenus meminit, adeò Hippocratis menti videntur accommodari, vt his potius sit quiescendum. Aristoteles itaq. 30. problematum sectione *ἐκστασις* aliquando fieri scribit à bile super excalesceta, vt quis optimo iure tunc nihil aliud intelligere debeat, nisi furorem, vel furoris excessum. Est tamen aliquando *ἐκστασις* apud eundem quædam mentis alienationem significet, per quam tamen haud ita animi functiones vitientur, vt in furoris excessu, sed potius excellentiori, quodam modo perficiantur quomodo ipse Aristoteles eodè loco ostendit Maraci Syracusani Poetæ exemplo, qui præstantior erat *ὄτ' ἐκστασις*, idest quando alienaretur. Sed & quædam mentis alienationem, licet non exactam cum taciturnitate fieri subiungit, eosq. qui ita afficiuntur *ἐκστασις* appellat, quam quidem affectionem ex perfrigerata bile oriri probabile maxime est, ab ea inquam quæ prius superexcalesceta maniam gignebat, ac furoris excessum. Præter hæc ecstasis significationes morbum puerorum, quem epilepsiam esse certum est, *τῆς ἐκστασις* appellatione comprehendit voluit, siue quod consueuerant antiquiores hunc morbum ecstasim appellare, siue quoniam in epilepsia, non secus ac in ecstasi quædam mentis alienatio fieri videretur. His addere, placet quæ apud Scaligerum exercitatione 312. aduersus Cardanum alias, legisse meminimus. Stupor inquit si validius incumbat, ac diuturnius insideat Ecstasis dicitur, à Græcis, à nostratibus excessus, est autem privatio officiorum animæ sentientis, mouentis, & intelligentis. Ex his ecstasis significationibus duæ desumi possunt quæ in rem præsentem maxime facere videntur; Altera est mentis illa imperfecta emotio, quæ cum taciturnitate fit, & quæ si validior sit ad Scaligeri stuporem reducenda esse videtur, quæ etiam quodammodo vt mihi videtur *ἑκστασις* quædam *ἐκστασις* vocari posset, quanquam non extrinsecus adueniens, vt quæ propriè *ἐκστασις* nominant. Hic vero stupor cum dupliciter, fieri potest, & ratione frigiditatis, quippè tunc in proximas cerebro partes humor excernitur, ubi concoctus, ac domitus fuerit, quo quidem tempore

pore furori gignendo non est amplius idoneus, sed frigidior, aliquē morbum procreare tantum potest, & ratione compressionis, quippe idem humor neruorum exortus solo pondere comprimendo stuporem intensum gignere valet, utraq. ratione si hæc furore idest mania percitis eueniant, furor solui videtur. Altera ecstasis significatio est, ut per illam comitialis morbus intelligatur, atq. hoc in primis Hippocraticæ doctrinæ consentaneum est, si quidem Hippocrates 6. de morb. vulg. sub finem docuit facillimè ex melancholia (que ad eò mania affinis est, ut nihil aliud esse videatur, Aræto teste, quam manie principium) morbum comitalem fieri, & ex morbo comitali melancholiam. Nam si in cerebri corpus infirmitas vergit, morbus comitalis hominem corripit, si in mentem melancholicus efficitur, Aut potius dicendum est etiam Scaligeri ecstasim esse morbi comitalis speciem, si quidem cum duæ sint eius species, altera que diuerso raptu, ut Celsi Aureliani verbis utar, corpus afficit, altera, que somno similis altissimo videtur, nihil obstat quin omnibus anime functionibus penè abolitis, talis, quædam in cerebro exorta sit affectio, Hæc habui, [quæ pro huius difficillimi aphorismi explanatione in medium afferrem, quæ tamen doctissimorum, inter quos te iam dudum esse noui, iudicio decernenda relinquo.

Nonnulla circa superiorem explanationem doctissimè

Pissinij ab auctore habita. Cap. XXV.

On possum non admirari, ut semper soleo, Vir Excellentissimè præclaram, summamq. tui doctrinam, dum propriam sententiam, pluribus iisque firmis rationibus, elegantissimoque dicendi genere describis, nihilominus eū vnicuique liberum sit speculari, & ex speculatione elicitos conceptus exprimere, & ego crassa quidem minerua, sed quàm brevissimè quicquid de proposito aphorismo senserim subnectam, numquam contradicendi, sed semper veritatis indagandæ cupidus. Perfecto per hanc vocem *ecstasim* plura intelligi apud varios auctores apertissimum est, præterea & Hippocratem in hoc aphorismo de mania solutionem (ut optimè adnotasti) per alterius morbi superuentum agere non dubitare si quidem dysenteria, & hydropè superuenientibus mania bonum esse tradidit, quemadmodum, & eidem manie ecstasi superueniente bonum esse tradidit, sed quid re vera per ecstasim intelligat Hippocrates, hoc erit in quo forte a tua sententia discrepabo. Verum antequam ad illius vocis interpretationem iterum accedam (namq. superius mecum Galeno sentire iam declaravi) vnum tanquam ratum supponam nimirum, Hippocrate pluribus in locis antea patefecisse frequentiores solutionis modos, per quos desipientie, insanie mania, nec non & melancholia finiuntur, dummodo hos morbos per hamorroidas, per varices, per sanguinis profusiones e naribus fissuri asseruit, quemadmo-

dum

dum re vera frequentius terminari apud medicos scriptores quilibet adinueniat; Contrarium modo in hoc aphorismo agit Hippocrates, si quidem non rariores dicam, sed rarissimos tradit modos, per quos praedicti affectus, seu potius mania finiatur, quis.n. nostri hac terminari vidit dysenteria vel hidropo superuenientibus? imò quis hoc apud auctores visum, aut obseruatum fuisse à Medicis perlegit? Ego nequaquam hucusq. & quod de his dictum est, idem de ecstasi dictum volo; hoc factò fundamento, facillima patet responsio ad argumentum, quod affert de maniacis, qui sub luna cum sole congressum, vel oppositionem vehementissimè in furorem aguntur, nec tamen à morbo liberi euadunt. Amplius non mihi necessario ponenda videtur conclusio, quantum artificiosissima, et tanto ingenio digna, quam deducis his verbis, "Reliquam igitur erat, vt tertia quedam expulsionis species adderetur &c. nam si materia ista posset absumi absq. eo, quod ad vicinas partes detrunderetur, quidnam inde inconueniens? à bile, nec non ab eiusdem ichoribus cerebrum occupantibus maniam excitari posse, nullus inficias ibit, imò & ab his, vel quantitate paucis eandem fieri posse non negabit, cum maxima acritutis sint, modo quid obstat, quod tennes ichores, & quantitate pauci, dum magis agitantur, magisq. incalescunt, in vapores dissolui possint, atq. ita morbum, quem nuper ex maiori concepto incendio augebant tandem in flatus, seu vapores faciles dissipatu conuersi finirent? Tandem ex variis ecstasis significationibus duas desumis, quæ in rem presentem maximè facere tibi videntur; Altera est illa mentis imperfecta emotio, quæ cum taciturnitate fit, & quæ si validior sit ad Scaligeri stuporem reducendam esse censet &c. Altera est, vt per illam Epilepsia, seu morbus comitialis intelligatur, quod in primis Hippocraticæ doctrinæ consentaneum esse monstrare intendis. Caterum quoad hanc extremam ecstasis significationem attinet, eam nullo pacto rei, de qua agitur, accommodari posse existimo, quandoquidem inextricabiles difficultates inde exoriri video, & primò, quia vt iam tactum fuit necesse, est vt seruetur illa Hippocratis conditio, nempe quod bonum sit, modo si mania superueniret comitialis morbus esset ne bonum? nequaquam certè, sed exitiale, ac perniciosum, valde. Hinc Hippocrates in Epidemiis dum dixit ex melancholia comitalem fieri, numquam addidit bonum esse, nec dicat aliquis, ergo neq. bonum sit dysenteriam, & hydropem mania superuenire, quoniam Hippocrati dysenteria quæ mania superuenit, non est, quia à bile staua vel atra intestinorum tunicas exulcerante fit, cum hæc valde lethalis sit, & periculo plena, item nec verus hydrops est, cum in hoc hepatis perfrigeratio, ac lesio magna reperiatur, nec facilis curatu fit, longissimus morbus, atq. vt plurimum quoq. lethalis, vnde eos affectus quosdam potius hydropis, ac dysenterie nothas species esse apud Galenum, et alios doctissimos commentatores adinuenias, & hinc omnes vnanimi consensu asserunt, & dysenteriam, & hydropem, quos morbos

morbos manie superuenire dixit Hippocrates, citò resolui, ac salubrè
 corporis statum breui succedere, quare bonum dixit Hippocrates, sed
 si mania, aut melancholie, quæ, vt plurimum, in consistenti sunt, eta-
 te, succederet comitialis morbus, hic ne breui finiretur? Hippocra-
 tes lib. 5. aph. 7. sic scribit. Quibuscumq. morbi comitiales ante pu-
 bertatem fiunt, mutationem habent; Quibuscumq. verò viginti quin-
 que annos natis fiunt, commorantur. Tandem ex Hippocrate &
 Galeno etiam in 1. Prothet. comm. 2. part. 19. hæc habentur. Si in
 febre aphonie, quæ conuulsio modo fiat, desinat in eam, quæ cum
 silentio sit ecstasim, perniciosum. Ex quibus verbis rationabiliter in-
 ferri potest, quòd Hippocrates per ecstasim numquam comitalem,
 morbum intellexerit, siquidem cum hic totius corporis conuulsios
 motus adiectos habeat, videretur negari Hippocrates, & dicere, quod
 conuulsii motus in conuulsios motus transmutarentur, ac desine-
 rent. Tandem cum ab Hippocrate comitalem morbum variis nomi-
 nibus insigniri videamus, numquam tamen ipsam nomine ecstasis ab
 eo appellatum fuisse adiuuenias, sed & idem de Galeno imò & de om-
 nibus aliis medicinarum scriptoribus affirmare est. Nec quisquam con-
 gat sibi Aristotelem sub ecstasis appellatione comprehendisse morbum
 puerorum, namq. ad initium problematis primi sect. 30. per ecstasim
 seu mentis motionem puerorum, non comitalem morbum, quo supe-
 riori linea Herculem laborasse annuit (vnde sacrum & herculeum ab
 Hercule eundem morbum prisce nominarunt) sed insaniam, seu furo-
 rem potius, vel alium morbum intelligit, nam dum vult ostendere ho-
 mines in aliqua re excellentiores, natura melancholicos extitisse, &
 inter hos alios ita melancholicos extitisse, quod etiam melancholicis
 morbis infestarentur, subnectit varios melancholicos morbos quibus
 infestari solebant, quos inter comitalem morbum, mentis alienationem
 puerorum, & vlcerum eruptionem recenset. Modò si per mentis alie-
 nationem morbum puerorum, seu comitalem intelligeremus, seque-
 retur quod Aristoteles iterum poneret, quod iam posuerat, & idem
 frustra repeteret, cum tamen ipse tres diuersos morbos, etiam si ab v-
 no melancholico humore contractos proponat, quemadmodum vni-
 cuiq. legenti euidentius patebit. Quoad alteram verò ecstasis interpre-
 tationem spectat ad eam scilicet mentis alienationem, quæ cum faci-
 turnitate fit, hæc & si quæ alia existimo esse, in quam mania possit de-
 sinere, quod facile ac certius ex rei natura coniectare possumus, nam
 cum statutum sit, maniam à flaua vel atra bile superexcalesctis ori-
 ri hi humores si quantitate modici sint, possunt dum aduruntur, maio-
 ri ex parte consumari ac resolui, & eorum quod parum remanet, velu-
 ti, in cineres conuerti, qui cineres euanescente calore perfrigerantur,
 & ex his perfrigeratis, atq. adhuc cerebrum occupantibus facile pro-
 creatur affectio ista, quam mentis alienationem cum taciturnitate ap-
 pellamus. Hanc autem manie superuenire bonum erit, quandoquidè
 pauca

224 **Quadripartitum Melancholicum :**

pauci cineres, qui supersunt huius affectionis causa, breui à natura
 edomari, ac dissipari possunt; Si vero hi cineres insensibiliter à natu-
 ra non expurgentur, sed ad vicinas partes expellantur, eum affectum
 producere poterunt, quem catalepsim, seu catochum appellant, qui
 simillimus, & affinis prædictæ mentis alienationi extat, & ad quem po-
 tius Scaligeri stupor. m. reducere debeamus, quàm ad comitiale mor-
 bum, Cum S. caliger ipse in enarrata stuporis descriptione immediatè
 hæc verba subiungat, " Immoti manent, ac potius rigent, transfixi
 non sentiunt, & paucis interpositis addit, oculis apertis manent, quæ
 propria catochi sunt Si catochus mania superueniat, cum breui finia-
 tur, bonum forsitan esse dicere possumus, neque .n. ipse, vt comitialis
 morbus circuitus habet, & vt ab initio diximus, inter eos affectus re-
 ponitur, qui rarissimè contingunt. Sed in horum confirmationem
 præterire nolo, quæ scribit Ludouicus Mercatus tomo .i. lib. 3. quest.
 .i. 80. vbi de ecstasi loquens hæc habet, " Ecstasis ergo propria signi-
 ficatio nulla alia, est quam alienatio imaginationis ab omnibus rebus
 cum detentione in alicuius rei consideratione. Quod profectò acci-
 dere sanis hominibus non rarò conspicimus, à quibus sanè trāsferitur
 ad significandam similem dispositionem, quæ in morbis accidit præter
 voluntatis imperium, nimirum cum cerebrum ratione alicuius morbi
 in animam vergentis eo deneniat, quod veluti in ecstasi maneat homo
 detenta, & fixa imaginatione in vnius tantum rei, aut forsitan in nul-
 lius consideratione (quod magis aridet) quare cum a vica causa præter
 naturam non possit aliud facere, redditur veluti alienus, ac si profusus
 esset ratione orbatus. & similis ei affectioni, quam catalepsim, aut cō-
 gelationem vocant, & paulo inferius inquit " Distinguens à catalepsi
 quod sensim, & paulatim fiat, & solvatur, catalepsis vero subito, &
 affatim. Hactenus Mercatus, Quibus addere possumus & catalepsim
 ecstasis quoque nomine appellari quemadmodum testatur Hieroni-
 mus Mercurialis in suis prælect. cap. proprio, Quamobrem si per ecsta-
 sim, quam mania commigrat, aliud intelligendum foret ab excessu
 furoris secundum Hippocratis mentem, ego à proximè dictis affectio-
 nibus non recederem. Verum & ab his recedere cogor cum videam
 Galenum allata ab eo ecstasis explicatione constantissimum esse
 nec .n. ipse (vt arbitraris vir doctissime) herere videtur, nec ansam
 porrigit nobis nouam excogitandi interpretationem, dum ait " Si re-
 vera Hippocrates per ecstasim intelligi voluit cerebram, vehementerq;
 maniam, sic .n. loquitur non quia hereat, quid per ecstasim intelligere
 velit Hippocrates, cum toties alibi ex illius mente excedentem insa-
 niam explicauerit, sed quia mirum sibi videtur, quod ex incremento
 morbi morbus solui debeat, hoc certè rarò euenit, contrarium verò
 sæpius, nimirum hoc pacto morbi solutio rarò, mors sæpè succedet,
 hinc dicebat ipse tantum abesse, vt ecstasis sit furoris solutio, quin po-
 tius quispiam dicat esse incrementum, Quod autem Galenus nō hoc
 loci

loci tantū, sed pluribus in aliis per ecstasim, vel ad Hippocratis mentē
excedentem insaniam intelligat, audiamus ipsum in. 1. Prorrhēt. sup
racit. itā loquentem, " Quod idem motus ostendant à ratione alie-
nos exilientes, vel inordinatē conuulsi, hæc desipientiam ipsorum in-
dicant, & si valenter horum affectio excedat, iam non desipientiam
simpliciter, sed ecstasim, id est insaniam iure appellamus, & in 1. Pror-
rehet. comm. 3. part. 6. hæc habet, " *ἔκστασις* autem, quod est
ἔκστασις *ἢ* *ἄνοια*, id est valde desipere eos ait, & si nullum
fortis desipientiæ, quam ecstasim vocant, signum effectum fuerit; &
tandem in 1. Prorrhēt. comm. 1. part. 14. ait, " Melancholi-
cam ecstasim, id est mentis motionem, aberrationemque intelligere
oportet, vehementem, & ferinam, quæ irrigante cerebrum a flata flaua
bile oritur, & quæ sequuntur Hæc breuiter dixisse volui, quæ à te ocu-
latius, & intimius perspecta resercentur, vbi superfluunt, augeantur, vbi
deficiunt, corrigantur, vbi delinquunt, nihil. n. mihi certius est, quam
hæc omnia crimina in his reperiri, & si quid forte non damnandum
inest, id à tuo impulsu, seu potius ab amico influxu promanasse agnosco.

*An Chronici morbi. & per consequens melancholia, per crifim, que
cum excretionē materia fit terminentur à natura? Cap. XXVI.*

Soli morbi acuti sunt ii, qui per crifim, quæ cum materiæ excre-
tione fit, terminantur, non ergo chronici morbi, vnde Galenus
in 4. aph. comm. 36. hæc habet, " Morbi .n. istis diuturniores
(scilicet illis, qui intra quadragesimum diem finiuntur) non
admodum solent per sudores iudicari sicuti neq. omnino per excretio-
nes, sed vel per concoctionem, vel per abscessus; & in 1. Progn. com.
2. part. 65. Acutos morbos per excretionem potius iudicari, diutinos
per abscessum scribit idem Galenus, & hic (quamuis obiter) non ine-
pte nos qui de melancholia agimus consequentiā deducere possumus,
ergo melancholia, quæ est chronicus morbus, vt plurimum per absces-
sum terminari deberet, sed cur hoc apud Hippocratem, & Galenum
reperire non facile sit, & rarò, aut potius nūquam obseruetur in pra-
xi, minime prætereundum est, quare ipsi futuram quæ stiunculam dica-
bimus; sed ad rem. Alter extat Galeni locus, qui apertius hanc rem
decernere, nec ad vtramq. partem (vt potius adducti) deflecti posse
videtur, talis est 2. de Crif. c. xi. vbi sic, " Crifis febrium earum, quæ
ex calidis humoribus acceduntur proprias esse existimandum est, post
has earum, quæcumq. membrorum sunt principatum habentium facilè
mobiles, & calidæ dispositiones. non ergò chronici morbi subdat ali-
quis, per crifim soluantur, & inter hos præsertim, qui sine febre sunt,
vnde & eò minus melancholia, quæ & sine febre, est, & frigida passio
extat; Ratio Tandem quoque addenda est, quoniam si natura debet

F f

excer-

exce nere materiam morbificam, necesse, est, vt ex parte ipsius aptitudo ad excretionem adsit, hæc verò adest, vbi materia tenuis, & fluxibilis sit, talis verò non est, quæ crassa est, à qua chronici morbi dependent; Hæc tamen omnia quemadmodum vt plurimum conuincunt, & frequenter eueniunt, non tamen semper veritatem habent, quod clare ex Galeni autoritate adducta in aph. & in Prong. patet, hic. n. dū scribit, „Acutos morbos potius per excretionem, illic verò „chronicos non admodum per sudores iudicari, neq. omnino per excretionem, satis declarat etiam chronicos, quamuis raro per crism terminari; Ad a uthoritatem verò ex 2. de Cris. desumptam, nobis respondendum erit Galenum imitantibus, qui cum dicat „ Crises proprias esse febrium ex calidis humoribus accensarum, post has calidarum dispositionum principum partium, & nos illius vestigia insequentes addere possumus, & post has interdum diuturnarum passionum, quod Galeno quam maximè consensit, „dum de diebus decret. lib. 2. cap. 5. hæc habet, „ Inuenias autem alios quoq. ægros hoc sermone iam mihi citatos, item quos nequaquam apposui, iudicatos euidenter die vno per excretionem in procedente, diurnoq. morbo; vel tandem dicas prædictarum febrium, & calidarum dispositionum proprias dici crises, quia in ipsi frequenter eueniant, in diuturnis vero affectionibus, quia raro fiant earum non adeo proprias dici, Tandem ad rationem respondetur duplicis generis esse chronicorum morborum materiam, alteram pituitosam, viscidiam, alteram verò melancholicam, ac crassam, sed minime viscidam, illa nequaquam ad crism aptitudinem habet, cū ipsi & crassities, & visciditas impedimento sint ad facilem excretionem hæc etiam si sit crassa, cū tamē visciditate careat, non omnino expulsiōi inepta est, imò hæc promptè, ac facile commoueri solet, ita vt si à natura regatur non difficili negotio crisibus accommodari possit; Non ne dixit Hippocrates 7. aph. 40. si lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis stupore elanguat, tale melancholicum est melancholicum dixit, & non pituitosum, quia cum pituitoso humori multa, melancholico autem nulla visciditas extet, hic est aptus repente moueri, & subitaneos decubitus efficere, qua ratione & ad crises etiam aptitudinem habet; sed quid plura? non ne in melancholia, & mania etiam diuturnis affectibus (& hæc non ab atra bile pendere potest) quibus nulla febris est adnexa crises succedere ex Hippocrate & Galeno pluribus in locis tum per sanguinis effluxum è naribus, tum ab hæmorrhoidalibus venis comperimus? quæ sanè crises perfectæ sunt, quia morbum omnino tollunt, Sed non defuerunt studio si viri, qui excogitauerint in mania, & melancholia sanguinis profusiones ex naribus aut ex hæmorrhoidibus non esse appellandas crises, sed spontaneas euacuationes, & ob id ipsas Galenus, & Hippocrates crises haud nominauerit, oh mirum dictu, non ne omnis perfecta crisi

sicut materię excretionē, quę morbum soluat, est spontanea euacuatio: itā, sed non omnis (ipsi subdant) spontanea euacuatio est crisis, quod & nos liberē concedimus, sed si ista spontanea euacuatio, quę à natura rectē operante fit in morbis contingat, cum morbum imminuat, aut omnino tollat, certē critica appellanda erit, ego eas spontaneas euacuationes non criticas dicerem, quę non in ægrotantibus, sed in sanis hominibus contingunt, cum in his nullus iudicandus sit morbus & critica euacuatio iudicium sit pugnæ inter naturam & morbum, sed hæc saniori iudicio subiecta volo, Amplius isti propriam opinionem hac ratione confirmant, quia non competant ipsis nonnullæ, præiux conditiones, quas recensuit Galenus in libris de Cris. nimirum coctiones humorum, seu potius signa coctionis humorum in vrinis, dies critici, noxq. molesta crism præcedens, Quoad primū respondetur non esse necesse vt semper coctionis signa pateant ex vrinis, & præsertim si morbificus humor in aliqua sola parte resideat, vt exempli gratia in cerebro, quemadmodum in melancholia per essentiam contingit, si verò in vniuerso corpore abundet, tunc nos posse coctionis indicia ex vrinis desumere, sed quę signa coctionis aduerunt, dixerint ipsi? aderit ne sedimentum album, leue, & æquale? Certē decipiuntur isti dum putant eos tantum humores concoqui à natura, qui putrescunt, vt in febribus, nam, & qui non putrescunt, rectē concoquuntur à natura, dum aut attenuantur si crassi sint, aut calefiunt, si frigidi, & in summa dum præparantur, disponuntur, itā vt faciliè possint à natura per loca conferentia expelli, quare non erit necesse, vt in vrinis melancholia detentorum obseruemus sedimentum prædictum, sed satis euidentiā humorum coctionis signa ex eis sumemus, si ipse vrinis sanorum similes sint, Quo ad dies verò criticos spectat, certē hi non attenduntur, in morbis longis, in quibus deteriorum dierum vis perit, sed horum vice menses, & anni attendi possunt, nam longi morbi mensibus, & annis iudicantur ex Galeno 3. aph. comm. 28. Certē non possumus (setor) itā exactē crism præfigere, vt in acutis morbis, quandoquidem hæc in ipsis frequenter contingit, in longis verò morbis rarò, & scientia facilius habetur de iis, quę frequenter, quàm de iis, quę rarò eueniunt, præterea fieri non potest, vt in longum tempus iudicatio differatur in morbis acutis, quemadmodum scripsit Galenus 2. aph. comm. 23. & quę cito fiunt facilius etiam prænosci possunt; Attamen hæc non efficiunt, vt longis morbis crises per excretionem denegemus, quas & accuratus medicus suis temporibus præuideat, si sint futuræ nec ne, quandoquidem non solum ipsas nox molesta, præcedere potest, sed & grauiora quoq. ante à possunt excitari symptomata, aliaq. inde consurgere, quę aut sanguinis profusionem ex naribus aut ex hæmorrhoidibus futuram indicent Tandem si non est inconueniens (quod scripsit Excellentissimus vir Iulius Casar Claudius, & felicissimæ recordationis præceptor meus

tractatu de Crif. lect. 3. cap. 2.) in acutis morbis fieri abscessus, qui magis propriae sunt crifes chronicorum morborum, sic & in chronicis non est inconueniens fieri excretiones, quamuis acutorum morborum magis sint propriae crifes, nam tunc in chronicis quoq. morbis (subdie ipse) fiunt excretiones, quando adest facultatis robur, humoris pro- pensio, & viarum preparatio.

An melancholia per abscessum soluat? Cap. XXVII.

Non ab Hippocrate, non à Galeno traditum fuit vnquam me- lancholiam per abscessum finiri, imò neque hoc ab aliquo classico medicine scriptore, quem ego legerim, obseruatū esse reperias, quod mihi certè admirationem parit, non rationes desunt, quæ melancholiam per abscessum finiri posse suadeant, & primo si chronici morbi plerumque vel per concoctionem, vel per abscessum terminantur, vti Galenus asserit in 6. aph. comm. 36. nec non in 1. Progn. comm. 2. iam in superiori quæstiuncula citatis, & melancholia, quæ inter chronicas passiones reponitur, per abscessum terminari deberet interdum. Secundo si cerebrum superuacancis humoribus abscessum sæpe eos ad vicinas post aures glandes deponit vbi abscessus parotides appellati procreantur, cur non & id in melancholia, & præsertim essentiali efficit, in qua atro veluti inebriatur humore? nam vt ait Galenus 13. meth. c. 5. superuacanea à valentioribus partibus in imbecillores propelli proprium est, hincq. fit vt glandulæ facile fluxiones accipiant, eoque facilius cerebrum pars princeps in prædictas glandulas se exonerare solet, cum istæ laxiores sint, vnde etiam vulgò illius emunctoria appellantur, Amplius qui abscessui futuro ad articulos subiacent, eos ab imminente abscessu liberat sanguinis effluxio è naribus Hippocrate, & Galeno testibus, 4. aph. 74. sic & melancholiam sanguinis effluxio è naribus sustulit, interdum iisdem testibus His ita suppositis cum in melancholia sæpè obseruemus nullam fieri sanguinis per nares excretionem, cur non interdum succedat abscessus, quemadmodum succedet in iis, qui articularibus abscessibus, subiacent, hæc sanguinis per nares euacuatione non succedente? nam si melancholici non habeant articulos forte, imbecillos, vt isti, illis non desunt aliæ debiles, & laxiores partes, vt glandulæ, ad quas saltè morbificæ materiæ decumbere possent, ac abscessum progignere. Sed variaz, vndique responsiones audiri mihi videntur, & primò Galenum intelligendum esse de chronicis morbis, dum eos per abscessum finiri scribit, qui cum febre sunt, & chronici ex decidentia appellantur; Secundo eos morbos diuturnos per abscessum finiri tantum voluisse Galenum, qui à pituitosis fiunt humoribus, vel à sanguine pituitoso. Tandem eos morbos per abscessum nequaquam solui posse contendunt, qui ab

ad humore melancholico excitantur, quandoquidem hic in abscessum conuerti non sit aptus. Ceterum hęc responsiones fortē diluentur, sed antequam id aggrediamur, necesse prius est quid per abscessum intelligatur, aperire, ne ex vna in alteram incidamus difficultatem. Multipliciter igitur accipi solet hęc vox abscessus, interdum .n. pro effluxione, seu excretionem per aliquam partem, & tunc cum crisi, quę per excretionem fit videtur confundi, interdum pro transitu morbi in aliū morbum; vnde Hippocrates 1. de morb. vulg. part. 21. ait, " Quibusdam ex aliis febribus, & morbis abscessus in quartanas fiebant, & Galenus in comm. scribit, " Tu verò fac memineris, vt hic vsurpetur rursus hoc nomen ab Hippocrate cum dicat abscessus in quartanas factos esse, videtur non tantum abscessum quosdam per effluxionem appellare, verum etiam cum alius transit morbus in alium; Amplius appellatur à Galeno abscessus ac inflammatio, quę ad pus conuersa est, Tandem verò, ac propriè magis accipitur abscessus pro humoris decubitu faciente tumorem (quo pacto in præsentia à nobis vsurpatur.) Hinc Galenus 2. de arte curat. ad Glauc. c. 7. sic fatur, " Transmutantur autem in abscessum inflammationes quędam, atq. ex inflammationibus erysipelatis participantibus, & ex erysipelatibus inflammationis participantibus non pauca; Sine his verò etiam abscessuum dispositio consistit ex multitudine quorundam humorum, aut spirituum vaporosorum, siue in ipsis patientibus partibus generentur, siue ex aliis confluant, ea ratione, qua fiunt illa quę apostemata, id est decubitus vocantur; Modò his ita præhabitis ad allatas responsiones reuertamur, easq. omnes æqua lance libremus, & certè si prima perpendatur, ea manca manifeste videbitur, nam non soli chronici morbi ex decidentia, & qui cum febre sunt per abscessum finiuntur, sed & alii plures, qui à febre omninò sunt immunes; sic ex Hippocrate lib. 1. prædict. ex fuditate abscessus circa aures fieri docemur & idem 2. lib. agēs de morbo sacro, ait bonos esse abscessus, qui ad infernas partes conuertantur, Tandem Galenus in 1. Prorrhēt. comm. 3. part. 68. interpretans illa Hippocratis verba " Paraplegicis parotides vitiosę, inquit, " Ego autem non simpliciter dixerim malum signum esse superuenientes paraplegicis parotidas, sed quod iis abscessus morbo minor sit referre fuerit satis, quare ex adductis modò constat etiam alios morbos longos, & à febre immunes superueniente abscessu finire posse; sed hęc nulli faciamus; addas tamen Hippocratem, atq. Galenum melancholice crises tribuisse, hanc .n. & per sanguinis profusionem è naribus, nec non ob hæmorrhoidalibus venis iudicari pluries tradiderunt, sed si crises, quę proprię sunt acutorum morborum cū febre melancholice tribuant, quę & sine febre est, & chronicus est morbus, non ne rationi magis consonum erit ipsi tribuere abscessum? si melancholice tribuunt illi crisen certè omnis conditio deest, quę crisi conueniat, nempe morbi acuties, & ex consequenti breuitas, nec non febris, Si autem nos melancholice abscessum tribuamus, vna tantum conditio deest, nempe

230 **Quadripartitum Melancholicum.**

pè febris etiam si & hac absente abscessum in morbis fieri iam patefecerimus. Ad secundam vero responsionem dicimus nihil ob stare, quin & morbi, qui à melancholicis fiunt humoribus per abscessum finiuntur & præsertim cum nomine abscessus in præsentia intelligendus veniat tantummodo humoralis tumor, siue hic ad suppurationem deueniat, siue minime, quemadmodum iam tactum fuit (& hinc tertia respõsio corrigit) Amplius sicuti melancholia non semper fit ab humore melancholico solo, ac sincero sed multoties sanguini permixto, vt nobis de clarant interdum faciei rubor, symptomata cù risu, & sanguinis excretiones ipsam sanantes, ita & tumores fiunt à melancholicis humoribus non solis, sed sanguini non raro immixtis, vnde Galenus huiusmodi tumores scyrrhos phlegmonosos appellauit 7. de compos. med. per gen. cap. 1. quos sanè tumores ad suppurationem deuenire posse nemo inficias ibit; Quod tandem Hippocrates, & Galenus ceteros modos, quibus melancholia, & insania finiuntur, tradiderint, de abscessu autem ne verbum quidem fecerint, hoc mirum non est quia res, quæ raro eueniunt forte obliuioni traduntur, sed non ob id fit, quin hoc contingerit, aut contingere possit; sed neq. hoc ipsos omnidicos conticuisse credendum est, Ego duo apud Hippocratem reperio, vnum ad abscessum, alterum ad melancholiam spectans, de abscessu loquens ipse 2. Epidem. sect. 2. ait optimos esse eos abscessus, qui sunt inferni, & remotissimi à morbo, de melancholia verò loquens, eam hæmorrhoidibus superuenientibus finiri pluribus in locis testatus est, ergo melancholiam per abscessum, & optimum abscessum finiri voluit Hippocrates; Consequentia facile probatur, nam si hæmorrhoides fiunt vel ex Galeno in 3. aph. comm. 30. vbi atra bilis ad venas, quæ in sede sunt, cumulatiùs decumbit, non semper eandem bilem per eas venas excerni obseruamus, sed interdum etiam in ipsis consistere, easque in tumorem attollere, en igitur abscessus; prætereò quod pluries tumefactæ hæmorrhoides etiam ad suppurationem deuenerint, quare per hæmorrhoidas non tantum sanguinis excretionem per hæc venas, sed etiam earum tumorem intelligere poterimus, hinc author definit: medic: dū hæmorrhoidas distinguit, ait, alias esse paruas, alias magnas, alias medias, sic iterum nonnullas angusta, quasdam lata esse basi; Verum si hoc quod euentissimum est alicui non arrideat, pretermittamus hæmorrhoidas, & ad Hippocratem confugiamus, qui lib. 5. aphorif. 65. hæc habet ad licteram; " Quibus tumores in vlceribus apparent, non valde conuelluntur, neq. insaniunt, ergo manifestum est ex tumoribus superuenientibus, quos re vera abscessus appellamus, tum insaniam tum melancholiam sanari posse; Sed & in horum confirmationem nonnulla addere volo, quæ à nobili ac studiosissimo viro Francisco Maria Vruccio accepi, cum ipsi opinionem meam de hac re communicauerim Inquit igitur ille, si per abscessum intelligamus eum, (multipliciter. n. abscessus dicitur) qui sit per materiz decubitus à loco affecto in alium, vt ad articulos, aut glandulas, & huiusmodi Hippocrates mel-

lan-

lantholiz solutionem per abcessum hoc modo sumptum aliquandò vi-
sus est obseruasse, dū libro de Iudicationibus itā loquitur, " Quicūq.
infaniunt sua sponte liberati ex morbis, his infaniam soluit dolor ad pe-
des progressus, aut ad pectus, aut tussis vehemens oborta, si verò ho-
rum nihil fiat, infania soluta oculi privatio contingit, qua sententia
clariorem non puto, atq. ad propositum magis accommodatam inue-
niri posse, per infaniam verò melancholiam intelligo ex Galeni inter-
pretatione super 21. aphor. sextæ particule, itā vt oculatissimus senex
semper admirandus nihil omiserit. Parotides autem an superuenire
possint à melancholia liberantes mihi non dum constat, nisi Galeni
siveat autoritas 3. lib. de Cris. cap. 3. vbi inquit; " Parotides lethar-
gos finiunt, ac reliquos omnes capitis affectus; Hactenus vir excel-
lentissimus, qui vterius perquirens cur numquā vel rarò admodum
huiusmodi abcessus à melancholia liberantes obseruentur, itā ratio-
cinatur; Si noxius humor melancholiam efficiens à natura excutien-
dus sit, manifestum est ipsam non alio id peracturam medio, quā expul-
trice facultate illius partis, in qua humor præter naturam continetur,
cuius vt sequatur expulsio (omitto attractionem, quæ dolore, & calo-
re partis recipientis fieri consuevit) duo ex parte facultatis requirun-
tur, vt scilicet robusta sit, ac vt ad expulsionem irritetur, ex parte ve-
rò humoris vt sit vel nimia quantitate grauis, vel parua qualitate mo-
estus, ac præterea vt omnino ad motum ineptus non sit, secus. n. facul-
tati non cederet expellenti; viæ autem, per quas transferendus humor
est, satis aperte esse debent, alioquin conatum omnem irritum redde-
rent, Quod verò spectat ad partem recipientem, hæc siuè à natura,
siue ab aliqua intemperie præsertim humidiori laxa, & imbecilla esse
conuenit, vt tantum sit ad recipiendum idonea, quantum inualida ad
propellendum, si hæc omnia simul concurrant, proculdubio quicumq.
humorum transfluxus facile sequetur, Quod verò in melancholia id
non conspiciatur, partim in facultatem referendum puto, partim in
humorem expellendum, in facultatem quoniam illi desit, vel robor,
vel stimulus, in humorem quoniam cum sit frigidus, & siccus ea quali-
tate careat, qua expultricem irritare possit, vt eius crassitiem, & reliqua
omittam, quæ ipsum pigrum admodum, atq. inertem ad motum reddūt,
[Hucusq. tamen dicta non videntur omnino concludere nam qui na-
turam sepe melancholici humoris excretionem vel per nares, vel per
hemorrhoidas in melancholia tentare cognouerit, potius naturæ robor
& humoris aptitudinem ad motum arguet quam secus, nam multò plus
roboris naturæ ad excretionem, quam ad abcessum requiritur, sicuti
maior humoris habitas,] Sed quid dicendum (prosequitur ille) si fa-
cultas robusta sit, & à copia humoris melancholici gravata? Rarò
admodum id euenire assero, nam statim atque hic morbus detegitur
eidem præsiidiis artis occurritur, atque dempta multitudine, sanguinia
missione, atq. iteratis purgationibus occasio naturæ præripitur gignē-
di abcessus, non secus ac in iis morbis euenit, in quibus, & propter lon-

232 **Quadripartitum Melancholicum.**

gitudinem, & propter coctionis difficultatem iure abscessus expectatur, à quibus tamen liberat vrina multa, crassa, & alba reddita, vt habemus 4. aph. 74. Neq. ob id damnandus medicamentorum vsus, nã pleriq. & si dum curabantur nihil profecerint, quiete deinde auctis naturæ viribus ad sanitatem perducti sunt, præterquamquod prohibetur tali pacto, ne humor melancholicus in atram bilem vertatur, inquit. n. Galenus in 6. aph. comm. 57. succum melancholicum per verbi abusionem se interdum atram bilem appellare, quandoquidem nisi prius euacuetur, atra sit non multo post euasura, quod si huiusmodi morbus prolongetur, hominibus fere confenescit, ac commoritur, neq. n. inueteratus vlls cedit medicamentis, neq. melancholici humoris expulsionioni natura amplius incumbit, vt pote à quo vitæ periculum non impendeat, cerebroq. connaturalis factus sit, licet ab ipso, atq. ab interperie frigida & sicca quam fouet, functiones eius principes fere omnes obledantur, At omnibus naturæ, commissis aggredietur ne humoris expulsionem? fortasse, sed ni fallor, non ita, vt ex ea sequatur abscessus, sed potius varicibus, aut hæmorrhoidibus superuenientibus fiat in Ianiæ solutio, vt dicitur 11. & 21. aph. sextæ particulæ, at inquires, hoc est, quod in dubium reuocatur, cur scilicet, si natura per hæmorrhoides hunc humorem expellat, non possit eundem in aliquam aliam partem ad abscessum deponere, ac demandare, ad hoc responderem, quod quemadmodum natura semper de vita animantis sollicita est, vt asserit Galenus comm. 5. in 6. Epid. ita eandem in humorum expulsionione, nisi aliquid impediatur, semper quod melius est pro eiusdem salute moliri, ac melius multo esse humores noxios extra corpus ferri, quã in ipso detineri, quod si detineantur, præstare, vt quam longissime à parte affecta & ad id ignobilem amendantur, vt animadu-terit Hippocrates 2. de morb. vulg: nam si exempli gratia sanguis crassus, & melancholicus in toto abundet, atq. ad vniuersã cutim expellatur, fiet fortasse elephantiasis, si in parte & ad partem alteram scyrri differentiam procreabit, ac si ob detentionem putredo, aut calor accedant, in cancrum vlcera tum, aut non vlcera tum pro gradu caloris degenerare poterit, auctoq. feruore etiam in carbunculum, omninoq. illud eueniret, quod scriptum reliquit Hippocrates 1. Epid. 2. orti scilicet in quadam constitutione abscessus vel maiores, euam ferri possent, vel minores quam conferrent, Hęc admodum doctè ab ingeniosissimo viro prolata sunt, & quæ omnem ambiguitatem soluant, vt nihil amplius re vera desiderari possit, Tandem vnicum addo, nempe naturam quod melius est intendentem, non per abscessum, sed plerunq. per excretionem melancholias soluere, ad quod non parum facit melancholici humoris propria siccitas, ob quam à visciditate est immunis, qua de causa ad omnem motum se facillimum exhibet, vt in superiori quaestione cula ex declaratione 40. aph. septimæ sectionis inuimus.

FINIS TERTIAE PARTIS

QVADRIPARTITVM

Melancholicum,

GASPARIS MARCVCCII

Nobilis Lucensis.

PARS QVARTA:

An in melancholia per essentiam in cerebro sanguis mittendus sit? Cap. I.

Anguinem in hac melancholia non esse mittendum plura suadent, & primò ipsius melancholici humoris natura frigida, & sicca, nam si sanguinem extrahas calidum, & humidum, illi melanciam aufers. Secundò penuria spirituum, tum vitalium, tum animalium, qua melancholici laborant, nam si sanguinem detrahas, vtriusq. sue generationis materiam detrahis. Tertiò cum materia melancholica excrementitia sit, ideoq. alia à sanguine ad quid mittendus sanguis? Quartò Galenus noster lib. 3. de loc. aff. c. 7. ait, quod vbi solum cerebrum sanguinem melancholicum continet, infirmus sanguinis detractione non indiget, quo ad hanc dispositionem, hoc est essentialem melancholiam attinet, imò paulo infra ad hanc melancholiam speciem respiciens præcipit, vt si secta vena sanguis ruber appareat, supprimatur, nouit. n. non laborante toto corpore, sed tantum capite, nedum inutilem, sed perniciosam esse sanguinis missionem, vnde inferius etiam frequentibus balneis, victuq. humido boniq. succi, nullo alio adhibito præsidio se huiusmodi morbū curasse testatur; Sed quando, nonnulli inquirunt ex alia parte? vbi nondum ob longum temporis tractum, nocuus humor multum vacuationi resisteret, cum enim diuturnus iam factus est morbus fortiora (vt Galenus ait) prædictis oportet adhibere remedia, sed quæ nam sunt fortiora, remedia? venæ sectio, ac medicamentum purgans. In essentiali igitur melancholia, quæ iam progressa est, ad sanguinis missionem perfectam venam deuenire non erit inconueniens, & quia melancholicus humor peccans tantummodo in cerebro reperitur, non alia vena secanda erit, quàm frontis, & quamuis humor hic excrementitius, & alius à sanguine esse possit, nihilominus sanguini commiscetur, ipsumq. sæculentia sua reddit impurum, ita vt ad educationem sanguinis & ipse euacuetur, addunt præterea, humor me

Gg

lan

Quadripartitum Melancholicum.

melancholicus non ne frigidus & siccus est? dùm igitur parum sanguinis iam propter melancholici humoris commixtionem refrigerati ex vena frontis educitur, sursum portio sanguinis laudabilioris calidi, & humidi trahitur, qui frigidus, & sicco humori remedium est, Vt hæc controuersia dirimatur, duo sunt animaduertenda, & primo à Galeno dictum esse, quod ubi solum cerebrum sanguinem melancholicum continet infirmus sanguinis detractione non indiget, quamuis (vt ipse addit) ob aliam quampiam causam sanguis mitti possit; Secundò autem quanam causa in cerebro producatur melancholicus humor; Quamuis igitur infirmus sanguinis missione non egeat, ubi in solo cerebro sanguis melancholicus peccat, nihilominus ex Galeno ob aliam causam sanguis mitti potest, Hæc autem causa potest esse plenitudo corporis, hæc .n. si in melancholico per essentiam adsit, quamquam primo, & perse non faciat melancholiam, illam tamen iuuat, & fouet, nam ubi multus est sanguis, multa quoque est fex, & loca affecta in sanguinis plenitudine promptius replentur. Amplius cum ad edomandum humorem frigidum, & siccum calida præsidia requirantur, vt interdum mitridatum, theriaca, confectio Alkermes, & similia sunt, nisi sanguis euacuetur, iis, vt tutò non possumus, Tandem si melancholicus humor in cerebro redundet, non quia in eo genitus sit, sed quia aliunde in ipsum transmittatur, aut ob eodem attrahatur, tunc secunda vena, quæ parti mandanti proximior existit, Si vero melancholici humoris in solo cerebro peccantis causam perpendamus, hic si in eo generetur, vel à calida, vel à frigida intemperie generabitur, quam vtramque Galenus retigit 3. de loc. aff. cit. dum scripsit fieri huiusmodi melancholice speciem affecto prius calidis dispositionibus cerebro, aut astuatione, aut phlegmonosa passione, aut etiam phranitide, & ad frigidam respiciens subiunxit interdum fieri à sollicitudine & mestitia cum vigiliis, Si igitur hic humor melancholicus à caliditate genitus melancholiam excitet, tunc si caliditas non deseruerit ad hanc contemperandam sanguis necessario detrahi debet, & si in solo cerebro caliditas sit ex vena frontis ipsum detrahere par erit, vel etiam ex venis narium, vel ex venis post aures, hæc .n. omnes eligi possunt, & inuicem substitui; Si vero non solum in cerebro, sed etiam in hepate vel in vniuerso corpore caliditas extet, tunc non solum aliqua ex prædictis, sed etiã cubiti vena prius aperienda erit, & hæc omnia in incipiente potius melancholia, quam in progressa efficienda sunt, in progressa .n. caliditas iam deseruit, ita vt ratione alicuius exuperantis caloris sanguinem mittere non sit opus, Si deniq. humor melancholiam efficiens à frigiditate productus sit, & in solo cerebro redundet, tunc a sanguinis detractione desistendum est, nisi ipsam ob aliquam ex præ-narratis causis amplectamur, neq. in hoc casu secta vena frontis educendus est sanguis, vt laudabilioris sanguinis attractione frigidus & sicco humori medeamur, ita .n. maius esset detrimentum ex sanguinis educatione.

eductione, quam excogitata, ac ingeniosa potius, quam vtilis medela, quæ hoc pacto afferri posset, magis .n. vniuersi cerebri temperari ad refrigerandum, & siccandum sanguinem, cumq. in melancholicum vertendum valebit, quam valde paucus sanguis propter sectam venarum ratione vacui attractus ad prædictam intemperiem amouendum. Ceterum ex iis, quæ dicta sunt satis aperta contradictio oritur, nam in incipiente potius melancholia sanguinem mittendum esse præcipimus, cum tamen ad initium huius controuersie vel ex Gal. mente in melancholia progressa proposita fuerint fortiora remedia, iter quæ sanguinis missio recensetur. Pro conciliatione huius contradictionis dicimus melancholiam progressam duplici modo posse considerari, vel eò vsque progressam, quod nullus præternaturalis calor in cerebro humores adurente, tenebricososq. reddente reperiatur, sed omnino deferbuerit quam sanè melancholiam tunc diurnam satis, ac consumatam dicere possumus, vel non eò vsq. progressam, in qua adhuc præcalidæ cerebri dispositiones vigeant, & tunc melancholia non nimis progressa, nec valde diurna extabit, sed media inter incipientem, & consumatam erit, & in hac Galenus ad sanguine missionem confugiebat, nõ in ea, in qua calidæ dispositiones tenebricosi humoris causæ deferbuisset, vt iam valde progressa, & consumata, item Galenus in incipiente melancholia essentiali ad generosum sanguinis remedium non accedebat, dum sibi persuadebat paucum reperiri in cerebro melancholicum humorem, qui mitioribus remediis superari posset, qui si paulò copiosior extitisset, & Galenus quoq. in initio morbi sanguinis missionem amplexatus esset, quemadmodum quoque illam amplexabatur, vbi morbus quadantenus progressus mitibus remediis cessurus nõ esset, vel fortè facilioribus prius tentatis non cessisset, vnice rationi satisfaciendum remanet à spirituum penuria desumptæ, cui quoq. facillima responsio est, nam melancholici per essentiam non semper spirituum penuria laborant, nisi iam valde progresso morbo, quo casu & nos a sanguinis eductione abstinemus reliquis vero temporibus potius spirituum siluestrium, ac tenebricosorum copia vexantur, & tunc sanguinem omnino extrahendum esse censemus.

*An in melancholia à toto sanguis parè vel largè
mittendus sit? Cap. I. I.*

CVM in melancholia à toto sanguinem crassum, ac melancholicum in vniuerso corpore abundare manifestum sit, minime dubitatum fuit à nobis, an sanguinis missio conueniat, quandoquidem Galenus lib. de cur. rat. per sang. miss. cap. 10. vsq. adeo laudat missionem sanguinis in melancholicis, vt dixerit etiam, quando ii recte, valent, conuenire hoc auxilium, quia cum sanguis melancholicus crassus sit, neq. inedia, neq. frictionibus, neq.

balneo consumi potest, vnde vel venæ sectione, vel medicamento purganti ipsum euacuare oportet; Cæterum an parce, vel largè sanguis euacuandus sit, controuersum est, nam inter recentiores doctissimus Ludouicus Mercatus sanguinem parce mittendum esse in melancholicis, à toto, tum ob timorem, & maestitiam, quibus semper necessario afficiantur, tum ob spirituum vitalium inaminitionem scribit in sua praxi cap. de melancholia; imo vbi animi affectiones, vt cura, amor, & similia, vel inedia, & vigilia melancholiam concitant, omninò à sanguinis detractone abstinendum esse censet, & præsertim si diutine vacuationes, siue sanguinis, siue ventris præcesserint, aut si tandem comperiat corpus excarne, hirsutum, aridum, curis contabefactum, & nigri coloris esse, ac deniq. adusti, crassi, frigidi & sicci humoris plurimum abundet; sanguinis vero non item, quorum occasione sanguinis detractone melancholicis, parum prodesse à veteribus dictum esse existimat, Verum Aretæus antiquissimus author in quocumque corpore, etiam gracili hoc auxilium conuenire ait, & Galenus 3. de loc. aff. c. 7. de melancholia pertractans, ait, quod vbi vniuersum corpus sanguinem melancholicum continet, curationem à venæ sectione incipere oportet, neq. eodem loci sibi contradicit, dum in melancholia venam cubiti secandam præcipit, ac si tunc fluens sanguis non videatur melancholicus, statim supprimendum esse, quasi non semper mittendus, sit sanguis in melancholia à toto, quandoquidem ibi Galenus proponit huiusmodi venæ sectionem, non tamquam remedium, sed tamquam signum, quo dignoscere queas, an melancholicus sanguis vniuersum corpus, an solum cerebrum occupet, & proinde an melancholia per consensum à toto, an per essentiam in cerebro, sit, si n. sanguis non egrediatur melancholicus, oportet, iudicare melancholiam non esse per consensum à toto, in hac n. in venis totius sanguis melancholicus redundat, qua de causa neque etiam valet, quod melancholici corpora habeant cacochyma, (hoc n. plurium est argumentum, qui in cacochymia purgatione vtendum esse, & à sanguinis detractone cauendum præcipiunt, quoniam in melancholia à toto, quicquid vitiatum est, in sanguine reperitur, vt ob hoc sanguinis euacuatio maximè utilis, & necessaria sit, præterea Galenus è diametro contrarius est Mercato, nam cum in melancholia à toto sanguinis missio conueniat, quia melancholicus humor in vniuerso corpore edundat, in iis præcipuè redundare docet huic humorem, qui macri, nigri & hirsuti sunt, & maxime quando vigiliis, & sollicitudine, & tenui victu fuerint educati, quare in his ex Galeno non aufugienda, sed maxime amplexanda erit venæ sectio. Verù omnibus æqua lance libratis vtrumq. veritati consentanea protulisse opinor, nam cum in omni sanguinis detractone Medicus sibi perpetuo ob oculos ponat virium robur, & prò vt eas vel robustas, vel imbecillas reperit, ita non solum sanguinis missionem respuat, aut eligit, sed sanguinis etiam mensuram

ram præscribat, proculdubio scientissimus Mercatus de iis melancholicis loquutus est, qui corpus adæd macrum, & ex carne, aridum, curisq. contabefactum habent, quod eorum vires imbecillime facte nullâ sanguinis missionem perferre queant, quemadmodum illorum vires, quas longa inedia, aut fastidiosa vigilia deiecit, & infrinxit, Galenus non item; addas præterea, quæ ex Mercato adduximus non in incipiēti sed in progressa, & valde progressa melancholia contingere, quo in casu & nos à sanguinis missione abstinendum esse censemus, vti in superiori quæstiuncula monstratum fuit, Mercatus etiam parcam moliat tur sâguinis euacuationē in melâcholicis à toto propter timorē ac mestitiā nec nō propter vitales, spiritus imminutos, sub his n. vires imbecilles sunt, qua in re nec Galenus etiam aliter sentiret, & præsertim cum iubeat Mercatus considerandum esse an iecur propter ipsius caliditatem & siccam intemperiem huius humoris melancholici plus gignat, aut copioso sanguine generato ipsum exurat, vel propter ipsius calidum intemperamentum, vel totius corporis, an etiam suppressa sit euacuatione aliqua, vt hæmorrhoidum, mensium, ac alia similis tunc n. largius mittendus est sanguis, neq. immerito, quandoquidem sæpe ob permisissam sanguinis efferuescentiam nullo sanguine extracto, malū ex melancholia in maniam migravit hinc in lycantropia in qua melancholicus humor aliquam retinet caliditatem, quam rectè græco nomine, empireuma appellares, ab Aetio, & ab Arabibus probatur vena sectio vsq. ad animi defectum, quia maximè in hoc morbo formidetur magna aliqua inflammatio, quare hi erunt melancholici per consensum à toto, in quibus larga sanguinis missio conueniet, in superius vero relatis, aut nulla, aut parca saltem sanguinis euacuatione molienda erit, nec tandem in melancholia à toto vena sectio omnino excluditur ea ratione, quia cum crassior sit in ipsa melancholicus humor, sanguinis quod crassius est intus adseruetur, subtili, & vtiliori parte euacuatâ; namque si aliqua obseruentur in praxi, quod etiam crassius est euacuabitur, & primo sâx sanguinis cuius proprium est semper subsidere, est ita fundenda, vt toti sanguini commisceatur, ad quod nonnulli respicientes, non solum frictionibus, & aqua calida ministros vt præcipiunt, sed etiam consulunt, vt antequam secetur vena in melancholicis, corpus agitetur, & medicamentis, & syrupis, vt ex agitatione sâx sanguinis cū tenuiori portione misceatur. Secūdo iubēt vt post sectâ venâ propter arctâ ligaturam qua vtuntur ministri, aliqua ex parte laxetur vinculum, Tertio vt amplius fiat foramen, quibus peractis res ex voto succedet.

*An in melancholia hypocondriaca sanguis
mittendus sit? Cap. III.*

Flatuosa affectio, qualis hypocondriaca est, quæ comitem habet cruditatem, & cui adiungitur ventris deiecta facultas, sanguinis missionem renuit. Amplius cum in hypocondriaca, appellata melancholia tantum circa mesaraicas venas resideat materia, venæ sectio prætermittenda est, trahit .n. succum melancholicum à partibus determinatis in venas communes, sicq. totum inficit sanguinem, Hinc Rhafius in hypocondriacis venæ sectionem prohibet, Contrarium tamen colligi videtur ex Auicenna lib. 1. fen. 4. doct. 5. cap. 20. dicente venarum pedis phlebotomiam conferre ægritudinibus melancholiæ, & re vera conuenientissima est venæ sectio in hoc affectu pluribus de causis, etiam si plethoria non adfit, & primò, quia in hypocondriis, aut in mesaraicis venis (quæcunq. fuerit affecta pars generatur materia cū sanguine mixta secūdo quia ob materiam obstruentem caliditas intenditur, vnde & in ipsis succo adduntur humores tertio quia nisi sanguis euacuetur, tuto calidis medicamentis vti non possumus ad materiam melancholicam obstruentem superandā quarto quia est affectio veluti inflammatoria, hinc conuenit sanguinis missio, vt ex accidenti refrigeret quinto deniq. quia non raro ad hypocondria sanguis regurgitare solet ab hæmorrhoidibus, aut menstruis, quo casu sanguinem mittere necesse est. Ad Rhafium, & ad rationes in contrarium adductas respondetur, quod & sic circa mesaraicas venas resideat materia, non tamen sanguinis missio prohibenda est, quoniam siue melancholia hypocondriaca fiat liene non attrahente, succum melancholicum, siue iecore chylum, & sanguinem exurente, necessarium est non modo ad mesaraicas, sed ad communes venas illius portionem distribui, itaq. tunc educitur sanguis non pro euacuando succo melancholico iam confluo, & impacto, sed pro illo, qui in venas totius distribuitur. Tandem cruditates, & ventriculi imminutam coctionem affectus hypocondriaci comites esse verissimum est, neq. ab his sanguinis missio permittitur, sed si cruditates aliquo lenienti pharmaco, vel vomitorio medicamento expurgentur, & detergentur à ventriculo præmissis etiam, si opus fuerit incidentibus, & extergentibus medicamentis, moderata sanguinis euacuatio non inconuenit, et præfertim cum ab hypocondriis, ac mesaraicis venis sæpe numero calide enaporationes in ventriculum effument, quæ ipsis coctionem perturbant, et ita crudorum succorum prouentus sunt in causa. Hoc vnum tamen animaduersione dignum est (quod et ab Amato Lusitano obseruatum fuit Cent. 4. curat. 42. (quippe si patientis corpus aridum sit, et debile, vt sanguinis missionem per venæ sectionem in cubito ferre non possit illius vice hyrudines ani venis affigende

dz erunt, per quas ater humor euacuari solet, Postremo hanc quasiur-
culam Petri foresti sententia claudere non displicet, qui scholiis obse-
uationis 18. lib. 10. sic fatur, " In melancholia hypocondriaca à ve-
ne sectione abstinemus, nisi hoc fiat præseruationis causa, vel si ex ali-
quo viscere vt liene, vel iecore, ad ipsum ventriculum, vel venas me-
saraicas, et mesenterium sanguis sit deriuatus, tunc reuulsionis gra-
tia seruata rectitudine, item, & præseruationis vena secanda erit.

*An in melancholia superiores, vel inferiores
vena secanda sint? Cap. IIII.*

Quemadmodum ob omni morbo melius est præseruari, quam
curari, ita et à melancholia, quare si de præseruatione ab
ipsa sit sermo, ex infernis partibus semper mittendus est sã
guis, longe .n. ducendus est à cerebro præseruationis tẽ-
pore, in morborum .n. capitis præseruatione longe semper à cerebro
ducendus est sanguis, hinc Galenus lib. de cur. rat. per S. Miss. c. 19.
hac habet, " Comitibus morbis. vertiginibusq. obnoxios potius ex
cruribus euacuato. Si vero de curatione loquamur, vbi melancholia
essentialis erit, et opus sit sanguinem mittere, potest venę communis
sectio interdum præmitti, et prætermitti, non tamen determinatę sectio
prætermittenda, quę est vena frontis, vel narium, Si vero melancholia
sit per consensum à toto secatur vena communis, aut vnus tantum,
aut vtriusq. brachij, potest etiam in magna plenitudine secari, et su-
perior, et inferior, sed quando vtrumq. præstare liceat, vt prius infe-
riores, quam superiores secantur venę magis probatur contra quam
scribit Mesues cap. de melancholię curat., Nam si secantur primo
inferne, sanguis crassus ad inferna ducitur, nec dicat aliquis quemad-
modum secta inferna vena sanguis crassus inferius trahitur, ita etiam
secta superna superius trahi, quoniam quod crassum, ac graue sui na-
tura est, facilius deorsum, quam sursum tendit, etiam si hoc fiat ratio-
ne vacui, præterea reuulsio deriuationem semper præcedere debet, at
vena inferna secta in melancholia ex toto habet, rationem reuellendi,
superior deriuandi. Si tandem sit melancholia vel a toto, vel ab hypo-
condriis, in qua menses, aut hamorroides suppressę sint, tunc inferiores
venę secandę sunt, et ex Galeno semper, numquam superiores, etiam
si adsit plenitudo, vult. .n. lib. de cur. rat per S. miss. cap. 11, ple-
nitudines. a suppressis mensibus ortas omnino per crura euacuari,
siue venam secare oporteat, siue scarificare, sectę .n. in cubito venę (vt
ipse inquit) mulierum reuellere purgationem assolent, nihilominus si
res contra se habeat, ita vt non plenitudo a suppressis mensibus. sed hæc
a plenitudine ac copia sanguinis ortum habeant, vena superior prius
secari poterit, quemadmodum præscribit Aetius Tetrab. 4, serm. 4. cap.
57. quem Auicennas, et ex neotericis doctissimus Mercatus sequun-
tur,

240 **Quadrupartitum Melancholicum**

tur, & ratio est, quia vbi plenitudo, & praesertim superiora obsidet, sanguinis parca detractio ex brachio facta longissime ab eo tempore quo purgationem mulier expectat, tantum abest, vt supprimat, vt potius ruuet ad earum euacuationum prouocationem, impediendo ne superiorum plenitudo deorsum irreat, si tal venas protinus incidat, & aut obturet, magisq. vteri vasa obstruat, aut sanguine copiosius ad vterum euocato immodicum sequatur mensium profluuium, quod cohibere nequeas, praeterea si in magna sanguinis plenitudine menses supprime ex vena cubiti parum sanguinis detrahas, natura eo onere, quo veluti sarcina praemebatur exonerata, quod reliquum erit, facilius per consueta vteri vias extrudere poterit. sed haecenus, de quibus obiter sermo contingit; Ceterum quoad melancholiam hypocondriacam atinet, in hac nonnulli, & inter eos doctissimus Capiuaccius, prohibet venae sectionem in cubito, concedunt autem in pedibus hac ratione moti, quia cum sanguis vitiosus pertineat ad hypocondria, & bonus sanguis ad totum, secta vena cubiti bonus sanguis euacuatur, & non melancholicus, & hac facta euacuatione, ne detur vacuū, fit attractio sanguinis melancholici ad superiora, sed pace tanti viri nulla est hac ratio. quasi melancholicus ille sanguis, qui est circa hypocondria pos sit per infernas euacuari venas non attractus in vasa communia, quod si concedant attrahi, eadem est ratio sectionis infernarum, & supernarum, sed vera ratio, ob quam melius sit pedis, quam cubiti venam secare, est, tum quia sanguis subsistit, infra iecur, tum quia sanguis ille sursum mittit vapores, vt ob id leuis a cerebro reuellere oporteat.

An melancholicos per consensum à liene iuuat vena, quam saluatellam com muniter appellant, in sinistra manu sectio? Cap. V.

AB huiuscemodi venae sectione melancholicos per consensum à liene iuuari posse non sine ratione existimo, cum lienis affectibus saluatellam sectam mirifice prodesse vulgata sit hucusque, & ab omnibus fere recepta opinio, & Galeni temporibus hoc remedii genus floruisse ipsemet est testis lib. 3. de anatom. administr. cap. 5. dum de vena, quae mediam digiti medii, & anularis regionem ingreditur loquens, ait quod hanc nonnulli in sinistra manu secantes, sinentesq. sanguinem ex ea fluere, quousq. vltro sistatur, lienem ex tali vacuatione iuuari asserunt, et in libro qui praesagium experientia confirmatum inscribitur Galeno adscripto haec habentur: Si quispiam anularis digiti venam secet, et nonnulli mediam, inter medium, et anularem digitum venam, sinentes sanguinem efluere, quoad sponte cessauerit lienem iuuari, vt in ancone venam secando interiorem, satis commode namq. lienem prodest male habenti sanguinis detractio ex manu sinistra, Hinc Montagnana qui in Medicina exercenda

cenda peritissimus, ac consumatissimus extitit, ubi de agritudinebus
 splenis, ex cuius consensu cerebrū ladebatur, agit, ad saluatella venę
 sectionem recurrit, quemadmodum videre est Consiliis 159. & 160.
 Nonnulli tamen nequaquam conferre volunt saluatellam sectam, tum
 ob melancholici humoris crassitiam, quo lien oppletur, tum ob eiusdę
 gravitatem, nam cum valde sit terreus, facilę deorsum tendet, & ob id
 facilis; ac melius per inferiores venas euacuabitur, quod & nobis na-
 tura ostendit, cum ipsa sæpę huiuscemodi humorem per venas hæmor-
 roidales euacuet, & non raro in crurium venas deponat, prætereā
 quomodo tam crassus humor, qualis est melancholicus sanguis in lie-
 nis morbis è saluatella vena tam exili possit exire? hinc Galenus lib.
 de cur. rat. per sang. miss. c. 14. ex venis summe manus nihil, quod
 effatū dignum sit, effluere scripsit; Cæterum vt de hac re aliquid cer-
 ti proferatur, præsciendum est lienis morbos, qui propriam curationę
 per sanguinis missionem exposcunt, à pluribus venis apertis iuvari pos-
 se, & vt plurimum ab hæmorrhoidalibus, à venis brachii & ab iis,
 quę in summa manu existunt, nec non insuper illorum alios ab
 hac magis, quam ab illa vena aperta iuvari, alios vero contra,
 pro vt sapiens medicus internoscere poterit, ægri viribus, & mor-
 boru in natura, ac temporibus diligenter animaduersis, etenim in qua-
 cumq; melancholia per consensum à liene, & in cæteris præternaturā
 affectibus, in quibus lien ita afficiatur, vt sanguinis missionem requirat
 nemini dubiū est, quod sanguis per venas hæmorrhoidales cõsulcius eua-
 cuatur, tum propter rationes superius adductas, tum propter cõmuni-
 cantiam venarum lienis cum hæmorrhoidalibus internis, vtręque .n.
 venę portę propagines sunt, eum tamen excipimus casum, in quo
 à liene reuellere intendimus, tunc .n. per venam in summa, ac sinistra
 manu sectam sanguis euacuatur, cum reuulsio rectitudine seruata ad
 longinquiores fiat partes, quemadmodum si lien exempli gratia inflā-
 matione corripere tur, si quidem (vt 13. meth. cap. 11. Galenus ait)
 longissimę à tentata fluxione parte quod redundat, reuellere, nequa-
 quam ad eam trahere conuenit, hinc Galenus eodem loci, & in librū
 Hippocratis de humoribus comm. 1. t. 12. in lienis inflammatione nõ
 hæmorrhoidales, sed brachii .n. sinistri venas aperiendas consulit, ipse .n.
 per manum simpliciter prolatam brachium intelligit, sed & ex Gale-
 ni mente, atq; ex ipsa ratione summa manus vena rectius secabitur,
 cum longinquior sit pars, & ad longinquiora fiat reuulsio, præterquã-
 quod & in eodem comm. t. 12. venam inter minimum digitum, & anu-
 larem existentem secari scribit Galenus, Modò cum in melancholia
 hypocondriaca et si non vera inflammatio, saltem phlogosis, seu ac-
 censio quædam ferę semper existat, quę veram inflammationem emu-
 latur, mirum non erit, si sinistra manus saluatella secta, melancholici

H h

per

242. Quadripartitum Melancholicum.

per consensum à liene iuuari possit, præterea si aliqua alia causa re-
 uulsione excepta, hæmorrhoidalium venarum apertionem prohiberet
 tunc proculdubio venas sinistri brachii, quã summã manus aperire satius
 esset, nisi imbecillæ vires reclamarent, hæc namq. sanguinis missionem
 facilius ferunt per venam in manu, quam in brachio sectam, Quod an-
 tem viribus non reclamantibus in brachio venam aperire satius sit, fa-
 cile probatur, Si quidem melancholicus sanguis qui sui ipsius euacua-
 tionem indicat, venam quoq. secundam esse indicabit, quæ illi prom-
 ptius occurrere possit sed promptius quam saluatella, cubiti interior
 vena occurret, nam cum hæc satis amplior sit, faciliorem quoq. exitum
 crasso sanguini præbebit, atq. ita non solum citius, sed iucundius et iã
 medebimur, cum longius, ac magis in saluatella tundenda ægri affigã-
 tur, Insuper addere possumus Galeni auctoritatem in lib. de cur. rat.
 per S. M. cap. 16. dum habet, quod affecto liene, haud æque adiuue-
 rit circa anularem digitum sinistrae manus incisa vena, atq. si internam
 cubiti seceris, multum. n. iuuat afflictum lienem sanguinis ex sinistro
 brachio detractio, Nihilominus ubi vires aliquo pacto imbecillæ sũt,
 & necessario sanguis extrahi debet, cubiti venæ saluatellã præferimus,
 hæc. n. incisa parciores spiritus dissipantur, & ob id minor fit virium
 iactura, quare non experientia solum, vt voluerunt aliqui, & inter hos
 Arnaldus Novo Comensis cap. 103. qui salernitanorum carmine cõ-
 præterariis, illustrauit, sed etiam ratione colligimus, cur saluatellæ sectio
 melancholicos à liene, atq. splenicis iuuat, si quidem hi cum spirituũ
 inopia laborent, & sanguinis missione indigeant, nisi hæmorrhoidales
 venæ aperiri possint, nulla accommodatior vena sectioni est, quam sal-
 uatella, nam quo longius ab hepate & corde distabit vas, eo minor, cum
 aperietur fiet spirituum euacuatio, sed non desuerunt, qui hanc opinio-
 nem confutarint, existimantes eandem spirituum euacuationem, imo
 & maiorem fieri vena saluatella incisa, quam, in cubito secta. Nam (di-
 cunt isti) quæ maior est ratio, cur ad eandem quantitatem sanguinis
 haustam, cum vbiq. sint, & abundè confluant spiritus, plures euacuen-
 tur scissa vena vna quam altera? non quod vas sit maius nam exempli
 gratia duo vini dolia, quorum alterum aliud decuplo excedat, eadem
 terebra ytriq. si fuerit adacta, eandem vini quantitatem æquali tem-
 poris spatio fundent, quandiu vinum continebit vas minus, ergo cum
 tandiu contineantur spiritus in venis brachii, & summæ manus, quã-
 diu etiam sanguis sicut, quæ demere seũ ex cubito, seu ex manu me-
 dico erat in animo, æqualem æquali temporis spatio spirituum euacua-
 tionem fieri necesse est, sed si verum est eodem temporis spatio
 tantundem spirituum euacuari ex venâ summæ manus, ac ex venâ
 cubiti manifestum est maiori temporis spatio plures quoque euacuari
 posse.

posse spiritus. At summa manus vena diutius pateat necesse est, pro eadem exhaurienda sanguinis quantitate quam vena cubiti, ergo plures dissipabuntur spiritus saluatella, quam vena cubiti secta, & ex cōsequenti maior fiet virium iactura. Adde etiam eisdē spiritus ob aquę calidę forum, quā detinetur manus, quadantenus resolui. Hęc tamen facile corrumpunt falsitate suppositiua priori argumento adinuenta, quandoquidem falsum est arbitrari adeo copiosos spiritus in venis a corde, & hepate distantibus reperiri, ac in proximioribus, proximiores in vena proprio fonti in quo gignuntur spiritus eorūdem maiore copiam recipiunt, modo cum saluatella distantior sit a corde, & ab hepate, quam sint cubiti venę, mirum non est, si maiorem spirituum copiam recipiat, minus spirituosum sanguinem contineat, quod nos facile cognoscimus, cum ex frigiditate extremorum hyemali tempore percepta (hęc in a fonte caloris distantia magis frigescent) tū & earūdem venarum sectione, quoniam si aliqua distans a predictis visceribus vena se ceterur, qualis etiam saluatella est, nisi calidę aquę focus ad ministrantur, aut sanguis non exit, aut absq. salu exit, & citissime sistitur, signum euidentissimum exiguos spiritus in his venis contineri, vnde Galenus dixit ex venis in summa manu sectis nihil esse dignum, effluere, hinc igitur patet ratio, cur copiosiores spiritus vna, quam altera secta vena effundantur, nec tener exemplum de dolis allatum, si quidem eiusdem farinae supponitur vnum in utroq. dolio contentum at non ita de sanguine est asserendū, nam in remotioribus a corde venis cōtentum minus spirituosū in vicinioribus autē spirituosum magis sanguinem esse conspicimus. De Aquę autē calidę foru dicimus, quod ipse sanguinem in summa manu contentum magis fluxilem fundendo reddit, quod patentioris meatus, & spirituum attractione m efficit, imo & eorū aliquam resolutionem; non tamen eam, quę sit vena in cubito secta, vnde mirum non est, si in febribus melancholicis, alijsq. longius protractis morbis, in quibus vires iam contractę sunt, plurimi ex practicantibus sanguinem ex saluatella hauriendum præscribant, sed quid plura? hoc celeberrimi Græci, & Latini obseruant, hinc Paulus lib. 6. cap. 40. in lienosis eam sinistrae manus venam, quę inter minimum digitum, & proximum medio sita est, secundam præcipit. Sed inter ceteros doctissimus Franciscus Valeſius lib. 7. Controversiarum, c. 1. hanc litem adeo appositē dilucidauit, quod nihil amplius deſiderari possit, ille sic scribit, "Mos est Medicis fere omnibus in affectionibus hepatis, & lienis, cū euacuationes alias tentauerint, ad sectionem venę illius, quę in extrema manu est inter digitum auricularem, & anularem tanquam ad sacram anchoram confugere, deinde eas rationes, quę huic opinioni aduersari videntur, afferre, easq. confutare, atq. insuper propē medium hæc habet, " Atq. ego olim ita censeui his

244 Quadripartitum Melancholicum.

argumentis adductus, & quia nulla causa succurrebat, quæ ea euacuatio posset esse accommodatior, quam quæ ex cubito video, nihilominus omnes, qui medicinam facitant hac missione sanguinis uti, ve experimento comprobatissima, & ego ipse eam familiarem mihi ad hypocondriorum affectus longo usu iam feci, neq; possum negare videri eam sæpe etiam vtiliorem ea, quæ ex cubito, proinde causam longæ meditatione inuestigavi, atq; merito fuit inuentu difficilis, ut potè quam nullus explicuerat, & si quidam antiquorum, & neotericorum etiam tentauerant, Tandem aliquibus interpositis hæc subdit. Sed quæ causa rei huius idonea sit, superest, dicamus, certe extremæ partes internarum sunt emunctoria naturalia, non tamen quæcumq; sed earum, cū quibus habent rectitudinem, velut extremæ manus hypocondriorum de extra hepatis, sinistra lienis, atq; membri, cuiusq; excrementa naturaliter vergunt in illius emunctoria, & quo natura vergunt per loca conferentia, eo oportet duci Ergo maximè expedit laborante hepate venam secare in manu dextra, (quemadmodum laborante liene in manu sinistra) quia facile trahetur, quo secundum naturam consuevit pelli, idq; non in principio, cum copia est maxima, sed post alias euacuationes, quia tunc melius poterit membri facultas excrementa repellere, cum deposita erit multitudo, & ex toto corpore confluere cessauerit. Hactenus Valesius, quem qui consulat, vberiore intellectuui pabulum subministrabit.

An in melancholia hæmorrhoidales venas aperire prosit, & præsertim applicitis hirudinibus? Cap. VI.

Hippocrates 6 aph. XI. melancholicis hæmorrhoides superuenire bonum esse pronunciat, quod ex Galeno in commento non solum ratione euacuationis, sed & ipsa qualitate humoris euacuari fieri habemus, hæc etenim sanguinem crassum consueverunt euacuare humore plenū melancholico. Quamobrem cum medicus sit imitator naturæ, & hæc sanguinis facultati in corpore redundantis nullam moriatur expulsionem, poterit ille hæc venas hirudinibus adaperire, quemadmodum hodie est in frequenti usu, & præsertim si hæmorrhoides melancholicis innatae sint, sed & si non sint innatae sunt adaperiendæ, quandoquidem eo ducendus est humor, quo natura vtiliter illum purgare consuevit, consuevit autem nigrum sanguinem per hæmorrhoidas excernere, hinc Galenus 4 aph. commento 25. assuefaciendū esse ei, quæ fit per hæmorrhoidas, euacuationi assentitur, quando natura multum talem sanguinem accumulauerit, nec immerito, quandoquidem (ut ibidem scribit) iam factæ melancholice maximum est remedium sanguinis ex his venis profluuium, quæ etiam

etiam, si futura sit, prohibet. Nonnulli tamen harum venarum apertionem damnant, tum quia igens sanguinis fluxus interdum subsequatur, nec fitti possit, tum quia, si hac euacuatione saepius repetita assuecat natura per has venas sponte exonerari, & interdum sanguis supprimatur, maius inde malum exoriri queat; At facilis est his responsio, non .n. indifferenter hoc remedij genus est administrandum, sed recta cum ratione, ita ut non sint iis aperiendae haemorrhoidales venae, qui sanguinem tenuem, & acrimonia praeditum habent, sanguis .n. tenuior, & acrior difficilius sistitur, sed melancholicorum sanguis frigidior, ac crassior, ut ad praescriptam a Medico mensuram fluere possit; necesse est, ut in ea parte vel fatus ex spongiis, calida madefactis administrantur, vel ut patientes super vase calida semipleno infideant; praeterea ea semper debent esse in promptu, quae sanguinis euacuationem, si excederent sistere possint, si vero natura sit assueta per has partes sanguinem excernere, & hic aliqua de causa supprimatur, tunc alicui animo has venas resecare possumus, cum ex his antea proflueret sanguis cum consentia natura, sed hoc vnum, est quod huic veritati valde obstare videtur, nam cum omnibus compertum sit, haemorrhoidales venas duplices esse, internas, quae a porta vena originem trahunt, & externas, quae a caua propagantur, & in illis seculentus, ac crassus, melancholicusq. sanguis, in his vero tenuis, & laudabilis continetur, certum est internis nullo pacto hirudines applicari posse, si ipsis hanc apertionem tentare velimus quare nec et externis applicanda erunt, dum atrum, crassumq. sanguinem euacuare est animus; Hinc nobilis, ac doctissimus concius noster, ita elegantiori sermone differerebat. Si arte procurandae sint haemorrhoides, quis oportunitatem euacuandi tempus dignoscet, & naturam ad eius sanguinis expulsionem esse paratam? Si parata non sit pro impuro purum, aut tam purum quam impurum sanguinem euocari constat, sed quicumq. haemorrhoidas provocare studet, si quicquam sapit, sanguinis seditatem auferre, non reius copiam demere sibi persuasit imo saepe opinione sua medicum frustra contingit, etiam si ex usu decernat, nam cum natura ex venae portae ramis plerumq. melancholicam hanc cacochymiam expurgare visa sit, cum venae illae internae, atq. abditae sint, quomodo naturam imitabitur, iis adaperitis, quae ex caua vena prodeunt? non inficior tamen haemorrhoidas aliquando adaperiendas esse, sed tunc solummodo, ubi externas haemorrhoidas aperire statutus quibusdam temporibus natura ipsa consueverit, ac impedita, vel sui muneris oblita sanguinem profundere desierit, tunc .n. coniciendum est naturam ad hunc motum esse paratam, quando iisdem temporibus, iisdemq. signis praecedentibus aliis ad melancholici sanguinis expulsionem in surrexit; Amplius (prosequatur ille) neq. reuellendi gratia a capite haemorrhoidales venae

sunt

246 *Quadrupartitum Melancholicum.*

sunt aperiendæ, quod tamè fieri quotidie videmus, nam si reuulsioais natura in hoc posita est, vt ad partes, quam longè distantes sanguinis impetus retrahatur, vne istæ non longissimè distant à capite, quare, potius quæ in pede sunt, si ex arte reuulsio instituitur, secandæ erunt, præter hæc si quam primum morbo occurrere animus sit, commodius amp̄iori vase dissecto prauum sanguinis motum compescemus, quam ex venarum exilium ramusculis tenui hirudinum morfu compunctis; si tamen deriuandum sit, ex hæmorrhoidibus sanguinis missio locum, habere potest, vt ex vniuersalibus præceptis ad deriuationem atinentibus v. methodi cap. 3. deduci potest, Hactenus doctissimus vir cuius rationes si examini subiiciantur, facillè refelli posse adiuuenias, & quoad postremam spectat, certissimum est nos à capite reuellers, dum pedum venas secamus. & ab eodem deriuare, dum brachiorum venæ inciduntur, Modò cum hæmorrhoidales venæ inter prædictas veluti medient, nemini dubium est, quod ipsis ad apertis tum deriuatoria, tum reuulsoria simul sit euacuatio, nam si ad brachiorum venarum apertionem respiciamus reuulsoria, quemadmodum ad pedum venarum apertionem habito respectu deriuatoria appellari poterit, præterea morbo rebellis qualis melancholia est, sepe non satis occurrimus sanguinis missione per sectam venam in brachiis, hinc est, quod ad apertionem venarum hæmorrhoidalium confugimus, & ita prauum sanguinis motum magis compescimus, & præsertim cum per has venas natura peccantem humorem, nempe melancholicum succum soleat repurgare, adde quod interdum in melancholicis brachiorum venas secare non licet (quod per sæpè, in hypocondriacis contingit) quo casu hæmorrhoidalium apertionem consulunt omnes. Ad rationem vero priori loco adductam, & à doctissimo viro longiori oratione prosequutam, dicimus nihil prohibere, quin externæ quoque hæmorrhoidales venæ melancholico sanguine abundant, quoniam si plenitudinè tantum euacuandæ dicatæ essent, & non cacochymiz, seu melancholico sanguine, senescentes quibus optimi, puriq. sanguinis copia, vt plurimum deest, raro exercerent, & iuuenibus, qui plenitudine haud raro laborant, plerumq. superueniret sed oppositum videmus. Addamus, quod sæpe non in venæ tantum portæ ramis melancholicus contineri sanguis deprehenditur, sed & in venæ cauæ non descendens tantum, sed etiam ascendens, vt ex morbis conicitur, qui à melancholico humore proficiscentes superiores corporis partes aggrediuntur, Certe natura quantum valet melancholicum vtrumq. succum fecerit, inq. venam portæ deponere studet, & idcirco internas hæmorrhoidas huic mûneri comparatas esse, iure statutum est, at cum non semper totus excerni possit, sed sanguini permixtus per vniuersi corporis venas permeet, tunc naturali huius humoris propensione, ætate iam inclinante, quæ quidem tempore natura per internas
regiones

regiones euacuationes instituit, sanguinem per descendētes venarum propagines expurgat. Hinc Galenus in lib. Hipp. de humoribus comm. 3. hæc habet. Scire tamen conuenit non semper boni consulendum esse, ut sanguis per infernas partes ex hæmorrhoidibus effluat sed tum deniq. cum nigra excernuntur, & hominis natura multum humoris huiusmodi accumulatur, alioqui non est natura tali euacuationi assuetuenda, & hinc insuper oportuum tempus ad hæmorrhoidalium venarum apertionem, & naturam ad melancholici sanguinis expulsionem esse paratam dignoscere addiscimus, quando scilicet hominis natura multum huiusmodi humoris accumulatur, quod in melancholia contingere nemo ibit inficias, Tandem (ut aliquid de hirudinibus tangamus) huius opinionis veritatem perturbauit clarissimus Mercurialis, dum in altero Consultationum medicinalium como Consult. 2. scripsit se ratione, & Galeni autoritate, & certa experientia dedicisse, opera hirudinum quæ tenuissimum foramen faciunt, sanguinem crassum, & melancholicum effluere non posse, & idcirco exeunte tenuiori parte remanere semper crassiorem, & huiusmodi opinionem sequutus est etiam Alexander Massaria, quæ tamen refellitur, quandoquidē experientia à Mercuriali obseruata suspecta est, dum multorum aliorum medicorum insignium experientia contrarium asserit Galenus autem cuius autoritati indicitur cap. 1. lib. de hirudinibus &c. scripsit hirudines illum sanguinem attrahere, qui carni adiunctus est, non qui in imo corpore continetur, quare cuiuscumq. generis ille sanguis sit, siue melancholicus, siue biliosus, siue pituitosus, attrahatur ab hirudinibus, ita ut ex hoc non possit perpetuo inferri, ab iis tenuiorem sanguinem attrahi, non autem crassiorem, imò eam in melancholia venis hæmorrhoidalibus applicentur hirudines, & in illis sanguis crassus contineatur, iure optimo ab ipsis sanguinem crassum attrahi fatendum erit, At quia hæc forte non arridebunt, excellentissimi, & amarissimi præceptoris Claudini sententiam afferam, ille de Ingressu ad infirmos lib. 2. c. 5. hirudines non à partibus tantum cutaneis, sed è profundis etiam, & à toto euacuari scripsit, quod præter autoritatem Auicennæ qui id aperte, falsus est rationibus etiam probat, inter quas hæc iunica esto, Hirudinibus applicitis (inquit ille) est copiosus interdum sanguis euacuatur ex Galeno lib. de V. S. c. 19. ut pro eo sistendo ad causticorum, & emplasticorum usum deueniendum sit, imò ut cachexia, & hydrops subsequantur, at tantum sanguinis quomodo fieri potest, ut euacuetur ab illis, nisi ex toto trahant? ex qua ratione etiam illud obiter contra Massariam constat non tantum tenuem, sed etiam crassum sanguinem educere, et paucis interpositis subdit, Quod si Galenus aliquando dixit subcutaneum tantum sanguinem educere hirudines, is de iis loquutus est, ut pro vacuatione locali, et particulari, cuti
nulla

248 **Quadripartitum Melancholicum:**

nulla habita ratione venarum, sicuti & cucurbitulae adhibentur. Hæc
 & genus præceptor amatissimus. Demum ratio quam Mercurialis in
 angustiam inflicti vulneris refert, facile à Capiuacceo diluitur lib 6. de
 febribus cap. 23. vbi de hirudinibus, ait .n. foramen illud à sanguinis
 impetu dilatari, aut nisi amplietur, nihilominus si locus spongia fouea
 tur ex præcepto Oribasi, crassum sanguinem attenuari, & per forame
 exiguum egredi posse, quod & ipse experientia frequentissime com
 probauit; Addamus, & à nonnullis fancitum esse hirudines propieta
 te quadam melancholicum sanguinem attrahere, quod ratione non
 parum consentaneum extat, quia cum hirudines terreae, & frigidae
 sint, rationale est sibi conueniens, simileque alimentum attra
 here; terreum scilicet, ac frigidum, cuius census melancholicus
 est sanguis.

*An licet in aliqua melancholia specie statim ab initio,
 vel nullo tempore ad alterantia se conferre nullis
 euacuationibus præmissis? Cap. VII.*

Dalterantia nos aliquando deuenire nullis præmissis eua
 cuationibus suadet omnium ferè medicorum consensus,
 nimirum quando melancholia sit cerebro essentialis, nam
 si solum caput est affectum, ad quid purgabimus totum cor
 pus? Hinc Galenus 3. de loc. aff. c. 7. monebat amicos, se nullo alio
 adhibito præsidio huiusmodi morbum curasse frequentibus balneis, vi
 etiq. humido, boniq. succi, Nec in totum corpus morbificos hu
 mores quoq. dispersos esse, quis dicat, tunc .n. confunderetur melan
 cholia essentialis cum ea, quæ est per consensum à toto, & tamen da
 tur melancholia soli capiti adeo compens, vt reliquæ corporis partes
 ab omni humore melancholico morbofo fiat immunes, imo si in hoc
 casu corpora purgentur, exiccantur magis, ac in melancholicis nihil
 fit citate deterius, vnde & Galenus noster ad hanc melancholiae spe
 ciem respiciens præcipit, vt si secta vena sanguis ruber appareat, statim
 supprimatur, nouit .n. non laborante toto corpore, sed tantum cere
 bro, nedum inutilem, sed perniciosam esse sanguinis missionem, non
 improbatum quidem, vt ante vsum alterantium quis vtatur lenientibus
 quibusdam medicamentis ad ea expurganda excrementa aptis, quæ
 in omnibus corporibus varia pro temperamenti varietate augeri con
 sueuerunt, etenim hæc purgatio non immediate dirigitur ad superandam
 melancholiam, nos autem querimus an solis alterantibus curari pos
 sint melancholici prætermisiss euacuationibus, quæ ad educendam
 melancholiam administrari solent, Quod si quis obiiciat, non ne in
 melancholia essentiali potest cerebrum esse hoc humore refertum in
 ne

ne ergo licebit vti purgantibus saltem ratione materiae, quae est in capite? Hic respondeat Galenus, dum ostendit se solis alterantibus huiusmodi morbum curasse, vbi non dum ob longum temporis tractum nocuus humor multum vacuationi resisteret (insensibiliter. n. alterantibus & calore nativo ipse digeri poterat) sed cum diuturnus iam factus est morbus, fortiora vt Galenus addit, praedictis remedia adhibere oportet, tunc n. nocuus humor cum magis vacuationi resistat non sufficit ea, quae insensibiliter euacuant, sed ad quae manifeste educunt, necessario deueniendum est, vti ad medicamenta purgantia, atq. ad sanguinis euacuationes. Neque hic forte aliquis pertinacius asserat melancholicam materiam non esse, purgantibus per os exhibitis educendam, ea ratione motus quod mitiora nihil proficiant, valida autem purgantia antequam ducant humorem in capite contentum propinquos euacuent humores, qui innoxii, & utiles sunt, atq. ita distantes ratione vti cui attrahantur in venas, quo pacto vel humor bonus euacuabitur, & relinquetur in venis melancholicus, vel si vterq. duci debeat, opus erit euacuatione esse adeo immoderatam, vt corpus colliquet, & exiccet, & ex consequenti ad deteriore melancoliam prouidat reddat patientem. Sed non ne quisquis in re medica vix initiatus sciet purgantia medicamenta quantumuis valida dummodo electiue purgent, eum tantum educere humorem, qui morbum facit, aut fouet, & quem educere est animus, alios vero humores ne mouere quidem? a medicamento. n. electiue purgante non quilibet humores, sed particular es tantum, euacuantur, neq. hi ratione vacui propinquieribus ductis humoribus euacuantur, sed quia proprium est talium medicamentorum tales attrahere humores ad ventriculum, & intestina et hinc stimolata natura eos apposite per sedem excernat, Quapropter ex epli gratia Epithimū. polipodiu, ac cyaneus lapis, quae omnia melancholicū attrahunt humorē, non flauam bilē euacuabunt, non sanguinē, nisi in tam magna copia exhiberentur, quae super purgationē facerent, quare nec corpus euā colliquantur aut vehementer exiccabunt, et quamuis etiam a purgantibus medicamentis corpora aliquam siccitatē recipere possint, nihilominus talis, ac tanta est opes, quam educatione melancholicā, atq. morbificā materiae recipiunt, vt detrimentum ratione siccitatis nulli faciendum sit, imo purgantia medicamenta in hoc casu ex accidenti humectant quatenus scilicet e corpore extrahūt materiam melancholicam, a qua in eo manente semper, ac longē magis exiccatur corpus, quam a cathartico in ipso breui commorante, vnum est animaduersione dignum et a paucis forte consideratum, a n scilicet in melancolia essentiali etiam progressa adsit magna, vel parua copia humoris melancholici nam potest esse minima huius humoris copia, et tamen a desse in cerebro sicca intemperies iam antiquata, quo in casu nihil perniciosius excogitari poterit iterato vsu purgantium medicamentorum, ietenim exiccatur

052. **Quadripartitum Melancholicum:**
 vsq̄ a deo cerebrum, & imminuuntur spiritus, vt melancholice fatuitas, &
 amentia succedant, id autem ex prægressis causis, nec non ex maori,
 vel minori melancholici affectus læuitia dignosces.

*An placidis, vel validis purgantibus medicamentis
 uti oporteat in melancholia? Cap. VIII.*

IN hoc affectu cathartica medicamenta paulò vehementiora hu-
 mor melancholicus exposcere uidetur, quia crassus, ac terrestris
 est, vnde nisi magno impulsore tractetur, vix potest depelli, ad
 quod fortè respiciens, Galenus lib. de atra bile c. 9. hæc habuit,
 " Omnes quotquot ex melancholico humore fiunt affectus, statim
 inter initia strenue purgans talem humorem euacuantibus, crescere
 prohibebis, vel vsq̄ ad caneros, item ad initium libelli quos quibus, &
 quando purgare oporteat, scripsit se melancholicos vere, & autumnò
 medicamento nigram bilem valentius subtrahente purgasse, atq̄ ità
 sanasse, & Herodotus quoq̄. referente Oribasio lib. 8. Collect. c. 3.
 propinabat elleborum, Id. n. ex elleboro lucri facimus, dicebat ille)
 vt statim perficiat id, quod ars ipsa polliceatur, iis verò, qui infantiùt,
 neq̄. vilo pacto eum sumptari sunt, propterea quod omne alimentum
 suspectum habeant, ità paratum optime dabimus, nam licet perfectè
 morbum non expellat, minuit tamen adeò, vt sæpè etiam ipsis volè-
 tibus iterum propinemus, Nonnulli tamen valida cathartica repro-
 bant, eò quia ab his melancholicus humor exacerbetur, non secus ac
 cæcer ab appositis medicamentis, quæ digerendi, & abstergendi vim
 habeant, præterea aiunt, quod si melacholicus humor prouenerit, vel
 ex sanguinis abundantia cum calore, vel ex alicuius membri calida
 intemperatura, vel deniq̄. ab externa causa ipsum propagante, tunc
 vsu violenter purgantium nimis offendentur laborantes, quia cum va-
 lida medicamenta calidiora sint, sanguinis, ac partium caliditatem au-
 gebunt, atq̄. ità copiosior fiet atra bilis prouentus, Tandem si de me-
 lancholia hypocondriaca sermo habeatur, à validioribus cauendum
 esse volunt medicamentis; quia ventriculo, & partibus illi proximis
 laborantibus ista nõ conueniunt, & quamuis Auicennas in melanco-
 lia hypocondriaca pertinaci, & antiqua vtatur albo vel atro, sicuti &
 Græci nihilominus ab eius vsu desistendum est potius & præsertim
 temporibus, quibus corpora delicatiora sunt, nam insigne detrimen-
 tum afferre solet elleborus albus. His autem apertissimè fauet Gale-
 nus in 1. aph. comun. 24. dum scribit omnes eos ineptos esse ad pur-
 gationes, quibus extêta, atq̄. inflata sunt hypocôdria, aut supra modũ
 calida, atq̄. ignea existũt, quibus omnibus, vel aliquibus saltè detineri
 hypocôdriacos certissimum, ac perpetuum est, Cæterũ vt hæc quæstio
 decidatur, dicendum est, melancholicum humorem à validis purgati-
 bus tanquam nimis calidis efferari, nisi prius melancholicus humo

calidus, & siccus existens, qui atra bilis appellari solet, attemperetur refrigerantibus, & humectantibus, dum .n. frigidus est, ab illis non efferatur, quod si à perito medico fiet nec etiam offendentur laborantes, qui valida medicamenta sumplerint, quamuis à copioso, ac calido sanguine proueniat humor melancholicus, siq. dixerit aliquis in visceribus adesse intemperamentum calidum, huic respondeatur, & illud quoq. corrigi dum refrigeratur humor, nec si satis correctum fuerit, post validum purgans exhibitum debet iterum & frigidioribus emendari, ita vt cathartici caliditas non sit pertimescenda, quod optime adnotauit Galenus lib. Quos purgare oportet &c. his verbis, "Ex quo (post assumptum scilicet medicamentum purgans) vt ptissanæ succus vtiliter absorbeatur, quippè qui abstergere, & inferius trahere possit id, quod transeundo meatibus se implicuit, & temperare, atq. immutare medicamenti qualitatem, quæ membris insedit, quas obres iubet Hippocrates, vt post purgationis portionem ægroti ptisanam absorbeant &c. amplius nos ratione à simili petita his addere possumus, quæ protulit Galenus in 1. aph. comm. 24. " Non igitur ob igneam febris (dicebat ille, nos humorum ac viscerum dicamus) caliditatem purgationem adhibemus, hanc .n. scimus sui ratione nocere, sed propter humores illam efficientes, quare maiorem oportet ex noxiarum humorum euacuatione fieri vtilitatem, quam id, quod necessario consequitur ex purgantibus medicamentis detrimentum, Quoad hypocondriacam atinet melancholiã, si prius viscera deobstruantur ac illorum tensiones mitioribus purgationibus minuantur, nec tamen cedat affectio, tunc ad valentiora est deueniendum, sed prius, ac sæpius mitiora tentanda sunt, Hinc Ludouicus Mercatus vir doctissimus proprio de melancholia capite ait, quod prius oportet melancholicum humorem mitescere humectatione, & attenuatione facta, ac postea mitioribus medicamentis, & per interualla ipsum extrahere facto sensim maioris medicamenti augumento, pro vt plus constiterit esse præparatum, sed plures adhuc remanent enodandæ difficultates; Priori ansam dedit Aloisius Mùdella egregius Medicus Brixienfis, dum Epist. 22. maximè inuehitur in vsum purgantium medicamentorum, inter cetera .n. refert ex Galeno 9. meth. quod sanè virtus læditur à medicamentis, quæ moderate, ne dum quæ immodice aluum soluunt, ex quo non sine ratione quis inferat, tantum abesse vt melancholici, quibus os ventriculi debilius & vires simbecilles extant, validiora cathartica medicamenta assumant, quin à leuioribus etiam cauere debeant, Ad hoc respondetur, id quod Galenus nos docet lib. quos purgare oportet &c. his verbis " oportet autem admixta femina talia esse, quæ & medicamenti malitiam retundere, & eius opus impedire nequeant, quæq. attenuare, & incidere valeant &c. Si .n. hæc Galeni præcepta obseruauerimus minime lædentur vires, & ventriculus, siq. his peractis adhuc

adhuc aliquo pacto laederentur vires, sciendum est plus commodinaturam, et agrotum suscipere ex euacuatione morbifici humoris per catharticum medicamentum facta, quam sit detrimentum, quod ex virium laesione recipere possit, quandoquidem euacuata morbifica materia vires, quæ in deiectione debilitantur, cito reparantur, et viuiores fiunt, quibus maxime assentiri videtur Galenus 9. meth. c. 10. vbi sic, " Si namq. abundantia paulò viribus superior fuerit, utique ex moderata vacuatione adeo nullum accedit viribus incommodum, ut etiam maximum comparetur commodum, quod eas premebat sublato. Secundo ita arguitur, Melancholicus humor ob sui crassitiam rebellis esse solet ita ut sæpè non cedat medicamentis purgantibus, quæ si suo fine frustrentur, nec succedat euacuatio, aut in perniciem, et venenum vertentur, ut inquit Galenus ad calcem libri Quos purgare oporteat &c. aut in eum vertentur humorem quem trahere nata erant, videri Galenus scriptum reliquit lib. 3 de simp. med. fac. c. 24. quorum vtrumq. noxium erit, Ad hoc dicitur, et nos ob id ad valentiora medicamenta confugere oportere, ut inde succedat euacuatio, ab hac .n. omne ex iam dictis detrimentum auferitur; Tertio cum melancholicus humor acris fit ex Auicenna fen. 1. lib. 4. doct. 4. & ob id purgat mor dicet, ac facultatem excitet expultricem, non indigebit insigni irritatione fortis medicamenti, ut expellatur, quoniam aucto irritamentosæ purgatio immineret, Respondetur per melancholicum, humorem vel intelligi propriè succum melancholicum, qui est veluti sæx sanguinis, & humor frigidus, et siccus est, vel atram intelligi bilè, hæc acrimoniam habens, & pungere, et irritare poterit, ille vero acrimonia carens non augebit validioris purgantis irritamentum. Hinc Auicennas c. 1 loco iam cit. ait cholera nigra aliam esse naturalem, aliam non naturalem supersuitatem, & naturalis ex eodem est boni sanguinis sæx, cuius sapor inter dulcedinem et ponticitatem existit; Argumentum igitur pro atra bile militat, pro cuius solutione asseram quod animaduersum fuit à Galeno lib. Quos purgare oportet &c. nam si morbus qui ab atra ista bile producitur diuturnus sit futurus, antequam ipse expurges, semper expectanda erit concoctio, sed cum melancholia inter diuturnos reponatur affectus certè expectare poterimus concoctionem, seu saltem præparationem eam præmittere, qua mediante attemperetur atra bilis, et obtundatur acrimonia illius, quo præstito ex validioris purgantis irritamento superpurgatio non erit pertimescenda, si autem atra ista bilis concitata sit, & acutum potius morbum producat, tunc furor seu mania, si cerebrum petat, nequaquam melancholia producat, quo in casu statim euacuandam esse atram bilè censemus, sed ut nos docet Galenus eodem loci, & alibi cum magna animaduersione, ita ut tunc temporis, nisi detur attemperare humorem

pos.

possimus saltem validum medicamentum, quod crassus humor requirit, ita corrigere, & quoad quantitatem moderare, ut peccantis materie euacuatio, non autem superpurgatio sequatur. Quartò & ultimò extat hæc ingeniosa argumentatio, Quid opus est valido medicamento ad educendam aquam? Aqua dicitur ab Hippocrate melancholia) sic .n. interpretantur omnes) lib. 4. de morbis, & libello de genitura, fortè quia humor serosissimus fit, & veluti aqueus, at iste cum valdè tenuis, ac fluxibilis fit, non indiget valido pharmaco, imò cum talis fit non medicamento purganti per inferiora erit educendus, sed per urinam, Hinc Galenus 2. ad Glauc. in curatione quartanæ iubet diureticis uti, & 2. Epid. sect. 2. extat Bionis hiltoria, qui cum plurimum minisset, & sine subsidentia, ideò liberatus fuit à liene in gibbum elato, & duro. Respondetur Hippocratem huiusmodi humorem aquam appellasse respectu copiosa serositatis qua diluitur, ac ferè immergitur melancholicus humor, qui alioquin crassissimus est, & ideo ipsi multum serum permisceri debuit, quod eiusdem vehiculum esset, quapropter si illius serositatem tantummodo respiciamus, nec valido indigebit pharmaco, & per urinam diureticis medicamentis excerni poterit, cum renes serosis humiditatibus oblectentur, sed de hac excretionem nos proprio loco agemus, si verò ipsum serosa materia denudatum inspexerimus, certè nec leui pharmaco, nec per urinas tam facilè expurgari poterit & præsertim si cerebrum, ac superiores partes affecerit. At omnibus controuersis dimissis animaduertendum est an corpus diu iam contabuerit, humorq. plus aridus esse quam copiosus comperiat, & vires accidentium vi collapsa sint, tunc .n. blandioribus solum est utendum purgationibus, in longè tamen maiori copia, dummodo sint tales, quæ leniendo potius partes corporis alium moneant & humores exagitent, quàm deiectione, & efficacia, similiter si ab animi passionibus melancholia sit inducta, cum hæc vel corpus exiccet, vel spiritus, & humores exagitent, in ea leui pharmaco utendum præterquam quod non melancholicus succus (sic .n. affecti quam paucissimum habent, quod plerumq. afficiantur defectu spirituum vitalium, & humidi substantifici), sed crudi succi in ipsis adinueniantur, quos ex mentis distractione copiosos gignunt, vnde & in his etiam à sanguinis detractione cauendum, quandoquidem corpus humectare, ac reficere, animumq. exhilarare satius est. Verum si humor terrestris, crassusq. citra sanguinis, aut aliorum humorum, aut etiam partium effervescentiam steterit, ut hæc leuia nullius sunt momenti, ita valentioribus utendum esse pharmacis consulit prædicti humoris conditio, dummodo (ut vires sufficere tanto medicamento possint) in minori copia adhibeas, & frequentius repetas, quippe (ut optime referat Mercatus) quantitatis modestia eius frænatur inclementia, & vsus frequentia conteritur, & minuitur durissimus humor.

254 **Quadripartitum Melancholicum :**

*An ab initio medicamenta purgantia in melancholia
conueniant? Cap. VIII.*

Galenus 1. ad Glauco. c. 11. tradens quartanæ febris curationem quæ à melancholico humore non secus ac melancholia ipsa dependet, nullum ab initio medicamen exhibendum, nullamq. tentandam euacuationem esse præcipit, nisi superabundet sanguis, tunc .n. sanguinem mittit, si vena incisa niger appareat; Quicumq. .n. (vt ipse ait) ab initio aliquod ex iis medicamentis (& inter hæc quoq. purgantia valida, quæ atros humores exinanendi vim habent, & elleborum ipsum recenset) exhibuerunt, aut omnino ante statum, quartanam, quæ erat simplex, sapius fecerunt duplicem, aut omnino maiorem, ac difficiliorem ex duplici autem triplicem, aut omnino ambas difficilliores, maioresq. reddiderunt, Imo Galenus eodem loci præcipit vtendum esse clysteribus, dum quæ ventrem mollem faciunt vsitata nihil profecerint, et à principio quidem mollibus, postmodum vero acrioribus, quare si à principio acriores renuit clysteres, quo magis purgantia medicamenta, cum hæc per os exhibita in penitiores, ac magis præcipuas partes se se indere possint, clysteres autè crassiora intestina non transcendant? præterea Hippocratis præceptum habemus 1. aph. 22. "Concocta medicari, atq. mouere, non cruda, neq. in principiis, modo non turgeant. Sed melancholicus humor, & si quis alius in initio melancholiæ crudissimus est, cum .n. admodum crassus, ac terreus sit, longo indigeat tempore ad ipsius coctionem, quod, et ex effectuum diurnitate, quos ipse producit dignoscitur. Insuper et Galenus in commento addit, eos humores, qui iam sunt in aliqua corporis parte firmati, nullo alio auxilio mouendos, neq. euacuandos esse ante coctionem, Modo si melancholia sit essentialis, iam humor in cerebro firmatus est, si hypocondriaca, in aliquo hypocondriorum ita vt excepta melancholia à toto, cuius materialis causa in totius corporis venis existit, in nulla alia melancholiæ specie ab initio purgantia medicamenta sint exhibenda. Hinc Galenus 3. de loc. aff. c. 7. ait, melancholicos quibus in vniuerso corpore melancholicus humor abundat, egere ab initio, aut venæ sectione, aut purgatione, Sed altera ex parte et in aliis melancholiæ speciebus hoc idem conuenire videtur nam Galenus lib. de atra bile c. 9. ait, quod omnes quot quot ex melancholico humore fiunt affectus, crescere prohibebis, vel vsq. ad cancos, si statim inter initia strenuè purgabis talem humorem euacuantibus, & certè si propter quid purgandum esse materia turgente iusserit Hippocrates examinemus, sanè nulla alia de causa hoc factum dicas, nisi quia materia turgens, quæ de loco ad locum impetuo se mouetur, ad aliquam partem principem se non conuertat, sed si ob timorem solum ne principem partem turgens materia petat, ab initio expur-

expurganda, est quò magis expurganda erit materia, quæ illam iam petit? In melancholia igitur atra bilis ab initio expurganda erit, quæ iam cerebrum occupat, et eò magis ab initio, quo non ad huc tam pertinaciter adheret, nam vbi iam in aliqua corporis parte firmatus est humor, non ante coctionem, vt superius dicebat Galenus euacuari debet. Modo in melancholia à principio etiam si conflua sit in cerebrum atra bilis, non tamen in eo adhuc impacta, atq. firmata est & ob id quæprimum, ne firmetur medicamento purganti melancholicus humor est euacuandus, Hinc autem quartanæ febrì non conuenit, cum illius efficiens materia vt plurimum in liene, vel alio ignobili loco stabuletur Hippocrates tamen lib. de affectionibus non longè ab initio, seu quisquis fuerit author, à Galeni præcepto alienus est, ita n. loquitur, " Si vero quartana apprehenderit si quidem impurgatus fuerit, caput primum purgato &c. Equidem dicerem ego huic operi tanquam Hippocratis spurio non esse assentiendum. Si quis tamen velit non contemnendi authoris esse opus, & cui fides non sit abroganda, tunc dicerem caput quamprimum expurgari, ne forte quartanæ etiam melancholica affectio coniungeretur & quamuis à quartana habito melancholia recedat (ab aliis .n. morbis liberat quartana ex Hippocrate. & Galeno in 1. de Morb. vulg. còm. 3. par. 4.) nihilominus fortè coniungi posset, vbi copiosus admodum iste melancholicus humor exuberaret. Ceterum quod & Galenus quoq. non solum fluentes materias, sed etiam fluxas imò & impactas, atque firmatas soluente pharmaco educere consueuerit, dum caput petunt, non modo ex loco de atra bile supracitato, sed & ex his facile vnusquisq. coniecere poterit, nam 1. de compos. medicam. secundum loca in alopecia, in vlcibus capitis, quæ à Græcis achores vocantur, & lib. 2. in dolore capitis nulla præmissa præparatione statim ab initio purgationem consulit Galenus, & lib. 13. Meth. multos ex oculorum inflammatione, vna die sola purgatione curatos fuisse ait, sed si hoc facit Galenus in externis morbis, cur non & idem, multo magis in internis, ex quibus vitæ periculum imminet? non nescimus ex melancholia sæpè comitalem morbum, & adhuc apoplexiã oriri, quam fortem soluere est impossibile, debilem vero non facilè? ergo talia pericula subeunda erunt, nisi in melancholia ab initio pharmacis expurgemus. Amplius si ex mala & praua qualitate humoribus insita morbus proueniat illico nulla interposita mora vacuandum est vt turgentibus, & pestifero tempore vigētibus humoribus, sed ex Galeno atra bilis sæpè malignam qualitatem habet adiunctam, vnde ipse lib. 2. de nat. fac. c. vlt. nigram bilem longè maligniorem reddi, quam quæ naturalis est scribit. Verum (vt vnicuiq. patet) cerebrum pars maxime præcipua, est quod prauis humoribus obsessum statim purgationem requirit, & interdum, non obstante melancholici humoris crassitie, nec quod fluida facta sint corpora, quemadmodum præcipit in aphorismis Hippocrates, nam valde maius detrimentum ex diuturna

mora

mora atrabilarii humoris in cerebro sequetur, quam ex purgatione inter initia administrata, & ratio est, quia quemadmodum docet Hippocrates lib. de Humor. ,, Humor in corpore diutius manens noxius est & Galenus in 6. aph. comm. 53. de melancholico humore particulatim loquens, ait, hunc atram bilem nos vocare interdum nominibus abutentes, quoniam si non prius euacuetur, paulo post atra futura est, quare perbelle hic quadrat aphorismus Hippocratis ,, Initio si quid mouendum videtur, moue, nam Galenus in commentò dicit, ” Circa initia illorum morborum, in quibus speratur ægrum conualiturum, tentandum maiora afferre remedia, sunt autem hæc maximè vena sectio, nonnunquam vero & purgatio, quorum nihil oportet morbo iam consistente adhibere, vt in libris de crisiibus manifestauimus, coctiones .n. tunc maximè fiunt, vt igitur hæc citius eueniant, melius est circa principia euacuare, quo minorem iam factam materiam natura facilius, & commodius possit concoquere, hæcenus Galenus, sed quid ad eundem, qu (vt in superiori quæstiuncula adduximus) lib. Quos purgare oportet, &c. nos docet, quod si morbus, qui ab humore producit, diurnus sit futurus, antequam ipsum expurges, semper expectandam esse coctionem? Modò cum melancholia ab humore melancholico producta diurnus soleat, esse morbus, in ipsa non ab initio purganti pharmaco vteris sed apparente coctione, Respondetur à nonnullis humores, qui coctionem, antequam expurgentur expectare debent, esse humores crudos, qui ex sanguine nondum perfecto exiit etes coctionem omnino desiderant, At melancholicus humor nequaquam crudus est appellandus, cum ex sanguine plus quam cocto, imo adusto efficiatur, Accommodatior tamen, ac verior meo iudicio responsio erit, si dixerimus coctionem à Galeno duplici modo intelligi posse, aut propriam et veram coctionem quæ vt plurimum in morbis acutis attendi solet, cuius signa in vrinis manifestantur, & in statu morborum fit, aut minus propriam, & quæ in morbis, vel longissimis ante statum, imo et in eorum initiis attendi potest, & hæc preparatio quædam potius morbificæ materiæ extat, ita vt si exempli gratia crassa, & dura sit, attenuetur et emolliatur, quam præparationem non excludit Galenus dum ab initio in melancholicis morbis nos purgantibus medicamentis vti debere fateretur, cum .n. adeo longum sit diuturnorum morborum initium, commodissimè ista præparatio præmitti potest, et antequam etiam diurni absoluat initium, nec .n. per initium colligit Galenus illud primum initii tempus duorum vel trium dierum, alioquin sibi contradiceret, dum in morbis ab atra bile excitatis coctionem expectandam esse suadet, et dum ab initio purgandum esse docet, Sic per coctionem non semper eam, quæ in statu morborum fit, et quam exquisitam appellat Galenus 3. de crisiibus c. 5. , sed minus exquisitam, et eam quam inuimus præparationem non raro intelligit, quo pacto nequaquam sibi contrarius erit Galenus, & quod ipse per coctionem intel-

ligat iam dictam preparationem, nos facile colligere possumus ex eodem in 5. aph. comm. 70. dicente melancholicum, humorem in quattuor concoqui a calore febrili, quo loci certè per verbum illud concoqui, debemus intelligere præparari, idest attenuari, nam tantum abest, ut febrilis calor vere concoquat, quin potius verè coctioni obfit: vera enim coctio a nativo calore fit, vnde Gal. lb de const. art. med. c. 12. hanc non à medico, sed à natura fieri dicebat, sed febrilis calor tanquàm naturæ contrarius, & illius potius destructor quomodo concoquat? hic bene poterit materias crassas rarefacere, & attenuare, ipsas fundendo, nisi admodum excesserit; tunc enim eas potius increffabit, Hinc febrilis iste calor à Galeno in 6. aph. comm 40. incidens, extenuans, atque dissolvens appellatur, quæ quidem operationes incidendi, extenuandi, atque dissolventi tum à natura, tum à febrili calore, tum à medico denique præstari possunt; vera autem coctio à sola natura perficitur. Tandem nisi arriserint ista, dicendum est cum doctissimis viris, & præsertim cum Valesio in commento illius aphorismi., Concocta medicari, &c. Quod coctio tantum fit in iis morbis, in quibus putrescunt succi, quare in melancholia, in qua melancholicus humor non putrescit, nec etiã poterit expectari cõcoctio, sed sat erit, si expectetur humoris, & viarum præparatio ad expurgandum, quo pacto nec Galenus sibi contradicit.

An in Melancholia, quando caput purgare volumus, à cœna purgantia in solidiori forma exhibere sit oportunum. Cap. X.

PRæcipua ratio ob quam medici purgantia medicamenta à cœna exhibere solent, est, ut medicamentorum vis in affectibus capitis simul cum alimenti vapore ducatur ad cerebrum; ascendentibus enim post cibum ad cerebrum vaporibus multis, medicamenti vim promptius illuc duci existimant, & ob id caput feliciter expurgari posse autumant, hinc in frequentissimo usu est apud plures ex practicantibus à cœna purgantia medicamenta præscribere, & præsertim in solidiori forma. Hinc Avicenna lib. 5. tr. 9. vbi de pillulis agit, passim eas à cœna, & dormituris exhibendas esse scribit, sed & Paulus Aegineta quoque deiectoria medicamenta à cœna exhibenda præscripsit lib. 1. c. 43. Amplius in melancholia, quæ per essentiam est, & si quo in affectu couenire videntur cathartica medicamenta à cœna exhibita quia cum hæc exsiccent, & in citata melancholia cerebri exiccatio non augenda, sed pro viribus minuenda sit, hoc commodi elicimus si prædicto tempore medicamenta exhibeamus, ut ex admixtione humorum vaporum ex cibo elatorum vis exiccans cathartici obtundatur, ita ut inde nulla, vel minima cerebro noxa imminere possit. A doctissimis tamen viris hoc tempus ad exhibenda cathartica m dicamta

K k menta

menta ineptum, nec oportunum existimatur, & pluribus rationibus eorum fulcitur sententia, & primò, Quod à cibo in ventriculo existente vis medicamenti retundatur ita ut vel frustra catharticum exhibeatur, dum humorum deturbatio non fit processura, aut saltem admodum imminuta, vel coacti simus, aut validius medicamentum, aut in multo maiori dosi exhibere, quorum vtrunque patientibus magis molestum erit. Secundò, cum ventriculus cibum iam in ipso existentem amplecti, & retinere sit assuetus quousque perfectè elaboratus, ac concoctus fuerit, sic quoque medicamentum, & humores à medicamento attractos alioquin expellendos retinebit, aut dum hos tentabit expellere, & cibum incoctum expellet, atque ita coctio impediatur. Tertiò, in illa incidente patientes incommoda, quæ vnusquisque effugere conatur; impeditur enim medicamentum, quo minus ad limum ventriculi delabatur, eo quod cibum coquendum complectens ventriculus vndeque ei hæreat, & medicamentum difficile intronmittat, vnde fit vt in ore ventriculi suspensum, non exiguas molestias exhibeat, & in causa sit vt vomitu sæpe cibus pariter, ac medicamentum reijciantur. Quartò attracti humores cibum corrumpent, ita ut præter cruditates, alimenti quoque subsequatur corruptio, & sic ex medicamento à cæna assumptò non minuuntur, sed potius augeantur morbifici humores. Quintò verendum est, ne pars aliqua medicamenti in venas ducatur cum cibo, & si in venas ducatur, ducatur in mesaraicas, atque hepatis venas (quaratione Galenum 13. meth. c. 15. cibus purgantia medicamenta immiscuisse volunt) ita ut à quibus non oportebat, euacuet, & à cerebro, à quo educere opus erat minus euacuet. Sextò, vt optimè adnotauit Cardanus lib. 4. contradict. motus motum impediatur, nam medicamentum trahit humores ab hepate ad ventriculum, in cibo hepatis trahit à ventriculo, qui duo sunt motus manifestè oppositi. Septimò, somnus in nocte succedens vires medicamenti omnes infringet, aut si succedat euacuatio, somnus impediatur sine necessitate, & cum multa ægrotantium molestia, vigiliæ .n. melancholicis maximè sunt insensæ, sed quid ad Auicennam, & Paulum? Respondetur Paulum loquutum fuisse de stercoraliis tantùm medicamentis, non de purgantibus, quæ stercoraria interdum, non vt plurimum à cæna exhiberi solent, quemamodum ex eodem citato capite Pauli conspiciere est, imò idem lib. 7. c. 4. iis aduersatur, qui à cæna huiusmodi medicamenta exhibent, dum aloem, (& tamen aloes omnes ferè pillulas ingreditur) mane dandam esse asserit, & qui (inquit ipse) vesperi eam exhibent, aut secundum cibum noxam inferunt, quippè alimentum digerit, & alibi legitur? corrumpit at clarius c. 6. eiusdem libri nobis fauet, hæc habet, " Summatim in omni purgatione efficaci medicamentum homini ie iuno, & concoctione obita trades. somno, quoad totum purgatus fuerit, arcebis; Si

Aui-

Auicennam obiciant, & nos Galenum adducemus qui lib. 4. de san. tu. c. 7. nullum medicamentum à cibo dandum esse docet, quod cibi in vniuersum corpus distributionem acceleret, quia tunc coqui cibum magis, quàm digeri conuenit, ità & nos dicemus, igesto cibo vtilius fore, vt is coquatur, quàm vt venter purgatione turbetur, præsertim, cum purgatio coctioni plurimum aduersetur, aut respondebimus ipsum sui & nostri quoq. temporis abusum sequutum fuisse, à mediocri cæna aliquo horarū spatio tráfacto pillulas præscripsisse, ità vt medicamenta solidiora antequam actiuata sint cibus iam exierit à ventriculo, nec vilo pacto prædicta incommoda succedere possint, qua animaduersione habita commodum, & oportunum censent exhibendi purgantia medicamenta tempus à cæna, Sed pace horum dixerim si antequam medicamentum actiuatum sit, cibus iam exiit è ventriculo, quanam vtilitas à cibo promanet? vbi nam erunt vapores cibi, qui medicamenti vim in cerebrum ferant? quomodo isti vim exiccantis medicamenti in melancholia essentiali tam metuendam auferant, aut emendent? sed omnia hæc ipsis concedamus, quid inde? certe si attractio, quæ à purgationibus medicamentis fit attractioni magnetis respondeat quemadmodum ex antiquorum medicorum sententia respondere constat, sicuti magnes ad eum locum ferrum attrahit, in quo est, pari ratione non opus est, vt medicamenti vaporosa substantia, aut cibi vapor eius vi affectus caput petat, & inde superfluitates proliciat, sic (vt ei quod experientia iam dudum planum fecit acquiescamus) masticatoria, & gargarismata per os, erthina per nares, euacuare videmus, quinimo si caput subiret, magis illuc quam ad ventrem humores traheret, & proinde non modo facilius, sed longè impeditior esset purgatio, & potius repletio, quam capitis euacuatio foret.

An melancholia per lacrymas expurgetur Cap. XI.

Vir doctissimus Ludouicus Mercatus hanc quæstiunculam, breuiter tetigit lib. 1. q. 93. vbi asserit ab Hippocrate lib. de morbis, & à Galeno lib. de humoribus dictum fuisse, melancholiam per oculos expurgari, Quippe (subdit ille) primum melancholici hominis signum est lachrymabundum esse, & experimento fidissimo compertum, lachrymarum vbertate melancholica accidentia mitigari, ita vt iure optimo dici possit, melancholiam illam per oculos purgari; Certè Hippocrates lib. de humoribus recé sens remedia, quibus morbi curari possunt, inter ea lachrymas quoq. ponit, sed non ne Hippocrates nomine aquæ aliquando atram bilem intellexit? nec lachrymas aliud esse, quàm a quo sum humorem ab oculis profluentē satis iam constat, quare mirum non erit, si inter spu-

260 Quadripartitum Melancholicum.

zios Galeni libros author ille de nat. & ord. cuiuslibet corporis, scribens, quod quatuor humores habent respirationes suas per singulas partes corporis, addat choleram nigram per oculos huiusmodi respirationem habere. Præter ea duæ non spernendæ rationes ad hanc veritatem maximè confirmandam facere videntur. Prior est, quod post diurnas lachrymas subrepat somnus, qui sensibus confopitis omnem tristitiam ac dolorem auferit, præterquamquod somnus melancholicorum cerebrum morbosa siccitate exarescens leni humectatione refocillare queat. Altera est, quod quemadmodum ebriis lachrymæ iucunditatis afferunt plurimum, ita & melancholicis afferre possunt plurima. n. inter vinum, & melancholicum humorem ad similes affectus in nobis excitandos similitudo intercedit sicuti optimè animaduersum fuisse ab Aristotele legitur trigesima sect. problemm. 1. vbi varios mores, quos vinum in nobis eisdem & atram bilem afferre ob similem, quam ambo isthæc sortiuntur naturam scribit. Verum quod vinolentis lacrimæ iucunditatis plurimum afferant, ea ratione maximè constat vt adnotauit Celsius Rhodig. lib. 7. Antiq. lect. c. 4. quoniam euidenter ebriis fit lenimentum, si copiosius effundant redundantem in capite humorem, Cerebrum quippe vini oppletur vaporibus, ac eo nomine molesto item grauatur onere quod profusis lachrymis fit subinde leuius, & inde voluptas in steru vinolentis iucunda, Hoc & de melancholicis simili ratione diiudices. Non desunt tamen, quæ contrarium suadeant, Nam qui fieri possit, quod melancholia crassissimus humor per oculos purgetur, cum purgandis humoribus non præstiterit natura partem adeò principem, & adeo mirabili structura febre factam? Præterea si risus & lætitia melancholicis profint ob quod læta semper ipsis ob oculos ponenda, & de lætis, ac iucundis cum ipsis semper agendum esse præcipientes omnes præcipiunt) quomodo illis auxilium lachrymæ præstent, quæ sunt tristitiæ soboles? Huic postremæ obiectioni responderetur, quod non eodem modo, quo lætitia, & risus melancholicos iuuant, lachrymæ id efficiunt, nam cum risus vt plurimum sit lætitiæ effectus, & hæc per se melancholiæ aduerfetur, sic lachrymæ tristitiæ effectus ob tristitiam adiunctam tantum abest, vt auxilium, quin potius detrimentum afferant melancholicis, sed quatenus causam, quæ quoque tristitiam inducit, euacuant eatenus melancholicis prodesse dicuntur, Ad alteram respondet Mercatus quod dum melancholiam per oculos purgari dicimus hoc nõ de melancholico succo, sed de melancholiæ morbo intelligendum esse, verissimum. n. est plerosque melancholicorum per lachrymarum profusionem non solum ab accidentibus melancholicis liberari, verum iuari adeo, vt morbo videantur priuari, verum licet hoc euidenter sit, & variis experimentis probatum, cum hoc tamen credendum non est (inquit ille) in quauis melancholiæ specie verum esse,

& scr-

& certum ; Quippe vbi in venis cerebri prædictus humor abundat, etiam si præ marore aut timore lachrymentur homines, non solum nõ leuantur, verum summopere lædi contingit, quia exoluta prædicti humoris tenuiori parte, crassa quæ remanet, pressius affligit, & diutius, præterea si melancholia ex venoso genere succo melancholico referto ortum duxerit, non solum leuamen vllum æger non suscipiet, verum, lo ngè obidimbecilliore facto capite, deinceps magis afficitur, & fors an ex fiente in factam commigrat affectio, Superest igitur solum, verissimum esse melancholiam purgari per oculos vbi flatuosam habet causam, quæ caput ascendens, in aquam versa per oculos extillare nata, sit & subinde caput leuare, & symptomata omnia melancholica, lenire ac fenare queat, sed adhuc difficultas enodanda remanet, quæ ex primo loco adducta ratione emergit, diximus. n. à diuturnis lachrymis conciliari somnum, quod omnino rationi repugnare videtur, nam cum ex vaporosa vel frigida, vel humida congesta materia in cerebro procedat somnus, non ne potius ante fletum deberet fieri somnus. cum, antequam quis fleat in se multam serosam humiditatem contineat, quæ cum sit materia vaporum deberet, somnum conciliare euaporando ? at transacto fletu iam exhausta est per lachrymas, vnde non apparet, quomodo possit cerebrum amplius afficere, Respondet eruditus vir Ioanes Baptista Persona Brixienfis in suis noctibus solitariis, quod ante fletum serosa illa humiditas quiescit intus, cumq. agitata non sit non euaporat at dum compressione foras exprimitur, tenuatur per attritionem, & in vaporem soluitur, non ergo ante fletum fit somnus, quia vapores nulli eleuantur, non in principio fletus, quia pauci, at diù durante fletu vapores multi congregantur in capite, atq. ita in solo fletu longo euenit somnum conciliari. Sed adhuc dubitabit aliquis, quomodo per lachrymas melancholia exoneretur si in fletu diuturno cerebrum vaporibus repleatur? scimus. n. à vaporosæ substantiæ per lachrymas resolutione melancholiam imminui, non per vaporosæ substantiæ nouam congeriem, hoc. n. pacto auctio potius, quam imminutio fieret melancholicæ tristitiæ. Non inelegantem sanè responsionem ex eodem Persona expiscauimus, & est, quod nõ solum cerebrum à noxio melancholico vapore exoneratur, ea ratione per fletum, quod glandulæ oculorum per lachrymas propriam humiditatem deponentes, reliquam, quæ in cerebro redundat, alliciunt, verum etiam quoniam genitis ex attritione lacrymarum humidis vaporibus sursumq. tendentibus ob leuitatem, necesse est, vt crassior grauiorq. melancholica exhalatio, quæ prius cerebrũ occupabat, deorsum tendat, cedens subtiliori, atq. leuiori Hinc itaq. fit vt exonerato capite à materia illa molesta tristitiam adaugente nos videamur consolari & exhilarari animaduertentes tristitiæ causam imminui.

*An purgantia medicamenta, atq. confectiones cordiales
& ad melancholiam prescriptas inuicem admixta
exhibere liceat? Cap. XII.*

Confectionibus corroborantibus, seu cardiacis nuncupatis purgantia medicamenta, vel in ea quantitate admiscuntur, qua non mouent aluum, (quo pacto cyaneus lapis confectionem Alkermes, ingreditur, & præter opoponacum, sagapenu ac centaurium minus theriacam, agaricu s, hæ confectiones .n. vel sūma dosi exhibitæ aluum nequaquam mouent) vel nosiam paratis confectionibus soluentia admiscemus ea dosi, qua per aluum, quos intendimus humores, & excrementa commode deturbare possint, quo pacto practicantium viri doctissimi, & inter hos præcipue Ludouicus Mercatus in curatione melancholiæ corroborantia, seu cardiacas confectiones soluentibus admiscunt medicamentis, hoc tamen non desunt, qui damnent, nā qui purgare intendunt, aut purgantibus corroborantia addunt, vt ea à mala qualitate cordi, ac natiuo calori inimica, quam omnia cathartica possident, vindicent, quo nomine addunt hodiè spicā, squinanthum, cinnamomum, & similia purgantibus medicamentis, aut corroborantia addunt non quia soluentia medicamenta corrigant, sed quia vno, & eodem tempore superfluos, & morbificos educant humores ac melancholiæ affectioni medeantur, cor, & præcipua viscera corroborando, spiritusq. vitales refocillando, ac restaurando; Si de priori sermo sit, omnes vnanimis admittunt, alterum vero reprobant, nam si purgare atq. laxare sit animus, ad quid corroborantibus vti, quæ non parum adstringunt quemadmodum forent confectio hyacintina, eleuarium de gemmis, ac diamargaritum frigidum? non ne ita aut minuetur, purgatio, aut quod peius erit, agitabuntur humores? nec, vt deceret, sufficienter postea educentur? præterea quod tunc temporis cardiaca medicamenta corroborare possint, nulla ratio suadet, nam quomodo ad stringamus, vbi eodem tempore valdè laxat medicamentum soluens? imo cum simul mixtum exhibeatur vtrumq. simul etiam cum purgante corroborans, atq. adstringens educetur medicamentum, atq. ita in cassum fuerit exhibitum. His respondetur vno & eodem tempore, sūma cū ratione purgari ac corroborari posse, nā præterquã quod corroboratio nō à sola adstrictione procedat sed à rebus valde odoratis quatenus suis tenuissimis vaporibus spiritus citissime reparat, & augēt nec nō à medicamentis illis simplicibus, quæ à tota substātia cor, aliaq. præcipua viscera, ac naturales ones facultates corroborandi vī habēt, (quæ omnia præenarratas confectiones ingrediuntur) non est quoq. inconueniens eodem tempore laxare, atq. adstringere, purgare atq. corroborare,

rare, nam venas, in quibus excrementitii, ac morbifici humores stabulantur, laxamus atq. cor natiui caloris fontem adstringimus, & præfertim eo tempore, quo à purganti medicamento multa spirituum ac proinde natiui caloris iactura, fit nam ex solidarum cordis partium adstrictione, atq. corroboratione, quam cardiaca medicamenta à tota substantia afferunt, minor euadit iactura ista, & hoc in melancholicis præcipuè obseruandum est, tanquam iis, qui inter cæteros spirituum vitalium penuria laborant, præterea si de sola adstrictione a manifestis medicamentorum qualitatibus sit sermo omnibus adaperum erit, purgationem citius procedere, tanquam quæ ab irritantibus, & maioris actiuitatis qualitatibus aliquam deducat originem, adstrictionem verò tanquam quæ à qualitatibus minoris actiuitatis pendeat, tardiores promi, si vero de ea corroboratione, quæ a proprietate pendet, loquamur nihil obstat nobis quod simul cum purganti medicamento cardiaca educantur, quandoquidem ista propria sponte citissimè ad cor feruntur, ita vt sæpe priusquam purgans medicamentum admixtum humores attrahere inceperit, hæc iam cordi vim propriam communicauerint, nec tandem necesse est, vt cū purganti medicamento deiciatur adstringens nam dum actuata fuerint in ventriculo, cum hoc grata & amica nature qualitate polleat, & sui adstrictione ad retentionem faciat diutius in corpore immoratur, illud vero cum inimica & molesta qualitate naturam ad expulsionem irritante præditum sit, citius educitur, etiam si admixta simul fuerint assumpta. sic interdum obseruamus a cibo euomi, nec cibum euomi, sed humores à cibo diuersos. Quapropter non est, vt addant, isti, satius esse ab operatione purgantis medicamenti exhibere cardiaca, atq. corroborantia remedia nam quamuis hoc, & rectè à nonnullis præstetur, qui sequenti die ab assumpto pharmaco hæc exhibent, satius tamen, ac tutius censendum est, a quouis detrimèto quod soluens medicamentum afferre possit præseruari, quam ab eodem iam allato curari, Damnantur etiam, qui in componendis cardiacis medicamentis cathartica immiscent ea dosi, à qua nõ sequitur alui deiectio, & primò quia medicamenta cathartica deiectione, & vomitu, quem pleraq. illorum, & præfertim vehementiora afferre solent, naturam turbare tantum, & humores melancholicos exagitare, non autem ob quantitatem tam exiguam euacuare valèt, Secundò quia cum ob paucitatem purgatione frustrentur, in eum vertentur humorem, quem trahere nata erant, si vero mitiora sint, in alimentum, quemadmodum testatus est Galenus lib. Quos, & quādo purgare oporteat &c. cap. penultimo Hinc Rondeletius in officina Pharmacopolarum in compositione Diar rhodonis rhabarbarum quia purgans est, respuit, cui etiam Fuchsius lib. 2. de composit. medicam subscribit. Tandem nouissime subdit vir magni nominis in hac vrbe, & qui multas pecunias in

exercenda

exercenda medicina lucratus est, quod in aliquo parando medicamento composito singula quæq. ingredientia eligenda sunt ad eundem scopum, ad quem totum compositum constructur, ita ut si exempli gratia totius medicamenti scopus & intentio sit corroborare, singula quoque ingredientia corroborantia sint, oportet. Verum, (ut verum fatear) quam falsum sit istud libere suppositum, quisque in re medica vel parum exercitatus, facile videre potest, nam si nos de composito purganti medicamento afferamus exemplum, in ipso alia odorata esse, ut solutium malignitatem corrigant, alia adstringentia, ut viscerum tonum conferuent, alia refrigerantia, ut nimiam soluentium caliditatem atterperent, quorum tamen nulla purgatoria facultate sunt prædita, sed & si de corroborantibus compositis sit sermo, nonne in ipsis alia quæ adstringunt, alia quæ aperiunt, alia quæ calefaciunt, alia quæ refrigerant, adinveniuntur, ita ut mirum esse non debeat, si corroborantibus soluentia commisceantur, & præsertim cum hoc comprobatum sit autoritate, & exemplo antiquorum tum Græcorum, tum Arabum, nam si mithridatum, theriacum, Antidotum Ebedæ ac plura laudatissima, & hucusque ab omnibus accepta medicamenta examinemus, in iis nonnulla purgantia reperiri conspiciemus, & si forte ad opium recurrerent aliqui tanquam ad id, quod soluentium purgationem aut ab illis agitationem provenientem sistere possit, adducant quoque causam, propter quam in illis confectionibus posita sint ista purgantia, nam frustra posita dicendum non est; deinde (ne ad opium confugiamus) se convertant ad Avicennam, ac Mesuem, nam hic in Diamusco amaro aloem & castoreum imponit, in Alkermes confectione cyaneum lapidem, ille vero lib. de virt. cord. tr. 2. c. 2. ait ad confortationem cordis poni in medicinis cordialibus lapidem lazuli aut Armenum, quorum uterque valide purgat unde postea c. 4. lib. cit. nobilem confectionem lætificantem describit, in qua Epithimum, & utrumque ex prædictis lapidibus imponit, sed quid plura? nonne adest in lætificante Galeni epithimum? nec tamen hunc aliquis putet, dum propter sui paucitatem ventris solutione frustratur, aut in alimentum verti, aut in eum quem trahere natus erat, humorem, nam si hæc contingerent, ineptè posuisset Galenus in illo electuario. Sed ad quid posuerunt hi purgantia in prædictis confectionibus, si sua purgatione frustrantur, percunctetur aliquis? Huic responderi posse putarem, quod etiam si purgantia in adeo exigua quantitate, & tot aliis admixta frustrantur euacuatione ea, quæ sensibiliter per aluum fit, non tamen ea euacuatione frustrantur, quæ insensibiliter per occultos nostri corporis meatus fit, ad quam euacuationem moliendam trahuntur, ac veluti manuducuntur, ab aliis discutientibus & in longe maiori copia admixtis imo cum proprium sit horum cathartorum melancholicum humorem educere, dum iam facta discutientia sunt (cum non possint

possunt eum per sibi consuetam viam euacuare) ipsum per alias vias atque occulta foramina discutunt, atque insensibiliter euacuant, neq. inconueniens est, quod catharticum, dum in exigua sui quantitate aliis miscetur medicamentis diuerso modo euacuationem molientibus & quæ illud viribus longè superent ob maiorem molem per vias sibi non consuetas euacuet, cum id quod inferius est viribus, non propriū, sed eorum, quæ superant, motum sequi cogatur. Hæc autem omnia in eodem ferè argumento perbelle asserit Auicennas summa prima tr. 1. de necessitate compositarum medicinarum, vbi hæc habet, „ Et quandoque est medicina, quam inuenimus, communis duabus viis, & intentio nostra est in via vna, quam obrem associamus cum ea, quod deferat eam ad illam, sicut cum ponimus cantharides in medicinis aperitiuis, vt conuertant eas à parte venarum ad partem renum, & vesicæ; sic pari pacto de catharticis cum discutientibus admixtis differere possumus, imò cum hæc non solum per sedem, sed insensibiliter etiam per occulta foramina euacuandi virtutem habeant (quatenus enim calida & sicca sunt, atque tenuium partium, nec non etiam nonnulla acria, certè digerendi, seu discutendi vi prædita extant, quod etiam nos docet Gal. lib. 5. de simpl. med. fac. c. 20.) additis tantum discutientibus, & in maiori dosi, facilius erit illa ab euacuatione per aliu ad euacuationem, quæ per cæcos meatus fit, conuertere, quod & experientia ipsa testatur in pluribus antidotis, ac conf. ctionibus, quæ valide discutunt, nihil tamen per sedem euacuant, etiam si cathartica medicamenta in se receperint; sed de his hæc tenus. Interim cum de cardiacis medicamentis mentionem fecerimus, & hæc ad melancholiã præscribi dictū sit, videamus obiter an in melancholia cordi remedia præscribenda sint.

An in melancholia cordi remedia præscribenda sint? Cap. XIII.

Hic dubitationi ansam dedit Galenus, qui in curanda melancholia, sicuti, & in ceteris aliis capitis affectibus, in quibus animæ principes actiones læduntur, cor omni remedio destituit capitiq. cuncta præsidia admouenda esse iubet, hinc ipse pluribus in locis & præsertim lib. 1. de loc. aff. c. 2. fundamentum verissimum supponit, nempe quod dum læditur aliqua actio necessario organum, in quo illa actio absoluitur, semper lædatur, siue per se, siue ex accidenti, & vt cum Galeno loquamur, vel læsa facultate, vel ob errorem externum, quo posito fundamento postmodum contra Chrisippum, Asclepiadem, Aristotelem, & alios, qui cognoscen- tē animam in Corde locarunt, inuehitur, inquiens, o boni viri. si cognitio, & principes functiones, sensationesq. fiunt in corde, & eæ à quibus prodeunt, facultates in eo resident, cur læsa memoria, aut imaginatiua, aut sensu communi, non cor, sed caput, perfunditis & irrigatis? cur in phrenitide, & lethargo non cor sed caput & cerebrum euacuare agredi-

266 Quadripartitum Melancholicum :

gredimur? ex quibus patet, quod cum in melancholia principes lædantur actiones, & hæc absoluantur in cerebro, cerebrum & non cor lædi, & ideo cerebro, & non cordi applicanda remedia erunt. Hinc Galenus de melancholia pertractans nullibi pro corde medicamenta præscribit, præterea extat Galeni locus, 3. de Hipp. & Plat. Decr. c. 6. ubi sic, " Si in cerebro vitium sit, in delirium animal, motusq. & sensus priuationem promptè incidit si cor laboret, nihil huiusmodi patitur &c. ad quid igitur cordi præscribenda remedia? Verum alia ex parte eodem fundamento Galeni stante, possumus asserere cor non esse deserendum remediis, in melancholia, quãdoquidem si nulla actio leditur absque proprii organi læsione necessario in melancholia lædetur cor cum in ea animi affectus deprauentur, si quidem melancholici citra occasionem timent, & mæsti sunt, timor autem & mæstitia irascibilis facultatis in corde residentis sunt effectus, præterea ex eodem Galeno in complicatis affectibus, ei quod magis vrget, incumbendum est, altero non neglecto, quare & si læsæ principes actiones maioris momenti sint quam deprauati animi affectus, non propterea tamen cerebri in quod harum principum functionum facultates resident, curationi solum incumbendum est, corde neglecto, sed cum Arabibus cordi etiam remedia ministranda sunt in melancholia, & quamuis ab eis ministrari putare possimus, quia principum actionum facultates radicaliter, vt dicunt, in corde sint sitæ, nos tamen eo nomine administranda esse censemus, quia animi affectus facultatis in corde residentis affectus ledentur, Ac si quis obiiceret hos potius per consensum lædi, quam secus, quatenus scilicet rei tristabilis imaginatio in cerebro præcedit, huic respondendum esset, quod vel Galeno & Auicenna testibus, affectus, qui per consensum fiunt, tractu temporis per essentiam euadunt, ita vt & cordi prospicere in protracta melancholia non sit ab re, sed & plures alie rationes extant, quæ in melancholia cordi prospiciendum esse suadent, & primo, quia à corde ipso interdum melancholia fit, vtique quæstioncula 32. offensus fuit. Secundò quia vitalium spirituum penuria vt plurimum melancholici laborant, Tertiò deniq. quia in melancholia. & præsertim hypochondriaca modo palpitatio, modo angustia, ac veluti compressio quædam, modò alius præternaturam cordis affectus, sæpe penumero concomitari solet, sed quid ad Galenum nulla cordi præsidia in melancholia præscribentem? Respondetur nos per melancholiam intelligere aut eam, quæ per essentiam, aut eam, quæ per consensum fit si hanc intelligamus, non immerito dicere possumus, & in hac non denegaturum fuisse remedia cordi Galenum, si ipsam per consensum à corde prouenire animaduertisset, nam genericè subsequens præceptum tradidit ipse in 3. de loc. aff. c. 5. etiam si specificè illud de hac melancholia per consensum à corde non tradiderit, nam ibi de noxiis principum actionum agens, hæc docet, " Neq. latere nos debet vbi quis per consensum afficitur, ipsaq. affectio in fieri habeat esse, quod delectis efficientibus ipsam causis, ipsa quoq. simul delatur, & ad extremum capitis

capitis exemplo comitialis morbi vititur, pro cuius curatione præceptum tradit, quod & melancholiæ optime applicari potest inquit .n. Sic etiam per comitalem morbum, cum vel ob stomachum, vel ob aliquam aliam particulam affectio fit, eam maximè, & in primis curare præcipiunt medici cerebrum vero ita præparant, vt non ita facile afficiatur, Si vero melancholiam per essentiam intelligamus respondeatur Galenum alioquin valdè prolixum, in hac re parcum extitisse, & tantummodo eius præcipua remedia, & veluti per transenam tetigisse, vnde mirum non fuerit, si cor remediis destituerit, nihilominus lib. de theriaca ad Pis. c. 15. sic loquitur " Illud certe est summa admiratione prosequendum quod theriacam non modo corporis affectus sanare videmus, sed etiam animi passionibus, ipsum quoq. grauiter infestantibus opitulari conspiciamus, veluti cum excitatas melancholia graues curas multoties sumpta ex animo pellit, proinde ac si ex plene, ac reliquis membris atrabilem exurgeret &c. Quod autem theriaca maxime cardiacum medicamentum sit, omnibus in confesso est, imo Galenus eodem loci ipsam ab Andromaco, Tranquillam vocari scribit, quia præter sanitatem corporibus tranquillitatem etiam inducat. Hinc Arabes & latini quoq. doctissimi viri non solum interna, sed & externa etiam medicamenta cordi præscribunt, in melancholia, hac potissimè ratione innixi, quod & si præcipua huius morbi sedes non sit cor sed cerebrum, eo tamen nexu, iisq. vinculis vtrumq. alteri copulatur; vt fieri non queat, quin improspera cordis constitutio secum comitem trahat eam, quæ est cerebri, saltim si cerebrum afficiatur à corde præparato suppetias susceptabit, & Auicennas lib. 3. fen. 1. tr. 4. c. 18. hæc habet, " Spiritus animalis continuus est spiritui vitali, et ex substantia ipsius, quare complexio eius corrupta melancholica corrumpit complexionem cerebri, & conuertit ad melancholiam. Tandem enodandus remaneret Galeni locus. 3. de Hipp. & Plat. decret. adductus, sed hic nihil contra nos facit, quandoquidem ibi Galenus loquitur de collisione, & vulneratione, vt ad initium citati capitis videre est, nos clariorem afferamus doctrinam ex 3. de loc. aff. c. 7. desumptam, quo loci sic Galenus loquitur, " Quemadmodum elato ex ventriculo ad oculos fuliginoso quodam, aut fumoso habitu, aut crassis quoq. vaporibus, similia vt in suffusione accidentia contingunt, eadem ratione sublata ad cerebrum ab atrabile euaporatione veluti fuliginosa fumosaq. melancholica eueniunt in mente accidentia, modo quid obstat, quin et hæc fumosa euaporatio ab atrabile existente in corde eleuetur, cum et ipsum intemperiebus, et obstructionibus obnoxium esse possit?

An in melancholia vomitoria conueniant ? Cap. XIII.

IN melancholia non conuenire vomitoria docuisse videtur Hippocrates lib. 4. aph. 9. dum ait melancholicos plenius per inferiora purgandos esse, & Galenus in comm. plenius, idest fortius interpretatur, & rationem reddit, quia melancholicus humor ad differentiam bilis sui grauitate inferiora petat, Sic Auicennas lib. 1. fen. 4. doct. 5. c. 4. hac profert, " Ex humoribus quoq. est, qui est velocioris obedientie vomitui secundum plurimum, sicut cholera, & ex eis est, qui vomitui rebellis existit, sicut melancholia, & ex eis est, qui inter hos est medius sicut phlegma. Amplius cum triplex fit melancholia ratione loci, vomitus non conuenit in ea, quæ est per essentiã in capite, quia si exhibeatur vomitorium adeo validum, quod materiã in capite existentẽ educat incolumi existente corpore, colliquabit partes sanas, antequam melancholiam educat, hinc Hippocrates, et Galenus prohibent elleborum iis, qui incolumi, sunt corpore 4. aphorism. 16. deinde difficillimum et periculosum puto attrahere materiam ex capite, vt purgetur per os ventriculi, nec obiciant, quod si Galenus pharmacis vsus sit fortioribus in aliquibus cerebri affectibus, vt per se dem expurgationem moliretur, nos facilius per vomitum expurgabimus, tanquam per proximiorẽ viam, nam alia est ratio purgationis per aluum, quia attractoria medicamenta multo facilius ducunt humorem, quanquam longinquum ad intestina quam ad os ventriculi, et quod maius est, pars illa ignobilis à transitu humorum nullam sentit noxam. Nec in melancholia per consensum à toto vomitus conuenire videtur, non .n. ducendus est humor ex natura, & ex accidenti noxius, et prauus per os ventriculi supernum, præterquam quod nonnulli ex sola vomitione melancholici euaserunt, quemadmodum videre est in libello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Possid. propè finem, et hoc fortè quia nimis in vomitu repletur cerebrum, ac in id multò facilius incurrunt, ii, in quibus humor, iam diu in venis moram traxerit & à natura alienus euaserit; Nec tandem in hypocondriaca conuenire videtur vomitus omnes .n. hypocondriaci habent ventriculum valde imbecillum, non autem purgandi sunt humores per locum debilem ex Galeno 13. meth. c. 11. Attamen sciendum est sermonem esse aut de vomitu materiæ in ventriculo collectæ propter ventriculi imbecillitatem aut materiæ melancholicæ ex quâ proximè fit melancholia, primo modo licet et melancholicos, et alios quosuis euacuare per vomitum dummodo leges illæ seruentur, quæ à Galeno et Hippocrate sunt propositæ lib. de salub. dicta, quos et quando purgare oport. et 4. aphorism. à 4. aphorismo ad 17. vt scilicet tabidi, & angusto pectore, et infueti, et difficillimi ad vomendum nunquam cogantur ad vomitum, Sed si de materia melancholica fiat mentio melanchol-

lanchoham que fit tantum per effentiam in capite, nullo pacto vomito-
riis, tractandam esse opinamur. in reliquis speciebus vomitoria lo-
cum habere posse concedimus, & quia hæc in triplici gradu sunt, mi-
tiora nempe, mediocria, & fortiora, mitiora prætermitti possunt quia,
non euacuant humorem peccantem sed duntaxat humores spõte sua
ad os ventriculi ascendentes, vel in cavitate contentos facillè educunt
Mediocria autem, vt est succus raphani, radix asari, & similia, tam in-
hypocondriaca, quàm in melâcholia à toto administrari possunt, dum-
modo os ventriculi non sit adeo sensibile, vt patientes ex illius nimis
exquisito sensu palpitationem hypothimiam syncopem aut epilepsiam
incurrant Hinc Possid. in libello de melancholia iam cit. Actius, & Ara-
bes in hypocondriaca vomitû laudât excitatû à radiculis; demû si de
fortioribus fit sermo, vt sunt antimonium, elleborus albus, lapis cya-
neus & armenus, hæc profectò antiquioribus Medicis probatissima
sunt, dummodo in eorum exhibitione leges quædam seruentur, vt sci-
licet humores & corpus præparentur, illi cum crassi sint, si incidantur
& attenuentur oximellite scyllitico, & composito, hoc si humectetur
(sic Hippocrates 4. aph. 13. ait ante elleborum humectanda esse cor-
pora) humectatur autem corpus & per se dum cibus & portionibus hu-
midis, & copioso alimento vtimur, & per accidens dum quieti, & som-
no indulgemus; sic preparato corpore prædicta vomitoria possunt
exhiberi, sed tutius in infusione vini maluatici, vel alterius similis,
quàm in substantia, & statim præbeaturn aliquod alimentum, siue ptis-
fana, aut panatella, aut quid simile, quo facilius & sine ventriculi labo-
re patientes vomere possint, non sunt autem ista præbenda circa melâ-
choliæ initia sed tantum vbi confirmatus sit affectus, quasi in cura coa-
cta hinc Auicennas, qui in myrachiali videbatur timere vomitoria
propter ventriculi imbecillitatem, tandem subiungit, in inuenterata
album elleborum conuenire, at si in hypocôdriaca in qua ventriculus
est vsq. adeo languidus, conuenit, multo magis conueniet vbi humor
melâcholicus in iecore & toto redundauerit, sic huius melancholiæ per
elleborum album curata meminit Gal. lib. de atra bile c. 7. quando
ait, Præti filias albo elleboro à melancholia fuisse curatas celeberrimumq.
fuisse hoc remedium ante, & post Erasistrati tempora; Ad ratio-
nes vero in oppositum adductas facile hac vna solutione respondere
possumus, fatius scilicet esse in desperatis casibus aliquid periclitari,
quam insanos homines relinquere, sed tamen si in hypocondriacis
vereamur ventriculi imbecillitatem statim post vomitum muniendus
est ventriculus internis, & externis, siq. vereamur noxam humoris
melancholici, poterimus os ventriculi defendere præmissis pinguibus
& oleosis, quæ possint corrigere acrimoniam humoris melancholici, &
obtundere sensum oris ventriculi, vt sunt brodia pinguia, fercula cum
butyro, & similia. His tamen omnibus duo subdere est animus, vñ
& aia aduersione dignum est quod antiquiores medici dum medi-

Et cœmentâ

camenta fortiora vomitum excitantia propinabant, qualia sunt superiorius iam proposita, & praesertim elleborus, ista non tantum vomitoria, sed simul etiam deiectoria erant, ita ut ex utraque euacuatione facilius excerni potuerit melancholicus humor. Alterum est, quod sola vomitoria etiam conuenire possunt in melancholia non tam ratione pituitae & crudorum succorum in ventriculo existentium, ut supra dictum fuit quam ratione illius atræ bilis, quæ à liene in ventriculum copiosior interdum regurgitare solet.

Cur in Melancholia non tantum humorem melancholicum, sed etiam pituitosum euacuare necesse sit. Cap. XV.

Profecto primo intuitu rationi consonum esse non videtur, ut si natura humidior scateat humor, ubi siccissimus reperitur: nihilominus, cum à diuersa causa proueniat uterque hos simul reperiri in melancholicis verissimum est, imò diutius non permanet in melancholicis nigra bilis, quin succrescat quoque pituita, ratio autem est, quia melancholicus humor cum frigidus & siccus sit, è diametro calori nativo aduersatur, quare melancholici hunc semper imbecillum habent ex quo fit, ut cum cibos non possint conficere, crudos succos, pituitam, & ichores copiosissimos gignant. Hinc quoque libello de melancholia ex Galeno Rufo, & Possidonio quaeritur, cur assidue cruditate melancholici laborent, & duplex affertur ratio, altera, quia turbulentum, plenumque excrementis hi corpus habeant, quasi copiosi status intestinorum feces exire prohibentes, cum ipsis in ventriculum effument illiusque coctionem perturbent, quod in hypochondriacis praesertim euenire credendum est. Altera, quia illorum ventriculus male temperatus semper ob humorem melancholicum frigeat, sed & cerebrum quoque (si de essentiali melancholia sit sermo) cum alioquin pituita metropolis dicatur tunc illius plurimum producet, ubi in ipso tandem commoratus fuerit melancholicus humor, ut proprium cerebri calidum innatum laceffire potuerit, quapropter in quacunque melancholiae specie, & praesertim aliquatenus progressa, non solum melancholici, sed simul etiam pituitosi humoris euacuatio procuranda erit.

An caput purgia, & praesertim sternutatoria conueniant in melancholia? Cap. XVI.

Sternutatoria locum habeant in curanda melancholia, in ea quæ fit per essentiam in capite, sane habebunt, & in ea praecipue quæ à melancholico humore producitur, dein fortè etiam in ea quæ à vapore, & quidem horum medicamentorum partes sunt à superfluis excrementis, atque alienis humoribus caput expurgare, unde

unde caput purgia appellantur. Quod autem me mouit ad hanc questionem proponendam fuit varias obseruasse doctiorum virorum in hac re opiniones; à nonnullis enim excluduntur sternutatoria, atque caput purgia in melancholia curanda, ab aliis de ipsis ne verbum quidem fit, etiam si vberissime, cetera medicamenta apponant, ab aliis tandem maxime extolluntur. Rationes autem ob quas à nonnullis reiciuntur, caput purgia in huius affectus curatione sunt, quia si melancholia fiat solo cerebro læso, vel ob frigidum, & siccius intemperamentum, ita vt proprium alimentum in naturam melancholicæ affinem commutetur, vel ob nimium calorem, & exustionem, quæ probum, & laudabilem sanguinem in atrum humorem conuertat, certè caput purgia non conuenient, quia cerebri siccitatem adaugebunt, cum ex iis parentur quæ purgatrice facultate pollent, & vt plurimum calida, & sicca sint, imò contra Galeni dogmata medicinam facitabunt, qui ipsa prescribent, nam ipse 3. de loc. aff. c. 7. precipit caput esse humectandum, quæ de causa melancholicis quoque omni diligentia somnus conciliandus est. Respondetur balnea, lotiones, & fomenta, quæ cerebrum humectare sunt apta, non esse satis ad euacuandam materiam melancholicam, in cerebro existentem, vbi melancholia, aut ob ægrotantiū aut ob medicorum negligentiam in longum producat, quare non satis est iis vti, quæ insensibiliter euacuant, sed etiam ad ea, quæ sensibilibiter expurgant, recurrendum est, vtique quæ per os, & nares materiam educunt, caput purgia appellata, neque horum pertimescenda est siccitas, quia præterquàm quod cerebri substantiam non attingunt, nequaquam impediunt, quin etiam insensibiliter euacuantia administrantur, vt sunt iam prædicta fomenta, lotiones, & similia; imò multo maior est utilitas, quæ euacuatione melancholici humoris siccitatem producentis contingit, quam sit detrimētum, quod ex admixtione caput purgiorum proueniat, cum hoc vel minimum, vel nullum potius esse possit, hinc Galenus eod. 3. de loc. aff. diuturno facto iam morbo, ad fortiora remedia confugiendum esse docebat. Exploduntur præterea sternutatoria, quia essentiali melancholia in corpore cerebri nõ in ventriculis sit humor, quasi sternutatoria humorem in ventriculis existentē expurgent, nequaquam eum, qui in cerebri corpore. Addunt insuper in sternutamento nihil nisi vaporosum, ac flatuosum excerni, quod ex sonitu cognoscitur, quare non esse sternutatoria adhibenda in melancholia, vbi crassus & melancholicus humor cerebrum occupabit: quod confirmant Galeni auctoritate 7. aph. comm. 5. 1. dicentis, quod si quis humor in capite superabundet, non facit tamen sternutamentum, nisi in ventum conuertatur, & hoc manifeste videtur in multis, qui licet copiam humoris per nares excernant, non tamen propterea necessariò sæpe sternutant; sed isti in nonnullis decipiuntur, nam sternutamenti humorosa quoque materia, & hæc vel à cerebri corpore expurgatur: cuius rei testis est idem Galenus libello de instrum. odorat. c. 6. hæc habens. „ Mucum
etiam

etiam ex cerebro crassum, et glutinosum sternutamenta detrahunt, quem vna cum spiritu foras impulso educunt, sed non ne videmus captis grauedina sternutamenta mederi? grauedo autem non ex vaporibus aut flatu, sed ex frigidis crassis, aut copiosis humoribus pronenit si nihil autem per sternutamenta ex cerebro educeretur ea grauedine captis non modo non leuarent, verum etiam ex Galeno à spiritu tum foras confertim ruente, tum etiam verberante caput magis et plenum et graue redderetur, vt ex magnis vocibus fieri cernimus. Quod autē spectat ad Galeni locum in contrarium allatum. respondetur Galenum intelligere de sternutamentis à natura factis absq. medicamentorum. ope, per quæ sane euacuabitur minus humorose materia, & magis vaporosa. quia non adest medicamentum, quod sibi familiarem attrahat humorem; quemadmodum dum arte procurantur sternutamenta, sed & Galenus eodem loci excipiteam humorosam materiam, quæ mordax est sicuti in subsequētib; verbis videre est. His igitur ita se habētib; nos qui medicum naturę imitorem esse scimus, hoc pacto ratiocinari possumus. Natura per sternutamenta spontanea humorosas materias mordaces educit, ergo & medicus easdē medicamentis sternutamenta excitantibus debet educere, sed mordax est atra bilis, quæ in melancholia cerebrum occupat, veluti, quæ vt plurimum per adustionem genita, aut adhuc empyreuma retineat, aut saltem propter sui crassitiam ac siccitatem exasperet, ergo hanc è cerebro sternutamentis euacuare procuret medicus. Neq. dicant materiam è ventriculis, non autem è cerebri corpore educi posse sternutamentis, quandoquidem si sternutatio ex Hipp. 5. aph. 35. difficulter, parientem iuuat, quia vt Galenus habet in commento, vehementiore concussu excernit, quæ corporis partibus firmiter infixæ adhærebant, et partibus longinquis nempè vtero, non ne magis excernet melancholicum humorem in proprio cerebro contentum? Hinc Galenus lib. 13. meth. c. 21. in curatione lethargi, in quo pituitosa materia in cerebri corpore putrescit, sternutatoriis vtitur, quare, et nos illius exemplo in melancholia, in qua nigram bilem è cerebri corpore educere sit opus, ipsis vti summa cum ratione possumus, imò addēdum est facilius multo in melancholia atrabilem, quam in lethargo pituitam sternutatoriis medicamentis cedere posse, vt quæ nullam visciditatem habeat, quæ ipsius exitum, et expulsū retardare possit. Amplius si materia humorosa ad hoc vt per sternutamenta excernatur in halitus, ac vapores magna ex parte resolui debeat (quod et nos fatemur) quinam humor melancholico magis vaporosus est, et aptior in vapores, ac flatu resolui, vt qui partiū, quibus inexistit, natium calorem imminuat, ac laceffet? ex deficiente autem calore, seu diminuto flatu eleuari, ac produci constat vel Galeno teste 3. de symp. caus. c. 2. quare si naturæ imitator medicus esse debeat, non solum in hac, quæ ab humore pendet sed in ea quoq. melancholia sternutatoriis vtetur, in qua è cerebro tetrus vapor sit adimendus, nam
per

per ea plurimum vaporosa materia euacuatur, vnde Galenus lib. 1. de sympt. caus. c. 4. sternutationes, nisi ex catharro fiant, maximum remedium capitis habitu repleti esse scripsit.

An in melancholia caput sit humectandum? Cap. XVII.

OMnes classici medicinae scriptores in melancholia, praesertim ea, quae per essentiam fit, cerebrum humectandum esse praescribunt, quam sanè humectandi cerebrum indicationem & à Galeno amplexatam fuisse volunt 3. de loc. aff. c. 7. quo loci certe & ipse à Galeno frequentia balnea, victumq. humidum proposita fuisse fateor, nec recentiorum lotiones, foetus stillicidiaq. humectantia capiti administrata detestor, imo quam maximè laudo, verum quis forte ipsis non omnino assentiatur, dum ratione siccitatis quae in essentiali melancholia frequenter, cerebro adnectitur, hanc humectandi indicationem exhaustiunt, nam si hac de causa esset humectandum cerebrum, Galenus praeter cibum, & alia proposuisset intrinseca remedia, non tantum contentus extrinsecis, nec ipsum mirari desinerem, quod saepius huiuscemodi melancholicos ebrietate non affecisset, etenim ipsi non erat ignotum, ebriorum cerebrum multa humiditate perfundi, cum hanc doctrinam nobis tradiderit 6. aph. côm. 32. Quod sine remedii genus nec periculosum in sicco cerebro, nec tardum, nec iniucundum extitisset; Quod autem Galenus balnea & humectantia proponat, hæc certè non ratione siccitatis auferendæ, sed ratione euacuandi melancholicum humorem proponit, insensibiliter, n. euacuatur melancholicus humor per balnea, lotiones; & huiusmodi alia capiti administrata, et quod hoc sit, verum, ille met declarat, dum inquit protracto morbo ad valentiora confugiendum esse, nempe ad ea, quae sensibiliter euacuent, quapropter constat, quod si ratione siccitatis ista humectantia proposuisset, ea magis, & efficaciora erant praescribenda in progressa melancholia, in qua maior siccitas necessario excrescit, praeterea si siccitate cerebrum in essentiali melancholia laboraret, non ne huiusmodi melancholici omnes saltem, protracto morbo euaderent calui? caluities. n. ex cerebri siccitate prouenit asserente Galeno in 6. Epid. comm. 3. part. 1. quod tamen euenire non constat, nec dicat aliquis maiorem esse cerebri siccitatem ubi caluities adfit, quam in melancholia, quandoquidem hoc medicinae fundamentis dissentaneum foret, nam scimus intemperiem siccam morbosam magis recedere à statu perfectæ temperie cerebri, quam siccam intemperiem, quae intra sanitatis limites consistat, sed siccitas in caluitie est intra sanitatis limites, cum nullas homines leget actiones, siccitas vero in melancholia iam est morbosa, & extra sanitatis

M m limites,

limites, ergo maior est huius siccitatis recessus, ergo in hac tanquam in maiori siccitate caluitium fieri deberet, si in maiori id patitur cerebrum. Tandem ad quid proponenda humectatio in melancholia, si cerebri medullaris substantia, pars solida, atq; spermatica, per quam melancholicus humor dispergitur, siccitate afficiatur, non ne docuit Galenus siccitatem partium solidarum corrigi non posse lib. 7. meth. c. 6. ? Respondebunt fortè Galenum de confirmata, et consumata sicca intemperie intelligere, non de recenti, sed et de recenti sicca intemperie militat argumentum, quandoquidem sub hac aut exsiccatur substantia cerebri, aut non, si exsiccat, id quod exsiccatum fuit, correctionem non admittit, nam spermaticæ partes nõ refarciuntur amissæ, aut absumptæ, si non exsiccentur, frustra proponitur humectandi indicatio. His tamen non obstantibus et nos cerebrum in melancholia humectandum esse fatemur, vt infra dicitur interim has subtiles, & sophisticas potius rationes in contrarium adductas soluere aggrediamur, et quoad postremam attinet, hanc nullam esse dicimus nam cerebrum quemadmodum, & alia quæq; pars spermatica, pluries seu varios siccitatis gradus perpeti potest, à quibus variæ quoq; eiusdem membri partes afficiantur, hinc quadruplex corporum siccitas ex eodem Galeno affertur in eodem meth. cit. lib. nam sub alia alicuius membri concreta adeps sub alia rorida substantia, qua nutritur, sub alia sanguis in arteriis et venis capillaribus eiusdem membri contentus absumitur quibus siccitatibus mederi arduum quidem est, non tamen impossibile, illa correctionem ac medelam nõ admittit, sub qua partis solida substantia exsiccat, et absumitur, quid igitur obstat quod reliqua cerebri in melancholia exsiccentur non læsa solida substantia ? quare cerebrum humectari, nec frustra poterit in melancholia, præterea sciendum est intemperiem cerebri siccam, quæ in melancholia à præsentia humoris melancholici pendet, non esse tantæ actiuitatis, quæ absumet cerebri humiditas, nõ dicam solidas substantias, nisi vel maximè frigiditati exprimèti vel maxime caliditati consumenti coniungatur, nam melancholicus humor est actu humidus, et solum potentia siccus, quapropter non nisi longissimo tempore cerebrum substantia mollius, et vel leuiter, exsiccat, quod euidentissime licet conuicere ex iis, qui diurna melancholia detenti, tandem ex sola melancholici humoris euacuatione sanitati restituti fuerunt, sicuti quæstiuncula 1. sect. 3. narratum fuit ex Balduino Ronseco, Quamobrem non immerito quoq; ab Alexandro dictum fuit lib. 2. problemm. 28. melancholicos, qui animi munera integre exequi nequeunt, naturæ tamen rectè obire. Hinc facile pateat, cur melancholici calui non fiant, quandoquidem diuersa valdè siccitas est ab ea, quæ caluitiem parit, siccitas .n. melancholicorum est cum humore, et nullas aut vix vllas cerebri humiditates absumit.

absumit, siccitas autem caluorum est fixa in solidis cerebri partibus, eaq. absumit, ita vt cerebrum minus factum & in se contractum diserat caluariam, qua arida facta deficiunt pili, cum & cuti ipsam regenti subtrahatur humiditas, quæ capillorum tanquã pabulum extabat, neq. prædicta siccitas extra sanitatis limites reponitur, quia paulatim fit, et ad naturale senium tendit. Tandem quod de ebrietate propositum fuit, ridiculum est, nanq. remedia perniciofa tentanda non sunt, perniciosam autem homini esse ebrietatem quisque facile intelligat ab ipsamet experientia, et à Galeno eodem loci, quo cerebrum ebriorum multa humiditate perfundi, ait, ibidem cerebrum enim quoq. grauari subnectit, & ex 5. aphorism. comm. 5. conuulsionem ab ebrietate imminere posse colligimus, ac deniq. ex Alexandro lib. 1. problemm. 17. multos vino ebriatos obiisse habemus, quod vini copia naturalem, animalemq. vim omnem suo calore opprimat, eorumq. præsertim, qui calorem insitum exiguum continent, atq. imbecillum, qualem sanè vt plurimum melancholici obtinent, Sed quid ad Galenum, quem non ob siccitatem cerebri, sed ob melancholici humoris euacuationem, humectantia proposuisse assertum fuit? Respondetur in initio quidem melancholiz respexisse potius Galenum ad melancholici succi euacuationem, quam ad humectandum cerebrum, nihilominus in progressa affectione ad vtrumq. respexisse, nam & si ad valentiora confugiendum esse suadeat, non tamen iubet, quod balnea, & humidus victus deserantur, imo & ratione ipsiusmet melancholici humoris, qui siccus est, humectandi indicatio confurgit, amplius respectu huius semper humectandum erit, respectu cerebri non semper, cum neq. semper ipsi officiat in melancholia siccitas, vt mox patebit, Sciendum igitur est, nullam melancholiz speciem ab intemperie immediate fieri, veluti iã in prima sectione huius operis ostensum fuit, sed à cerebri tenebricoso spiritu animali, hic autem cum vt plurimum tenebricosus fiat vel à vapore, vel ab humore melancholico, vtroq. frigido, & sicco necesse est, vt tractu temporis, nisi prius ad fuerit, talis quoq. confurgat in cerebro intemperies, quæ postea auferatur, non solum calefacientia, sed humectantia quoq. exposcit, imo hæc magis, cum qualitates passiuæ contra quàm faciant actiuæ, difficillimè operentur, ac longiori tẽpore Pari quoq. ratione si ab intensa caliditate & siccitate cerebri melancholicus humor productus spiritus obtenebrando melancholiã faciat, præter refrigerantia requiruntur humectantia, & hæc magis, quia præter rationem modo dictam, semper in refrigerando cerebro cautè admodum procedere debemus, quare cum in vnaquaq. melancholiz specie dummodo cerebri intemperies coniungatur, sicca frequentius coniungatur, hinc cerebrum humectare operæ præcium est, quod in essentiali melancholia progressa saltem, verissimum semper reperiat.

M m 2 in me

in melancholia autem, quæ per consensum fit, et id ut plurimum con-
 iungit, in hac tamen potest interdum adeo humida intemperie affici
 cerebrum quod exsiccatione indigeat, ne tam facile à partibus, quæ ad
 ipsum transmittunt, recipiat, nec expectandum est (quod forte ignarus
 quidam posset inferre) ut à siccitate melancholici humoris exsicceretur
 cerebrum, nam melancholicum de lirium esset augere, non amouere
 in melancholia igitur per consensum caput non semper est humedan-
 dum, sed interdum etiam siccandum, quandoq. .n. ob humiditatem
 suscipit humorem, vel vaporem melancholicum, vnde hoc optimè a-
 nimaduertens Auicennas dixit melancholiam quandoq. fieri à corde
 calido, & capite humido.

*An in melancholia hypocondriaca pro deobstruendis visceribus,
 & præsertim liene affecto, diuretica medicamenta
 conueniant? Cap. XVIII.*

CVM obstructionum præcipuæ causæ sint, vel copia, vel crassi-
 ties humorum, ob illam hi sunt auferendi, ob hanc vero at-
 tenuandi, et præparandi sunt, ut facilius deinde per eas ex-
 cernantur vias quæ, naturæ magis accommodatæ sunt, ita
 ut si ex: g. iecinoris pars gibba sit obstructa, per renes expurgare
 oporteat humores, si caua per inferiorem ventrem, hæc enim proxima
 venis mesaraicis, et intestinis est, illa vero ductus habet cū venis emul-
 gentibus communicantes, ut hinc per renes, atq. vesicam facilius ex-
 purget; Quapropter dum queritur, an in hypocondriaca ad obstru-
 cta viscera conueniant diuretica, tunc conuenire dicemus, vbi visce-
 ra illa ad renes, et vesicam obuios habeant ductus; Cæterum si ad
 lienem sermone coarctemus, res difficultate non caret, quandoquidē
 nulla videtur via à liene ad renes, et vesicam, qua possimus humorem
 crassum, ac melancholicum lienis expurgare per vrinas, dein si per fa-
 ciliorem viam expurganda sunt viscera, per intestina expurgandus est
 lien, cum proprium alimentum ex iecinore attrahat per venas mesaraicas,
 quarum plurimæ in internas intestinorum tunicas desinunt, nec
 non ramum splenicum habeat, qui in ventriculi fundum vsq. prære-
 ptat, His autem apertissimè assentitur Galenus lib. 13. meth. c. 17.
 hæc ad licetam habens, "A societate vero cum vicinis partibus, quod
 idem cum situ est, illa capiuntur, quod gibba iecinoris per renes ex-
 purgari oporteat, caua vero per inferiorem ventrem, in liene vero altera
 duntaxat esse superflui euacuationem, cum quæ per renes agatur, nul-
 la huic visceri uacuanda via pateat, Præterea non ignorandum ex 5.
 de simpl. medicam. fac. c. 12. quod medicamenta cientia vrinam ca-
 lida, et acria sunt, sed ista officerent in hypocondriaca, vbi phlogosis
 adest,

adeft, ergo nõ sunt adhibenda diuretica. verum tamen his non obftantibus non tantum per aluum ducentibus, fed & diureticis etiam vti licere in liene, à melancholia expurgando ratio, et experientia ipfa fuadent, tum quia, vt Hippocrates lib. de alimento et 6. Epid. dicebat, natura doctiffima eft, et fibi ipfi secretas vias parat, & inuenit, atq. omnia noftri corporis conſpirabilia funt, tum quia in melancholicis ſanguis eft ichoroſus, quemadmodum diuinus ſenex 6. Epid. cõm. 2. t. 38. ſcripfit, vnde diuretica maximè iuuant, quoniam expurgant ichorem, et humorem ſeroſum. fed & Galenus etiam 1. ad Glauc. in cura quartanæ commendat vſum diureticorum, ibi n. medicamentum e x viperis in potu, et id quod recipit, ſuccum cyrenaicum, præſcribit; et nihilominus, vt plurimum in quartana lienem obſtructionibus affici ipſe voluit, recte autè diuretica exhibet, quoniã quartanas per vrinas finiri didicit ab Hippocrate 6. Epid. cõm. 4. t. 2. imo Hippocrates libello de internis affectibus medicamēta, quæ lienofis præſcribuntur per veſicã debere purgare ſcriptũ reliquit, quemadmodum et libro de externis affectibus, bilioſis, quæ magnum lienem habent, et ideo præui, ac fædi coloris, ſunt maligna q. contrahunt vlcera, vrinas ſubducit voluit, Nec dicat aliquis ſerum, quo plurimo melancholicus humor abundat (debit. n. ſerum craſſiſſimo humore permifceri, vt illius eſſet vehiculum) per renes expurgari, cum ab ipſis attrahatur, humorem autem craſſum, ac melancholicũ relinqui, nulloq. modo per renes, atq. veſicam expurgari, quandoquidem & ipſum per dictas vias excerni vrinarum color niger commonſtrat, qua de cauſa et Galenus in 6. Epid. cõm. 5. t. 15. vrinas nigras colliquati lienis notas eſſe edocuit, quod idem obſeruauit Auicennas lib. 3. ſen. 15. vbi ſcripfit deriuari humorem melancholicum, cum lienofi ſe multum exercent, ad vrinarios ductus, & fieri vrinas nigras. Sed ſi per vrinas humor aquoſus hydropum, qui in cauitate abdominis cõtinetur, excerni poteſt teſte Galeno in 7. aph. cõm. 55. quantò facilius melancholicus humor in vaſis lienis contentus, ſi medicamentorũ ope fundatur, & in ſerum vertat per vrinas excerni poterit? præterea ex Hipp. lib. 4. aph. colligimus, quod quibus hypocondria ſuſpenſa murmurant, etiam ex vrinæ multitudine leuantur, fed quibus magis murmurant, quàm qui hypocondriaca afficiuntur, cum & hæc flatuoſa melancholia appelletur? hinc Bion tumorem lienis profluuiò vrinæ eſſe ſublato videas 2. Epid. cõm. 2. Ad rationes vero in contrariũ aduſtas, & primò quoad phlogoſim, reſpondetur. hanc in hypocondriaca prouenire ex obſtructionibus, modò cum diuretica attenuent, digerant, & aperiant, ablati obſtructionibus phlogoſim quoq. tollunt, et ita, quamuis ipſa per ſe calida ſint ex accidenti refrigerant; adde quod non obſtante phlogoſi etiam contra melancholicum humorem pugnandum eſt, qui frigidus et craſſus extat, Amplius diligens medicus aqua lance

278 **Quadripartitum Melancholicum :**

lance perpendet, quid magis officiat, an phlogosis, an humorum crassities, et frigiditas, an-obstructio, hisq. omnibus recte perpensis ita remedia attemperabit, & inter se miscebit, vt omnibus debellandis, nulli augendo aptum adinueniat medicamentum nec .n. omnia diuretica calida. & acria sunt, sed ea, quæ violentius mouent vrinas, nec desunt inter diuretica, quæ potius temperata sint, imo & frigida & emollientia, vnde à Galeno 6. de simpl. med. fac. adiantum, quod in caliditate, et frigiditate symmetrum est, epotum lapides frangere scribit, sed si lapides frangere, ergo & vrinas educere potentius erit, amplius pepones, melopepones, & cucumeres, in quibus frigida & humida temperies superat, vrinam ciere tradidit, idem lib. 2. de alim. fac. et lib. 8. de simpl. medic. fac. hypnotici solani semen vrinam ciendi potestatem habere asseruit, quod tamè ualde refrigerante vi pollet. Ad eos vero qui à liene ad renes nullam viam esse contendunt, certè hos decipi respondere possumus, quandoquidem et si venarum lienis cum emulgentibus nulla sit communio, nisi distantissima, & in hepate, vbi omnium venarum initia radicantur, nihilominus plurimæ sunt in liene arteriæ, quæ ab emulgentibus arteriis propagantur, ita vt breui, ac patenti via possit melancholicus humor à liene ad emulgentes arterias euacuari, quarum munus est non solùm vitalem spiritum deferre, sed etiam serosas humiditates in arteriis contentas ad renes deponere, vt inde per vesicam expurgentur. At quia quis fortè dubitare posset, quod in arteriis lienis sanguis crassus, ac melancholicus contineatur, hic sciat crassum sanguinem attrahi à venis, & arteriis lienis, at hunc postea in arteriis elaborari, ac tenuiorem reddi pro nutriendo liene. hinc Galenus 4. de vl. part. c. 15. hæc ipsissima profert, " At qui sanguis adeo tenuis in arteriis huius viscerise sit, generationem habet ex crasso illo, & melancholico excremento, & paulo post, " qui nanque (sanguis scilicet) attrahitur ad splenem, crassior est eo, qui est in hepate, at quia elaboratus ab arteriis, quæ illic sunt, &c. ita vt nullo pacto dubitari possit, quin melancholicus sanguis arteriis mediantibus per vrinas expurgari possit, Hinc si fides adhibenda est libello, qui inscribitur Galeni Quæ sita in Hippocratem qui tamè ex Pronosticorum, & Aphorismorum commentariis decerptus est videbimus triplici de causa nigras vrinas mingi, aut propter assatum sanguinem, aut propter totius corporis refrigerationem, aut melancholico humore purgato, sed quid plura, aut clariora expetimus? habemus lib. de vrinis Galeno adscripto c. 15. Quod crassa, & nigra vrina significat euacuationem melancholici humoris, id quod multoties fit in declinatione quartanarum, & in solutione melancholiz, ergo in curanda melancholia hypochondriaca vel lienis affecto conuenire posse diuretica medicamenta non denegabimus

mus, dummodo per vrinas melancholicū humorem, ac fæculentum
licnis excrementum expurgari posse fatigè aperte constat.

An in melancholia thermales aqua conueniant?

Cap. XVIII.

HAEC & si quæ alia maximè agitata est controuersia, & vtrunque
plures afferuntur, rationes, Qui has aquas in melancholia conue
nire existimant, ita argumentantur. Si ex calidiori iecinore
sanguinem adurente efficiatur melancholia, in eâ thermales aquæ, in
quibus ferri facultas prædominatur, vt nostræ lucenses sunt, villenses ap
pellatæ 'maximo sunt vsui, nanq. feruidiorem iecinoris intemperiem,
valdè attemperant, atq. ita adusti sanguinis generationem impediunt
ac demum ventriculum, qui in melancholicis imbecillior extat, ma
gnoperè confirmant, roborantq. sui adstrictione. Hinc Rhases, & Au
cennas pro confirmandis visceribus aquas istas ferratas laudant, et ni
si naturales adsint, illas in quibus chalybs ignitus priùs extinctus sit,
substituunt; Neq. contra facit, quia Galenus has ipsas non proposue
it, multa n. alia non proposuit Galenus quæ à poeri oribus sunt in
ruenta. Amplius si propter frigidam, simulq. siccā intemperiem natura
lium membrorum terrestris, ac melancholicus in corpore coaceruetur
humor, aquæ thermales calidiores, quales sunt Aquarienses, & Diui
Petri Patauinæ, conuenient, quia præterquamquod frigidam emendēt
intemperiem, cerebrum etiam quomodocunq. imbecillum roborant
istæ aquæ, et ideo hoc nomine in quacunq. melancholia conueniunt,
quia hæc, quæcunq. fuerit, cerebri efficit imbecillitatem, Neq. harū
siccitas metuenda est in affectu ab humore valde sicco exorto, & cui
etiam, vt plurimum, partium siccitas adnexa est, quoniam Trallianus
epithimum, & hierā sæpius melancholicis exhiberi iubet lib. 1. c. vlt.
& Paulus Aegineta lib. 3. c. 13. quem practicantes omnes sequuntur, vri
nam, et sudores. cientia medicamenta præbet, imo in eo morbo exic
cantia conueniunt medicamenta quæ ab humore duro, ac terrestri, qua
lis melancholicus est, producitur, attenuationem si quidem validam re
quitit hic humor, quam à calidis, & siccis medicamentis fieri docuit
Galenus lib. 4. de simpl. med. fac. c. 18. & 19. nec non lib. 8. eiusdē
operis c. de Mirrha, et quamuis non omnia attenuantia medicamen
ta calida esse sciamus, omnia tamen sicca esse scimus, quemadmodum
non ignoramus etiam insigni humoris melancholici terrestritati, ac
duritiei validiusculam quandam deberi attenuationem, quæ imbecil
lioribus, ac attenuantibus medicamentis frigidis præstari nequeat, Ar
æus tandem lib. de diutur. morb. curat. c. 5 melancholia laborantes
aquis sponte calidis sæpè commorari consuluit, Hinc fortè Aetius

Tetr.

Tetr. 2. ferm. 2. c. 10. melancholicis labores imponebat, eosq. in sole cum oleo camomelino, & nitro inungebat, verū .n. vero qui contrariam tuentur sententiam, nec in vlla melancholiæ specie thermale aquas admittunt, ex harum præcipuè siccitate mouentur, in eo .n. morbo exiccantia medicamenta commendari non debent, in quo humectandum esse medici omnes, & græci præsertim statuerunt, Harum autem aquarum siccitatem, & insignè ex professo demonstrauit Galenus 1. de simpl. med. fac. c. 6. & 7. Dein nos melancholicos omnes macilentos esse videmus, quos si quis medicamentis vltro exiccauerit macilentiores proculdubio efficiet, quare et thermale aquas ipsas noceas esse colligere debemus, Tandem in melancholia, & præsertim hypocondriaca, summus ventriculi languor, vomitiones, cruditates, inflammationesq. extant, aquæ thermale, quæ refrigerant, omninò fugiendæ sunt, Cæterum his ex vtraq. parte rationibus perpensis, necesse est ad hanc dirimendam litem melancholiæ species inter se distinguere, atq. singulis seiunctim animaduersis quid veritati consonum, quidè dissonum sit, postea diiudicare, Quoad essentialem igitur melancholiam spectat, in ea melancholicus humor frigidus, & siccus in cerebro contentus, tanquã morbificus eradicandus est, et quia crassior est, vt facilius euacuet, attenuandus est etiam, ac tandem, quia cerebro proprias qualitates tractu temporis impertitus est, cerebrū quoq. calefaciendum, & humectandum erit, alioquin melancholicū humorem auget, imo (et hæc est præcipua intentio) si causa melancholicū humorem generans sit præsens, vel exprimens, vel adurens, quæcunq. fuerit auferenda est, Modò si cuiam ex his indicationibus thermale aquæ satisfacere possint, examinemus, nullam aliam adinueniemus nisi attenuationem, nam quamuis etiam earum aliqua calefaciendo frigida intemperiei mederi queant, nihilominus siccitatem, quæ semper est adiuncta, auferent, quo nomine etiam frigide thermale aquæ, quãuis in cerebro adurens causa reperietur, reprobantur, Quod vero ad attenuationem pertinet, tutius est ea adhibere medicamenta, quæ dum attenuant, emolliant quoq. qualia sunt syrups, decoctiones, & alia medicamenta à peritis medicis ad hoc præscripta, quandoquidem melancholicus humor, cum durus, ac crassior sit, non solum vt attenuetur, sed vt emolliatur, quoq. exposulat. Hæc autem, quæ de melancholia essentiali dicimus eadem & de melancholia, quæ fit per consensum à toto dicta sint, si quidem neq. in ea thermale aquas conuenire existimamus, Remanet igitur, vt si in aliqua melancholiæ specie conueniat istæ aquæ, in hypocondriaca appellata melancholia earum vsus esse possit, sed antequam ad hoc ostendendum accedamus, necesse est vt prius satisfaciamus rationibus, quæ in superioribus melancholiæ speciebus conuenire thermale aquas probare nituntur, Dicamus g. quod
quamuis

quamuis quę refrigerant huiusmodi aquę caliditatem hepatis sanguinę adurentis attemperare valeant, & quominus atrabilaris humor generetur impedire possint, nihilominus quoniã non à sola hepatis caliditate generatur dictus humor, sed etiam ab insigni eiusdem siccitate, quę fortasse maiores in huiusmodi humoris generatione habet partes, humectationi ob id insistendum iusserunt antiqui, Pari ratione neq. calidiores aquę illis melancholicis prodesse poterunt, qui ob naturalium membrorum frigidam, & siccam intemperiem multum colligunt succũ melancholicum, sicca enim existente in vniuerso corpore in emperie, dictarũ aquarum quę valde exiccant, vsum tuto non admittunt, Præterea dũ dicuntur, hæ aquę firmare caput, nulla est ratio, si prius intelligatur quomodo hæ aquę cerebrũ roborent, dicuntur illæ cerebrũ roborare dum ipsius intemperiem auferunt (neq. enim absconditã peculiarem vim quandam habent, qua id præstent) quare cum melancholicorum cerebrum siccitate afficiatur, hanc sua vi pariter exiccante augebunt prædictæ aquę, ob idq. magis nocebunt, Neq. etiam recitatæ opinioni fauet, quod Trallianus, & Paulus attenuantibus medicamentis, quę omnia exiccant, in melancholię curatione vsi fuerint, cũ enim duo ad summum pro huiusmodi morbo profligando requirantur, & humoris peccantis expurgatio, & intemperiei membrorum illum generantium correctio, hanc corrigere frustra tentauerit ille, qui prius alteri indicationi non satisfa cerit, nec durus, ac terrestris humor tuto expurgabitur nisi prius emollicus, & attenuatus fuerit, porro attenuant calida, ac sicca medicamenta, neq. purgans est adinuenire medicamentum quoque, quod non excale faciat, & exiccet, quare in eo sæpè versamur discrimine, vt his vt cogamur medicamentis, quę morbum sua natura augere apta sunt, maius inde iuuamentum nocumento consequuturi, thermales autem aquas nec intemperiem siccam posse corrigere, nec collectũ in capite, vel in vniuerso corpore atrum humorem posse expurgare clarum est, si vero de earum attenuante vi sit sermo, iam supra responsum fuit, Aratei tandem autoritas in hoc ipsius pace reiicienda est, quoniã ex alia parte Galenus 1. ad Glauc. c. 9. his, qui sicci sunt, balneationes ex marinis, salis nitrosi, atq. sulphureis aquis inutiles omnino esse, & particulari etiam adducto exemplo, docuit, quidã enim corrupto iudicio hisce balneis vti persuasus, extenuato corporis habitu, ad tantam maciem peruenit, vt tabe consumptus interierit, Ceterum in hypocondriaca melancholia thermales aquas refrigerantes, & quę ferri minerã præsertim retinent, conuenire omnes fere medici existimant, quoniã siue hæc melancholia ventriculi labefactionem, siue calidam hepatis intemperiem, siue etiam mesaraicarum venarum obstructions insuntur, prædictæ aquę ventriculum roborare, hepã attemperare, & suã siccitate crassos humores attenuando obstructions referare valent,

N n imo

282 Quadripartitum Melancholicum :

mo cum in hac melancholia hypocondriorum venę phlogosi vt plurimum laborare soleant, huic quoq. occurrere posse iam dictas aquas dubitandum non est, Neq. earum siccitas in hac melancholia specie pertimescenda est, quando in ea etiam ab hepate calidiori, atq. sicciore sanguis melancholicus gignatur, quoniam præterquamquod raro à sola hepatis caliditate, & siccitate hypocondriaca melancholia efficiatur, tunc temporis etiam non eam habet adiunctam hepatis siccitatem insignem, quæ dictas aquas prohibere possit, ita vt non maius futurum sit ex refrigeratione iuuentum, quam ex aquarum siccitate detrimentum imo cū hepatis sicca intemperies in hoc casu ex nimia eiusdem caliditate subnectatur, dum ipsius feruorem attemperamus, siccitatis incrementum prohibemus, nõ enim in hypocondriaca cum hepatis caliditate siccitatem quoq. auctam fuisse debemus existimare, quandoquidem si hoc contingeret, non aliquod tamen ex hypocondriis, sed vniuersum corpus melancholico sanguine scateret, et ita non hypocondriaca, sed alia melancholia species efficeretur, Cum autem raro à sola hepatis caliditate, & siccitate hypocondriacam fieri dixerimus, frequentissimè tñ sanguinem melancholicum, et adustum, à quo mens læditur, non ab hepate ipso, sed ab obstructionibus venarum in hypocondriis existentium provenire dicimus, qui quidem sanguis satis calidus in hepate calidiori gignitur, sed in dictis venis propter obstructionem conclusus magis, ac magis aduritur, ac sicciore euadit, vnde si frigidas thermales aquas exhibeamus, iecinore ab eis refrigerato melior in primis sanguis ad eas venas transmittetur, qui alium iam magis excalescentum attemperare poterit, deinde referatis earum attenuacione media obstructionibus, incendii occasio adimetur, neq. has summus ventriculi languor, vomitiones, cruditates, ac inflationes renuunt, quandoquidem si hæc affectio ex iecinoris caliditate exurente initium sumat, sciendum est illa omnia fieri potius ex obiecto, seu errore externo, fluxione scilicet atræ bilis, & melancholicæ saniei ad ventriculum, quam ex propria ventriculi intemperie, vt propterea sublata fluxione, & fluxionis causa, hæc hypocondriaca quamprimum curetur si vero ex cruditate ventriculi mesaraicas obstruente hæc affectio ortum trahat, tunc calida & sicca medicamenta medici omnes præscribunt, quare & tunc temporis per intervalla tetrucianas aquas, vel alias similes exhiberi posse nullus inficias ibit, quarum etiam vices ius galli, aut columbi curialis subit, Post hæc exhibita cruditatibus ablatis, & obstructionum materia imminuta, si quæ accensio in hypocondriis remaneat, & frigidas aquas exhiberi posse certum est, cum præter refrigerationem ventriculum etiam & alia naturalia viscera sui adstrictione corroborent, Deniq. notandum est, quod in hac re medicus de bere esse valde diligens, & oculatus, ne violet Hippocratis oraculum l. Epid. Comm. 2. t. 50.

Nimirum

Nimirum ut in morbos proficit, aut saltem non noceat, quamobrem necesse erit (et eo magis quo viri grauiſſimi de hac re nihil certi ſtatui poſſe teſtati ſunt) prius rectè animaduertere morbi cauſas, ſymptomata, ægri temperiem, corporis habitum, ætatem, anni tempus, & ſimilia, ex quibus colligere poſſimus, quidnam magis urgeat, an ſcilicet refrigeratione magis, an vero calefactione ſit opus ac ſimul determinare quodnam remedium eger facilius perferre queat, Hæc ſuſius apud Syluaticum Mediolanenſem, a quo breuiter decerpta ſunt, in ſuis contrauerſis reperias.

An in melancholia ſerum lactis conueniat? Cap. XX.

Lactis ſerum melancholiz, quæ eſt per eſſentiam in cerebro, nihil, vel parum auxiliari poſſe certum eſt, nam ſiue humorem, ſiue cerebri intemperiem, dum ſit adnexa, reſpiciamus, vtrumq. caleſcere debet ſerum autem lactis refrigerat. Nec quia foret inciſuens hæc affectio, & adhuc adurentis cauſæ veſtigia remanerent, in cerebro, conueniret hoc remedii genus eo nomine, quo refrigerare, & humectare poſſet, nam ſi modica quantitate ſumatur, eius ſubſtantia non perſtingit ad cerebrum, ſed cito permeat ad renes, cum hi ſeroſa humiditate oblectentur, illamq. alliciant, ſi vero maiori copia ſumatur, cum vi deterſoria non careat, cito, ac facile per ſedem educitur, ita vt neq. hoc modo ſumptum ſuas vires cerebro communicare poſſit, nanq. omnis actio ſit per contactum, vnde Galenus 3. de loc. aff. in hac melancholia curanda vtitur, quidem humectantibus, ſed iis, quæ cerebro ſua vim impertiri poſſunt, inter quæ præcipue eſt victus humidus, & hoc pacto ſerum per ſe vtile foret in melancholia per eſſentiam ſi ipſo in victus ratione vteremur, quemadmodum vſus eſt Galenus in curando cancro, ex accidenti vero vtile eſſe poſſet, aut quatenus primarum viarum exuſtos, & melancholicos humores expurgans, foret in cauſa ne illi cerebri affectionem augerent, aut quia admixto fortiori medicamento, a capite craſſum, & melancholicum humorem attrahere poſſet, ſic Galenus in eodem cancro curando ſerum cum epithimo præſcribit lib. 14. meth. c. 9. et alibi ſcamonium admixcet. Sed accomodatiffimum remedium eſſe lactis ſerum melancholiz, quæ per conſenſum ab vniuerſo corpore dependet, nõ eſt qui neget, quandoquidem melancholicum humorem, qui prædurus eſt, ſua humiditate emollit, ac iccinoris excedentem caliditatem, à qua producitur, valde ſua frigiditate contemperat, ac præterea cum ſit tenuium partium craſſitiam, quoq. melancholici humoris imminuit, nec non tandem, ſi ue per lotium ſiue per aluum excernatur, ſecum melancholici humoris portionem expurgat, nam lactis ſerum calidos atq. exuſtos humores expurgare,

N n 2 tradi.

284 **Quadripartitum Melancholicum.**

tradidit Mesues, & ante ipsum Galenus qui 3. de alim. fac c. 15. lactis, quod serosum est succos crasso s tenuare, & aluum subducere dixit, verumtamen si ea remedia, quæ debellando melancholico humori in melancholia à toto sunt apta, & eadem ipsimet debellando in quartana febre conueniunt, Certè his omnibus contrarius esse videtur Aristoteles lib. 1. problem. 57. nam ait, quod in quartanis febribus oportet non attenuare, sed ignem in corporibus adaugere, nos vero in melancholia beneficio feri & melancholicum humorè tanquã crassum attenuare, & ignem in corporibus minuere prædicamus, Arist. verba sunt ista, Τεταρταίοις πυρετοῖς δεῖ μὴ λεπτοῦναι, ἀλλὰ πῦρ ἐν τῆς σώματι ἐμποιεῖν εἰς ἀργητά id est, Quartanis febribus oportet non attenuare, sed ignem in corporibus efficere introducentem Hunc nodum Ludouicus Septalius in suis doctissimis commentariis, & alii omnes interpretes facile soluunt, dū verbum illud λεπτοῦναι .i. attenuare, non de medicamentis, sed de victus ratione intelligunt, si quidem illa certissimum est perutilia fore, cum melancholicus humor sit frigidus, & crassus, qui attenuantibus indiget mediocriter excalescentibus, & humectantibus, hanc vero oportet non attenuare, quemadmodum fit in acutis morbis, in quibus tantum cibi solum concedere lex est, quantum pro viribus sustinendis breui illo tempore, quo duratura sunt febres, sufficere potest, quod cum breue sit, tenui etiam substantia opus habet, in quartanis vero, cum diuturna sunt, si tenui victu vteremur, virtus sufficere non posset ad statum vsq. morbi, sed omnino succumberet, Quoad reliquam vero particulam spectat verissimum est in quartanis febribus (oportuno tñ tempore, ac præmissis præmittendis) quod ignem adaugere oportet, hoc est, quod excalescentibus medicamentis vti expedit, nam cum febris non ardens fuerit, neque admodum vehemens, tunc ea per se neglecta totam curationem ad causam morbificam conuertimus, hinc cum quartanæ exquisitæ ab humore frigido, & sicco producantur, excalescentibus indigent; sic Galen. 1. ad Glauc. quartanarijs vinum concedit, diatriopipereon, & diaspoliticum exhibet, imò & medicamentum ex viperis, & quod succum cyrenaicum assumit; quæ quidem omnia, & in protracta, ac contumaci melancholia convenientissima forent; nam si melancholia à toto iam fuerit progressa, & in eam corporis temperaturam ad frigidum & siccum sit immutata, tum serum ratione frigiditatis suspectum est, cum tamen antea, vbi adhuc alicuius feruoris indicia manent, maximè vtile, ac præsentaneum remedium sit; Neque improbet in hac melancholiæ specie ipsius usum, dūm calidum, & siccum, non autem frigidum, & humidum esse serum lactis contendunt, vel testimonio adducti ipsius Auicennæ lib. 2. tr. 2. cap. 441. nec non Mesues lib. 2. simpl. c. 9 qui etiam hydropi frigidissimo affectui serum lactis prodesse edocuit; quandoquidem si feri naturam exactè consideramus,

mus,

mus, illud non simplices, sed heterogeneas partes habere conspicietur, quare & diuersis quoque facultatibus constare non erit inconueniens; inest enim sero aliqua caliditas, non tamentalis, ac tanta, quæ a frigidioribus eiusdem partibus non superetur, vt propterea serum sit à prædominio frigidum, & humidum cum aliquo, sed leui subdominio calidæ facultatis, quam ex leui quadam acrimonia colligimus in diligentiori gustatu perceptam, cum tamen communi gustui videatur inspidum; vnde non mirum etiam si contrarios producat effectus leuiter detergendo, deobstruendo, & euacuando per leuem; & obscuram caliditatem, insigniter refrigerando, & humectando per prædominantem frigiditatem, & humiditatem, quare si (vt ait Mesues) hydropi profit, hoc non calefaciendo, sed deobstruendo facit, alterando enim solis calidis affectibus prodest; sic etiam contrarijs facultatibus, & acetum, & cicorium, & alia plura prædita esse videmus, quæ tamen omnia habito respectu prædominantis facultatis frigida appellamus; hinc Galenus 4. lib. simpl. c. 17. de lacte verba faciens scribit ex tribus substantijs qualitate dissidentibus constare, prima quidem crassa, ex qua caseus conficitur, altera pingui, ex qua butyrum, tertia aquea quam serum vocamus, verum ex hisce pinguem quidem, vel maximè temperatam esse, crassam verò paulùm ab ea declinare, ac excrementum illud serosum, & frigidum, & humidum esse; Desinant igitur detractores Galenũ vocare inmemorem illius, quod scripserat 3. de alim. fac. supraeit. atque peregrinam de sero caliditate opinionem rueri desistant, dum vident Galenum 2. de arte curat. ad Glauc. c. 10. dicentem in cancri curandis (quos ab atra bile seruorem habente fieri non negabunt) succum ptissanæ, & serum lactis abundanter exhibendum esse in victus ratione, vbi tanquam similia proponit, & succum ptissanæ, & serum lactis, nec tamen quispiam succum ptissanæ calidum proferat; Tandem si de melancholia hypocondriaca sit sermo, cum serum sit flatuosum, in flatuosa ægritudine minimè conuenire videtur, alia tamen ex parte cum phlogosim, quæ in ea fere semper adesse solet, valeat extinguere, & obstructionibus in ea quoque serè semper existentibus maximè auxilietur ob deterforiam, & deobstruendi facultatem, qua pollet, remedium valde accommodatum esse videtur, quamobrem ad hanc dirimendam litem animaduertendum erit, an magis ventriculi cruditates, & flatuositates, an verò hypocondriorum phlogosis vigeat, nanque si illæ magis negotium faciant, ad serum leueniendum non erit, antequam ipsis prospectum sit; ad obstructiones verò, quod attinet, si hæ antiquiores, aut contumaciores sint, non sero, sed validioribus auxilijs erunt tractandæ; His etiam possumus addere serum purum, & in exigua quantitate non esse in hac affectione exhibendum, sed vel medicatum, vel copiosum. Hinc Galen. 5. aph. 64. se in flatuo-

sis

sis hypocondrijs sero cum melle, & sale felicissimè vsum esse testatur, & Hippocrates in fine 2. epid. vbi hypocondria sunt distenta flatibus, serum ad quantitatem octo cotylarum (quarum singula ex Dioscoride habet uncias nouem) laudat.

An lac Melancholicis conueniat? Cap. XXI.

DVplicem in melancholia lactis vsum esse posse animaduersum est, internum scilicet, & externum, & quoad externum spectat, certè ex lacte capitis lotiones, aut stillicidia supra suturam coronalem administrata, fuerunt a grauissimis viris præscripta tum ad amouendam cerebri siccam intemperiem contractã, tum ad conciliandum somnum; si verò de interno loquamur, res difficultate non caret; Hinc Rabbi Moises c. de melancholia perhibet vsum lactis, & lacticiniorum, quia facillè corrumpantur, & quia lac cū vaporosum sit, varias possit producere imagines, fortè edoctus a Gal. qui in 5. aph. comm. 64. dicebat lac in ventriculo frigidiori prorsus acescere, in calidiori verò in nidorem abire; atque insuper hypocondria attollere nec non caput petere: quare cum lac in caput euaporet, nullis melancholicis erit aptum; Nec aptum erit melancholicis, qui cruditatibus, ac frigiditate ventriculi laborant (vt euenit in melancholia a toto iam progressa) quia in ipsis acesceret. Nec etiam hypocondriacis, qui sæpè ventriculi phlogosi instantur erit aptum, tum quia in ipsis ad nidorem corrumpetur, tum quia ipsorum hypocondria iam suspensa, & tumefacta magis afficientur, nam si ijs, vt Galenus ait, qui integra sanitate fruuntur videmus ob lac hypocondria inflari, non est admirabile colligere, quod ijs, qui iam suspensa habent hypocondria lac sit inimicissimum, quod eodem loci fecit Hippocrates, dicens, lac dare quibus hypocondria suspensa murmurant, malum; hoc autem præcipuè in melancholicis verificatur quoniam cum imbecillo serè omnes ventriculo sint, lac in eo non superatur, sed in status vertitur cum paucissimi sint, quibus id non accidat, vt testatur Galenus 3. de alim. fac. c. 15. vbi etiam capiti lac non esse accommodum, vt nec hypocondrijs, quæ leui de causa inflantur, scribit; Præterea melancholici ijs, quæ humores crassos attenuent indigent non ijs, quæ humores crassos producant, lac autem crassos succos gignit ex Auicenna libro secundo, ca. de lacte, ob quos etiam obstructions parit, & auget, quæ in hypocondriacis non procurandæ, sed auferendæ sunt. His tamen non obstantibus lac in melancholia maximè conuenire videtur, quia hæc affectio tum ratione melancholici humoris tum ratione intemperiei adnexæ semper indiget humectatione; & siue in corporibus calidis, & siccis, siue in frigidis, & siccis melancholia reperiatur, in ea lac, cum temperatum sit, semper conueniet, quod enim temperatum est medium quoque est inter excedentes qualitates, & medium contrarij,
vices

vices subiecta vt humores, atque intemperaturas calidiores refrigeret, frigidiores autem calefaciat; Quod autem lac temperatum sit, ex eo patet, quia tepidum, quemadmodum lib. 5. de simpl. medicam. fac. c. 21. testatur Galenus; lac enim quoad calorem attinet, inquit ille, est in medio pituitæ, & sanguinis, sed hic moderatè calidus, illa moderatè frigida, ergo lac temperatum erit, quamuis in medio horum tam æque non extet, quin propius accedat ad sanguinem: Quando igitur dicunt isti lac in caput euaporare, quid ne hinc mali? forte varias imagines producere? hoc verum esset, vbi ex corrupto lacte eleuantur, isti vapores, sed nisi ex corrupto lacte eleuentur, tantum abest, vt melancholicas imagines, aut aliud detrimenti afferant, quin potius valde auxilientur, nam siue in cerebro durus humor sit emolliendus, siue sicca intemperies amouenda, quid humida euaporatione melius excogitari potest? quod aptius ad inducendum somnum? & quamuis dicat Galenus in comm. cit. aph. lac vel in integra sanitate capiti dolorem, afferre, hoc intelligendum est, vel vbi nimia eius copia ingeratur, vel vbi in ventriculo corrumpatur, alioquin falsissimum esset, siquidem quotidiana experientia patet quamplurimos lacte vaccino, ouino, & caprino in prandijs, & commensationibus vti, qui tamen nullo capitis dolore postea infestantur; Hippocrates verò lac dare caput dolentibus malum esse inquit, quia cum caput propter vaporosam, siue humorosam repletionem doleat, lac repletionem huiusmodi augens, dolorem quoque auget; cæterum plurimi ex melancholicis sunt, qui nulli capitis dolori subiecti extant, quibus propter iam enatrata comoda lac mirificè prodesse; si verò suspensa, ac flatuosa obijciant hypocondria, & nos cum ipsis in hypocondriaca melancholia vsum lactis vitabimus, in qua præter hypocondriorum suspensionem sæpè etiam ventriculi phlogosim obseruamus, ob quam lac in nidorem corrumpetur, sed essentialis melancholia, & ea quæ per consensum est a toto, remanent in quibus cum neque summa ventriculi caliditas adsit, neque hypocondria suspensa reperiantur, lac tutò concedi potest; obijciunt in melancholia a toto iam progressa ventriculi frigiditatem, cum in hac iam totius corporis temperamentum ad frigidum, & siccum sit conuersum, nam in frigidiori ventriculo lac acescere iam legimus; Sed huic incommodo facillè occurremus, si lacti modicum salis, aut mellis, aut etiam sacchari ex hodierno more immisceamus; ex horum enim admixtione, lac ventriculo acescere prohibetur; vnum tamen, antequam vltius procedamus, necessario animaduertendum est, nimirum non omne lactis genus, quod homines in vsu habent in melancholia conuenire, sed illud, quod tenuius est, ac minimè caseosum, nam quod crassum, atque caseosum est, vti ouinum, ac vaccinum, reijciuntur; inter omnia igitur lactis genera, excepto humano, laudabilius erit asininum

Hoc

288 **Quadripartitum Melancholicum.**

Hoc iacto fundamento facile reiiciuntur argumenta, quæ lac crassos succos gignere, & ob id venas obstruere, obstructionsque iam factas augere asserunt; quandoquidem hæc non asinino lacti, sed aliis forte superius enarratis competunt, imò asininum lac omnino contraria efficit, quoniam planè tenue est, & humoris serosi plenum, ut scribit Galenus lib. 10. di. simpl. med. fac. & experientia testatur: cum ex illo caseus minime fiat, vnde 3. de alim. fac. c. 15 asininum lac succos crassos attenuare, ac propterea alium magis subducere scripsit Galenus ob plurimum, quo abundat, serum, hæc .n. lactis quod serosum est, efficit; Hinc non immerito eodem loci propter eandem causam testatus est, quod asininum lac, etiam si semper eo utere, nihil avertit periculi, Tandem huiusmodi lac in melancholicis ex eo convenire probatur, quia ut plurimum sicci, & emaciati sunt, hoc autem nos edocuit Galenus lib. 7. meth. c. 6. ubi in siccis corporibus asininum lac optimo iure commendat, Hinc Rhases in 9. Conf. cap. de melancholia lac nuper multum adhuc calens melancholicis concedit, ac si quis muliebre lac ab vberibus exsugeret, ille præstantissimo remedio uteretur, quamvis hoc remedii genus hodie non sit in adeo frequenti usu quemadmodum antiquitus erat.

*An usus Aceti in melancholicis probetur?***Cap. XXII.**

Hipp. lib. de rat. vict. in morb. acut. sect. 3. t. 38. ait, quod ab aceto nigra bilis fermentatur, attollitur & multiplicatur: vnde Galenus in commento melancholicis aduersissimum esse dixit. Hoc autem similitudo, quam habet acetum cum nigra bile, suadet, si quidem cum in habentibus symbolum facilis sit transitus, in hanc facile commigrabit acetum, Hanc vero similitudinem, quamvis ex se satis innotescat) confirmavit Galenus lib. 3. de symp. caus. c. 2. ita inquit, "Nigra bilis frigida quidem, quia terrea, caloris autem particeps, sicuti cinis, & acetum, nec non in 4. aph. comm. 23. dum scribit, nigram bilem mordacem esse sicuti acetum, tandem acetum refrigeratorium, exiccatoriumque est ex Galeno 1. de simp. med. fac. c. 24. ita ut non solum nigram bilem magis talem redderet, sed cæteros etiam humores frigidiore, atq. sicciore efficeret, inque naturam melancholicæ affinem commutaret, Altera ex parte usus aceti in melancholicis reprobatus non esse videtur, cum Galenus 11. meth. med. c. 16. scribat, in crassis, & lentis humoribus liens debellandis aliquid acerie se immiscendum medicamentis, & idem 9. de compos. med. 5. l. c. 2. ait, acetum liene commodum esse, ut potest secare, & attenuare crassos humores potens citra calefactionem, imo ob id, quia citra calefactionem crassos

crassos attenuat humores, videtur acetum melancholici humoris generationi aduersari, quandoquidem hic ex caliditate adurente, & in-
 crassante prouenit; Aetius tandem, & Paulus in melancholicis aceti
 usum amplectuntur: ipsis enim ægris post omnem cibum ubi iam dor-
 mire velint, aceti quam acerrimi sorbitiunculam præbent. Profecto in
 hac enodanda difficultate prius animaduertendum est, an pro ciborum
 condimento, an pro medicamento exhibendum sit acetum, namque si
 pro condimento sit usus illius, certè si parcè, & pro imminuta interdum
 excitanda appetentia aceto cibarijs immixto in melancholicis utamur,
 nihil obesse poterit, si verò copiosè, ac frequenter, maximo detrimen-
 to erit, quia melancholico humori gignendo, & exiccando ansam præ-
 bebent; si verò aceto pro medicamento utamur, illud reprobandum non
 erit in melancholicis, sed modicè sumptum, neque frequenter nimis,
 neque solum, neque in omnibus melancholiz speciebus, & eius usus
 probabitur, quatenus crassos humores attenuare poterit, necnon ra-
 tione penetrationis. Singula seorsim repeto. Conuenit acetum modicè
 sumptum, neque frequenter nimis ne frigiditas, ac siccitas, quæ in me-
 lancholiz progressa contrahi solet, ac ne melancholicus humor, ut su-
 perius dictum est; augeatur; hoc præterea est Galeni præceptum 14.
 meth. cap. 5. ubi ait, quod, si quis diutius utatur aceto, substantia m-
 ipsam neruorum debilitauerit, quare nec sæpè, nec longo tempore uti-
 tur Galenus medicamentis, quæ ex aceto componuntur ad ligamen-
 ta, & tendens. Sed si hoc ille de foris obseruat, quomodo nos magis intus
 idem obseruare debemus? Non solum exhibendum esse acetum, iam
 diximus ex Galeno de compos. med. 5. l. neque contra hoc est Pauli, &
 Aetij, sententia; eius potum a cœna commendantium, quandoquidem
 hoc fecerunt illi, non ut crassos attenuarent humores, non ratione pe-
 netrationis ad affecta hypochondria, aut ad obstructas venas (erroneum
 enim esset ipsum a cibo porrigere, neque etiam ut somnum conciliarent,
 cum vigilijs valde infestentur melancholici, siquidem aceti siccitate
 ipsas auxissent, sed ut melancholiz vapores, & vtilagines ad cerebrum
 ascendentes reprimerent, atque prohiberent; acetum enim hæc omnia
 sui aciditate os ventriculi corrugante veluti coerces; Non conuenit
 acetum in omnibus melancholiz speciebus, namque in essentiali me-
 lancholia, & in ea, quæ est a toto, si humor melancholicus frigidus,
 & siccus abundet, & causa ipsum producat talis quoque sit conditio-
 nis, nemini dubium, quod utriusque sui frigiditate, ac siccitate aduersa-
 bitur; non conuenit etiam in melancholia, quæ fit per consensum ab
 utero, quandoquidem ex Hippocrate lib. de rat. vict. in morb. acur.
 sect. 3. t. 39. habemus, mulieribus longè magis, quam viris aduersari
 acetum, cum uterum dolore afficiat, & Galenus rationem reddens in
 commento hæc habet ad litteram; Quod acetum suapte natura her-

290 *Quadripartitum Melancholicum.*

nos offendat testatur experimentum, & ratio demonstrat, nempe exan-
 guës sunt, & idèd frigidi, facileque ab ijs, quæ refrigerant simul, & te-
 nues habent partes, afficiuntur medicamentis, læduntur præterea, & a
 reliquis refrigerantibus omnibus, sed substantiæ aceti, quod tenuissimum
 est partium in eorum mergitur profundum, atque in omnes ita penetrat
 partes, vt ne minimum quidem ex eis illesum maneat; sic igitur acetum
 nervosas offendit partes, vterum autem ex anatomica inspectione ner-
 uosum esse constat; nihilominus si alijs deobstruentibus calidis medi-
 camentis admixtum sit acetum, & in pauca quantitate, non adèd in me-
 lancholia per consensum ab vtero suspectum erit; quod & de ventricu-
 lo, dum ab ipso melancholia pendeat, anima duerti potest; In ijs verò
 melancholix hypochondriacæ speciebus, in quibus iecur, aut lien, aut
 mesenterium afficitur, acetum alijs medicamentis eas partes respicen-
 tibus admixtum per intervalla locum habere non inconuenit; imò pro-
 ficuum est, tum ratione attenuantis, atque discutientis facultatis, quam
 ipsi tribuit Galenus 2. de compos. med. 5. l. c. 1. tum ratione penetra-
 tionis, nam alijs admixtum medicamentis vias ipsis aperit, atque illo-
 rum vehiculum est, vnde de eo verba faciens Galenus 1. de simpl. med.
 fac. c. 29. Acetum velut alas aquæ ad omnes corporis partes permean-
 das addere scripsit; & lib. de bon. & mal. succ. c. 12. aceto multo vias
 omnes angustas expediri, vt nusquam crassus, glutinosusque humor hæ-
 reat, nos docuit; namque præter attenuationem, atque discussionem,
 incidente, dissicanteuè facultate quoque pollet. Cæterum quod ma-
 iorem facit difficultatem, est Galeni documentum in lib. de rat. vict. in
 acut. comm. 1. t. 30. vbi acetum mentem ferire scribitur, quare si men-
 tem feriat, vniuersaliter, & in omni melancholix specie acetum fugien-
 dum esse videtur. Sed & huic difficultati sua patit responsio, nam cum
 id contingere scribat Galenus ob vehementem aceti qualitatem, nos
 alijs admixtis medicamentis eam obtundere, atque compescere ita pos-
 sumus, vti cerebrum, in quo mens suas prodit operationes, non læda-
 tur ab aceto, & præsertim si, vt toties diximus, alia medicamenta cõ-
 pia excedant; acetum verò quantitate sit modicum.

An Vinum conueniat in Melancholia. Cap. XXIII.

EX varijs vinorum speciebus, necnon varijs regionibus, quibus ipsa
 producuntur, varias quoque illorum facultates resultare vnici-
 que patere potest, quas singulatim recensere velle, ne dicam difficile,
 sed impossibile omnino existimo; quare hoc loci breuitati de more in-
 seruientes dicamus vina nigra, & crassa non conuenire in melancho-
 lia, quandoquidem hæc, vt optimè monet Galenus 3. de loc. aff. c. 7.
 aptissima sunt, vt ex ipsis fiat melancholicus humor: item nec vina
 conue-

conuenient dulcia, quoniam vt habetur ex Hipp. de rat. vict. in acut. comm. 3. t. 2. iecur, & lienem tumefaciunt, flatuofaque sunt, eorumque flatus, cum non facile diffoluatur, diutius circa hypocondria moratur, ac tandem Hip. eodem lib. t. 41 in mentis læfione à vino panitus abstinendum esse iubet, hoc enim, vt dicit Gal. 1. de fan. tu. c. 11. partem animæ rationalem hebetem, turbidamque reddit, vnde & ipse vinum mentem ferire scripsit in lib. de rat. vict. in acut. comm. 1. t. 30. Hinc quoque inter recentiores Rondeletius vir doctissimus in sua praxi e. de melancholia, vbi cerebrum est affectum, vinum renuere videtur, dum ait, vinum nisi tentaret caput, & calidius esset; conuenientissimum esse ad humorem melancholicum coquendum, maturandum, & præparandum, quare in omnibus morbis melancholicis, in quibus caput non est affectum, vinum commodissimè exhiberi, vt in febre quartana vinum album, tenue, aquosum, debile, neque hic aliquis vinum oligophorum, veluti quod parum calefaciat, mentem non ferire dicat, ob idque in melancholia concedi posse, nam si Gal lib. 2. de alim. fac. c. de lora (lora autem est aqua pura super vnam extracto vino effusa, & feruefacta) inquit secundam loram minus ferire caput, quam primam, quo magis hoc de vino oligophoro timendum est? Verum enim verò si res melius perpendatur, non immeritò in melancholia vinum exhibendum esse inueniemus, nam duo illa, quæ vinum prohibere dicuntur, nempe vini caliditas, & eius in caput euaporatio, hæc ipsa sunt, quæ vinum exhibendum esse nobis commostrant, & quoad vini caliditatem attinet, hanc melancholicus humor sui natura frigidus, & crassus requirit, siue in cerebro, siue in vniuerso corpore existat, namque attenuari, & calefieri opus habet, imò & discuti, qua ratione Hip. 6. aph. 31. dolores oculorum meri potionem soluere testatur, quam sententiam Gal. in comm. declarans dixit, non omnibus doloribus meri potionem conferre, sed iisdumtaxat, qui a sanguine crasso, & potius frigido, quam calido sunt, quo nomine etiam Rhafes consummatissimus medicus in capitis doloribus non solum vinum, sed generosum etiam commendat; Illud tamen, & recte animaduertendum erit, an scilicet in cerebro causa humores adurens adhuc remaneat, aut nimia iecinoris efferuescentia, aut alicuius visceris phlogosis adsit: tunc enim præ cæteris vinum oligophorum eligendum erit, tanquam id, quod minimum calefaciens prædicta nequeat augere: Quod verò de vini euaporatione in cerebrum dictum est, illud in melancholia exhibendum esse non prohibet, nam si ex. gr. humor melancholicus in cerebro redundet, quid ab euatis vini vaporibus, nisi attenuationem, calefactionem, discussionemque recipiat, cum huiusmodi vapores sint vini tenuiores, calidioresque partes? sique cū prædicto humore frigida cerebri intemperies coniungatur, non ne hinc ipsius in contrariū alteratio sequetur? verum quis dicat in melancholia

O o 2 per

292 **Quadripartitum Melancholicum.**

per consensum non semper ab humore melancholico, sed ut plurimum ab illius elatis vaporibus cerebrum affici, quo casu, cum vinum huiusmodi vaporibus maiorem impetum in cerebrum præbeat, non parum læderet, sed leue hoc argumentum est, quoniam etiam si concedamus ob id maiorem fieri in caput euaporationem, nihilominus valde facilius melancholici vapores dissoluuntur, ac calefiunt à vini spiritibus, quam melancholicus humor; præterea istius melancholici per consensum factæ præcipua curatio est, non solum melancholicos vapores in cerebrum eleuatos dissipare, atque consumere, verum melancholicum humorem, vel in vniuerso corpore, vel in hypocondrijs contentum euacuare, qui cum crassus, ac frigidus sit, prius attenuacione, ac calefactione indiget, attenuat autem, ac calefacit vinum. Nihilominus cum vina generosa, etiam si prædictas operationes præstare possint, nimiam siccitatem habeant adiunctam, & vigilias inducant, propterea vitanda sunt in melancholia quoniam cum melancholici, ut plurimum emaciati sint, ac sicca totius corporis intemperie laborent, si ipsis vina generosa exhibeantur, non paruus committatur error, cum hæc exiccanti facultate sint prædita: pari ratione cum nimis calefaciant, & exiccant, vigilias quibus serè perpetuis, sæpè tamquam sæuiori symptomate melancholici infestantur, augebunt, indeque eos maximè lædent. Paucifera igitur, & à Græcis oligophora appellata vina conuenient, siquidem hæc enarratas omnes utilitates melancholicis afferent, omnique noxa vacabunt: non enim hæc siccabunt, sed substantificè humectabunt, non vigilias adducunt, sed somnum conciliabunt, nec cerebrum, aut mentem aliquo pacto ferire poterunt: hinc Gal. vina, quæ aquosiora sunt, caput nunquam contristare dixit lib. 12. meth. cap. 4. & libro de bon. & mal. succ. c. 11. scripsit, hæc capiti non esse noxia, imo iuuare, sedatis interdum doloribus quibusdam paruis, qui propter vapores à ventriculo elatos oboriuntur, & hinc etiam, ut experientiam testem habemus, præbebat Galenus vinum album modicè adstringens Grammatice illi, qui per consensum ab ore ventriculi comitiali morbo corripiebatur §. de loc. aff. c. 6, tale enim vinum ventriculum robustum faciebat, & caput haud quaquam tentabat, Neque argumentum de lora prolatum quicquam concludit, quandoquidem non a vino, sed à vinaceis, atque vuarū granis iam expressis lora caliditatem, atq. fumositatem quamdam recipit, ob quam caput facile tentat, quod etiam vino contingere probamus, dum iam expressum nimis interdum supra vinacea commoratur, amaritiam enim, & acutiorem quandam, caputque ferientem qualitatem contrahit; Præterea oligophora vina somnū conciliant, tum quia ventriculi coctionem adiuuando, sunt in causa, ut laudabiles vapores in cerebrum ferantur, tum quia actiores, ac serolosos salidiores humores per plures partes, ac præcipuè per viinas expurgando,

do, vigiliarum causas adimunt, tum quia denique resiccata cerebrum quemadmodum & alias nostri corporis partes humectant, unde Galenus 4. de san. tu. c. 4. vinum semicrudos concoquere humores, quantum aliud quidvis, tum sudorem, urinamque promouere, ac somnum, conciliare scripsit; & similiter 2. de loc. aff. c. vlt. propè finem ait, vinum modicè dilutum somnum inducere videmus, reliquorum medicamentorum exemplo, quæ refrigerare, & humectare possunt, meracius autem vinum vigiliis inducit; quod denique paucifera vina humectent, ex eo colligi potest, quod bonum sanguinem gignant, & ad eum in omnes corporis partes facillè distribuendum conducant, hinc Galenus 1. de san. tu. c. 11. vinum non exiccare, sed nimium humectare ait, & propterea id ipsum vetat, non enim vtile est (ait) ipsos supra quam par est, humidos, calidosque fieri, quoniam eò iam caloris, humorisque peruenerunt, vt si paululum vtramuis qualitatem auxeris, iam modum excesserint, & paulo post suadit, vinum vtile esse ad eam siccitatem, quæ in solidis partibus, aut ex immodicis laboribus; aut ex proprio ztatis temperamento prouenit, humectat nanque, ac nutrit quicquid immodicè siccatum est, quare cum melancholicorum plurimi valde emaciati sint & eorum corpus refici, ac renutriri opus habeat, illis vina prædicta accommodatissima erunt, his enim solis in potu vtendum censet Galenus 7. meth. c. 6. omnibus, quibus refici corpus est opus, nam huiusmodi vina vt (inquit ipse) si inflata sint præcordia, subsidere ea faciunt, nec inibi moram trahunt propter caloris mediocritatem, adde quod cum digestionis vias aperiant, & pariter impellant, ac nutrimentum sursum agant, ad celeritatem deductionis in corpus conducunt, sunt præterea, boni succi, & ad miscenda, concoquendaque ea, quæ in ventriculo, & in venis sunt, idonea, iam vires quoque organorum adaugent, & expellendis excrementis viam faciunt, eoque fit, vt etiam talia vina præter cætera urinas moueant, quando & ipsa totum corpus celeriter transeunt, & impetu cursus sui excrementa secum expellunt, Hucusque Gal. hinc mirum non est, si melancholicis vinum conuenientissimum sit, & in libello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Possidonio melancholicis vinum album, tenne, nec valde antiquum concedi videmus neque contra nos facit Hippocratis sententia de rat. vict. in acut. vbi in mētis læsione à vino pænitus abstinendum esse iubet, nam & ibi vinum aquosum excludit, tanquam quod cerebrum minimè feriat; sic & Gal. 1. de san. tu. dum ait, quod vinum partem animi rationalem hebetem, turbidamque reddit, addit, nisi modicè sumptum, nanque vt ipsimet in 3. epid. comm. 2. ægr. 8. optimè notat, omnium vinorum immodico viui commune est, vt nervos tentet, & mentem; Cæterùm quid plura? melancholici crasso humore, ac sæculento sanguine semper redundant, sed vina alba, ac tenuia humores crassos incidunt, attenuant, & sanguinem

294 *Quadripartitum Melancholicum* :

guinem per renes expurgant ex Gal. de attenuante vict. rat. c. 12. Tandem melancholici timent, ac tristantur, sed laudabile vinum modicè sumptum timorem, ac tristitiam imminuit, nec præter rationem, cum crassum, ac sæculentum humorem spiritus animales tenebricosos red- dentem corrigit, ac bonum sanguinem gignat: vnde quod de hoc pro- ferat Gal. lib. quod animi mores c. 3. hic transcribere non grauabor: „ Si quis vinum scitè bibat, non malum, sed bonum, nam reuera si mo- derate bibatur, & concoquet, & distribuet, & sanguinem creabit, & nutriet, magnoperè autem cum hoc conducit, & ad nostram animam mitiorem iuxta, atque audaciorè efficiendam, per corporis scilicet temperaturam interpositam, quam rursus interuenientibus succis ope- ratur; sed nonne per ora omnium fertur antiquum adagium, nèpe quod vinum exhilaret corda hominum? sed huius quoque effectus causam, tanquam coronidis loco asseramus per aurea Valesij, verba ex c. 27. Sacræ Philosophiæ deprompta, & ad litteram; " Vinum lætificat cor hominis ob citam spirituum vitalium refectionem, quorum penuria, cum melancholici laborent, tristes esse consueuerunt; & quia suaviter calefacit, laxat, funditque cor, quem eundem motum illud per lætitiã subit, v t enim per tristitiã contrahitur, & torpescit, ita per lætitiã laxatur, & titillat, cuius motus calor suaui accommodatissima causa est.

An Balnea melancholicis conueniant? Cap. XXIV.

SI, dum Balnea simpliciter proferimus, aquarum dulcium balnea intelligamus, quemadmodum intellexit Gal. lib. 7. de compos. med. loc. c. 1. nullus dubitandi locus remaneat ijs, qui rectè huiuscemodi rem perpenderit, siquidem melancholici humoris talem morbum efficiens natura animaduersa, nil melius excogitari potest inter extrin- seca remedia ad illius duritiem, ac crassitiem emolliendam, atque at- tenuandam ipso aquarum dulcium balneo, tanquam eo, quod sua cali- ditate, atque humiditate humores, vel crasse factos fundat, ac veluti eliquet, necnon vias laxando, cutisque poros aperiendo ipsis expur- gandis accommodatum sit, vnde non mirum si Gal. 3. de loc. aff. c. 7. monuerit amicos, se frequenter solo balneo melancholicos curasse. Hinc igitur pateat quoque quod quantum in hisce affectibus melan- cholicis aquarum dulcium balnea extollimus, tantum mineraliũ aqua- rum balnea detestamur: hæc enim aufugienda omninò censemus, tan- quam quæ nimis totum corpus exiccant, cutisq; poros strictiores red- dendo morbificum humorem intus magis concludere, ac conculcare possint: Nonnulla tamen possent in contrarium afferri, & primo aqua- rum dulcium balnea melancholicis non esse vtilia propter vetriculi im- becillitatem, qua ferè semper melancholici concomitantur, nam cum

hæc

hæc relaxent, iam imbecillioris ventriculi concoctrix facultas omnino prosterneretur: Præterea melancholici, cum eorum plurimi assiduis ferè cruditatibus scateant, si tali balneo utantur, periculum est, ut incidant in febres, nam balneum cruditates in ventriculo contentas calefaciendo, & attenuando, in venas educit, nec inde propter illarum visciditatem, ac crassitiem euacuans, est in causa ut obstructiones fiant; indeque febres exoriantur, atque ita pro irrita vnius affectus ablatione plures consurgant; hinc Gal. lib. 1. de simp. caus. c. 5. ait "Iam aliquos qui cruditate laborant, scimus, cum quieuisent, nullo affecto dolore; cum balneum fuissent ingressi, aut in sole stetissent, horruisse, nam balnea, excrementa, quæ prius quieuerant, calefaciendo, attenuando, ac in spiritum vertendo ad motum excitant: Tandem cum melancholicorum habitus frigidus sit ad quid ipsos magis refrigerare? calidis opus habent, non frigidis, qualia sunt prædicta balnea, namque & si aqua actu sit calida, nihilominus potentia maxime frigida est, vnde Gal. lib. 1. de arte curat ad Glauc. c. 9. dixit, omnia huiusmodi balnea humectate, ac potentia refrigerare. Hæ rationes facile soluantur, nam quoad priorem attinet, respondetur ventriculi imbecillitatem in melancholicis interdum quidem euenire posse ob ipsius tunicarum relaxationem, ipsarumque nimiam humiditatem, sed ut plurimum propter earundem siccitatem contingere; etenim melancholici ut plurimum emaciati sunt, ac substantia carent humiditate; adde quod sæpissimè ex feruidiori iecinoris intemperie melancholicum sanguinem gignentis producit hic morbus, ex qua iecinoris caliditate ventriculo propriū pabulum subtrahitur, vnde in siccitatem, ac veluti marcorem ipse declinat, quo casu saluberrimum est aquæ dulcis balneum, nam humectando ventriculum veluti viuificat, ac restaurat; hinc Galeni habemus experimentum lib. 6. meth. c. 6. qui iure optimo, optimoque successu vsus est aquæ dulcis balneo in curatione illius à medicis siccari, qui siccus, & gracilis admodum redditus erat, propterea quod ventriculus eius ex sicca intemperie imbecillus male concoxerat; & huius rei veritatem habemus etiam in libello de melancholia ex Gal. Rufo, & Possid. vbi balneis frequenter uti, ijs non parum prodesse docemur, qui ventriculum habent ad concoquendum non idoneum: si igitur in melancholicis ventriculi imbecillitatem ex eius tunicarum relaxatione, ac nimia humiditate pendere conijciamus, à balneo desistendum erit, si verò à siccitate, quod ut plurimum in ipsis contingit, tunc balneis uti optimè consultum fuerit; & si cruditates in ventriculo, ac primis visceribus acruatae sint, ipsas prius, vel per vomitum, vel per sedem euacuabimus; ne in nouos, ac grauios affectus perducantur melancholici, quæ si crassiores, ac viscidiores fuerint, difficcantibus, atque attenuantibus eas quoque præparare opus erit, ut facilius è corpore possint

296 **Quadripartitum Melancholicum .**

sint educi, his enim euacuaris, tuto balneis vti poterimus; Ad id eandem, quod de totius melancholicorum habitus frigiditate opponitur, respondendum est, melancholicos non omnes frigido totius corporis intemperamento, præditos esse, sed eos, in quibus frigidus, & siccus humor toti corpori suas iam qualitates impertitus est, ut in valde progressa melancholia contingere solet, antea enim cum feruidiori hepatis caliditate donati sint, totum etiam corpus ipsis veluti exustione afficitur; ita & hypocondriacos, ut plurimum alicuius visceris phlogosi diuexari scimus, quorum omnium excedentem caliditatem balnea mirificè attemperare possunt, ac insuper quicquid in corpore, vel fuliginosum, vel humidum est, euacuant, ut monet Gal. 10. meth. c. 10. quæ fuliginosa, ac fumida, ut plurimum sunt illa, quæ in cerebrum delata melancholia producunt; Præterea cum in melancholicis sicca magis urgeat intemperies, quam calida, vel frigida, non est ut ratione frigiditatis à balneo desistamus, imo nec balneum frigidus corporis habitus renuit, quandoquidem illud cum sit actu calidum frigidas etiam partes excalefacere potest, quod & potentia etiam valet efficere, quatenus ad eas calorem euocat, & utili humore madefecit, dummodo ipso temperato, ac modicè utamur, si enim ipsius frequentior sit usus refrigerabit; Cæterum de hac re satis manifestum exemplum affert Gal. in lib. de offic. med. sect. 3. commento tex. 15. dum ait moderatam aquæ calidæ perfusionem carnem temperare, si frigida prius erat, calefaciendo, si calida refrigerando, non secus ac balnea aquæ dulcis, hæc siquidem eos calefaciunt, qui ex itinere immodico frigore emoriuntur, exustos verò non lædunt, videntur enim temperatæ aquæ solio delectari, & vindicari post balneum à siti. Hactenus Galenus cuius si apertiorē sententiam velimus, afferamus eam, quam lib. de Marcore c. 7. scripsit his verbis. " Omnes siccitates, siue frigidæ, siue calidæ extiterint, balneum requirunt, etenim hoc mirabile habent balnea, quod & calidas, & frigidas siccitates iuant; Quibus omnibus vnum ab Hipp. dictum in lib. de rat. vict. in morb. acutis comm. 3. t. 58. & à paucis animaduersum (nam & hoc Gal. in commento præterijt, adijciam, nimirum quod balneum nares humedat, per narium autem humectationem, non eam intelligerem ego, quæ ab humida qualitate aquæ balnei in propria partium substantia fit, sed quæ ab excrementis in cerebro contentis fit, dum per nares expurgantur, nam quamuis balneum sternutamenta non excitet, nihilominus humores, qui prius in cerebro quiescebant, fundendo, est in causa, ut per nares euacuentur, & ita nares humidiores reddantur; quantum autem melancholicis humores crassos in cerebro contentos per nares expurgare prodesse possit, omnibus rectè sentientibus diiudicandum relinquimus; Franciscus Valesius hunc Hippocr. locum in suis doctissimis commentarijs explicans sic scripsit.

• Constat

Constat vero natium humectationem desiderari in ijs solum, quibus sicca sunt plurimum, quibus si caput doleat, consentaneum est natium humectatione solutum iri, nam euacnabitur doloris causa; Humectantur vero quæ sicca erant nares, cum quod crudum concoquitur, quod concretum, liquatur, quod siccum, humectatur, quod adstrictum, laxatur; hæc vero facere natum est balneum;

An Venus Melancholicis prosit? Cap. XXV.

A Vicennas lib. 3. fen. 20. c. de de iuuamentis coitus, scribit vsum Veneris maximè omnium melancholicos iuuare, quam sententiam, & ante ipsum videtur habuisse Paulus lib. 1. c. de rebus veneris; qui omnes forte Aristotelem sequuti sunt, sect. 4. problem. 31. vbi melancholicos, vel ex frequenti veneris usu adiuuari asserit, & hanc asserit Philosophus rationem, quia semen flatus decessio sit, & melancholici flatu redundant, ergo (subdit ipse) quibus semen amplificatum est (vbi melancholicis contingit ob flatuum copiam) hos saepe purgari appetere necesse est, sic enim efficitur, vt leuentur. Ego huiusmodi problema sapius mente reuoluens, & certo certius sciens, quod non solum immodica venus melancholicis non prodest, verum quod ne modica, quidem omnibus prodesse potest, in varias trahebar opiniones, scilicet aut non esse problema Aristotelis genuinum, aut ipsum à veritate decessisse; sed iterum, atque iterum illud perpendens, in aliam tandem deueni sententiam, nimirum Aristotelis sensum non adhuc forte satis explicatum esse à commentatoribus, aut saltem alio modo interpretandum esse, quemadmodum infra dicetur. Verum enim verò dicere problema id Aristotelis non esse genuinum me dehortatus est Galenus cum hic in 6. epid. eomm. 3. t. 12. huiusmodi problema tanquam Aristotelis proprium afferat ad verbum; neque me terret scrupulus, qui posset in nasci, dum idemmet philosophus alijs in locis scribit venerem immodicam conferre morbis, qui à pituita fiunt, vti in 51. problem. sect. 1. & in 17. sect. 4. quomodo enim possit melancholiz morbo siccissimo prodesse, quod humidissimis morbis à pituita contractis remedio est? certe si nodum hunc soluere vellemus, necesse esset pluribus aperire quomodo venus pituitosis morbis conferat, sed quia nos ad alia tendimus, idcirco breuiter tantum dixerimus tum à pituita, tum à melancholia pendentes morbos frigidos esse, quibus forte ob motum, ac proinde calorem excitatum beneficio concubitus confurgat utilitas. Cæterum quoque temerarium fuisset de falso arguere Aristotelem, cuius in uentis (vt rectè Macrobius 7. Saturnal. c. 6. protulit) nec ipsa natura dissentit. Sed ad problema accedamus, in quo duo veniunt examinanda, videlicet an venus melancholicis, & ijs, qui melancholia morbo detinentur, conferat, & an semen flatus decessio, seu excretio sit; Quoad

P p

primum

primum tantum abest, ut melancholicis Venus proficit, quin potius, ma-
 xime officiat, & praesertim saepius iterata, nam cum in Venere seminis
 excretio fiat, quod ex laudabiliore sanguine, & spiritibus praesertim vi-
 talibus confectum est, hinc natiui caloris, & substanticae humiditatis
 iactura fit, quare cum melancholici natiui caloris penuria, & siccitate
 laborent, nihil peius est ipsis, quam veneris usus, qua de causa, Gal. 6.
 de tu. san. c. 4. Venerem omnibus, qui sicco temperamento sunt, inimi-
 cam esse, & potissimum iis, qui cum siccitate frigiditatem quoque ha-
 bent adiunctam scripsit, imò & in 6. epid. comm. 5. t. 28. omne corpus
 Venere exiccari profert; sed & hoc confirmat experientia, nam si prop-
 ter excretionem flatuum Venus melancholicis prodesset, quinam ma-
 ius auxilium reportarent à Venere, quam hypocondriaci melancholici
 vocati, qui maxime flatuosi sunt? & nihilominus eos ab ipsa summo-
 perè lædi observamus; en fida Galeni experientia in 6. epid. loco iam
 cit. ubi sic scribit: " Affectu flatuoso vocato, præcordiali, & melan-
 cholico vexatis, cum Venere utuntur, inflari magis ventrem contingit;
 nec mirum si in Venere calor natiuus imminuatur, quo imminuto status
 in humano corpore gigni, ac multiplicari necesse est; præterea cum in
 melancholicis cerebrum semper lædatur, & in ipsis ob ventriculi im-
 becillitatem cruditates, ac flatuositates ut plurimum existant, ad quid
 veneris usu cerebrum magis lædere, ac ventriculum magis imbecillum
 reddere? A Venere cerebrum lædi, viresque simul elidi, ac debilitari,
 protulit, Gal. in 3. epid. comm. 3. ægroto 16. & ab ipsa stomachum læ-
 defactari non mediocriter, eumque à veneris abstinentia confirmari
 quam maxime testatus est in eundem lib. comm. 1. ægroto 1. Quoad
 alterum spectat, non semper semen status excretio, seu decessio erit,
 sed hic sensus de morbofo tantum semine intelligendus erit, hocque
 magis in melancholicis, & hypocondriacis præsertim veritatem habe-
 bit, quoniam in illis flatuum copia insultat; profecto laudabile semen,
 & in homine rectæ valetudinis, non flatu, sed spiritu turget, qui spiritus
 per optimam coctionem à valido natiuo calore gignitur, status verò per
 imperfectam coctionem, quæ cruditatem redolet, & à debili, seu immi-
 nuto natiuo calore producitur, vnde de morbido, ut diximus semine,
 ibi loquutum fuisse Aristotelem fatendum erit, alioquin ille sibimet ipsi
 dissentaneus foret, namque lib. 2. de generat. an. cap. 3. ait inesse in se-
 mine omnium, quod facit, ut fecunda sint semina, videlicet, quod
 calor vocatur, idque non ignis, nec talis facultas aliqua est, sed spiritus
 qui in semine, spumosoque corpore continetur, & natura quæ in eo spi-
 ritu est proportionem respondens elemento stellarum. Modo quis in fla-
 ru facultatem contineri dixerit proportionem respondentem elemento
 stellarum? sed & semen ex optima coctione fieri demonstravit Aristo-
 teles lib. 1. de generat. animal. c. 18. dum utilissimi, & ultimi sanguinis,
 ex quo

ex quo iam vnumquodque gignitur membrum semen partem esse enū-
 ciavit, item & dum vterius ostendit, semen neque in prima aetate, ne-
 que in senectute, neque in morbis esse; hoc enim pueros carere inquit
 propter incrementum, aegros propter imbecillitatem; senes vero, quia
 satis eorum natura non possit concoquere, nec quis ineptè dicat per
 flatum intelligi posse spiritum, nam melancholici spiritus indigni sunt,
 at ibi flatu eos redundare inquit philosophus. Sed iam ad problema
 accedamus, quod ego re vera ita breuissimè interpretandum esse cen-
 serem, nimirum melancholicos libidinosos esse ob copiam flatuum,
 qui pudenda erigunt, & ad venerem stimulant, & eosdem ex iterata
 venere leuari, non simpliciter quidem sed eatenus leuari, quatenus fla-
 tibus vna cum illaudabilis, & crudioris seminis emissionem exonerantur,
 & quatenus in ipsis flatibus pudenda tendentes eo temporis imminuuntur,
 non tamen inde beneficium, aut vtilitatem melancholicos recipere
 intellexit Aristoteles, cum ipsis proculdubio detrimentum potius re-
 sultet, nam si in eorum semine, quantumvis vitiatum, & imperfectum, ali-
 quantula vitalis spiritus portio reperitur, & illam excerni necesse est,
 ac proinde ex frequenti venere natini caloris iacturam fieri, hinc eorum
 corpora alioquin frigida, & sicca, & frigidiora, & sicciora reddentur,
 & ita perniciem sibi parant, atque citiorem interitum: Hinc doctis-
 simus Guastavinus in suis aureis commentarijs hanc rem optimè pro-
 spexit, quam etsi non explicuerit, saltem tetigit, dum ita commentatus
 est; " Caloris igitur debilitate in omnibus magna redundat flatuum
 copia, ab ea enim excitari flatibus ex Galeni doctrina varijs in locis, me-
 dicis omnibus notum est. ex hac igitur flatuum copia veneris oritur
 appetitus, & stimulus, quem ut tollant, flatuque urgente purgentur,
 venere vtantur necesse est, quamquam re vera impetum potius, & in-
 citamentum quam facultatem ijs omnibus adesse existimari possit, ca-
 lore nativo, sine quo omnia languent debilitato; impetus tamen ille,
 & stimulus est, cui si obtemperent, ea quidem re, quantum fieri potest,
 inquit, leuantur, eo scilicet modo, quo diximus, & pro eo momenta-
 neo temporis spatio, nam tractu temporis quemadmodum iam dictum
 est, ex venere multiplicantur flatibus, ac proinde melancholici peius se
 habent; hinc iure optimo Gal. in 6. epidem. comm. 3. t. 26. increscen-
 tes morbos inter quos melancholia recenset, semper coitu exacerbatur.
 His omnibus & Auicennas fauet lib. 2. fen. 1. tr. 4. c. de cura
 melancholiz, ubi veneris usum in melancholicis, & sudorem vehemen-
 tem damnat, quia nimis exsiccent, nec sibi contradicit ille, si expendi-
 rimus, quæ Gal. scripsit loco nuper citato, nam ibi in fine commenti
 hæc habet: " Concubitus interdum refrigerando prodest, solis illis
 subueniens, in quibus ob naturalem intemperiem fuliginosi halitus, su-
 midique redundant, qui si retenti fuerint, illis grauius nocent, ijdem

300 *Quadripartitum Melancholicum.*

& a veneris usu in tempore, modicèque adhibito utilitatem capiunt; quare eos melancholicos, qui tali erunt intemperie præditi, & in quibus excitabitur melancholia propter vapores ex combustis humoribus in cerebrum elatos, modico veneris usu, & in tempore adhibito iuari posse non negamus: quos inter recensendi sunt etiam, qui ex ista mine melancholiam patiuntur, quorum in prima huius operis parte iam meminimus: Neque hæc à ratione dissentanea sunt, cum veneris medicritas prauos succos habentibus commune sit auxilium, quemadmodum ex postremis Galeni verbis 6. de san. tu. c. 6. colligitur, quare & Auenennam, & Paulum, & alios, qui veneris usum laudarunt, de his proculdubio intellexerunt, de quibus loquutus etiam fuit Aby Abbas 5. Theor. inquit, quod si coitus fiat usus, ut oportet, cogitationes cedunt, ira mitigatur, & mania, & melancholia prodest passioni, si autem non coeant, corrupto spermate sumi eleuabuntur putridi ad membra principalia, prædictas passiones inducentes; in alijs verò melancholicis, & ob alias causas factis venerem prohibere tutius erit, nam hi sicci, ac flatuosi sunt, & ut plurimum etiam frigidi, qui quidem venerem appetunt flatu stimulant, sed ipsis illius usus est aduersissimus, sicuti euenit quibusdam animantibus melancholicis frigida naturæ, ut asinis, & mulis, quæ non nisi maxima intercedente noxa possunt rem veneream exercere, cum & materia non multa suppeditetur, paucissimi adfint spiritus, materia non multum acris, nec sensus partis valde insignis.

An melancholici exercendi sint, vel quiete potius detinendi?

Cap. XXVI.

PER motum, exercitationem, & labores, vnum, & idem in præsentia intelligi volumus, hæc enim, & sæpè Galenus confundit, quæquam non ignoremus ab eodem inter se distingui 2. de san. tu. cap. 2. Præterea eum omne nimium sit naturæ inimicum, non immodicum corporis motum, aut vehementiorem exercitationem modo intelligimus, (quod enim immodicum, ubique damnandum auctore Gal. lib. 1. de parua pilæ exerc. c. 3.) sed quod mensura non careat, aut moderamine comprehendi volumus. Insuper quoque sciendum est, quod hæc non semere proponenda sunt, nec talia semper, & absolutè, sed cum respectu, atque delectu, nanque est habenda ratio ætatis, virium temporis, anni temporis, loci, & similitum, quæ plus, aut minus hæc prohibeant, vel exposculent, quare his prius suppositis, & (ut fertur) cæteris paribus, tunc perquirimus, an motus sit utilis in curanda melancholia, & an corporis exercitatio melancholicis magis profutura sit, quam quies; Sed quomodo motus, aut exercitatio in melancholicis laudanda

da

da sint, si hæc exiccant, & melancholici vt plurimum macie conficiantur? certe, si labores, aut exercitationes subeant, ad eam maciem deuenient, quæ aut tabes, aut torridus marasmus dici possit; Exercitia autem exiccare nos docuit Gal. pluribus in locis, sed præsertim in 6. de morb. vulg. comm. 3. part. 2. vbi omnes exercitationes, & carniū, & adipis, & succorum abundantiam minuere scripsit; Secundo melancholicos exercere esset contra Galeni præcepta, qui ipsos exercitijs non exiccabat, sed aquæ dulcis balneo, & humectante victu tractabat; sique protracto morbo eos purgare necesse fuisset, & valido medicamento, veluti elleboro, tunc melancholicorum corpora humida reddebat, & quo medio? partim multo cibo, partim quiete, nam quietem istud facere nemini dubium esse potest, dicebat ille lib. Quos & quando purg. oport. siquidem vt exercitatio membra exiccet, ita quies cum vacatio quædam, & exercitio contraria sit, humiditas conseruat; Tertio melancholici, & præsertim hypocôdriaci, quibus omnibus imbecillus est ventriculus cruditatibus scatent, quippe vt narrabat Galenus ex Diocle humidum sputum, ructus, flatus, vomitiones, fluctuatio, & similia has manifestè commonstrant, quare melancholici non erunt exercendi, nec enim exercitare, nec omnino mouere expedit eos, qui in primis venis crudorum succorum copiam habent, siquidem omnes id genus motus saccos illos in totum corpus agunt; seruandi igitur hi sunt in omni quiete, sic scribebat, Galenus lib. 4. de san. tu. c. 5. Tandem melancholici præter matum, & tristitiã, quæ ipsos nunquam deserunt, vigilias patiuntur: quare si ipsos exerceas, magis vigilijs infestabis & ita non curari, aut profligare, sed augere, & exacerbare melancholiã erit, quando ex assiduis vigilijs, multiplicatur in cerebro melancholicus humor; Quod autem vigilias afferat exercitatio inde probari potest, quod humores & excrementa, attenuet, & excalefaciat, & in spiritum vertat, sicuti asserit Galen. 2. de Sympt. caus. c. 5. cum autem vigilia ex sicca in cerebrum euaporatione ortum habeant, porro augeantur istæ, dum siccus atrabilis humor in spiritum, & vaporem ab exercitatione vertetur; Ceterum hisce non obstantibus veriore sententiam censeo, in qua melancholicos exercendos esse adstruitur, quod vt manifestè pateat, ad superiores rationes diluendas accedo, & quoad primam respondetur motus, & exercitia magis, quàm par sit, aut immodicè adhibita exiccare, sed si cum moderatione, & mensura adhibeantur, non modo non exiccare, sed etiam impinguare, vtrumque asserit Galenus in 6. de morb. vulg. comm. 3. part. 2. Hoc dum ait, quod tarda ambulationes, & tarda exercitationes corpora pinguiora efficiunt (& certè deambulatio, & exercitatio tarda melancholicis alioquin imbecillis, ac macilentis moderata erit) Illud vero his verbis subnectit, " Siquidem veloces cur-

sus,

302 *Quadrupartitum Melancholicum .*

sus, exercitationesque similes & carniū molem detrahunt, & succorum exuperantiam inaniunt, sereque ab omnibus hoc & exercitatoribus, & medicis conceditur, quod autem horū velocitas immoderantiā sequatur nobis laborandum non erit; Ad secundam dicimus Galenum in recenti melancholia curanda balneis quidem, & humectante victu vti, non tamen prohibuisse modicas exercitationes, quas etiam si ibi non proposuerit, alibi commendare non desijt, vt infra manifestum fiet; siq. melancholicorum corpora e leboro purganda, multo cibo, & quiete humidiora reddebat, non ijs assidue vtebatur, & in toto melācholię cursu, sed per aliquot tamen dies ante ellebori exhibitionem, nām si in melancholia quotidie multos cibos ægri assumerent, ventriculi languidus, & imbecillus calor suffocaretur, & præ excrementorum copia opprimeretur, quare quemadmodum non multo cibo quotidie vsum fuisse Galenum verissimum est, sed per aliquot paucos dies ante propinandum elleborum, sic & de quiete intelligere par est; imò hinc arguere debemus, quod si Galenus ante elleborum multo cibo, & quiete vtebatur, alijs temporibus, & modico cibo, & motu vteretur in melancholicis curandis, nām si toto melācholię cursu multum cibum, & quietem adhibere ipsi mos erat, frustra, & ineptè animaduertisset multo cibo, & quiete vtendum esse ante elleborū. Ad tertiā Respondetur melancholicos sæpè vel vomitu, vel clysteribus, vel lenientibus medicamentis à superfluitatibus primarum, viarum expurgari, crudis succis prius incisis, deterfis, & attenuatis per apposita medicamenta, à quo tempore ipsos leui motu exercendos esse diiudicamus, hoc enim vtile, ac proficuum erit; nam cum prius cruda superfluitates fortè obturarent ventriculi, mesenterij, ac intestinorum venas, ventilationem prohibebant, ac veluti accensionem quandam excitabant, quæ cruditatibus demptis, aut saltem valde imminutis moderata exercitatione emendatur, hinc Galenus in art. medic. c. 85. profert, quod totum corpus salubriter perflari facit exercitij moderatus vltus; imò siquid crudorum succorum in primis viis remanserit, id leui exercitatione vel ad coctionem, vel ad expulsionem aptius reddetur, aliquo enim pacto attenuabitur & calefiet, deniq. quæ in dies generantur superfluitates expurgabuntur, hinc Gal. in 3. aph. comm. 15. scripsit, in siccitatibus superfluas humiditates dissolui, per imbres autem collectas putriferi, nisi quis singulis diebus collectas exercitiis expurget. Ad vltimam demum respondetur, quod ab exercitatione quidem humores et excrementa in vapores vertuntur, quæ excrementa si plura sint, iam dictum fuit, ab exercitatione quiescendum esse, nec ea vti oportere, si vero euacuatum sit corpus ab excrementitiis humoribus, etiā si in eo pauci remaneant, tunc exercitationibus vti proficuum esse, nam pauci, qui remanserunt, si in vaporem

vaporem vertatur ab exercitatione, tunc quoque facilius expelluntur è corpore, & ita vigilias afferre nequaquam possunt; Quod autem in vapores conuersi expellantur, ea ratione colligitur, quoniam ob exercitationem exiguos corporeæ molis meatus laxiores fieri accidit, vnde exhalatio vaporibus extra patet, Tandem quod ad exercitationem non vigilias, sed potius somnus sequatur experientia ipsa demonstrat, vnde Galenus 1. de Sympt. caus. c. vlt. dicebat, quod veluti ab exercitationibus et promptius et profundius dormitur, sic et a sumpto nutrimento, quare cum melancholici vigiliis, infestari soleant, id potius commodi in ipsis exercendis assequemur, ut somno promptius capiantur, sed quid plura? non tristitia, non vigilias, non gracilitas prohibebunt moderatas exercitationes, imò exoptulabunt si Galenum præceptorem sequamur, en ille lib. 3. de san. tu. c. 12. ratione, et experientia edoctus (ut ipse testatur) vitur post tristitiam ac post vigilias exercitatione, quæ apothera pia dicitur, hæc eius sunt verba, " Nam quoniam a vigiliis, et tristitia magis graciles, magisque aridi, ac minus dicto audientes planè cernuntur, siccius existimandum est his redditum esse corpus. Eiusmodi vero affectus partim molli frictione cum multo oleo, partim temperato balneo sanantur; partim motu, sed qui & tardus sit, & citra valentiorum nixum, ac qui subinde quietem interponat, is verò apothera pientici exercitii modus erat; Hactenus Galenus, quem superauit Aetius in exercendis melancholicis, & validius, siquidem hic Tetr. 2. ferm. 2. c. 10. melancholicis labores imponebat, eosque in sole cum oleo camomelino, & nitro inungebat, nec præter rationem eo curationis modo utebatur, Aetius, quando corporis exercitio, tum propter melancholicum humorem, tum propter beneficia, quæ à laboribus resultant, in melancholia conuenire videatur, propter melancholicum humorem, quia cum hic frigidus & crassus sit, calefieri, & attenuari exoptulat, sed iam supra ostensum fuit calefacere, & attenuare exercitationes, ac motus; propter beneficia, quæ resultant, quoniam ob exercitationes & natius calor augetur, & melior producitur sanguis, quorum utrumque quam melancholicis prodesse possit, quisque diiudicet, cum ipsi & imbecillo calore sint præditi, & prauo sanguine scateant; Modò natium calorem augeti Galenus 2. de san. tu. c. 9. sic testatur, " Quippè calefiunt corpora nostra & balneis, & calidarum aquarum lauacris, & cum per calidiores tempestate insolamur, & cum igni fouemur, et cum calidis medicamentis perfricamur; Ceterum ab externo est omnis huiusmodi calor adscitus, nec de proprio principio, sed aliunde accensus, auctusque, exercitando verò insiti calor is augmentum animalibus ex ipsorum corporibus excitatur. Quod verò melior progignatur, sanguis, ratio ipsa suadet, tum quia aucto calore

304 **Quadripartitum Melancholicum .**

calore melius procedant omnes coctiones , tùm quia validius expellantur, e xcrementa, vnde purior remanet sanguis ; hinc Galenus 3. de alim. fac. c. 25. exercitationes proprias non parum ad succi probitatem omni animanti conferre scripsit ; Amplius cum melancholici cogitabundi sint, & in imaginationibus fixentur , ex leui imperato motu, & placida deambulatione præsertim per amena loca à propriis imaginationibus diuerſi aliquo pacto poſſunt, quos ſi quiete, & ocio detineantur, in illis magis fixari oportet, vnde mirum non eſt , ſi inter recentiores grauiſſimi viri, vt Mercurialis, & Ludouicus Mercatus moderata exercitia in melancholia curanda præſcribant ; Demùm aurea Hipp. ſententia ex lib. de offic. med. comm. 3. t. 28. deſumpta hanc quæſtiunculam claudat, qua habet, quod motus roborat, ocium tabefacit, vel, vt alii legunt, labor firmat, ignauia reſoluit.

An melancholici curandi in aere claro, vel obſcuro ſint detinendi ? Cap. XXVII.

BReuiſſima eſt quæſtiuncula, nullam enim reperias authoris, qui melancholicis aerem clarum, & apertum conuenire non ſcribat, pauculas tamen rationes adducemus, quæ melancholicis aptiorem eſſe ſubobſcurum aerem, quam clarum oſtendere videntur, ſic igitur exordiamur, Aer lucidus, et clarus diſſoluit, et minuit ſpiritus, quod patet exemplo illorum, qui ob ſpiritus viſorii penuriam viſus imbecillitate laborant, nec enim longinqua proſpiciunt, imò et in veſpere melius, quam in meridie multi viſibilia cernunt obiecta, non enim ab aere lucidiori tunc diſſipantur eorù viſorij ſpiritus, ergo melancholici, qui vt plurimum excarnificati paucitate ſpirituum laborant, magis ſubobſcuro, quam claro, & lucido aere gaudebunt . Prætereà aer obſcurus humidior erit, lucidus vero, ac clarus ſiccior, quemadmodum ex diurno, atque nocturno , aere manifeſtum ſit, quapropter in melancholicis curandis tanquàm ſiccis aer contrarius eligendus erit, nempe humidus, ergo obſcurus vti talis ipſis ſalubrior erit, nec ſolum hac ratione , ſed etiam quia in humido aere minor ſit innati calidi deperditio, ſicuti aperte ſatis confirmauit Galenus in 1. de morb. vulg. comm. 1. part. 8. dùm ſemper aliquid vaporoſum è corpore noſtro emanari ſcribit, & in ſiccis ſtatibus plurimum, in humidis pauciſſimum . Amplius melancholicis, quibus inſenſiſſimæ ſunt vigiliae, omni arte, & induſtria procurandus eſt ſomnus, non ſolum noctu, ſed etiam diu, quo tempore certè aer obſcurus eligendus erit, vt qui ſomnum magis conciliet , Tandem melancholici, tanquàm qui timidi , & animo deiecto extant, ſemper animandi ſunt, ergo in aere obſcuriori detinendi, & huius conſequentiæ veritatem

tem manifestant, qui chynantropia, atque lycantropia laborant, isti enim die, qua clarus est aer, ac lucidus, hominum commercium au-
 fugiunt, se abscondunt, latitant, valdeque timent, nocte verò, qua
 iam obscurus, ac tenebris refertus est aer, foras prorumpunt, omnia
 audent, in quemquam irruunt, timore deposito. Ceterum veritas,
 vna est, quam omnes vnanimè confessi sunt, nempe melancholicos,
 vt diximus, in aere claro detinendos, & præcipua ratio est, quia aere
 obscuro atque tenebricoso existente multiplicantur, tenebræ in spiri-
 tibus animalibus, ipsique atri, & caliginosi redduntur, atque ita melā-
 cholici delirij augetur causa; imò & melancholicus humor augebitur,
 quia non rarò prædictis spiritibus immixtus illorum opacitatis est in-
 causa, nam aere nubiloso existente, ac proinde obscuriori, tunc me-
 lancholicus humor in corporibus nostris acrior reddetur, quam sub
 aere claro, atque sereno, vnde Galenus, qui hanc veritatem agnosce-
 bat, dixit, in lib. Hip. de morb. vulg. loco suprac. quod vbi nubilus
 est aer, humor qui dominatur non potest non nubilosus generari, in-
 pituitosis quidem naturis (dicebat ille) nebulosa, ac nubilosa, vt ita
 dicam, pituita, in bitiosis verò nebuloza, ac nubilosa bilis generatur;
 Adde quod aer clarus, & apertus distrahit à fixa imaginatione, qua
 plerunque melancholici detinentur, obscurus verò est in causa, vt ipsi
 in proprijs imaginationibus, circa quas delirant, magis figantur; Nec
 nobis obstant, rationes in contrarium adductæ, omnibus enim vnica
 ferè responsione satisfacit, si tanquam verum (vti verissimum est) sup-
 ponamus, quod in curandis ægris ei attendendum est, quod magis vr-
 get, quare cum melancholia quælibet immediatè dependeat à spiritu
 animali tenebricoso, tanquam à causa, nemini dubium erit, quod aer
 obscurus poterit quam maximè multiplicare dictorum spirituum ni-
 gredinem, ipsamque fouere, cum animalis spiritus ex aere, & vitali
 constet, & ob id omni studio à melancholicis vitandus est, nam etiam
 si siccitati tanquam humidior, nec non conciliando somno magis in-
 feruire possit, hæc utilitates sab huiusmodi aere petitz nullius, aut
 parui admodum momenti essent, imò omnino vitandæ sunt, ne pro le-
 uissimo bono grauissimum detrimentum incurreremus, & præsertim
 cum non desint alia plura, quæ valentius prædicta commoda efficere
 possint, vt cibi, potus, & medicamenta, quæ nullam noxam spiritibus
 animalibus inferant. Nec nos angat deperditio illa calidi innati, quæ
 fieri dicebatur in aere claro, quandoquidem clarus aer, in quo detinē-
 di sunt melancholici, debet esse temperatus, non frigidissimus, non ca-
 lidissimus, sub quo præsertim fit iactura, & deperditio ista, imò si talis
 ob naturam temporis, vel climatis esset, omni arte ad prædictam tem-
 periem reducendus esset, præterea etiam si sciam ex Galeno ab am-
 biente nos aere semper propriæ substantiæ, & innati calidi deperditio-

Qq nem

dem moliri, nihilominus Galenus in supracitato loco de morb. vii. g.
 nobis, quam maxime fauet, ibi enim dum ait semper aliquid è corpo-
 re nostro vaporosum emanare, & id paucissimum in statibus humidis,
 tunc potius excrementitium, quid, quam verè calidum innatum intel-
 ligit, cum statim subdat hæc verba „ Atque cum in corpore acerua-
 tum hoc sit (nempe vaporosum illud) similem reddit nebulæ, & caligi-
 ni innatum nobis spiritum &c. quare retorquentes argumentum sum-
 ma cum ratione possumus dicere, quod melancholici detinendi sunt in
 aere claro, nequaquam in obscuro; in hoc enim tanquam humidiori
 vaporosum illud non expurgabitur satis, atque ita detentum animales
 spiritus magis nigredine inficiet. Demum de Chynantropiam, atque
 Lycantropiam patientibus si sermo habeatur, res sano modo intel-
 ligenda est, nam tenebræ, quæ omnibus, vt plurimum terrorem indu-
 cunt, vti etiam de loc. aff. 3. notauit Galenus, illis accedente nocte
 non animum adaugent; sed ipsos tunc suo furore corripit contingit, quia
 iam cessat hominum commercium, à quo timor lycantropicis subo-
 ritur, præterea si ipsis tunc temporis augeatur audacia, atque animus
 ferociat, non id ex tenebris pendet, sed ex motu atræ bilis in eorum
 corporibus redundantis, quæ tunc moueri, & proinde furorem indu-
 cere nata est aptior.

Finis Quarta, & ultima Partis.

INDEX CAPITVM TOTIVS OPERIS.

PARS PRIMA.

An Melancholia fit principum aetio-
num depravatio cum timore, & tri-
stitia? cap. 1. pag. 1
An solum imaginatio, vel etiam cum ima-
ginatione ratio laedatur in melancholia. cap. 2 5
An sola ratio laedi possit. cap. 3 9
Cur imaginatio in melancholia potissi-
mum laedatur. cap. 4 13
An memoria depravetur. cap. 5 14
An semper in Melancholia cerebrum affi-
ciatur. cap. 6 15
An cerebrum afficiatur in melancholia, vt
pars instrumentalis, vel vt pars simi-
laris cap. 7 18
An melancholia fiat à spiritu animali re-
nebricoso. cap. 8 20
An spirituum animalium intemperie fiat
melancholia. cap. 9 25
An ex motu spirituum animalium fiat me-
lancholia. cap. 10 26
An spiritus animales tenebricosi fieri pos-
sint à sola intemperie. cap. 11 30
An animalis spiritus tenebricosos fieri pos-
sit ex aere. cap. 12 32
An spiritus animalis fieri tenebricosus pos-
sit à vitali. cap. 13 34
An à sola intemperie frigida, & sicca fieri
possit melancholia. cap. 14 37
An ab humida intemperie fieri possit me-
lancholia. cap. 15 41
An propter naturam humoris melancholi-
ci seu proprietatem occultam fiat me-
lancholia. cap. 16 43
An humor melancholiam efficiens fit ca-
lidus, vel frigidus. cap. 17 45
Cur atra bilis, quæ in cerebro melanco-
licorum ab exurente caliditate pro-
genita fuit, dum adhuc feruorem reti-
nebat, ipsum non exederit, cum hæc
sua manum am, aut crus decumbat

exesionem faciat. cap. 18 49
An humor melancholicus propriè dictus
seu sæx sanguinis generetur à calidi-
tate, vel à frigiditate. cap. 19 51
An aliud humor præter melancholicum
melancholiam inducere possit. c. 20 54
An à pituita fiat melancholia. cap. 21 57
An ab animi passionibus melancholia im-
mediate produci possit. cap. 22 60
An lætitia possit esse melancholiam remota
causa. cap. 23 63
An mala capitis conformatio inter melan-
choliam causas status possit. cap. 24 64
An à Demone melancholia fieri possit.
cap. 25 67
An à veneficiis, & incantationibus melan-
cholia induci possit. 26 71
An mediantibus sigillis, & imaginibus ho-
mines in melancholiam abigi possint.
cap. 27 74
An ab Aëtris melancholia inducatur.
cap. 28 78
An morfu canis vel alterius rabidi animalis
melancholia inducatur. cap. 29 84
An siccum vel humidum sit in rabientibus
venenum. cap. 30 89
Cur aquam metuant, qui rabie iam manife-
sta detinentur. cap. 31 92
Quod senserit Author circa superius pro-
blema (perfecto Excellentissimi Aro-
matarum opere. 32 94
Cur ex Auicenna à rabido cane de morfo-
rum salus desperanda non sit, etiam si
aquam metuant, dummodo in specu-
lo se ipsos cognouerint. cap. 33 97
An melancholia sit morbus hæreditarius.
cap. 34 98
An pueri melancholiam pati possint, vel
potius, an esse possint melancholici
morbofi natiuitate. cap. 35 100

P A R S T E R T I A .

An melancholia sanari possit. c. 1. 177
 An melancholici à nativitate sanari possint. cap. 2. 178
 Cur melancholia, quæ cum risu cõiungitur facilius tollatur. cap. 3. 180
 Cur melancholicæ affectiones diuturniores sint, quam quæ ab aliis prodeunt humoribus. cap. 4. 182
 Cur in ætate consistenti, & in autumno potissimum vigeant melancholicæ. cap. 5. 182
 An facillius curentur qui melancholicæ euadunt ante quadragesimum annum, an qui post quadragesimum ætatis annum melancholici fiunt. cap. 6. 184
 An melancholia viri, vel mulieres facilius tententur. cap. 7. 186
 Cur ex mulieribus viro iunctis steriles melancholiam magis patiantur. cap. 8. 188
 An spædones, seu eunuchi melancholia tententur. cap. 9. 189
 An melâcholico habitu præditi breuioris sint vitæ. cap. 10. 190
 Cur qui melâcholico habitu cõstant, hæsitent lingua. cap. 11. 192
 Cur si lingua repeatè incontinens fiat, aut pars aliqua corporis stupida, tale melâcholicum sit. cap. 12. 195
 An gracili voce præditi melâcholicis morbis fiat obnoxij. cap. 13. 197
 Cur Calui melancholicæ sint dispositi. cap. 14. 199
 Cur melancholia affectis si tremores accedant malignum sit. cap. 15. 200

An quemadmodum ex melancholicis non raro fiunt epileptici, & vice versa, ita ex melancholicis apoplectici euadant, & vice versa. cap. 16. 201
 Cur melancholico delirio tententur, qui febre ardenti laborant, si sonitus aurium cum visus hebetudine, & grauitate in naribus accedat. cap. 17. 203
 An in melancholia floridus faciei color bonum sit signum, vel malum. cap. 18. 204
 An melancholiam sanguinis per nares effluxus soluat. cap. 19. 205
 An in melancholia sanguis per inferiora deiectus bonum, cap. 20. 206
 Cur hæmorrhoidibus, aut varicibus superuenientibus ægri à melancholia liberentur. cap. 21. 207
 An melancholia soluatur hydropè superueniente. cap. 22. 208
 An quemadmodum mentis alienatio furorem soluit, ita & melancholiam solvere possit. cap. 23. 212
 Perill. atq. Excellentissimi Domini Sebastiani Pissinij In Aphorismum V. sectionis 7. explicatio. cap. 24. 218
 Nonnulla circa superiorè explicationem doctissimi Pissinij ab authore habita. cap. 25. 222
 An Chronici morbi, & per consequens melancholia, per crism, quæ cum excretionè materiæ fit terminentur à natura. cap. 26. 225
 An melancholia per abscessum soluatur. cap. 27. 228

P A R S Q V A R T A.

- A**n melancholia per assentiã in cerebro sanguis mittendus sit. cap. 1. 233
- An in melancholia à toto sanguis parcè vel largè mittendus sit. cap. 2. 236
- An in melancholia hypocondriaca sanguis mittendus sit. cap. 3. 138
- An in melancholia superiores, vel inferiores venæ secandæ sint. cap. 4. 239
- An melancholicos per consensum à liene iuuuet venæ, quam saluatellam communiter appellant, in sinistra manu sectio. cap. 5. 240
- An in melancholia hæmorrhoidales venas aperire prosit, & præsertim applicatis hirudinibus. cap. 6. 244
- An liceat in aliqua melancholiæ specie statim ab initio, vel vlllo tempore ad alterantia se conferre nullis euacuationibus præmissis. cap. 7. 248
- An placidis, vel validis purgantibus medicamentis vti oporteat in melancholia. cap. 8. 250
- An ab initio medicamēta purgantia in melancholia conueniant. cap. 9. 254
- An in Melancholia, quando caput purgare volumus, à cœna purgantia in solidiori forma exhibere sit opportunum. cap. 10. 257
- An melancholia per lacrymas expurgetur. cap. 11. 259
- An purgantia medicamenta, atq. confectiones cordiales, & ad melancholiam præscriptas inuicem admixta exhibere liceat. cap. 12. 262
- An in melancholia cordi remedia præferenda sint. cap. 13. 265
- An in melancholia vomitoria conueniant. cap. 14. 268
- Cur in Melancholia non tantum humorum melancholicum, sed etiam pituitosum euacuare necesse sit. cap. 15. 270
- An caput purgia, & præsertim sternutatoria conueniant in melancholia. cap. 16. 270
- An in melancholia caput sit humectandum. cap. 17. 273
- An in melancholia hypocondriaca pro deobstruendis visceribus, & præsertim à liene affecto, diuretica medicamenta conueniant. cap. 18. 276
- An in melancholia thermales aquæ conueniant. cap. 19. 279
- An in melancholia serum lactis conueniat. cap. 20. 283
- An lac Melancholicis conueniat. cap. 21. 286
- An vsus aceti in melancholicis probetur. cap. 22. 288
- An Vinum conueniat in Melancholia. cap. 23. 290
- An Balnea melancholicis conueniant. cap. 24. 294
- An Venus Melancholicis prosit. c. 25. 297
- An melancholicie exercendi sint, vel quiete potius detinendi. cap. 26. 300
- An melancholici curandi in aere claro, vel obscuro sint detinendi. cap. 27. 304

F I N I S.